

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ МІСТЕРСТВА ОСВІТИ І ІНАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ МІСТЕРСТВА ОСВІТИ І ІНАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЛЮ ЯНЬШИ

УДК 005. 336.2: 378.2 (510) (043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

РОЗВИТОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРІВ-
ПЕРЕКЛАДАЧІВ (НА ПРИКЛАДІ УНІВЕРСИТЕТІВ КИТАЙСЬКОЇ
НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ)

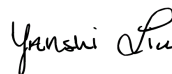
Спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»
Галузь знань «Освіта/Педагогіка»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____
(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Лю Яньши

11/23/2023

Науковий керівник: Кравченко Ганна Юріївна, доктор педагогічних наук,
професор

Дисертація є ідентичною іншим примірникам дисертації
Голова спеціалізованої вченої ради ДФ 64.055. _____
д.пед.н., професор _____

Харків – 2023

АНОТАЦІЯ

Лю Яньши. Розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки. – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця Міністерства освіти і науки України, Харків, 2023.

Дисертація є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у галузі іншомовної освіти в університетах Китайської Народної Республіки.

У дисертації розв'язано проблему розвитку міжкультурної компетентності, визначено рівні та компоненти міжкультурної компетентності, теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у процесі професійної перекладацької підготовки та іншомовної освіти, експериментально перевірено ефективність моделі та технології розвитку міжкультурної компетентності.

За результатами аналізу та узагальнення стану розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів на прикладі університетів Китайської Народної Республіки визначаємо, що питання розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів є недостатньо теоретично обґрунтованим. Наше дослідження зосереджується на визначенні понять “міжкультурної компетентності”, її структурних компонентах у процесі підготовки бакалаврів-перекладачів, що відповідає цілям у галузі іншомовної освіти.

Актуальність проблеми дослідження зумовлена тим, що ринок праці Китайської республіки відповідно до вимог світового трудового ринку вимагає активного реагування на нові виклики суспільства, ставлячи питання підготовки перекладачів у закладах вищої освіти на високий рівень. Цим

питанням підготовки спеціалістів бакалаврів з усного та письмового перекладу в закладах освіти Китаю займаються не одне десятиліття, формуючи завдяки видатним дослідникам, перспективний довідковий матеріал для нинішньої реформи навчання студентів-перекладачів у закладах вищої освіти Китаю. Завдяки чіткій орієнтації процесу навчання на практично орієнтовані завдання, спеціальність із перекладу являється однорідною з точки зору навчальних цілей та навчальних програм підготовки бакалаврів. Освітньо-професійна програма визначає нормативну частину змісту освіти, встановлює вимоги до змісту, обсягу, рівня освіти та професійної підготовки студентів відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня. В роботі досліджено, що навчальний процес об'єднує особливості керованого навчання як спеціально організованого та відповідним чином керованого навчання в конкретному вищому навчальному закладі з чітко визначеним обсягом змісту освіти, координованою діяльністю учасників освітнього процесу, який здійснюється в установленому порядку та режиму в різних формах проведення. Важливою складовою освітнього процесу є зміст освіти, який втілює суспільні цілі. Сучасний навчальний процес у вищому навчальному закладі є цілісною багатогранною системою, яка потребує постійного аналізу, де велика увага приділяється особистості студента, його злагодженої взаємодії з науково-педагогічним та студентським колективом у напрямку реалізації навчально-наукової, методичної та організаційної роботи.

Аналіз понять і змісту моделей міжкультурної компетентності, міжкультурного та перекладацького потенціалу показує, що вони є взаємозалежними. Можливості розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів дають студентам змогу краще адаптуватися до міжкультурної діяльності в майбутній професійній кар'єрі перекладача.

У другому розділі дисертації науково обґрунтовано організаційно-педагогічні умови розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (спрямування змісту навчальних дисциплін на формування та розвиток у бакалаврів-перекладачів системи міжкультурної компетентності у критеріях: когнітивному, емоційному та діяльнісному; стандартів, планів,

тестування та оцінювання; організаційно-методичну підготовку бакалаврів-перекладачів до розвитку професійних компетентностей у сфері мовного сервісу; організацію специфічного освітнього середовища (проблемний характер змісту навчання, традиційні та інноваційні методи навчання із застосуванням сучасних інформаційних технологій, упровадження VR у мультимодальне навчання); моделювання розвитку міжкультурної компетентності шляхом використання ситуаційних навчальних завдань та інтерактивних методів навчання, що спонукають до самостійності, критичного мислення, командної роботи, синергії тощо на засадах педагогічної взаємодії; організацію рефлексивної діяльності студентів щодо процесу навчання та результатів моніторингу і тестування.

Розроблено модель розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Завданням моделі є організація, координація та моніторинг процесу розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Визначено основні структурні складові моделі, а саме: а саме: цільовий модуль, міжкультурне освітнє середовище; змістовий, методичний та результативний модулі. Цільовий модуль є системоутворювальним і визначається, метою, основними завданнями і принципами розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки). Міжкультурне освітнє середовище є особливим чином структурованою складовою загального освітнього простору, яка містить різноманітні форми, умови, зв'язки суб'єктів педагогічної та науково-педагогічної діяльності, які забезпечують розвиток міжкультурної компетентності викладача, спонукаючи до його постійного саморозвитку, що має вплив на розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Змістовий модуль побудованої нами моделі розглядається у неперевній єдності професійної діяльності, педагогічного процесу підготовки бакалаврів-перекладачів (уточнює складові професійної компетентності бакалаврів-перекладачів), навчальної та науково-методичної роботи в закладі вищої освіти, саморозвитку: у кожній з цих складових викладання іншомовних дисциплін

розвиваються змістові та технологічні складові методичної компетентності, що сприяють формуванню та розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, забезпечуючи розвиток мотиваційного, когнітивного та рефлексивного компонентів. До методичного модуля включені форми підвищення професійної майстерності викладачів та методи навчання студентів, які забезпечують розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Результативний модуль розроблений нами для відстеження зміни, динаміки рівнів розвитку означеного феномену для корекції і вдосконалення досліджуваного процесу за необхідності.

У дисертації доведено, що в освітньому процесі важливим є зворотний зв'язок, досягнути який можна завдяки проведенню постійного моніторингу, тому перевірку визначення ефективності моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів доцільно реалізовувати через застосування відповідного інструментарію (факторно-критеріальної (кваліметричної) субмоделі визначення рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів закладів вищої освіти), який розроблено на основі кваліметричного підходу.

Про ефективність моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки) свідчать дані, зібрані на чотирьох етапах експериментальної перевірки, яка тривала з 2019 по 2022 рік. Зростання рівня розвитку міжкультурної компетентності учасників експериментального дослідження статистично обґрунтовано за допомогою G-критерію та кваліметричного інструментарію (факторно-критеріальних субмоделей). Отримані результати визначення рівнів розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів доводять, що середнє значення отриманих даних в експериментальній групі склав коефіцієнт 0,42. Це свідчить про те, що розвиток загальної міжкультурної компетентності перебуває на середньому рівні. Побудована система роботи під час проведення експериментальної перевірки засвідчила, що рівень розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-

перекладачів склав коефіцієнт 0,94. Це доводить ефективність визначених організаційно-педагогічних умов та побудованої нами моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Апробацію отриманих наукових і практичних результатів дослідження здійснено на кафедрі іноземних мов Сичуаньського університету мистецтв і науки Китайської Народної Республіки. Рекомендації щодо застосування організаційно-педагогічних умов та впровадження моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів мають міждисциплінарний характер, оскільки вони можуть бути адаптовані до різних умов використання у закладах вищої освіти. Наукова новизна дослідження полягає у розробці, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов та інструментарію розвитку міжкультурної професійної компетентності бакалаврів-перекладачів у вигляді кваліметричних моделей. Автором запропоновано технології розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Практична цінність підготовлених матеріалів підтверджується їх впровадженням в освітній процес закладів вищої освіти, а саме Сичуаньського університету мистецтв і науки КНР (довідка № 20230510), в університеті було практично впроваджено запронований автором інструментарій визначення ефективності розвитку міжкультурної професійної компетентності бакалаврів-перекладачів, теоретичні дослідження й практичні напрацювання дисертаційного дослідження будуть й надалі використовуватись в освітньому процесі закладу. У Національному університеті «Чернігівська політехніка» протягом 2021-2023 років впроваджено в освітній процес результати дослідження (довідка №109), що мають наукову новизну, яка полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов та моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Автор виділяє структуру міжкультурного розвитку компетентності бакалаврів-перекладачів, які мають такі складові, як професійна підготовка перекладачів;

здійснення освітнього процесу шляхом навчання та практики перекладу; предметно-професійна діяльність.

Ключові слова: професійна підготовка бакалаврів-перекладачів, освіта для розвитку міжкультурної компетентності, професійна компетентність бакалаврів-перекладачів, рівні сформованості та розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, процес розвитку міжкультурної компетентності, моніторинг, кваліметрична субмодель.

ABSTRACT

Liu Yanshi The Development of Intercultural Competence of Bachelors-Interpreters (on the example of universities in the People's Republic of China) – Qualifying scientific research should be treated as a manuscript.

The thesis for obtaining a Doctor of Philosophy degree (Ph.D.) in specialty 011 – Educational, Pedagogical Sciences (Education Sciences). – Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2023.

The dissertation is a theoretical and experimental study of the problem of developing bachelor-translators' intercultural competence in the field of foreign language education at universities of the People's Republic of China.

The main idea of the study is to determine the appropriate organisational and pedagogical conditions and to develop a model for the development of bachelor-translators' intercultural competence in Chinese higher education institutions.

The dissertation addresses the problem of intercultural competence development, identifies the levels and components of intercultural competence, theoretically substantiates the organisational and pedagogical conditions for the development of bachelor-translators' intercultural competence of in the process of professional translation training and foreign language education, and experimentally tests the effectiveness of the model and technology for intercultural competence development.

Based on the results of the analysis and generalisation of the state of development of bachelor-translators' intercultural competence on the example of universities in the People's Republic of China, we determine that the issue of developing bachelor-translators' intercultural competence is not sufficiently theoretically grounded. Our study focuses on the classification of the concepts of intercultural competence, its components and their manifestations in the process of training bachelor-translators, which meets the goals of foreign language education.

The relevance of the research problem is driven by the fact that the labor market in the People's Republic of China, in line with the demands of the global labor market, necessitates an active response to the new challenges society faces. This situation raises questions regarding the preparation of translators in higher education institutions to a high standard. Addressing the training of bachelor-level specialists in oral and written translation in Chinese educational institutions has been an ongoing endeavor for several decades. The contributions of eminent researchers have been instrumental in shaping valuable reference materials for the present-day reforms in the education of student translators in China. Through a clear orientation of the educational process towards task-oriented objectives, the field of translation studies is homogeneous concerning educational goals and curricular programs for bachelor's degree preparation. The educational-professional program defines the normative part of the educational content, setting requirements for the scope, level of education, and professional training of students at the relevant educational qualification level. This study has investigated that the educational process combines the features of managed learning as a specifically organized and appropriately directed learning within a specific higher educational institution. This is carried out with a clearly defined scope of educational content, coordinated activity of participants in the educational process, and conducted within established procedures and modes through various instructional approaches. The educational content is a crucial component of the educational process, which embodies societal objectives. The contemporary educational process in higher educational institutions is a comprehensive and multifaceted system that requires continual analysis. It places significant emphasis on the student's individual

development, their harmonious interaction with the academic and student communities, and the realization of educational, scientific, methodological, and organizational work. The modern educational process in a higher educational institution is an integral multifaceted system that requires constant analysis, where much attention is paid to the personality of the student, his harmonious interaction with the scientific-pedagogical and student team in the direction of the implementation of educational-scientific, methodical and organizational work.

The analysis of the concepts and content of the models of intercultural competence, intercultural and translation potential shows that they are interdependent. Opportunities for developing bachelor-translators' intercultural competence enable students to better adapt to intercultural activities in their future professional careers as translators.

The second chapter of the dissertation scientifically substantiates the organisational and pedagogical conditions for the development of bachelors-translators' intercultural competence (focusing the content of academic disciplines on the formation and development of bachelors-translators' intercultural competence system in three dimensions: cognitive, emotional and activity; standards, plans, testing and evaluation; organisational and methodological preparation of bachelors-translators for the development of professional competences in the field of language service; organisation of a specific educational environment (problematic nature of the learning content, traditional and innovative teaching methods using modern information technologies, implementation of VR in multi-modal learning); modelling the development of intercultural competence through the use of situational learning tasks and interactive teaching methods that encourage independence, critical thinking, teamwork, synergy, etc. on the basis of pedagogical interaction; organisation of students' reflective activity on the learning process.

A model of the development of intercultural competence of translator bachelors has been developed. The task of the model is to organize, coordinate and monitor the process of developing the intercultural competence of translator bachelors. The main

structural components of the model are defined, namely: target module, intercultural educational environment; substantive, methodical and effective modules.

The target module is system-forming and is determined by the purpose, main tasks and principles of the development of intercultural competence of bachelor translators (on the example of the universities of the People's Republic of China).

The intercultural educational environment is a specially structured component of the general educational space, which contains various forms, conditions, connections of objects of pedagogical and scientific-pedagogical activity, which ensure the development of the intercultural co-competence of the teacher, encouraging his constant self-development, which has an impact on the development intercultural competence of translator bachelors. The content module of the model we have built is considered in the continuous unity of professional activity, the pedagogical process of training bachelor translators (clarifies the components of the professional competence of bachelor translators), educational and scientific-methodical work in a higher education institution, self-development: each of these components of teaching foreign language disciplines develops content and technological components of methodological competence, which contribute to the formation and development of intercultural competence of translator bachelors, ensuring the development of motivational, cognitive and reflective components.

Forms of improving the professional skills of teachers and methods of teaching students, which ensure the development of intercultural competence of bachelor translators, are included in the methodical module. The resulting module was developed by us to track changes, dynamics of the development levels of the specified phenomenon for correction and improvement of the researched process if necessary.

The dissertation proves that feedback is important in the educational process, which can be achieved through continuous monitoring, so it is advisable to test the effectiveness of the model of development of bachelor-translators' intercultural competence through the use of appropriate tools (factor-criterion (qualimetric) submodel for determining the level of bachelor-translators' intercultural competence

in higher education institutions), which was developed on the basis of the qualimetric approach.

The effectiveness of the model for the development of bachelor-translators' intercultural competence (on the example of universities in the People's Republic of China) is evidenced by the data collected at four stages of the experimental test, which lasted from 2019 to 2022. The increase in the level of development of intercultural competence of the participants of the experimental study is statistically substantiated using the G-criterion and qualimetric tools (factor-criterion submodels). The obtained results of determining the levels of development of bachelor-translators' intercultural competence prove that the average value of the experimental group as a sample was 0,42. This indicates that the development of general intercultural competence is at an average level. The built system of work during the experimental testing showed that the level of development of bachelor-translators' intercultural competence of increased by 0,94. This proves the effectiveness of the defined organisational and pedagogical conditions and the model of development of bachelor-translators' intercultural competence.

The findings of this research were tested at the Department of Foreign Languages of Sichuan University of Arts and Science of the PRC. The recommendations for the application of organisational and pedagogical conditions and the implementation of the model for the development of bachelor-translators' intercultural competence are interdisciplinary in nature, as they can be adapted to different conditions of use in higher education institutions. The scientific novelty of this research lies in the development, theoretical substantiation, and experimental validation of the organizational and pedagogical conditions, as well as the toolkit for enhancing the intercultural professional competence of bachelor-level translators in the form of quantitative models. The author has proposed technologies for developing intercultural competence in bachelor-level translators. The practical value of the prepared materials is confirmed by their implementation in the educational process of higher education institutions, namely Sichuan University of Arts and Science of the PRC (certificate No. 20230510). The author's proposed toolkit for assessing the

effectiveness of developing intercultural professional competence among bachelor-level translators has been practically implemented within the university. The theoretical research and practical findings of the dissertation study will continue to be utilized in the institution's educational process. In the National University "Chernihiv Polytechnic" from 2021 to 2023, the research results (reference No. 109) with scientific novelty have been incorporated into the educational process. This novelty encompasses the development, theoretical justification, and experimental verification of the organizational and pedagogical conditions and the model for fostering the intercultural competence of bachelor-level translators. The author emphasizes the structure of intercultural competence development for bachelor-level translators, comprising components such as professional translator training, the implementation of the educational process through translation learning and practice, and subject-specific professional activities.

Key words: professional training of bachelor-translators, education for the development of intercultural competence, professional competence of bachelor-translators, levels of formation and development of bachelor-translators' intercultural competence, process of development of intercultural competence, monitoring, qualimetric submodel.

Список зарахованих публікацій за темою дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Liu Yanshi The culture teaching model from the perspective of cross-cultural competence: building and practice. *«Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2022. Вип 48, Том 2. С. 293–298. (Index Copernicus) (0,48 ум.-друк. арк.).

Doi: [10.24919/2308-4863/48-2-50](https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-2-50)

URL:http://www.apfn-journal.in.ua/archive/48_2022/part_2/50.pdf

2. Liu Yanshi The Approaches to Improving the Core Competences of Bachelor-translators Based on the Social Demands. *«Актуальні питання*

гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка».

2021. Вип. 45, Том 2. С. 144–148. (Index Copernicus) (0,41 ум.-друк. арк.).

DOI:[10.24919/2308-4863/45-2-24](https://doi.org/10.24919/2308-4863/45-2-24)

URL:http://www.aphn-journal.in.ua/archive/45_2021/part_2/45-2_2021.pdf

3. Liu Yanshi Training of Future Undergraduate Translators in Chinese Universities under Pedagogic Conditions. *«Педагогічні науки: теорія та практика»*. 2021. Вип. 3. С. 77-83. (Index Copernicus) (0,27 ум.-друк. арк.).

URL:<http://www.journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/2578>

4. Лю Яньши, Кравченко Г. Ю. Сутність і структура міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів. *Імідж сучасного педагога*. 2021. Вип. 2, №197. С. 42–46. (0,38 ум.-друк. арк. / 0,19 ум.-друк. арк.).

DOI:<https://doi.org/10.26661/2786-5622-2021-3-10>.

URL:<http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/25885/1/Стаття%203%20Кравченко%2C%20Лю.pdf>

Особистий внесок здобувача: у визначенні та обґрунтуванні структура міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів.

5. Лю Яньши, Кравченко Г. Ю. Підготовка перекладачів-бакалаврів у закладах вищої освіти Китаю. Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. Укр. інж.-пед. акад. / за ред. Д. В. Коваленко. Харків, 2020. № 67. С. 162–170. (0,7 ум.-друк. арк. / 0,35 ум.-друк. арк.).

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2020-67-162-166>

URL:<https://jped.uipa.edu.ua/index.php/JPED/article/view/360/295>

Особистий внесок здобувача: у розкритті особливості підготовки перекладачів-бакалаврів у закладах вищої освіти Китаю.

Статті у періодичному науковому виданні держави, яка входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу (Республіка Польща)

6. Liu Yanshi. A Study of Translation Teaching Model Based on

Workplace Learning in the Artificial Intelligence Era. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022. Vol. 2, № 1(45). P. 36–40. (Index Copernicus) (0,43 ум.-друк. арк.).

URL:<http://kelmczasopisma.com/ua/jornal/71>

Дослідження моделі навчання перекладацьких семінарів на основі навчання на робочому місці в епоху штучного інтелекту.

7. Liu Yanshi. An Empirical Study on Intercultural Competence of of Chinese University Teachers Working with Bachelor-Translators. *Scientific Journal of Polonia University*. 2023. Vol. 1, № 56. P. 154–160. (Index Copernicus) (0,48 ум.-друк. арк.).

DOI:[10.23856/5622](https://doi.org/10.23856/5622)

URL:<http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/1050>

Емпіричне дослідження міжкультурної компетенції китайців Викладачі університетів у роботі з бакалаврами-перекладачами.

8. Liu Yanshi Bachelor-translator's professional competence training for the competitive labor market. *Vzdelávanie a spoločnosť VI*. 2021. P. 138–144. (0,49 ум.-друк. арк.).

URL:<https://www.pulib.sk/web/pdf/web/viewer.html?file=/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova16/subor/9788055527291.pdf>

Інші публікації за темою дисертації

Матеріали наукових конференцій:

9. Liu Yanshi. Building the competence structure model for translation teachers and its promotion strategies in the technology-empowered era. *Київський науково-педагогічний вісник*. Київ, 2021. Вип. 24. С. 34-39. (0,29 ум.-друк. арк.)

URL:http://www.knopp.org.ua/file/24_2021.pdf

10. Лю Яньши. Формування міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів в умовах бакалаврату. *Мережа шкіл новаторства України: Розвиток професійної компетентності керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у контексті реалізації післядипломної освіти*. Київ.

2021. С. 62–64. (0,03 ум.-друк. арк.).

URL:<https://ed.poippo.pl.ua/bitstream/022518134/533/1/Збірник%20тез%20ВНПК-2021.pdf>

11. Liu Yanshi. THE IMPORTANCE OF INTERCULTURAL COMPETENCE FOR ENGLISH TEACHERS. *Адаптивні процеси в національній системі освіти*: зб. мат V Всеукр. Наук. Форуму. (Харків, 30-31 січня 2020 р.). Харків, 2020. С. 104–106. (0,18 ум.-друк. арк.).

URL:http://adaptive.org.ua/files/zbirka_forum.pdf

12. Liu Yanshi, Kravchenko H. INFLUENCE ON THE CULTIVATION OF CROSS-CULTURAL COMPETENCE OF BACHELORS OF TRANSLATION AND INTERPRETING. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*: мат. Між нар. наук.-практ. конфер., (м. Харків – м. Торунь, 3–4 березня 2020 р.). Харків, 2020. С. 282–285. (0,29 ум.-друк. арк. / 0,15 ум.-друк. арк.).

URL:http://kafacco.hneu.edu.ua/pdf_materials/Konf_2020.pdf

13. Liu Yanshi. CULTURAL MISUNDERSTANDINGS IN THREE ENGLISH VERSIONS OF SHUPU FROM THE SKOPOS THEORY PERSPECTIVE. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність* : матеріали XIV Міжнар. наук.конф. (м. Київ, 5 листопада 2020 р.). Київ, 2020. С. 148–157. (0,1 ум.-друк. арк.).

URL:[file:///C:/Users/User/Downloads/Збірник%20матеріалів%20XIV%20Міжнародної%20наукової%20конференції%20«Китайська%20цивілізація%20традиції%20та%20сучасність»,%202020%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Збірник%20матеріалів%20XIV%20Міжнародної%20наукової%20конференції%20«Китайська%20цивілізація%20традиції%20та%20сучасність»,%202020%20(1).pdf)

14. Liu Yanshi, Kravchenko H. Intercultural competence of chinese university teacher. *Адаптивні процеси в освіті*: мат. II Міжнародного наукового форуму (м. Київ-Харків-Запоріжжя, 07-08 лютого 2023 р.). Київ, Харків, Бердянськ, 2023. С. 190–192. (0,13 ум.-друк. арк. / 0,07 ум.-друк. арк.).

URL:https://lib.iitta.gov.ua/734493/1/%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%A3%D0%9C_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82_2023.pdf

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	18
ВСТУП	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ	28
1.1. Теоретичні засади професійної підготовки бакалаврів-перекладачів у зарубіжних і вітчизняних дослідженнях	28
1.2. Сутність базових понять «комунікація», «міжкультурна комунікація», «міжкультурна компетентність»	37
1.3. Стан сформованості міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів	56
Висновки до розділу 1	75
РОЗДІЛ 2. МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ (НА ПРИКЛАДІ УНІВЕРСИТЕТІВ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ)	79
2.1. Організаційно-педагогічні умови розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в контексті вищої освіти КНР	79
2.2. Структура та зміст моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)	92
2.3. Технології розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)	107
Висновки до розділу 2	117
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МОДЕЛІ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ (НА ПРИКЛАДІ УНІВЕРСИТЕТІВ КИТАЙСЬКОЇ	119

НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ)

3.1. Організація та методика експериментального дослідження	119
3.2. Результати експериментальної перевірки моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)	142
3.3. Методичні рекомендації щодо розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)	164
Висновки до розділу 3	173
ВИСНОВКИ	176
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	181
ДОДАТКИ	218

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ААУ (American association of universities) – Американська асоціація університетів

БПІ (Bachelor of Translation and Interpreting) – бакалавр перекладу й інтерпретації

ЄМП (European Master's in Translation) – Європейський магістр перекладу

КАТДПІ (China Accreditation Test for Translators and Interpreters) – китайський акредитаційний тест для перекладачів

КНР (People's Republic of China) – Китайська Народна Республіка

МККБП – міжкультурна компетентність бакалаврів-перекладачів

МВОК – масові відкриті онлайн-курси

ПДК (Computer-aided translation) – переклад за допомогою комп'ютера

РАСТЕ (Process in the Acquisition of Translation Competence and Evaluation) – процес набуття компетенції перекладу та оцінювання

СУП (Union of Ukrainian Translators) – Союз українських перекладачів

ЗВО (higher education institutions) – заклади вищої освіти

ЮНЕСКО (UNESCO) – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах перекладацька діяльність пов'язана зі смисловою переробкою інформації, цінність якої визначається соціально-економічними та юридичними категоріями.

Підготовка висококваліфікованих перекладацьких кадрів, які успішно вирішують професійні завдання, стає однією із пріоритетних стратегій КНР в розвитку сучасної іншомовної освіти [22]. Як будь-який інший вид професійної діяльності перекладацька діяльність має розгалужену спеціалізацію: перекладач-редактор, перекладач-синхроніст, судовий перекладач тощо, які групуються навколо двох основних видів перекладу – усний і письмовий. В Україні відповідно до класифікатора спеціальності перекладача відбувається підготовка бакалаврів за спеціальністю 035 Філологія: 0231 Засвоєння мови; 0232 Література і мовознавство [25].

Для цілісного розуміння процесу підготовки студентів в системі сучасної вищої іншомовної освіти необхідна освітня концепція, у якій враховувалися знання, навички, уміння та професійні якості особистості перекладача.

Різні аспекти формування міжкультурної компетентності розглянуто в роботах вітчизняних та зарубіжних учених (А. Вежбицької, Н. Гальської, П. Донця, Г. Єлізарової, О. Леонтович, Ю. Пассова, О. Садохіна, G. Auerheimer, L. Bredella, K.-Z. Flechsig, M. Friedenthal-Haase, M. Gemende, E. Hall, G. Hofstede, Y. Kim, A. Knapp-Potthoff, M. Liedke, S. Sting, H. Triandis та інших).

Вивчення теоретичних джерел наукових досліджень лінгвістичних, когнітивних концепції і теорій перекладу Р. Миньяр-Белоручева, В. Комісарова, Л. Латишева, І. Халєєва, М. Цвілінга. Д. Жиля, Б. Мозер-Месера, Д. Селесковіча, Ж. Ербера і ін.), свідчить про сформовану наукову базу для створення моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Методичні засади впровадження нових комунікативних практик в освітнє середовище закладів вищої освіти висвітлені у працях Л. Бахман, Р. Болайто,

Д. Бургун, Р. Гуревич, І. Дичківської, М. Каденія, І. Ковальчука, А. Палмер, О. Просіної та ін.

У вітчизняній і зарубіжній методиці зростає інтерес до сучасних засобів навчання перекладу, зокрема інформаційних технологій та електронних ресурсів (Д. Алфьорова, О. Артеменко, Д. Бузаджі, А. Гребенщикова, І. Забродіна, Е. Іванов, Н. Інютін, О. Князева, Е. Козленкова, М. Марутян, Е. Осипова, Н. Сахн Вальд, А. Семенов, А. Цемахман та ін.), до ігрових технологій (Н. Герасимова, А. Панова, Є. Поршнева) і систем тренінгових завдань (І. Алексєєва, І. Баркасі, С. Королькова) тощо.

У своїх дослідженнях американські вчені Бен Ван Вайк, Білл Джонстон, Кірстен Мальмкьєр, Пол Лосенській запропонували розглядати навчання перекладу, який буде орієнтовано на студента, на процес та саморефлексивні методи навчання. Вчені описують кваліфікаційні вимоги до підготовки бакалаврів у дослідженнях перекладу та вивчення дизайну.

Міжкультурні дослідження стали актуальними в КНР і міжнародних наукових колах. Міжкультурна компетентність є однією з складових міжкультурної комунікації, що передбачає здатність до міжкультурного спілкування.

Китайські вчені проаналізували стратегії та моделі навчання іноземних студентів із перекладу в університетах із міжкультурної точки зору (Сун Вей, Чжао Лян, Лі Руй, Ян Хунхуй); дослідили підготовку перекладачів в закладах вищої освіти (Чен Да, Сяо Шикін, Ян Чжунсін, Чен Лілі); проаналізували підготовку бакалаврів перекладачів відповіно вимог сучасного ринку освітніх послуг та попиту (Лю Хонкін, Ю. Цінцин); дослідили проблеми та стратегії системи підготовки китайських спеціалістів із перекладу (Чжуан Чжісян); приділили увагу питанням професійної здатності майбутнього перекладача (Ван Шаошуанг); проаналізували взаємозв'язок між освітньою реформою та підготовкою студентів із перекладу (англійських спеціальностей) та впровадженням освітніх практик (Чжу Айлінг, Тянь Цзін).

Вивчення міжкультурної компетентності почалося в 1960-х роках, як і раніше, є одним з основних питань, на які звертають пильну увагу. Учені проаналізували міжкультурну компетентність із різних дисциплін та різних точок зору і досягли певних результатів. Але й досі існують питання щодо розвитку міжкультурної компетентності, які потребують обговорення. Для визначення міжкультурної компетентності існує певні критерії:

- 1) особистісні професійні характеристики студентів та викладачів іншомовних дисциплін;
- 2) розвиток іншомовної професійної комунікації учасників освітнього процесу;
- 3) вплив зовнішніх ефектів міжкультурної комунікації на професійну адаптацію студентів майбутніх-перекладачів;
- 4) розвиток міжкультурної комунікації з урахуванням особливостей східної і західної культур КНР.

Сьогодні, коли світові культурні взаємодії поглиблюються і світове співтовариство розвивається, наявність необхідних міжкультурних здібностей має особливе значення для студентів коледжів, особливо студентів БПІ (бакалавр з перекладу й інтерпретації). Аналіз актуальності й ступеня розробленості проблеми дозволяє зробити висновок, що в педагогічній науці та освітній практиці існує ряд суперечностей між:

– соціально-обумовленою потребою у висококваліфікованих перекладацьких кадрах, які забезпечують якісний переклад в умовах усної міжкультурної та писемної комунікації, і недостатньою розробленістю теоретико-методичних основ, необхідних для успішної підготовки бакалаврів-перекладачів в системі іншомовної освіти ;

– вимогами освітніх стандартів, кваліфікаційних характеристик до професійної перекладацької компетентності в галузі усної перекладацької діяльності й відсутністю навчально-методичного забезпечення, яке впливає на ефективність створення умов для безперервності навчання студентів-бакалаврів

усної перекладацької діяльності на різних рівнях іншомовної освіти та сприяє розвитку міжкультурної компетентності.

Актуальність заявленої проблеми, недостатня теоретична та практична розробленість дозволили визначити тему дослідження: «Розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)».

Мета дослідження теоретично обґрунтувати, експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних умов та моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки).

Відповідно до мети дослідження поставлено такі завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз монографічної, періодичної літератури, дисертаційних фондів та електронних джерел інформації щодо питання розвитку міжкультурної професійної компетентності бакалавра-перекладача;

2. Науково обґрунтувати організаційно-педагогічні умови та модель розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки);

3. Експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних умов та складових моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки);

4. Розробити методичні рекомендації щодо розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки).

Об'єктом дослідження є розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови розвитку міжкультурної професійної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки).

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених у роботі завдань використано такі загальнонаукові та спеціальні методи: організаційні методи: анкетування, експертні опитування, інтерв'ювання; теоретичні методи: аналіз, синтез, класифікація, узагальнення, систематизація, порівняння, моделювання; емпіричні методи: спостереження, бесіда, тестування; експертних оцінок; методи обробки даних: ранжування, шкалювання, індексування, кореляція, оцінювання, факторний, вимірювання і контролю.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

Уперше визначено і доведено теоретично зміст поняття «розвиток міжкультурної компетентності бакалавра-перекладача» – це процес підготовки бакалаврів-перекладачів в умовах міжкультурного середовища закладу вищої освіти, усвідомлення студентами особливостей найкращих міжкультурних традицій міжкультурного життя, вміння здійснювати міжкультурну комунікацію на діалогічній взаємодії, для розв'язання проблемних завдань, що виникають під час вивчення мовознавчих дисциплін на міжкультурній основі та наповнення змісту навчально-методичних комплексів (з вивчення іноземних мов) культурознавчими матеріалами»;

організаційно-педагогічні умови розвитку міжкультурної компетентності, що регламентують процес організації освітнього процесу в закладі вищої освіти Китайської Народної Республіки, який враховує напрям розвитку міжкультурної компетентності студентів;

модель розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів на прикладі університетів Китайської Народної Республіки;

інструментарій вимірювання стану об'єкта управління (розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів), а саме: факторно-критеріальну (кваліметричну) субмодель визначення рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

уточнено:

визначення понять «міжкультурна компетентність» (уточнення полягає в актуалізації необхідності в ефективній взаємодії і вибудові гармонійних

міжкунікативних взаємовідносин, що передбачає розвиток міжкультурної комунікації);

аспекти спрямування розвитку міжкультурної компетентності (уточнення полягає у виокремленні міжкультурного потенціалу, міжкультурних здібностей та міжкультурної здатності);

класифікацію міжкультурної компетентності (уточнено її компоненти впливу на розвиток міжкультурної компетентності);

зміст складових професійної компетентності бакалаврів-перекладачів університету Китайської Народної Республіки (уточнення полягає у визначенні базових, загально фахових та спеціально фахових компетентностей);

зміст складових професійної компетентності викладачів кафедри іноземної філології університету Китайської Народної Республіки, які працюють зі студентами бакалаврами-перекладачами щодо розвитку міжкультурної компетентності професійні компетентності: (уточнення полягає у визначенні організаторської компетентності, когнітивної, комунікаційної й рефлексивної компетентностей та результативності професійної діяльності);

фактори, критерії і показники рівня результативність професійної діяльності викладача кафедри іноземної філології університету Китайської Народної Республіки (уточнення полягає у побудові кваліметричної субмоделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів - перекладачів на основі виокремлених факторів та критеріїв організації освітньої діяльності);

фактори, критерії і показники рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів університету Китайської Народної Республіки (уточнення полягає у побудові кваліметричної субмоделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів - перекладачів на основі виокремлених факторів та критеріїв організації освітньої діяльності);

дістали подальшого розвитку:

форми і методи підготовки бакалаврів-перекладачів, які спрямовано на підвищення рівня розвитку професійної компетентності студентів на міжкультурному рівні.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що розроблено методичні рекомендації щодо розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів – перекладачів в умовах закладу вищої освіти КНР; спецкурс «Розвиток професійної та міжкультурної компетентності бакалавра-перекладача».

Окремі результати дисертаційної роботи Лю Яньши «Розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)» є частинами наукового дослідження Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за темою «Управління формуванням професійної компетентності майбутніх фахівців в умовах інформаційного полікультурного освітнього середовища» (номер державної реєстрації 0120U104231), що підтверджує актуальність та цінність його напрацювань здобувача ступеня доктора філософії.

Практична цінність підготовлених матеріалів підтверджується їх впровадженням в освітній процес закладів вищої освіти, а саме Сичуаньського університету мистецтв і науки КНР, (місто Сичуань, КНР) (довідка № 20230510); Національного університету «Чернігівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою роботою, всі результати якої одержані автором особисто та знайшли відображення в наукових публікаціях. Внесок автора у роботи, виконані у співавторстві, наведено у списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом публікації оприлюднення матеріалів дисертаційного дослідження. Основні положення, висновки й результати доповідалися були обговорені на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях і семінарах: Building the competence structure model for translation teachers and its promotion strategies in the technology-empowered era, «Київський науково-педагогічний вісник» (Київ, 2021), Формування міжкультурної компетентності майбутніх

перекладачів в умовах бакалаврату, «Мережа інноваційних шкіл України: Розвиток професійної компетентності керівних, науково-педагогічних та педагогічних працівників у контексті впровадження післядипломної освіти» (Київ, 2021), «Адаптивне управління в освіті: цифрові виклики» (Київ, 2020), Складено тези доповіді на тему: «THE IMPORTANCE OF INTERCULTURAL COMPETENCE FOR ENGLISH TEACHERS, «Адаптивні процеси в національній системі освіти» (Харків, 2020), INFLUENCE ON THE CULTIVATION OF CROSS-CULTURAL COMPETENCE OF BACHELORS OF TRANSLATION AND INTERPRETING «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (Харків, 2020), CULTURAL MISUNDERSTANDINGS IN THREE ENGLISH VERSIONS OF SHUPU FROM THE SKOPOS THEORY PERSPECTIVE XIV Міжнародна наукова конференція / «Китайська цивілізація: традиції та сучасність» (Київ, 2020), Intercultural competence of chinese university teacher, «Адаптивні процеси в освіті: мат. II Міжнародного наукового форуму» (Київ, Харків, Бердянськ, 2023).

Матеріали дисертаційного дослідження обговорювалися й одержали позитивну оцінку на засіданнях кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця (2019 – 2023 рр.).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано в 18 публікаціях (з них 13 – одноосібні), із яких: 4 – статті у вітчизняних фахових наукових виданнях, 4 – статті в періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку і Європейського Союзу (Республіка Польща, Словацька Республіка), 10 – тези доповідей та матеріали наукових конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 277 сторінок (11,54 авт. арк.). Дисертація містить 20 таблиць, з них 5 таблиць займають 10 повних сторінок; 13 рисунків; список використаних джерел з 347 найменувань – на 37 сторінках;

14 додатків – на 60 сторінках, анотація – 14 сторінок. Обсяг основного тексту дисертації становить 156 сторінок (6,5 авт. арк.). Список використаних джерел містить 347 найменувань, із них 184 джерела іноземного походження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ

1.1. Теоретичні засади професійної підготовки бакалаврів-перекладачів у зарубіжних і вітчизняних дослідженнях

Прагнення країн Світу забезпечити конкурентоздатність систем вищої освіти завдяки підвищенню якості створених умов для упровадження міжнародних стандартів навчання, зумовили появу інституцій, метою яких було сприяння інтернаціоналізації вищої освіти. Зокрема, було засновано такі організації: Європейська асоціація міжнародної освіти (EAIIE), Європейська асоціація якості вищої освіти (ENQA), Міжнародна асоціація університетів (IAU) та інші [14; 92; 193].

Іноземна мова у міжкультурній взаємодії є найважливішим засобом мовленнєвої комунікації з представниками інших культур, гнучкість використання якої забезпечує налагодження контактів з партнерами, здійснення комунікації з ними, досягнення визначених цілей міжнародного співробітництва.

Освіта перекладу в КНР тісно пов'язана з процесом національної розбудови країни та її розвитком. Система освіти КНР продовжує здійснювати реформи вищої освіти, враховуючи аспекти міжкультурної комунікації. Останнім часом у КНР зростає попит на перекладачів. Кількість коледжів та університетів, що пропонують напрямки підготовки фахівців з перекладу, зростає з кожним роком. Тому у 21 столітті, після вступу Китаю до СОТ (Світова організація торгівлі), фахівці з перекладу як незалежні професіонали стають більш затребуваними. У 2005 році університет іноземних досліджень м. Гуандун КНР ініціював до Міністерства освіти КНР пропозицію про

створення освітніх програм підготовки бакалавра з перекладу. У березні 2006 року три університети: Університет іноземних досліджень м. Гуандун, Університет м. Фудана та університет м. Хебейський були вперше затвержені для впровадження програм підготовки бакалаврів-перекладчів з іноземних мов.

З цього періоду почалась формуватися система вищої освіти КНР, яка передбачає надання повної освіти студентам з різним рівнем підготовки: бакалавра, магістра та доктора філософії, розрізняючи академічний та прикладний переклади.

Вчені КНР проаналізували стратегії та моделі навчання іноземних студентів із перекладу в університетах із міжкультурної точки зору [7; 39; 122; 126; 332]; дослідили підготовку перекладачів із точки зору їх професійних здібностей [22; 27; 43; 97; 338; 339]; проаналізували ринок надання освітніх послуг щодо підготовки перекладачів [132; 140; 153]; дослідили проблеми та стратегії системи підготовки китайських спеціалістів із перекладу [59; 108; 112]; приділили увагу питанню професійного вживання термінологічного апарату перекладача [70; 95; 103; 121]; проаналізували взаємозв'язок між освітньою реформою та підготовкою студентів із перекладу (англійських спеціальностей) та впровадженням освітніх практик [79; 96; 105; 114; 127].

Слід підкреслити, що на освітні реформи, які забезпечують підготовку бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти КНР, мають вплив дослідження американських та зарубіжних учених.

Американські вчені, досліджуючи процес навчання перекладу, запропонували розглядати його як такий, що буде орієнтований на студента, на процес та саморефлексивні методи навчання [253]. Іноземні вчені описують кваліфікаційні вимоги до підготовки бакалаврів у дослідженнях перекладу та вивчення дизайну [128; 138; 166].

Американський дослідник Кірстен Мальмкьєр [178] запропонував розглядати іншомовну освіту, як цілісний, організований процес освіти майбутніх фахівців у межах дисципліни «іноземна мова» яка безпосередньо орієнтована на студента, на сам процес його підготовки. Іноземні вчені Бен Ван Вайк [13], Білл

Джонстон [39], Пол Лосенскій [229] описують кваліфікаційні вимоги до підготовки перекладачів-бакалаврів.

Заслуговують на увагу розроблені Б. Рубрехтом 10 концепцій, які повною мірою відображають характер навчальної діяльності та професії перекладача: студенти не стають професійними перекладачами у стінах навчального закладу; перекладач має виховати у собі силу волі; знання іноземної мови є необхідним, але недостатнім для перекладацької діяльності; переклад є частиною, а не результатом процесу вивчення мови; кінцева мета студентів-перекладачів – досягти розуміння людьми їх перекладу; не всі практичні завдання є цікавими для студентів; усі запропоновані викладачем вправи мають відповідати поставленій ним меті; перекладацька майстерність вимагає більшого, ніж розуміння значення окремих слів; завершений переклад ніколи не буває завершеним остаточно; переклад, передусім, потребує дисципліни [272].

Зарубіжні вчені такі, як Л. Олексієнко [97], Шрев, Г. та Е. Ангелоне. [146, С.1-13.] проаналізували модель організації навчання студентів у напрямі підготовки до професійного двостороннього перекладу з іноземних мов на рівні магістратури та звернули увагу на зміст та особливості навчального плану підготовки студентів у коледжах. Н. Казанцева [26] вивчала методологічне моделювання процесу навчання майбутніх перекладачів із письмового перекладачу. С. Королькова [62] розробила дискурсивну модель навчання студентів письмового перекладу гуманітарного університету. С. Амеліна, Р. Тарасенко [7] досліджували інноваційні способи формування інформаційних здібностей студентів-перекладачів на основі досвіду провідних європейських і американських університетів.

Питання підготовки кадрів зі спеціальності «Перекладач» в умовах бакалаврату досліджувались багатьма вченими різних країн.

У запропонованих ними освітніх програмах підготовки бакалаврів-перекладачів напрям розширеного перекладу розглядається з різних освітніх цілей підготовки:

надати освіту в галузі філології, орієнтовану на оволодіння студентами вміннями письмової та усної іншомовної комунікації та забезпечення інформації в різних галузях і сферах економіки, науки, техніки, освіти, культури шляхом перекладу різножанрових текстів з іноземних мов, зокрема англійської та німецької, на державну і навпаки;

забезпечити навичками професійно-орієнтованого мовлення, знаннями термінологічної бази і обміном інформацією у різних галузях економіки, науки і техніки шляхом перекладу різних за змістом та жанром текстів іноземною та державною мовами;

забезпечити загальнонаукову та професійно-практичну підготовку студентів, яка дасть їм можливість самостійно виконувати професійні функції відповідно до переліку первинних посад фаху перекладача/викладача іноземних мов, забезпечить затребуваність і конкурентноспроможність на ринку праці, можливості самореалізації у професійній діяльності та у подальшій освіті та самоосвіті;

ознайомити студентів з основами міжособистісної комунікації, психолінгвістичними особливостями підготовки перекладача, діяльністю перекладача у сфері професійної комунікації, перекладом як видом соціальної діяльності тощо.

У зв'язку з цим варто зазначити, що Міністерство освіти Китайської Народної Республіки тільки у 2012 році прийняло та видало нормативне забезпечення для освітньої діяльності загальноосвітніх коледжів та університетів з підготовки бакалаврів-перекладачів (код: 050255S) та магістрів з іноземних мов та літератури (код: 050261). Наразі Міністерство освіти КНР видало програмні документи для відповідного управління системою освіти у напрямі підготовки бакалаврів-перекладачів: «Вимоги до навчання перекладу за бакалаврськими програмами у вищих навчальних заклада» [333] та «Національні стандарти якості викладання іноземних мов та літератур» [346].

Результати цих досліджень стали перспективним довідковим матеріалом для нинішньої реформи підготовки студентів-перекладачів у закладах вищої

освіти КНР та забезпечують впровадження ефективних методів навчання, засобів та інноваційних підходів для професійного розвитку студентів-бакалаврів.

Щоб значно підвищити глобальну конкурентоспроможність європейської науки і системи вищої освіти, європейські країни вирішили поглибити інтеграцію науки й освіти та впровадили Болонський процес. Для кращого розуміння відмінностей у підготовці бакалаврів-перекладачів нами було здійснено порівняльний аналіз освітніх програм у закладах вищої освіти України та Китаю (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Порівняльний аналіз програм підготовки бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти України та Китаю [узагальнено автором]

Напрямок порівняльного аналізу	Зміст програм підготовки бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти Китаю	Зміст програм підготовки бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти України
Мета навчання	Розвивати вміння студентів у напрямі загального перекладу, які володіють як моральними якостями, так і здібностями, широким міжнародним баченням, гуманістичними якостями і гарною професійною етикою, сильними двомовними здібностями, здатністю до міжкультурного спілкування, усним і письмовим перекладацьким вмінням, вмінням і здатністю до інновацій, а також компетентністю в іноземних справах: економіці й торгівлі, освіті, культурі, науці й техніці та інших галузях.	Розвивати загальні та професійні здібності, щоб успішно займатися професійною діяльністю; підготувати студентів з великим інтересом до певних лінгвістичних галузей (включаючи перекладацькі дослідження) для навчання на другому рівні (ступінь магістра).
Термін навчання	Ступінь бакалавра 4 роки, ступінь магістра 2-3 роки Відповідно до закону КНР «Про вищу освіту» професійна підготовка майбутніх бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти КНР	Ступінь бакалавра 4 роки, ступінь магістра 1,5-2 роки Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» професійна підготовка майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти України здійснюється за двома основними освітніми

Продовження таблиці 1.1

Напрямок порівняльного аналізу	Зміст програм підготовки бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти Китаю	Зміст програм підготовки бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти України
Система навчання перекладу	здійснюється за освітніми програмами на першому (бакалаврському), другому (магістерському) та третьому (доктор з перекладу) рівнях вищої освіти.	програмами на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти.
Мовні пари	Китайсько-англійська пара	Англо-німецька пара, англо-польська пара
Заклади вищої освіти	Університет іноземних досліджень м. Гуанчжоу; Університет іноземних досліджень м. Пекін; Університет міжнародних досліджень м. Шанхай; дослідницький університет Сіаньській міжнародний та ін; Педагогічний університет м. Хебейн; Педагогічний університет м. Ханчжоу; Центральний педагогічний університет КНР та ін. Медичний університет м. Гуансі; Сільськогосподарський університет м. Хенан; Центрально-Південний лісотехнічний університет КНР та ін; Центральний китайський університет фінансів та економіки; університет фінансів й економіки м. Гуандунь та ін.	Київський національний лінгвістичний університет; Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Південноукраїнський національний педагогічний університет; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна; Київський університет імені Бориса Грінченка; Університет імені Альфреда Нобеля (Дніпро); Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка тощо.
Налаштування навчального плану	Перший (бакалаврський) рівень відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за вибраною спеціальністю; обсяг освітньої програми становить 160-180 кредитів. (тривалість навчання 3 роки).	Перший (бакалаврський) рівень відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за вибраною спеціальністю; обсяг освітньої програми становить 240 кредитів ECTS (тривалість навчання 3 роки 10 місяців)

Продовження таблиці 1.1

Напрямок порівняльного аналізу	Зміст програм підготовки бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти Китаю	Зміст програм підготовки бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти України
	Обов'язковий 60.5%; факультативний 27.5%; практика 12%).	). (Обов'язковий 65-72%; факультативний 22-28%; практика і змагання 5-12%).
Предметна класифікація	Обов'язкові (нормативні) навчальні дисципліни, вибіркові навчальні дисципліни (варіативна частина), які визначаються закладом освіти та зорієнтовані на формування конкретних компетенцій, які відповідають дескрипторам національної рамки кваліфікацій; практики та рамки «Акредитаційного тесту».	Обов'язкові (нормативні) навчальні дисципліни, вибіркові навчальні дисципліни (варіативна частина), які визначаються закладом освіти та зорієнтовані на формування конкретних компетенцій, які відповідають дескрипторам національної рамки кваліфікацій; практики.
Цілі й методи освітньої діяльності	Здійснювати підготовку з перекладу засновану на теоретичних та практичних завданнях, на комунікації (у професійному та міжкультурному аспектах), використовувати методи: індивідуального навчання, навчання з використанням симуляції, методу навчання за проектом, методу навчання з використанням мультимедіа, методу навчання за допомогою комп'ютера. Формувати спеціальні (фахові) компетентності; мовленнєві, комунікативні, країнознавчі, перекладацькі компетенції. Розвивати здатності випускника самостійно застосовувати отримані в процесі підготовки знання, уміння та навички в професійному та міжкультурному контексті.	Здійснювати підготовку з іншомовного перекладу (мови та літератури) у теоретичному і практичному аспектах; використовувати комунікативні методи (у професійному та міжкультурному аспектах), методи компетентнісного підходу, особистісно-орієнтованого, та діяльнісного підходів. Розвивати загальні компетентності інструментальної, міжособистісної, соціально-особистісної, загальнонаукової комунікації. Формувати спеціальні (фахові) компетентності; мовленнєві, комунікативні, країнознавчі, перекладацькі компетенції. Розвивати здатності випускника самостійно застосовувати отримані в процесі підготовки знання, уміння та навички в професійному та міжкультурному контексті.
Зміст навчальної дисципліни (орієнтований)	1-2 курс Модуль 1. Загальноосвітній Модуль 2. Стратегії та одиниці перекладу. Лексичні прийоми перекладу Модуль 3. Граматичні прийоми перекладу	1-2 курс Модуль 1. Основи професійної діяльності перекладача Модуль 2. Граматика Модуль 3. Розмовна практика. Аудіювання Модуль 4. Аналітичне читання

Продовження таблиці 1.1

Напрямок порівняльного аналізу	Зміст програм підготовки бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти Китаю	Зміст програм підготовки бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти України
Зміст навчальної дисципліни (орієнтований)	Модуль 4. Особливості перекладу безеквівалентної лексики» 3 курс. Модуль 1. Ситуативна англійська мова Модуль 2. Лінгвокультурологія Модуль 3. Розмовна практика Модуль Курси за вибором	Модуль 5 Письмо Модуль Курси за вибором 3-4 курс Модуль 1. Професійної та практичної підготовки Модуль 2. Практика перекладу англійської мови Модуль 3. Редагування перекладів різногалузевих текстів Модуль Курси за вибором
Оцінка успішності	Дві форми оцінки навчання: формувальна та підсумкова оцінки. Підсумкова оцінка включає іспит за курс, іспит на рівень, дипломну роботу / звіт про випускний практиці й інші форми.	Результатами письмових та усних іспитів, диференційованих заліків, захисту курсових робіт і звітів з практики, державної атестації у вигляді іспитів та/або бакалаврського проекту.
Придатність до працевлаштування	У міжкультурних сферах професійної діяльності: іноземні справи, економіка й торгівля, освіта, культура, наука й техніка, військова справа; референта з міжнародних зв'язків тощо.	У професійній діяльності редактора перекладів, перекладача-консультанта; консультанта або референта з міжнародних зв'язків; учителя/викладача (викладача) загальноосвітнього (вищого) закладу освіти; співробітника засобів масової інформації, рекламних агенцій тощо

Результати порівняльного аналізу програм підготовки бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти України та КНР свідчать, що:

– цілі навчання бакалаврів-перекладачів в університетах КНР визначають відповідно до національного стандарту;

– період підготовки бакалаврів-перекладачів у КНР та Україні становить чотири роки, але з точки зору підготовки магістрів, тривалість навчання в китайських університетах на 1-2 роки більше. Україна приєдналася до Болонського процесу у 2005 році, а в 2010 році університети завершили реформу всіх спеціальностей і вдосконалили трирівневу систему вищої освіти;

– у навчальних програмах Україна має понад 60 кредитів, це більше, ніж у Китаї. Тим не менш, частина кредитів, які виділяються на факультативні

курси, обов'язкові курси і практичні заняття в освітніх програмах китайських і українських університетів в основному однакові;

– щодо навчальної діяльності і методів навчання, коледжі й університети в КНР та Україні зосереджені на розвитку здібностей і компетентностей, розвитку ініціативності і самостійності навчання студентів, різноманітності методів навчання й акценті на взаємодії та спілкуванні.

Що стосується оцінки і тестування успішності, Китай вивчає різні методи і форми оцінки в західних країнах і буде поступово проводити оцінку і сертифікацію кожного фахівця бакалаврату за участю третьої сторони. Щоб задовольнити потреби економічного розвитку Китаю і вступу до Світової організації торгівлі, з 2005 року Китай сформував національний професійний кваліфікаційний іспит – кваліфікаційний іспит (рівень) перекладу, що включає сім мов, а саме: англійську, японську, французьку, арабську, російську, німецьку, іспанську. Таким чином, рівень і можливості перекладачів можуть оцінюватися з наукової, об'єктивної точок зору. Тому іспит можна використовувати як один з показників якості освіти бакалаврів-перекладачів.

З 2009 року європейські університети переходять на нову програму підготовки перекладу. Підготовка ЄМП (Європейський магістр перекладу) повинна відповідати європейському стандарту якості перекладацьких послуг (EN 15038 2006), сформульованому Європейським комітетом зі стандартизації. Мета полягає в тому, щоб гарантувати, що якість і здатність випускників відповідають професійним стандартам і вимогам ринку [346; 97].

Висновок: по-перше, порівнявши програми навчання перекладачів і супутні матеріали у Китаї та Україні, автор вважає, що в Китаї поступово сформувалась система побудови перекладацької дисципліни, і підготовка перекладацьких талантів вступила в нову стадію розвитку і розширення.

Однак система освіти в Україні все ще перебуває в процесі реформування. Україна розглядає і коригує свої навчальні програми для перекладачів з метою підготовки кваліфікованих фахівців, здатних задовольнити потреби в перекладі в певних сегментах на ринку перекладацьких послуг. Неурядова організація

СУП (Союз українських перекладачів) об'єднує професіоналів у галузі підготовки перекладачів з метою підвищення професійного рівня тих студентів, що навчаються в закладах освіти України. По-друге, Україна прискорила темпи реформ у своїй інтеграції в європейську систему вищої освіти. Навчання перекладу та підготовка перекладацького персоналу повністю інтегровані в Європу і швидко розвиваються.

1.2. Сутність базових понять «комунікація», «міжкультурна комунікація», «міжкультурна компетентність»

Дослідження проблемних питань у сфері освіти безпосередньо пов'язані з комунікативним процесом, який передбачає не лише обмін інформацією, взаємообмін позицій, інтересів і поглядів учасників спілкування, співучасть у вирішенні педагогічних завдань тощо, а й трансформацію суспільної свідомості та ціннісноособистісних орієнтирів.

Широкий спектр комунікативних явищ є предметом наукових досліджень українських (Ф. Бацевич, О. Дзьобань, Г. Онуфрієнко, Г. Почепцов, М. Прищак, А. Черневич, О. Яшенкова та ін.) і зарубіжних (Р. Вердербер, Е. Гріффін, Р. Йохансен, Д. Слек та ін.) учених.

У науці існують визначення, що увиразнюють цей зв'язок: *комунікація* – обмін інформацією між складними динамічними системами та їхніми частинами, які спроможні приймати інформацію, накопичувати та перетворювати її (А. Урсул); *комунікація* – інформаційний зв'язок суб'єкта з іншим суб'єктом чи об'єктом (людиною, твариною, машиною тощо) (М. Каган); *комунікація* – це акт відправлення інформації з мозку однієї людини до мозку іншої (П. Сміт, К. Беррі, А. Пулфорд). У своїх дослідженнях К. Мілютіна та М. Максимов констатують, що *комунікація* – це «увесь спектр зв'язків і взаємодій людей у процесі духовного і

матеріального виробництва, спосіб формування, розвитку, реалізації та регуляції соціальних відносин і психологічних особливостей окремої людини, що здійснюється через безпосередні чи опосередковані контакти, у які вступають особистості та групи» [35; 36].

Незважаючи на численну кількість теорій комунікації та понад 150 трактувань поняття «комунікація» вчені часто сходяться до думки, що основним чинником в комунікації є повідомлення, тобто наявність інформації з певним змістовним смислом. Так М. Маклюен, зазначає, що «засобом комунікації є повідомлення» [247]. На думку Е. Гріффіна та М. Гриньової, що комунікація – «це пов'язаний з відносинами процес створення та інтерпретації повідомлень, які зумовлюють відповідну реакцію» [34, с. 36]. У своїх твердженнях Е. Роджерс, звертає увагу на те, що комунікація «це двоспрямований процес зближення, а не односпрямований, лінійний акт передавання повідомлення від однієї особи до іншої з метою досягнення певного впливу»; та багатьох інших науковців, які досліджують природу міжособистісної взаємодії [42]. Проте вчені вказують, що повідомлення саме по собі не має значення, якщо не спричиняє когнітивної, емоційної чи поведінкової реакції з боку учасників взаємодії, оскільки «комунікація» насамперед – «це процес, пов'язаний з відносинами, не тільки тому, що вона відбувається між двома і більше людьми, а тому, що вона впливає на природу зв'язків між цими людьми» [42]. У цьому сенсі дефініція поняття «комунікація», визначена Е. Гріффіном, видається нам найбільш прийнятною, адже в ній більш точно визначений феномен взаємодії [204].

У понятті «комунікація» закладена природа міжособистісної взаємодії, яка передбачає наявність комунікаторів. У дослідженні питання міжкультурної комунікації важливого значення набувають комунікатори.

Комунікатори (педагоги, студенти / учні), маючи двосторонній вільний доступ до інформаційної бази даних, синхронно чи послідовно вступають у взаємодію з текстом без зворотного зв'язку, який відновити можна (і необхідно) лише в умовах освітнього середовища в процесі професійного педагогічного

спілкування, яке І. Зязюн визначив як комунікативну взаємодію суб'єктів педагогічного процесу, спрямовану на встановлення сприятливого психологічного клімату, психологічну оптимізацію діяльності та стосунків [48, с. 200-201]. Лише за умов психологічної рівності, толерантного ставлення до думок, суджень, переконань, поглядів, інтересів партнерів у спілкуванні реалізуватиметься головна мета освіти – синтез міжособистісного досвіду, формування та розвитку міжкультурної компетентності.

Міжкультурна взаємодія, загалом кажучи, відноситься до безпосередньої міжособистісної міжкультурної дії. Інтерактивні навички передбачають конкретну поведінку, спричинену внутрішнім процесом. Ці компетенції включають спілкування, фактичні розмови та реальну взаємодію. Однак непряме спілкування, таке, як переклад, також є важливим для розвитку міжкультурної компетентності. Поведінка перекладачів стосується міжкультурної взаємодії по суті. Перш за все, переклад / інтерпретація є особливою формою міжкультурної комунікації, оскільки вона опосередковується через свободу волі та суб'єктивність перекладача. Кожна робота з перекладу завдяки своїй (між) текстуальності є місцем для аналізу культур у контакті, злитті, конфлікті чи змаганні. Кожен акт інтерпретації також є прикладом такої взаємодії [64]. Тому міжкультурне спілкування є важливою частиною процесу підготовки перекладачів.

Г. Хофстеде [211, с. 428] запропонував визначати процес *міжкультурної комунікації*, включаючи розуміння, знання і навички. Він вважає, що фактори, пов'язані з розвитком особистості, впливають на рівень міжкультурної компетентності, який може бути досягнутий індивідуумом. Т. ЛаФромбуаз [228, с. 396] запропонував більш докладний опис знань і навиків міжкультурної комунікації. Він вважає, що для того, щоб бути грамотним, людина повинна мати сильне почуття особистої ідентичності, усвідомлення культурних переконань і цінностей; сприймати вплив процесів культури; уміти спілкуватися мовами конкретних культурних груп; підтримувати активні соціальні відносини у межах культурних груп.

Дослідник М. Байрам [167] погоджується з тим, що оцінка здібностей людини повинна виходити за межі культурних кордонів. Р. Ерлі [196] також стверджує, що культурні знання і свідомість необхідні для ефективного функціонування міжкультурного середовища, але їх недостатньо, оскільки окремі особи повинні також мати мотивацію для використання наявних знань. Ми розуміємо розвиток міжкультурної комунікації та її вплив на міжкультурну взаємодію суб'єктів освітнього процесу. Розглянемо цей аспект більш детально.

Міжкультурна компетентність в міжнародній торгівлі означає ефективність використання знань, навичок та особистих якостей людини для успішного співробітництва з людьми, що представляють різні культури як всередині країни, так і за її межами.

Міжкультурна взаємодія є результатом індивідуального підходу до ефективної взаємодії з людьми, що належать до різних культур, незалежно від того, чи відбувається така взаємодія в місцевій культурі індивідуума або в більш широкому контексті міжнародної торгівлі. На відміну від колишніх визначень, у центрі уваги знаходиться питання про те, як людина використовує знання, навички та атрибути, якими вона володіє, а не особисті знання, навички та атрибути. Це визначення включає два компоненти міжкультурної підготовки: міжкультурні навички і здатність адаптуватися [137, с.128–134]. Третій компонент включає показники досягнення результатів: «ефективне використання (попередніх факторів) для успішної співпраці з людьми». Культурні знання нерівнозначні міжкультурному потенціалу, оскільки людина може бути експертом по одному з аспектів китайської культури, але не може вести хороші переговори з китайськими колегами. Розрив між такими знаннями і можливостями може бути частково обумовлений незнанням власної культури, отже, неповною оцінкою культурного статусу інших людей або це відображає надмірну залежність від когнітивної області, менш емоційний і поведінковий розвиток.

Комунікативна ситуація, ефективність та доцільність – три основні елементи міжкультурної компетентності. Чотири елементи доречності включають кількість, якість, релевантність та спосіб передачі інформації.

Міжкультурна компетентність належить до міжособистісної компетенції, яка стосується здатності ефективно та належним чином спілкуватися з людьми різного культурного походження [23]. Міжкультурна компетентність виявляється не лише у реалізації комунікативних цілей, але й у доречності комунікативних методів та поведінки. Щодо тих, хто вивчає іноземну мову, особливо бакалаврів-перекладачів, міжкультурна компетентність стосується здатності розуміти та адаптуватись до цільової культури; іншими словами, здатності поводитися належним чином та регулювати своє спілкування та взаємодію відповідно до контексту. Для розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів необхідно забезпечити умови для набуття міжкультурних знань, формування міжкультурного ставлення, розвитку ефективного міжкультурного спілкування.

Учені С.Чиу, В. Лоннер, Д. Мацумото и С. Уорд [179] провели концептуальні дослідження з питання міжкультурної взаємодії і як цей динамічний процес визначає можливості міжкультурного спілкування, запропонували ряд моделей. На загальну думку науковців Л. Арсаратнам, М. Дерфеля, Х. Дай та Дж. Чена [151], міжкультурна комунікація включає в себе три виміри: емоційний, когнітивний і поведінковий

Емоційний рівень стосується емоційного аспекту міжкультурної компетентності. Це мотиваційна сила, яка штовхає людей до безперервного набуття знань та навичок у процесі побудови гармонійних стосунків у суспільстві [196]. Для досягнення міжкультурної взаємодії необхідні чотири ефективні компоненти: відкритість, реляційна Я-концепція, активна емпатія та взаємна оцінка.

Когнітивний вимір стосується міжкультурної свідомості або розуміння культурних конвенцій. Це культурні знання, критична культурна обізнаність, культурна інтеграція та міжкультурна перспектива.

Поведінковий вимір належить до практичних навичок міжкультурного спілкування. Чотири основні елементи міжкультурної комунікації є

обов'язковими: навичка взаємодії, ведення перемов, побудова зв'язків та творча міжособистісна комунікативна діяльність.

Поведінковий вимір має адаптувати попередні три виміри до нових міжкультурних контекстів, коли відбувається взаємодія з іншими людьми з різних культурних регіонів походження; поєднання когнітивних навичок, які дозволяють ефективно функціонувати в новій культурі; мотивація в адаптації до іншого міжкультурного середовища; здатність брати участь у адаптаційній поведінці щодо міжкультурного спілкування [196].

М. Байрам [166], у своїх дослідженнях стверджує, що компетентний міжкультурний комунікатор повинен володіти соціально-культурними знаннями та знанням мови, умінням вирішувати питання, що стосуються міжособистісних відносин. Виходячи з цього, він розглядає критичну культурну свідомість як ключовий елемент міжкультурної комунікації.

Tian Jing [290] представив теорію міжкультурного спілкування з точки зору особистих переговорів. Дослідник заявив, що компетентний міжкультурний комунікатор, стикаючись з різними культурними традиціями і зберігаючи почуття емоційної рівноваги, є свідомим, винахідливим і творчим; тому міжкультурне знання є одним з найважливіших компонентів міжкультурної комунікації.

Р. Ким [222] вивчав можливості міжкультурної комунікації щодо міжкультурної адаптації. На його думку, міжкультурне спілкування означає здатність людини адаптуватися до нових умов і розвивати співробітництво, міжкультурні відносини з людьми, що належать до різних культур; адаптація є важливим компонентом міжкультурної комунікації. Крім того, хоча культурні процеси завжди були предметом уваги вчених, вони зосереджені на здобутті знань, а не на тому, як розвивати міжкультурну комунікацію.

Отже, очевидно, що міжкультурна компетентність є адаптивною, й еволюціонує в процесі міжкультурної комунікації, динамічність якої відображає міжкультурну сутність, дозволяє здійснювати міжкультурне спілкуватися, консультиватися, перетворюватися і розвиватися [58].

Спираючись на динамічні міжкультурні процеси, ми вважаємо, що міжкультурне спілкування повинне сприяти взаємодії і гармонійним відносинам, тому розвиток міжкультурної компетентності є необхідною умовою для того, щоб набути міжкультурних здібностей та розвивати їх.

Розглядаючи у такому аспекті патання міжкультурної компетентності дослідники розуміють під ним «співіснування і рівноправну взаємодію різних культур, а також можливість формування загальних форм культурного самовираження на основі діалогу і взаємної поваги» (ЮНЕСКО, 2005 рік).

С. Тинг Тумі вважає, що «міжкультурне спілкування – це процес, у рамках якого окремі особи, що належать до двох або більше культурних груп, консультуються і обмінюються сенсом у контексті спілкування». Це означає гармонійне співіснування різних культурних груп у суспільстві, міжкультурне спілкування зазвичай означає наявність культурних відмінностей між двома або більше культурами. З поглибленням і розширенням процесу глобалізації всі сфери гуманітарних і соціальних наук матимуть більш міжкультурний або міжкультурний характер, міжкультурний потенціал включає відносини, поведінку і розуміння, що дозволяють окремим особам або установам ефективно співпрацювати з людьми, які належать до різних культурних груп. Більшість учених вважає, що міжкультурний потенціал включає знання, почуття, поведінку. Вони зазначають, що динамічний процес розвитку визначається двома ключовими критеріями оцінки міжкультурної компетентності – критерієм ефективності та адекватності [291; 292].

Поняття «міжкультурна компетентність» не є чітким, але може визначатися як «ефективна міжкультурна взаємодія».

Процес формування поняття «міжкультурна компетентність» та її розвиток відбувався поетапно. Про це свідчать наукові дослідження.

Співпраця американських антропологів і лінгвістів відкрила шлях до вивчення міжкультурної компетентності в 60 - х роках ХХ століття. На цьому першому етапі вивчення міжкультурної компетентності, центрі уваги дослідників, завжди знаходилися фактори, що впливають на міжкультурну

комунікацію [121]. С. Дойч та Дж. Вон [299, с.115–122] визначили, що вирішальним фактором ефективної міжкультурної комунікації є вільне володіння іноземними мовами. С. Тернер [295, с.16–23] вважає, що розуміння культурних тем інших є найбільш важливим фактором ефективності. Х. Клевеленд та інші дослідники [182, с.172–173] зазначили, що, крім мовних і культурних факторів, для ефективної міжкультурної взаємодії людині необхідні динамізм, винахідливість, знання й організованість. Дж.Гарднер [204, с. 248] вважає, що ефективна комунікація вимагає п'яти характеристик: високої стабільності, зовнішньої орієнтації, всеосяжної системи цінностей, широкого кола соціальних навичок і природної чутливості.

Міжкультурна компетентність – це здатність забезпечувати ефективність комунікації [204; 205]. Їх аналіз ефективності виявив дві різні тенденції: (1) приділення уваги поведінці і (2) інтеграція особистості, поведінки і свідомості. Ці теоретичні основи, пов'язані із дійсністю, можна розділити на чотири напрямки: мова і культура, самобутність, поведінку та інтеграцію. Хоча кожна теорія здібностей має свої недоліки, вона відкриває шлях до розробки концепції міжкультурного потенціалу і закладає основу для подальшого всебічного розвитку теорії міжкультурного потенціалу.

Другий етап (1980 – 1999 рр.) дослідження міжкультурної компетентності, являє собою всебічний розвиток теорії, в основі якої лежать «ефективність і адекватність». Учені поступово усвідомлюють, що, крім ефективності поведінки, добродієність є складовою частиною міжкультурних здібностей. Крім того, вони не тільки займаються вирішенням практичних проблем, але і приступають до теоретичного вивчення складу і принципів міжкультурного потенціалу, а також до систематичної розробки концепції міжкультурного потенціалу. Дж.Беннетт [159] розробив модель міжкультурного сприйняття на основі етапів культурної адаптації. Т. Імахорі й М. Ланіган [217] стверджують, що міжкультурні здібності є здатністю спілкуватися один з одним у процесі взаємодії, тобто належне й ефективне спілкування може принести задовільні результати обом сторонам. На думку Дж. Чена [176], міжкультурна

компетентність включає чотири взаємопов'язаних рівні: індивідуальність, навички взаємодії, психологічне регулювання і культурну свідомість. Дж. Чен й В. Старости [174], зазначають, що до міжкультурної компетентності повинні входити такі важливі і взаємозалежні елементи, як: емоційні, когнітивні і поведінкові. Емоції – це міжкультурна чутливість, сприйняття – міжкультурна свідомість, поведінка – інтерактивні навички. В. Спітцберг [279] у своїх дослідженнях визначає щодо міжкультурної компетентності входять: мотивація, знання, навички, процес і результати.

У відповідь на тенденцію американських учених знижувати значення іноземних мов у розвитку міжкультурної компетентності британський учений М. Байрам [165] запропонував визначення поняття «міжкультурної комунікації» як здатності людей спілкуватися різними мовами у різних культурних системах. За його дослідженням міжкультурна комунікація включає в себе знання, погляди, навички і критичне культурне усвідомлення, серед яких навички володіння знаннями іноземних мов є основою, а критична культурна свідомість відіграє ключову роль.

Теорія міжкультурної компетентності у КНР виникла в 90-х роках ХХ-го століття. Китайські учені проаналізували можливості міжкультурної комунікації з точки зору викладання іноземних мов і висунули свою теорію (наприклад, Лін Даджин 1996; Сюй Лішенг 1997; Гао Їхон 1998). Китайський учений Лін Даджин [233] зазначив, що поведінкові, інтелектуальні, психологічні та етичні фактори мають вплив на розвиток міжкультурних здібностей і що їх критерії мають бути адекватними, ефективними та закономірними. Сюй Лішенг [229] вважає, що міжкультурне спілкування включає в себе соціальну мову, літературну мову, граматику.

У період з 1980-х по 90-ті роки китайські вчені не тільки приділяли увагу ефективності комунікації, а й аналізували її придатність. Деякі з дослідників проаналізували елементи міжкультурної компетентності, описали динамічні процеси розвитку міжкультурної компетентності і розглядали все це в комплексі. З урахуванням складності розуміння поняття міжкультурної

компетентності вчені, як правило, застосовують комплексний аналітичний підхід, який дозволяє виявити ключові фактори, що впливають на її розвиток, і чітко класифікувати їх, що підвищує теоретичну інтерпретацію [250].

Третій етап (період 2000 – 2009 роки) дослідження міжкультурної компетентності звертає увагу на її формування, з точки зору незахідних учених та передбачає диверсифікацію теоретичних положень дослідження. У цей період Західні доктрини дослідження міжкультурного потенціалу домінують, але в той же час зазнають різкої критики Європейського центру. Дж. Костер і М. Лустіг [226] відзначають, що Західна теорія міжкультурної компетентності має свою конкретну сферу застосування і може не застосовуватися до незахідних культур. Дж. Мартін [248] зазначив, що Західна парадигма, в основі якої лежить прагматизм, має культурні упередження. Таким чином, незахідні теорії отримали більше простору для розвитку і мали значний прогрес [266; 57; 76; 335; 146; 138; 182].

Четвертий етап – інтеграція Заходу і Сходу на поглиблення концепції розвитку міжкультурної компетентності відбувається з 2010 року і до нині. Сучасні учені зосередили увагу на інтеграцію теоретичних перспектив міжкультурної комунікації, що сприяло накопиченню консенсусу і поглибленню теорії та практики у вивченні іноземних мов [57; 71; 90; 153].

У результаті теоретичної інтеграції вчені прийшли до єдиної думки з наступних чотирьох аспектів:

- міжкультурна компетентність – це складне поняття, яке включає в себе три основні елементи: емоції, знання і поведінку;
- міжкультурні здібності – це не тільки індивідуальний характер, а й уміння взаємодіяти, це динамічний процес розвитку;
- міжкультурна здатність означає здатність відчувати й пізнавати обидві сторони комунікації, її основні критерії оцінки адекватності та ефективності;
- будь-яка конкретна перспектива має свої обмеження. Тільки на основі багатоаспектного підходу можна правильно зрозуміти значення міжкультурної компетентності і проаналізувати її елементи.

Виходячи з вище зазначеного, ми зробили власне визначення поняття «міжкультурна компетентність бакалавра-перекладача».

Міжкультурна компетентність бакалавра-перекладача – це міжкультурне спілкування, яке сприяє ефективній взаємодії і вибудові гармонійних міжкомунікативних взаємовідносин, що передбачає розвиток міжкультурного знання, що є необхідною умовою для формування та розвитку міжкультурних здібностей особистості.

Отже, усе вище зазначене дало нам можливість більш детально вивчити питання, що являє собою міжкультурна компетентність, з точки зору її розвитку. Нами визначено структурні та функціональні компоненти системи підготовки бакалаврів перекладачів до міжкультурної професійної діяльності (рис. 1.1).

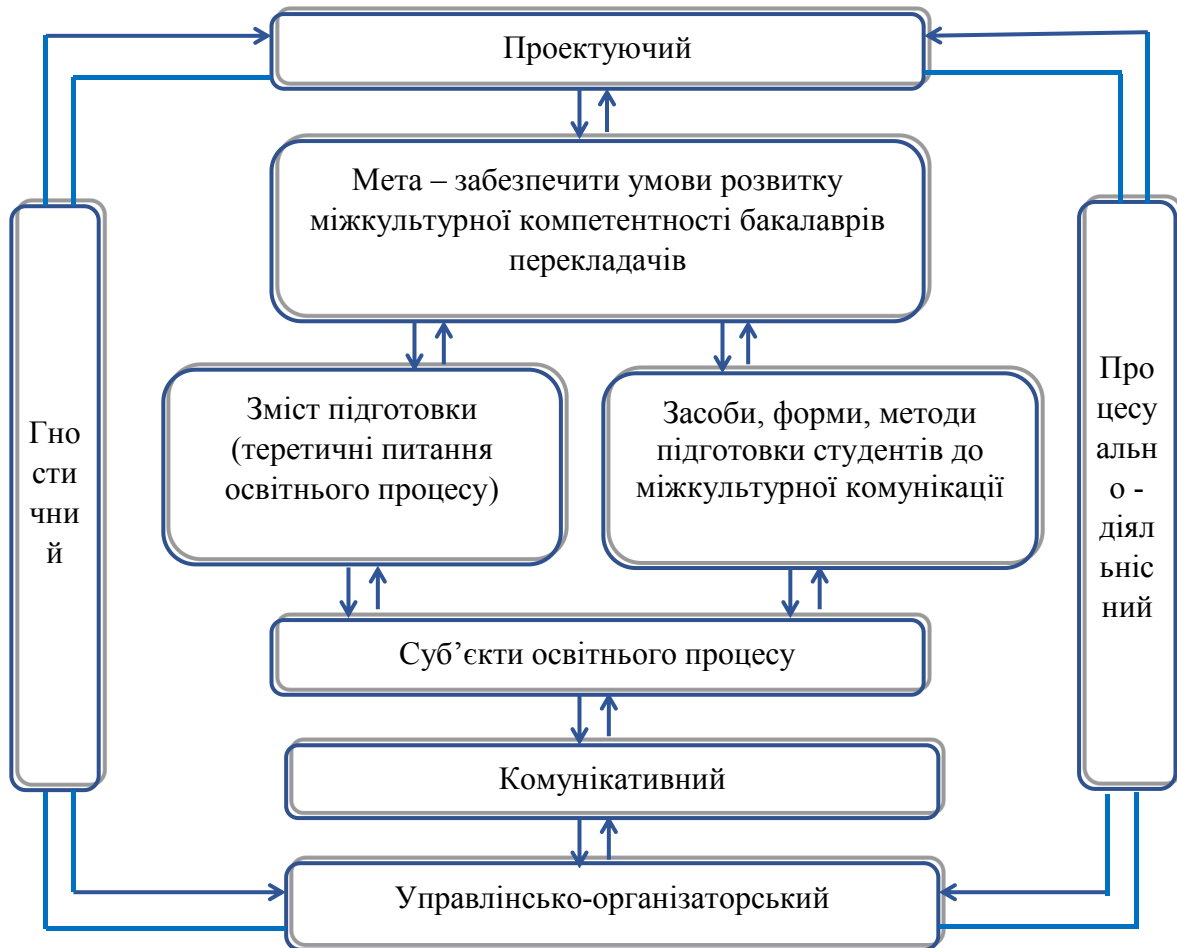

Рис. 1.1. Структурні та функціональні компоненти системи підготовки бакалаврів-перекладачів до міжкультурної професійної діяльності (складено автором)

Мета як структурний компонент системи підготовки бакалаврів-перекладачів об'єднує інші компоненти: зміст, засоби, а також суб'єкти освітнього процесу. Розуміння суб'єктами освітнього процесу значення міжкультурної компетентності в процесі підготовки бакалаврів-перекладачів є мірою ефективності.

Розвиток системи підготовки бакалаврів-перекладачів до міжкультурної професійної діяльності відбувається у процесі здійснення її функціональних компонентів:

розвитку

– проєктуючого, пов'язаного з плануванням змісту, засобів функціонування системи протягом усього часу підготовки бакалаврів-перекладачів до міжкультурної професійної діяльності;

– гностичного, який передбачає опонування суб'єктами повною інформацією, дидактично-адаптованим соціальним міжкультурним досвідом;

– процесуально-діяльнісного, що забезпечує відбір конкретних засобів досягнення мети і процес підготовки бакалаврів-перекладачів до міжкультурної професійної діяльності; - комунікативного, пов'язаного з вибудовою певних стосунків між різними групами людей у процесі підготовки бакалаврів-перекладачів: між викладачами та студентами, між студентами та студентами, керівниками кафедр та викладачами, деканатами і членами кафедр, ректоратом і деканатами).

Результативність функціонування системи підготовки бакалаврів-перекладачів, пов'язана з розвитком міжкультурної компетентності у студентів, яку можна прослідити: а) у наукових знаннях про сутність поняття «міжкультурна компетентність», «міжкультурна комунікація», мету, завдання, зміст процесу підготовки та оптимальні методи її здійснення; б) в уміннях здійснювати діалогічну комунікацію, використовуючи комплекс методів та прийомів вивчення іноземної мови; в) у сформованості у студентів міжкультурної компетентності, що спонукає їх до подолання труднощів у

вивченні іноземних мов, розв'язання складних навчальних ситуацій, опанування професійною майстерністю перекладача тощо.

Міністерство освіти Китайської Народної Республіки у 2018 році опублікувало «Національні стандарти якості викладання іноземних мов і літератури для студентів вищих навчальних закладів» [245].

Варто звернути увагу, що у зазначеному нормативному документі оволодіння спеціальністю «Філологія (англійська мова та література (переклад включно))» має базуватися на умінні застосовувати іноземну мову, цінувати літературу, розвивати вміння міжкультурного спілкування, здатності до критичного мислення, впровадження інновацій та проведення наукових досліджень, до застосування інформаційних технологій під час самостійного навчання та розвиток практичної компетентності. Це вперше, коли держава пред'являє міжкультурні вимоги до спеціальності іноземних мов, що матиме далекосяжні наслідки для підготовки іноземних фахівців у вузах, сприятиме реформі викладання іноземних мов та поглибленому його розвитку.

Немає сумнівів у тому, що міжкультурна освіта стала однією з головних цілей навчання іноземних мов і відіграє важливу роль у розвитку міжкультурної комунікації. Так, зокрема велика вага приділяється не тільки міжкультурній комунікації, а й міжкультурній компетентності, що нерозривно пов'язана з освітою, культурою, знаннями, взаємоповагою до культурного різномайття.

Відповідно до національного стандарту якості викладання іноземних мов і літератури у ЗВО Китайської Народної Республіки розвиток міжкультурного середовища є однією з цілей підготовки фахівців усіх іноземних мов, у тому числі за спеціальністю «перекладач».

Після шести років досліджень група РАСТЕ [164; 154], до складу якої входили члени відділу перекладів Автономного університету Барселони, Іспанія, запропонувала комплексну модель формування перекладацьких здібностей, яка на сьогоднішній день є найбільш систематизованою та зрозумілою, а її емпіричний метод дослідження був затверджений науковою спільнотою для підготовки професійних перекладачів з іноземних мов.

Китайський дослідник Сунь Юйчжун [282] відповідно до місцевих умов, з урахуванням багатоаспектної концепції розвитку міжкультурної компетентності, надає орієнтири для нових ідей розвитку міжкультурної компетентності в галузі вивчення іноземних мов (Рис. 1.2).

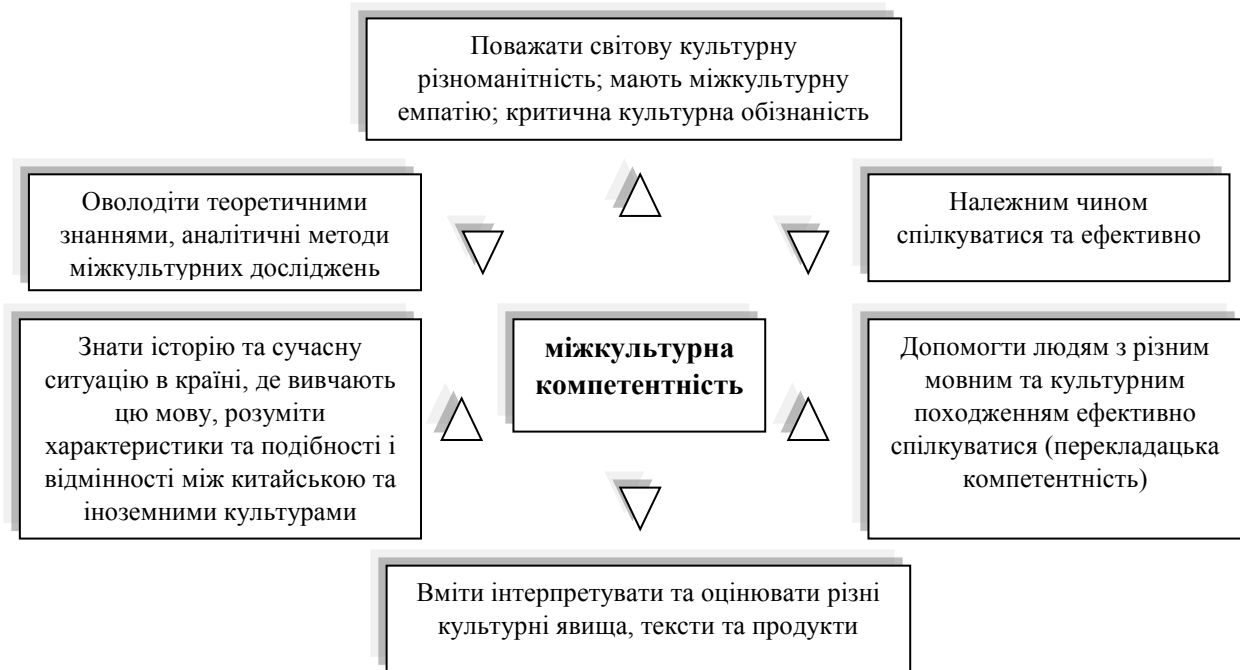

Рис. 1.2. Модель міжкультурної компетентності вивчення іноземних мов (узагальнено [282])

На його думку, навчання іноземним мовам, по суті, є міжкультурної формою освіти, у рамках якої основна увага приділяється не тільки розвитку мовних навичок, а й розвитку міжкультурних здібностей із точки зору освіти на іноземних мовах міжкультурний потенціал включає в себе шість аспектів:

- 1) повагу різноманітності культур світу, міжкультурного обміну та критичного культурного свідомості;
- 2) теоретичні знання та аналітичні методи міжкультурних досліджень;
- 3) знання історії та сучасного становища, знання ситуації в країні, у якій ведеться вивчення мови, вивчення особливостей і відмінностей у культурі Китаю та інших країн;

4) уміння інтерпретувати й оцінювати різні культурні явища, тексти і продукти;

5) належне та ефективне спілкування;

6) сприяння ефективному спілкуванню між людьми, що належать до різних мов і культур (можливості перекладу).

Підсумовуючи вищесказане, ми виявили основні чинники (та взаємозв'язки між ними), що впливають на професійну підготовку бакалаврів - перекладачів в університетах КНР і в перспективі визначають міжкультурний розвиток, та зобразили їх у вигляді схеми (рис. 1.3)

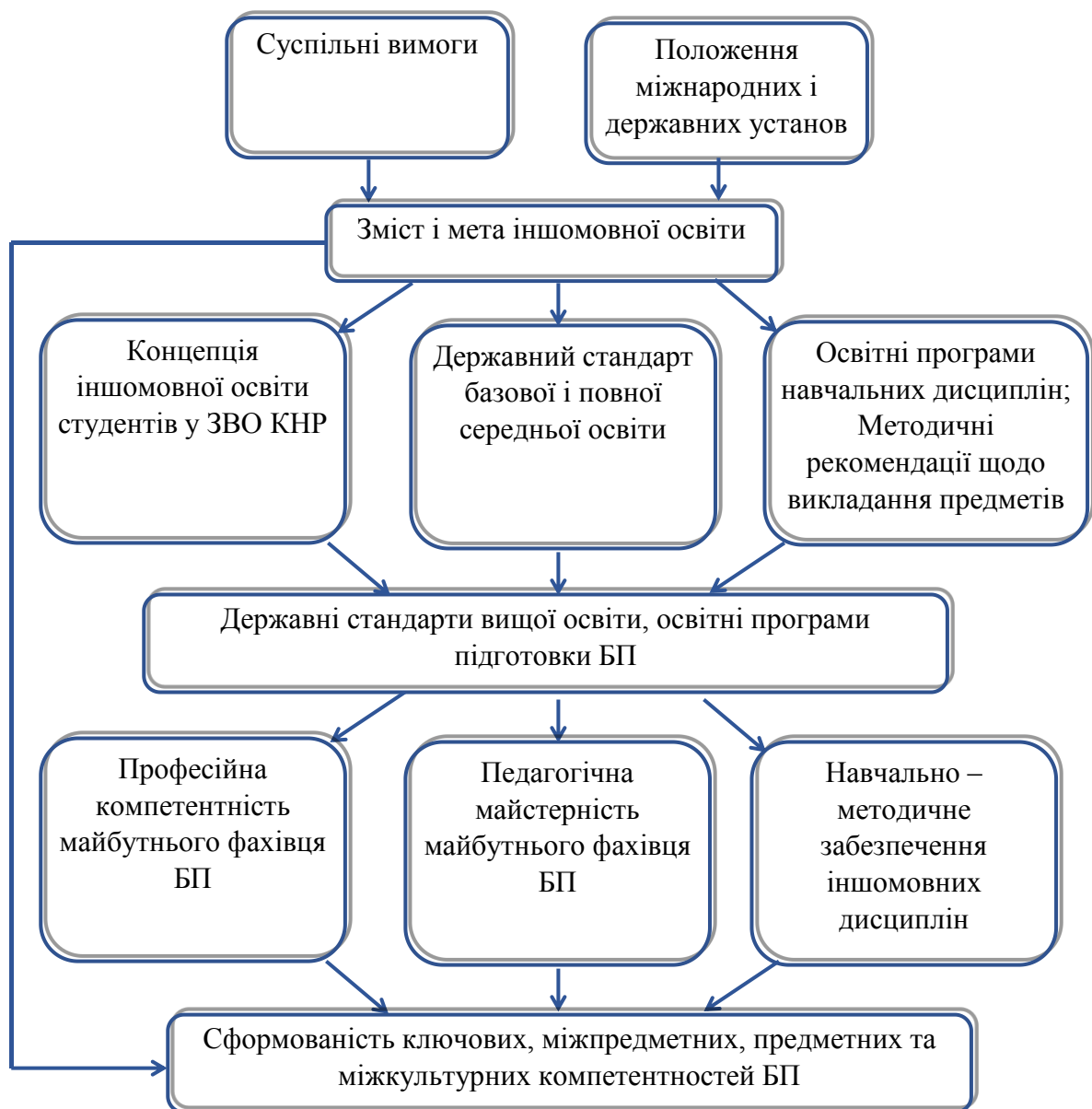

Рис. 1.3. Чинники, що визначають особливості професійної підготовки бакалаврів перекладачів у ЗВО КНР (складено автором).

Реалізація компетентнісного підходу в освіті, здійснюватиметься за чіткими орієнтирами – ключовими компетентностями, які визначено як «систему вмінь (здатності людини реалізувати на практиці набуті знання і навички) і ставлень (рис, що виявляються в поведінці особистості в певній ситуації чи її вчинках на засадах ціннісних переконань, поглядів, інтересів тощо)» [35].

Провідні фахівці в галузі педагогіки Л. Масол, О. Овчарук, Н. Миропольська, В. Рагозіна та ін. розробили й систематизували комплекс базових компетентностей як результату іншомовної освіти, що утворюють інтегративне ціле [31;34].

Наведемо класифікацію компетентностей, якими повинні володіти бакалаври-перекладачі та які мають вплив на розвиток міжкультурної компетентності (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація компетентностей [узагальнено автором]

Класифікація	Компоненти	Основний прояв
Базова компетентність	лінгвістична компетентність	лексика, синтаксис, текст, лінгвістика, прагматика, соціолінгвістика
	позалінгвістична компетентність	культура, знання енциклопедії
Основна компетентність	професійні знання з перекладу	міжкультурні теоретичні знання, комунікативна обізнаність тощо
	стратегічна компетентність	інтеграція, регулювання та контроль
Периферійна компетентність	інструментальна компетентність	пошук літератури, використання перекладених інструментів, консультація експертів
	психофізіологічний механізм	емоції, інтелект тощо.

Вивчення іноземних мов має свої спеціальні методичні принципи, які специфікою міжкультурної комунікації.

У науковій літературі різними дослідниками (В. Апальков, Н. Гез, Г. Єлізарова, М. Вуган, М. Нітомі, В. Томлісон та ін.) обґрунтовано окремі

принципи формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності.

Здійснений нами аналіз наукових публікацій з проблеми дослідження дозволив виділити принципи, які, на нашу думку, є найбільш вагомими для розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в закладах вищої освіти.

Принцип міжкультурного порівняння окреслює вміння порівнювати рідну культуру й культуру інших країн та враховувати наявні міжкультурні відмінності в процесі міжкультурного спілкування. Уміння порівнювати рідну й культуру інших країн є базовим компонентом МКБП, тому прийоми його формування повинні включатися в модель розвитку міжкультурної компетентності.

Принцип культуровідповідності зазначає, що іншомовна освіта здійснюється на поєднанні глибокого розуміння й всебічного вивчення історико-культурного розвитку країни, мова якої вивчається. Навчання й виховання студентів ґрунтуються на загальнолюдських цінностях відповідно до цінностей і норм національної культури та регіональних традицій.

Принцип домінування проблемних культурознавчих знань формує неупереджене ставлення студентів до полікультурного світу, залучає засоби як рідної так іноземної мов до навчання і виховання, навчає вибудовувати стратегії для ACTUAL PROBLEMS OF PRACTICE AND SCIENCE. Завдяки цьому відбувається запобігання міжкультурних конфліктів під час контакту з невідомою культурою; розвивається вміння аналізувати і систематизувати культурознавчий матеріал [12]. Зазначений принцип передбачає використання таких проблемних культурознавчих завдань, які зосереджували б увагу бакалаврів-перекладачів на нагальних питаннях міжкультурного життя.

Принцип діалогу культур передбачає не тільки залучення до іншої культури, а й усвідомлення особливостей найкращих культурних традицій як своєї країни, так і вміння гідно представляти її під час діалогічної взаємодії (спілкування) з представниками інших країн. Здійснюючи міжкультурну

комунікацію можна побачити і зрозуміти ті відмінності у характерних рисах спілкування, які відрізняють одні мови і культури від інших.

Принцип культурної варіативності полягає в ознайомленні бакалаврів-перекладачів із багатокультурністю країни, мова якої вивчається. Відбувається усвідомлення необхідності у здійсненні порівняння наявних знань про культури іншої країни із аналогічною інформацією про культурну різноманітність своєї країни [163]. Це дозволить студентам побачити не тільки відмінності, але й подібності між власною і чужою культурами. Цей принцип виявляється у процесі розроблення соціокультурного наповнення навчально-методичних комплексів з вивчення іноземних мов і при доборі культурознавчого матеріалу для навчальних цілей щодо розвитку міжкультурної компетентності.

Принцип культурної опозиції спрямовано на занурення бакалаврів-перекладачів у навчальні ситуації, коли їхні знання, ставлення, думки, судження будуть відрізнятися від знань, ставлень, думок і суджень представників інших культур, мова, яких вивчається. На основі цього принципу відбувається формування та розвиток міжкультурної компетентності студентів, що включає такі компоненти, як емпатію й неупередженість, відкритість і готовність до різноманітності» [34, с. 20–21].

Усі охарактеризовані принципи взаємопов'язані між собою й органічно доповнюють один одного.

Оскільки принципи визначаються метою і завданнями освіти, що висувуються суспільством, то зі зміною мети і завдань у разі реформи/трансформації/модернізації освітньої системи будуть зазнавати певних змін і самі принципи міжкультурного навчання.

Аналіз підходів до визначення змісту поняття «міжкультурна компетентність», її структури та принципів дозволяють на цій основі знайти додаткові можливості для побудови професійної кар'єри майбутніх перекладачів. На нашу думку, становлення бакалавра-перекладача як професіонала, повинно враховувати:

1. Розвиток міжкультурного потенціалу в галузі письмового перекладу має бути націлений на можливості студента розвивати навички письмового перекладу;

2. Усвідомлення того, що в процесі навчання необхідно свідомо виявляти міжкультурні особливості, проблеми, які виникають з усним та письмовим перекладами, спрямовувати студентів на аналіз завдань із перекладу, з міжкультурної точки зору, розвивати мовні комунікативні здібності й вдосконалювати перекладацькі уміння студентів;

3. Розвиток міжкультурних навичок в галузі письмового перекладу має ґрунтуватися на методах, спрямованих не просто на досягнення результату, а на перспективу розвитку. Методика викладання може допомогти студентам усвідомити не тільки труднощі перекладу, а й причини допущених помилок. Це дозволить підвищити їх здатність до розвитку міжкультурної комунікації;

4. Оптимізація освітньої системи передбачає створення високоякісних міжкультурних курсів, які допоможуть інтегрувати китайський елемент освіти у зміст навчання шляхом інтеграції китайської та іноземних культур; надасть допомогу студентам у підвищенні рівня їх обізнаності про культурну самобутність інших держав та розуміння існування культурного різноманіття;

5. Створення моделі розвитку міжкультурної компетентності у бакалаврів-перекладачів передбачає звернення уваги на вдосконалення мовної підготовки та освоєння мовних міжкомунікативних моделей;

6. Створення високоякісних варіативних мережевих відкритих курсів з використанням інноваційних методів та інструментів навчання; врахування інтеграційних зв'язків змісту навчальних курсів із інформаційними технологіями, які сприяють ефективному вивченню іноземних мов; здійснення взаємодії теорії та практики при вивченні мовних дисциплін, між навчанням в аудиторіях і практичними опануваннями знань, що дає можливість розвивати міжкультурну компетентність у бакалаврів-перекладачів;

7. Набуття міжкультурної компетентності бакалаврами-перекладачами відбувається при проходженні навчання на міжнародних курсах, через участь у

різноманітних проектах міжнародного співробітництва, де основна увага приділяється ефективності міжкультурної освіти.

Таким чином усе зазначене вище надало нам розуміння визначення поняття «розвиток міжкультурної компетентність бакалавра-перекладача».

Під «розвитком міжкультурної компетентність бакалавра-перекладача» ми будемо розуміти процес підготовки бакалаврів-перекладачів в умовах міжкультурного середовища закладу вищої освіти, усвідомлення студентами особливостей найкращих міжкультурних традицій міжкультурного життя, вміння здійснювати міжкультурну комунікацію на діалогічній взаємодії, для розв'язання проблемних завдань, що виникають під час вивчення мовознавчих дисциплін на міжкультурній основі та наповнення змісту навчально-методичних комплексів (з вивчення іноземних мов) культурознавчими матеріалами.

Отже, здійснюючи підготовку бакалаврів-перекладачів в закладах вищої освіти КНР дасть студентам можливість розширити міжнародне бачення світових проблем, дозволить розвивати міжкультурну комунікацію, зробить студентів високваліфікованими міжнародними фахівцями. Все це і забезпечить розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

1.3. Стан сформованості міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів

У провінції Сичуань 17 університетів пропонують бакалаврську програму з письмового та усного перекладу. Серед них 8 університетів розташовані у столиці провінції Ченду, а 9 загальних університетів – на базі місцевих університетів. Три ключові університети розташовані в м. Ченду і також пропонують магістерську програму з письмового та усного перекладу (додаток Ж).

Для підвищення рівня міжкультурної компетентності студентів через професійну перекладацьку підготовку університети різних рівнів запровадили власну систему управління розвитком.

Проблеми, на які слід звернути увагу при вдосконаленні міжкультурної компетентності БПІ:

1. Недостатньо розвивати міжкультурну компетентність лише через передачу культурних знань. Ми повинні посилити зв'язок практичного навчання та зміцнити співпрацю між шкільною освітою та міжкультурними підприємствами і компаніями, що надають перекладацькі послуги. З одного боку, ми повинні інтегрувати теорію з практикою. Експерти з багатим досвідом міжкультурної співпраці можуть бути залучені до викладання та читання лекцій в університетах. З іншого боку, слід заохочувати студентів виходити за межі університетів і накопичувати міжкультурний практичний досвід, наприклад, брати участь у щорічному конкурсі міжкультурної компетентності для студентів коледжів, що проводиться по всьому Китаю.

2. Для розвитку міжкультурної компетентності необхідно не тільки уникати культурних конфліктів, але й, що більш важливо, шукати точки дотику між культурами в перекладацькій практиці. Ми повинні вміти «шукати спільне, зберігаючи відмінності». Ми не повинні перебільшувати відмінності між культурами. Бакалаврів письмового та усного перекладу слід заохочувати до пошуку спільних точок дотику між партнерами з комунікації з рідної та іншомовної культури, що має вирішальне значення у міжкультурній співпраці.

3. У процесі тлумачення поняття «міжкультурна компетентність» усі опитані експерти вважають, що глибоке розуміння культури рідної мови є основною передумовою для розуміння культури інших мов, а також є великою перевагою для участі в міжкультурній співпраці. Розуміння культури рідної мови та виконання ролі комунікатора між культурою рідної мови та іншомовною культурою, її представниками, носіями цінностей культури може бути важливим компонентом міжкультурної компетенції, політ культурності, взаємодії з колегами, клієнтами, які відносяться до різних культур. Китайські

студенти, які вивчають письмовий та усний переклад, не мають достатніх знань про власну культуру, на що повинні звертати увагу відповідні відомства та органи влади. Міжкультурна компетентність – це не «замок у повітрі», який існує без сфери застосування, це важлива складова культури, конструктивної взаємодії завдяки різним представникам національностей та їх культур, особистостям. Це підтверджує важливість підготовки бакалаврів-перекладачів з різнобічними талантами та повною компетентністю, вміннями вирішувати неоднозначні педагогічні проблемами.

4. Формування міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів не повинно реалізовуватися лише через викладання окремого курсу, такого, як «міжкультурна комунікація» (додаток М), а має бути інтегроване в інші навчальні програми.

Ми провели дослідження міжкультурної компетентності студентів бакалаврату провінції Сичуань КНР за допомогою анкетування. Результати опитування можна побачити в табл. 1.3 та 1.4.

Щодо збору даних анкетування, то основними факторами були стать студентів, спеціальність, курс навчання, університет, міжкультурний досвід та плани щодо навчання за кордоном.

Таблиця 1.3

Статистика результатів опитування респондентів закладів вищої освіти різних типів з підготовки спеціальностей бакалаврів-перекладачів у провінції Сичуань КНР

Стать		Основна спеціальність		Клас			
				Перший рік	Другий рік	Третій рік	Четвертий рік
Чоловік	Жінка	Перекладач	Англійська мова (переклад)				
200	860	913	147	69	432	553	6
18.9%	81.1%	86.1%	13.9%	6.5%	40.8%	52.2%	0.5%

Продовження таблиці 1.3

Університет			Міжкультурний досвід		Плани щодо виїзду за кордон		
Загальний (місцевий)	Загальний (столиця провінції)	Ключовий університет	Так	Ні	Так	Ні	Не знаю
442	556	62	569	491	382	621	57
41.7%	52.4%	5.9%	53.7%	46.3%	36%	58.6%	5.4%

Відмінності у прояві міжкультурної компетентності у студентів класичних університетів, загальних (провінційних) університетів та загальних (місцевих) університетів не були значними. F-тест не виявив значущих відмінностей між умовами підготовки бакалаврів-перекладачів в університетах різних типів за такими критеріями: поінформованість, ставлення до здобуття професійної освіти та навички, тоді як у модулі знань щодо розвитку міжкультурної компетентності були значущі відмінності. Середні значення вимірів та стандартні відхилення показників рівня міжкультурної комунікативної компетентності у студентів різних типів ЗВО наведено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

**Середні значення вимірів та стандартні відхилення показників
рівня міжкультурної комунікативної компетентності
у студентів різних типів ЗВО**

	M	M1	M2	M3	M4
Загальний (місцевий)	3.68±0.46	2.96±0.61	3.95±0.60	3.93±0.56	3.94±0.57
Загальний (столиця провінції)	3.71±0.52	3.03±0.65	3.94±0.64	3.91±0.62	3.96±0.61
Ключовий університет	3.77±0.54	3.09±0.65	3.99±0.68	3.86±0.68	3.95±0.66
<i>F</i>	2.36	5.71	0.84	1.28	0.38
<i>p</i>	0.098	0.003	0.433	0.279	0.696

Причин такого результату багато. По-перше, важливим фактором є географічне розташування закладів вищої освіти. По-друге, існують значні відмінності у рівні підготовленості студентів до навчання у закладах різного типу, що відображається в балах вступних іспитів. По-третє, на рівень формування знань та розвиток міжкультурного мислення студентів мають вплив існуючі відмінності у вимогах закладів вищої освіти до якості професійної діяльності викладачів та методів їх викладання профільних дисциплін.

Отримані знання та уміння впливають на розвиток міжкультурної компетентності студентів, що відображається на їх перекладацьких навичках. Розглянемо шкалу оцінювання міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

**Шкала оцінювання міжкультурної компетентності
бакалаврів-перекладачів**

Фактори	Змістові критерії діяльності, які забезпечують позитивність впливу на певний фактор	Ступінь прояву критеріїв					
		0,16	0,32	0,49	0,66	0,83	1
1. пізнання (знання)	впливу на певний фактор	0,16	0,32	0,49	0,66	0,83	1
	1. Знати історію, географію та суспільно-політичні знання рідної країни.	0	13.21	9.43	64.15	9.43	3.7
	2. Знати соціальний етикет та релігійну культуру, спосіб життя та цінності рідної країни.	0	11.32	24.53	52.83	7.55	3.77
	3. Знати історію, географію та соціально-політичні аспекти іноземної країни.	1.89	30.19	22.64	41.51	3.77	0

Продовження таблиці 1.5

Фактори	Змістові критерії діяльності, які забезпечують позитивність	Ступінь прояву критеріїв					
1. пізнання (знання)	4. Знати соціальний етикет та релігійну культуру, спосіб життя та цінності іноземної країни.	1.89	33.96	26.42	33.96	3.77	0
	5. Знати культурні табу в іноземних країнах.	3.77	43.4	32.08	16.98	3.77	0
	6. Знати основні норми та моделі поведінки різних культур та їх порівняння.	3.77	41.51	28.3	18.87	7.55	0
	7. Знати основні поняття, такі, як культура, міжкультурна комунікація та поширення.	7.55	30.19	22.64	32.08	7.55	0
	8. Знання стратегій та прийомів успішної міжкультурної комунікації.	11.32	32.08	28.3	22.64	5.66	0
2 емоція (ставлення)	9. Бути готовим спілкуватися та вчитися в іноземців з різним культурним походженням.	1.89	1.89	3.77	41.51	39.62	11.32
	10. Бути готовим намагатися толерантно ставитися до інших цінностей, харчових звичок, табу іноземців тощо.	1.89	0	0	32.08	45.28	20.75
	11. Готовність вивчати іноземні мови та розуміти іноземців.	0	0	0	32.08	47.17	20.75
3 навички	12. Здатність вести переговори з іншою стороною та пояснювати культуру країни до задоволення обох сторін у разі виникнення	0	3.77	11.32	45.28	32.08	7.55
	13. Здатність використовувати мову жестів або інші невербальні засоби комунікації при виникненні мовних бар'єрів у спілкуванні.	0	0	7.55	43.4	41.51	7.55

Продовження таблиці 1.5

Фактори	Змістові критерії діяльності, які забезпечують позитивність	Ступінь прояву критеріїв					
3. навички	14. Здатність використовувати іноземні мови для ефективного спілкування з людьми з різним соціокультурним походженням та сферами діяльності.	0	1.89	24.53	50.94	18.87	3.77
	15. Здатність ввічливо ставитися до іноземців при взаємодії з ними.	0	0	1.89	32.08	47.17	18.87
	16. Здатність не ображати іноземців мовою, одягом та поведінкою при взаємодії з ними.	0	0	7.55	33.96	45.28	13.21
	17. Уміння уникати упереджень та стереотипів щодо іноземців при взаємодії з ними.	0	0	0	33.96	50.94	15.09
	18. Уміння уникати згадування приватних тем про іноземців при взаємодії з ними.	0	0	3.77	26.42	60.38	9.43
	19. Здатність здобувати знання, пов'язані з міжкультурною комунікацією, безпосередньо через контакт з іноземцями.	1.89	5.66	22.64	43.4	20.75	5.66
	20. Здатність зберігати чутливість до міжкультурних відмінностей.	0	3.77	11.32	52.83	28.3	3.77
	21. Здатність використовувати різноманітні методи, техніки та стратегії для вивчення іноземних мов та культур.	0	5.66	16.98	54.72	18.87	3.77
	22. Здатність до рефлексії та навчання при виникненні крос-культурних конфліктів та непорозумінь, а також здатність шукати відповідні шляхи їх вирішення.	0	1.89	9.43	56.6	26.42	5.66

Продовження таблиці 1.5

Фактори	Змістові критерії діяльності, які забезпечують позитивність	Ступінь прояву критеріїв					
	23. Здатність розглядати події в інших країнах, такі, як політичні, економічні, релігійні тощо, з точки зору різних культур та з різних точок зору.	0	1.89	11.32	50.94	28.3	7.55
4. пізнання (усвідомлення)	24. Усвідомлення культурних подібностей та відмінностей при взаємодії з іноземцями.	0	1.89	7.55	35.85	47.17	7.55
	25. Усвідомлення відмінностей між власною культурною ідентичністю та ідентичністю інших при взаємодії з іноземцями.	0	1.89	5.66	45.28	37.74	9.43
	26. Усвідомлення відмінностей у культурних стилях та використанні мови, а також їх впливу на соціальні та робочі ситуації.	0	0	7.55	47.14	37.74	7.55

До кожного з 26 пунктів пропонується шість варіантів відповідей. 1. Не має знань/не усвідомлює; 2. Знає/усвідомлює на початковому рівні; 3. Знання/усвідомлення нижче середнього рівня; 4. Знає/усвідомлює на середньому рівні; 5. Знає/усвідомлює на достатньому рівні; 6. Знає/усвідомлює на високому рівні (Питання 1-8, 24-26); 1. Зовсім не готовий/не здатний; 2. Частково готовий/здатний; 3. Готовий/здатний на початковому рівні; 4. Готовий/здатний на середньому рівні; 5. Готовий/здатний на достатньому рівні; 6. Готовий/здатний на високому рівні (Питання 9-23). Шість варіантів мають певне значення від 0,16, 0,32, 0,49, 0,66, 0,83, 1. Для кожного варіанта розраховується показник за оцінкою респондентів (таблицю 1.3). Шкала оцінювання міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів подана у табл. 1.4.

Наприклад, з 1-го питання (Знати історію, географію та суспільно-політичні знання рідної країни) жоден не обрав 1-й варіант відповіді (Не має знань); 2-й варіант відповіді (Знає на початковому рівні) – 70 студентів; 3-й варіант відповіді (Знання нижче середнього рівня) – 50 студентів; 4-й варіант відповіді (Знає на середньому рівні) – 340 студентів; 5-й варіант відповіді (Знає на достатньому рівні) – 50 студентів; 6-й варіант відповіді (Знає на високому рівні) – 20 студентів (Рис.1.4).

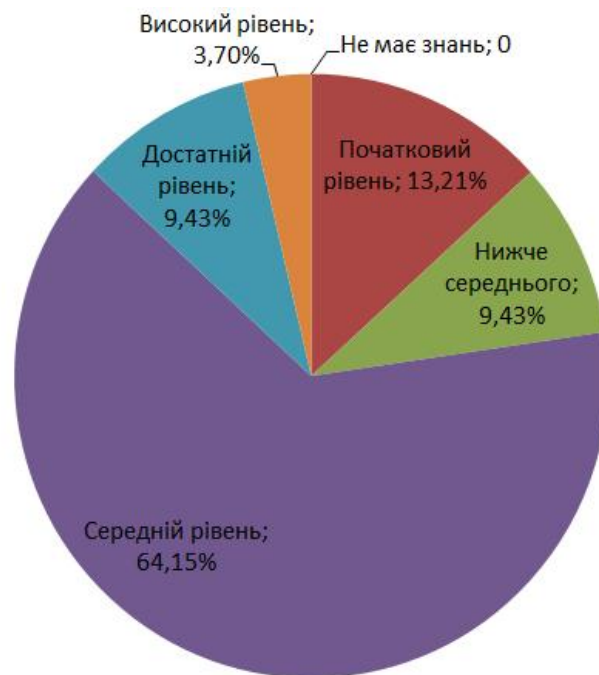

Рис. 1.4. Діаграма визначення процентного співвідношення рівнів знань історії, географії та суспільно-політичні знання рідної країни

Інший приклад, щодо 9-го питання (Бути готовим спілкуватися та вчитися в іноземців з різним культурним походженням), то 1-й варіант відповіді обрали 10 студентів (Зовсім не готовий); 2-й варіант відповіді обрали 10 студентів (Частково готовий); 3-й варіант відповіді обрали 20 студентів (Готовий на початковому рівні); 4-й варіант відповіді обрали 220 студентів (Готовий на середньому рівні); 5-й варіант відповіді обрали 210 студентів (Готовий на

достатньому рівні); 6-й варіант відповіді обрали 60 студентів (Готовий на високому рівні) (Рис.1.5).

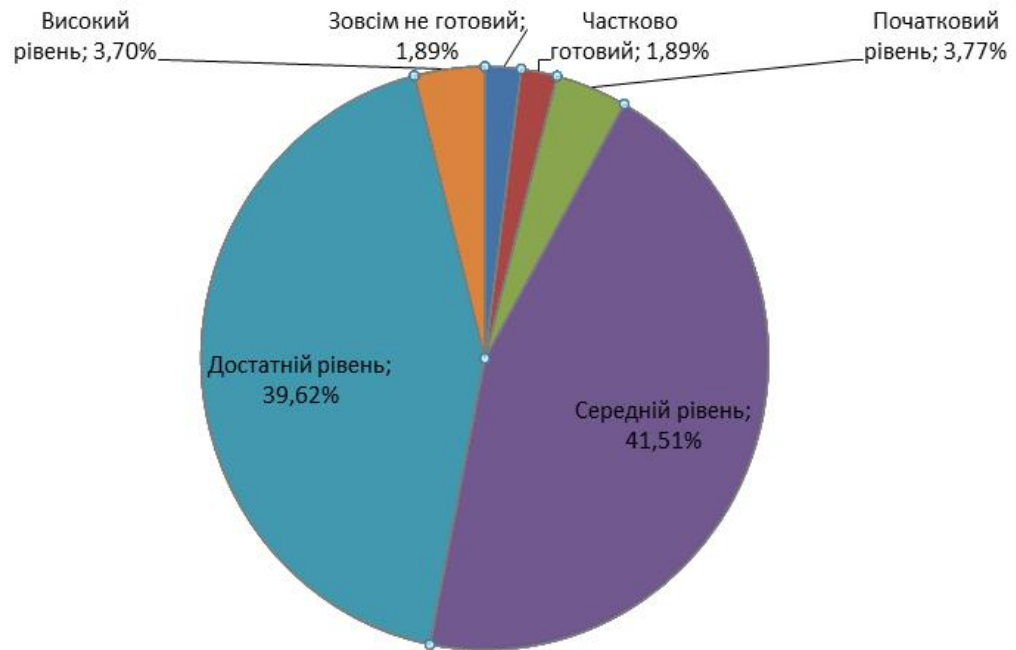

Рис. 1.5. Діаграма визначення готовність спілкуватися та вчитися в іноземців з різним культурним походженням

Щодо 12-го питання (Здатність вести переговори з іншою стороною та пояснювати культуру країни до задоволення обох сторін у разі виникнення непорозумінь у крос-культурній комунікації), то 1-й варіант відповіді не обрав жоден студент (Зовсім не здатний); 2-й варіант відповіді обрали 20 студентів (Може вести переговори на початковому рівні); 3-й варіант відповіді обрали 60 студентів (Може вести переговори на низькому рівні); 4-й варіант відповіді обрали 240 студентів (Може вести переговори на середньому рівні); 5-й варіант відповіді обрали 170 студентів (Може вести переговори на достатньому рівні); 6-й варіант відповіді обрали 40 студентів (Може вести переговори на високому рівні) (Рис. 1.6).

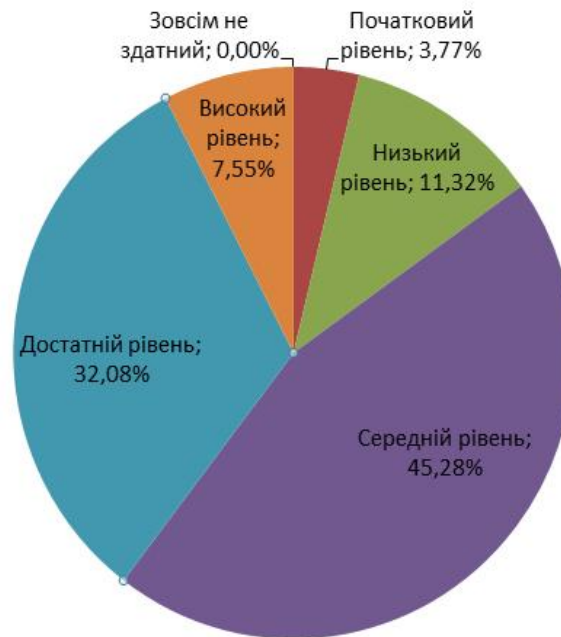

Рис. 1.6. Діаграма визначення здатності вести переговори з іншою стороною та пояснювати культуру країни до задоволення обох сторін у разі виникнення непорозумінь у крос-культурній комунікації

Щодо 24-го питання (Усвідомлення культурних подібностей та відмінностей при взаємодії з іноземцями), то 1-й варіант відповіді (Нічого не усвідомлює) не обрав ніхто; 2-й варіант відповіді (Усвідомлює небагато) – 10 студентів; 3-й варіант відповіді (Усвідомлення на початковому рівні) – 40 студентів; 4-й варіант відповіді (Усвідомлення на середньому рівні) – 190 студентів; 5-й варіант відповіді (Усвідомлення на достатньому рівні) – 250 студентів; 6-й варіант відповіді (Усвідомлення на високому рівні) – 40 студентів (Рис.1.7).

Оскільки міжкультурна компетентність є однією з ключових компетентностей, було обрано кількісний метод дослідження за допомогою шкали культурного інтелекту (додаток Б) для проведення анкетування з метою аналізу даних за допомогою SPSS (Statistical Product and Service Solutions) для з'ясування факторів, що впливають на підвищення рівня сформованості міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів 4-річного навчання.

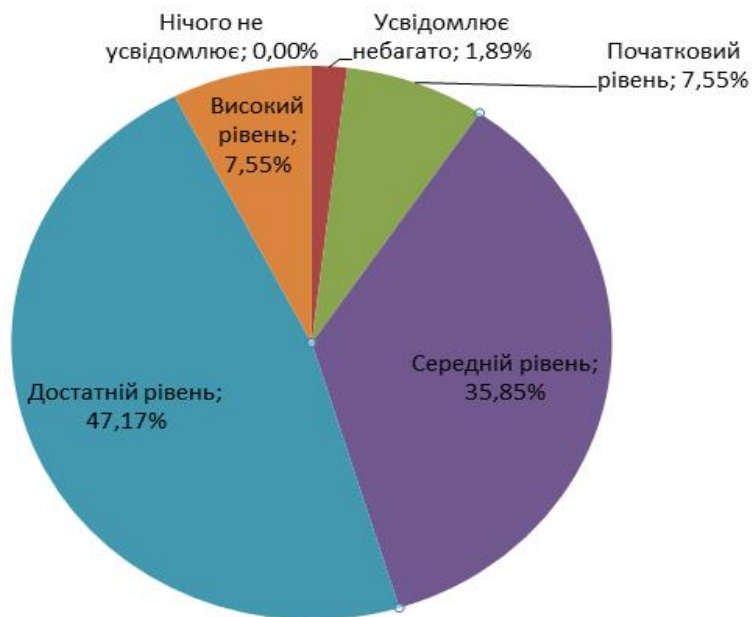

Рис. 1.7 Діаграма визначення усвідомлення культурних подібностей та відмінностей при взаємодії з іноземцями

Альфа Кронбаха – найпоширеніший інструмент оцінки надійності в психологічних та освітніх тестах. Перед проведенням анкетування автор проаналізував надійність шкали культурного інтелекту: Клонбаха $\alpha = 0,947$, що свідчить про те, що шкала культурного інтелекту є дуже стабільною та надійною, а отже, може вимірювати міжкультурну компетентність бакалаврів-перекладачів. Перші два питання, які досліджувалися, були такими: «Чи є культурний інтелект студентів 4-го курсу бакалаврату вищим, ніж у студентів 1-го курсу бакалаврату?» і «Чи є знання іноземних мов і культур при взаємодії з іноземцями, частота взаємодії з представниками різних культур і досвід викладання достовірними предикторами культурного інтелекту студентів?».

Аналіз даних; для дослідження першого питання було використано незалежний вибірковий t-тест, а для дослідження другого питання було використано множинну лінійну регресію зі значенням $\alpha 0,05$.

Аналіз розподілу балів за шкалою CQS і таблиці статистичних даних показав, що культурний інтелект студентів набрав максимум 135 балів і

мінімум 36 балів, а середній бал склав 82,57. Загальні бали були розподілені в основному нормально, що відповідає вимогам незалежного вибіркового t-тесту. Результати незалежного вибіркового t-тесту показують, що найвищий показник культурного інтелекту студентів склав 135 балів, а найнижчий – 36 балів. Результати незалежного вибіркового t-тесту показали, що середній бал культурного інтелекту студентів 4-го курсу бакалаврату ($M = 90,4$) був вищим, ніж середній бал студентів 1-го курсу бакалаврату ($M = 71,3$), $p < 0,05$, двосторонній. Результати незалежного вибіркового t-тесту виявилися значущими, відхиливши нульову гіпотезу і спростувавши, що показники культурного інтелекту студентів 4-го курсу вищі, ніж показники культурного інтелекту студентів 1-го курсу бакалаврату.

Національний стандарт якості викладання іноземних мов і літератури (код: 0502) (2018) налічує 104 спеціальності, зокрема з підготовки бакалаврів за спеціальністю «Переклад» (код: 0502061). Цей стандарт є основою якісної підготовки студентів та оцінки знань іноземних мов в університетах Китаю. У Національному стандарті зазначається, що мета навчання полягає у створенні умов для якісної підготовки фахівців з іноземних мов; розвитку базових навичок володіння іноземними мовами, формуванні професійних знань та умінь; усвідомленні необхідності здійснення іноземного обміну як на національному, так і на місцевому рівнях; орієнтації на економічний і соціальний розвиток різних галузей, які пов'язані з іноземними мовами й потребами в наукових дослідженнях. Відповідно до стандарту якості викладання іноземних мов та літератури кафедри повинні розробляти навчальні програми, які відповідатимуть потребам та запитам суспільства і відобразатимуть особливості освітньої діяльності коледжів та університетів. Стандарт висуває якісні та кількісні вимоги щодо умов освіти, цілей навчання, специфіки навчання, підбору викладацького складу, системи забезпечення якості освіти [333; 288].

Національний стандарт передбачає термін навчання у закладах вищої освіти: 4 роки для отримання ступеня бакалавра, 3–6 років для гнучкого курсу отримання ступеня бакалавра мистецтв [289].

Професійні стандарти підготовки студентів спираються на Національні стандарти та відповідають вимогам навчання.

Професійні стандарти висувають певні вимоги до підготовки бакалаврів-перекладачів, а саме:

– вимоги до загальної підготовки бакалаврів-перекладачів: мати правильний світогляд, погляд на життя й духовні цінності, моральні якості, китайський менталітет, соціальну відповідальність, гуманітарну й наукову грамотність, дух співробітництва, дух інновацій та ґрунтовність у вивченні навчальної дисципліни;

– вимоги до знань: оволодіти знаннями іноземних мов, знаннями іноземної літератури, знаннями національних та регіональних особливостей перекладу, знаннями китайської мови та культури, професійними й базовими знаннями в галузі гуманітарних, технічних, економічних, соціальних і природничих наук;

– вимоги до вмінь: здатність використовувати іноземні мови, цінувати літературу, досліджувати міжкультурні та світоглядні зв'язки, мати дослідницькі здібності, здатність до освоєння та впровадження освітніх інновацій, здатність застосовувати інформаційні технології, здатність до самостійного навчання;

– вимоги до розроблення основних мовних навчальних курсів: володіння усною та писемною іноземними мовами, сучасною китайською та стародавньою китайською мовами, китайською писемністю, введення у переклад, прикладний переклад, альтернативний переклад, тематичний переклад, знайомство з культурою Китаю, знайомство з міжнародною літературою та мовами міжкультурного спілкування тощо [128].

Національний стандарт є основним нормативним документом для створення навчальних програм для студентів старших курсів, основою для

оцінки отриманих знань, головним орієнтиром для наступної ланки отримання вищої освіти – вступу до магістратури [333, с.41-45].

Аналіз програм підготовки бакалаврів-перекладачів у коледжах та університетах провінції Сичуань у КНР свідчить про те, що сьогодні налічується 17 коледжів й університетів із ліцензією на підготовку бакалаврів-перекладачів, серед них Університет Сіхуа, Інститут Ченду Сичуанського університету міжнародних досліджень, Лешанський педагогічний університет, Сичуанський університет мистецтв і наук, Південно-Західний університет Цзяотун, Південно-Західний університет науки і техніки. Детальна інформація про заклади вищої освіти, які мають програми підготовки бакалаврів-перекладачів, наведена в додатку Д. Надамо характеристику змісту та напрямів реалізації стандартів в освітніх програмах підготовки бакалаврів-перекладачів (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Характеристика змісту та напрямів реалізації стандартів в освітніх програмах підготовки бакалаврів-перекладачів у коледжах та університетах Китаю, провінція Сичуань

[узагальнено автором]

Установи та типи закладів вищої освіти	Зміст стандартів підготовки бакалаврів-перекладачів	Напрями реалізації стандартів підготовки бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти
Університет Сіхуа (комплексний тип)	Розвивати міжнародне бачення, освоювати англійську та китайську робочі мови, розуміти китайську й зарубіжну соціальну культуру, бути знайомим з базовими теоріями перекладу, оволодіти професійними навичками перекладу й навичками усного перекладу, уміти використовувати програмне забезпечення перекладу, розуміти сам процес перекладу, мати здібності до незалежного мислення, спілкування, а також бути компетентними в перекладацькій професійній діяльності або в інших галузях суспільства, пов'язаних з іноземними справами [66].	Навчання застосовується для розвитку складних і прикладних іноземних мовних знань студентів у напрямі «іноземна мова + усні й письмові перекладацькі навички + професійні знання».

Продовження таблиці 1.6

Установи та типи закладів вищої освіти	Зміст стандартів підготовки бакалаврів-перекладачів	Напрями реалізації стандартів підготовки бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти
Інститут Ченду Сичуанського університету у міжнародних досліджень (мовний тип)	<p>Всебічно розвивати професіоналів з перекладу, які володіють здібностями, моральною чесністю та широким міжнародним баченням. Бакалаври повинні добре володіти відповідними робочими мовами; мати здібності до логічного мислення; широкі знання, високу якість міжкультурного спілкування і професійну етику; розуміти китайську й зарубіжну соціальні культури, бути знайомими з основними теоріями перекладу; опанувати професійні навички усного та письмового перекладу, використовувати інструменти перекладу, розуміти процес роботи з перекладу в суміжних галузях. Бакалаври повинні набути компетентностей з письмового, усного перекладу для міжкультурного обміну, мати професійні компетентності для впровадження міжнародних передових технологій і культур [336].</p>	<p>Навчання прикладним знанням зосереджено на розвитку здібностей до перекладацької діяльності, а практика реалізації отриманих знань відбувається на базі місцевих відділень закордонних справ, офісів зі зв'язків із громадськістю, внутрішніх та зовнішніх навчальних баз. Впроваджується модель навчання бакалаврів у рамках співпраці між університетами та підприємствами.</p>
Лешанський педагогічний університет (тип підготовки вчителів)	<p>Розвивати здібності й моральні якості студентів із широким міжнародним баченням, володіти англійською та китайською мовами, мати здібності до логічного мислення, міжкультурного спілкування та професійної етики, бути знайомими з основними теоріями перекладу, володіти професійними навичками мовлення, письмового перекладу, уміло використовувати інструменти перекладу, розуміти процес перекладу із суміжних галузей, а також бути компетентним у таких галузях як: економіка, торгівля, культура, наука й техніка і т. п. [339].</p>	<p>Професійна підготовка передбачає практичне навчання студентів через проведення навчальних семінарів із перекладу, практику перекладу на основі навчального курсу, конкурс і конкурсний переклад, сертифікаційний іспит і тренінги з перекладу, а також професійну практику у сфері мовного обслуговування</p> <p>Зміст навчання тісно пов'язаний із розвитком галузей, поєднує теорію з практикою при підготовці бакалаврів-перекладачів із прикладних усних і письмових мов у галузях економіки, торгівлі, культури, науки й техніки.</p>

Продовження таблиці 1.6

Установи та типи закладів вищої освіти	Зміст стандартів підготовки бакалаврів-перекладачів	Напрями реалізації стандартів підготовки бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти
Сичуанський університет мистецтв і наук (науково-технічний тип)	Розвивати практичні здібності та вміння у студентів, що володіють моральними якостями, інноваційною свідомістю; володіють навичками англо-китайського двомовного і міжкультурного спілкування. Бакалаври повинні бути компетентними у письмовому та усному перекладі, що потребує професійної діяльності у галузях економіки й торгівлі, освіти, культури та роботи на іноземних підприємствах [335].	Надавати значення практичній діяльності, усному та письмовому перекладу, а також сприяти викладанню та навчанню за допомогою професійних конкурсів.
Південно-Західний університет Цзяотун (комплексний тип)	Розвивати прикладні здібності у студентів-бакалаврів з усного та письмового перекладу (англійська мова); звертати увагу на розвиток у студентів здібностей до мовного спілкування; вимагати від них всебічного оволодіння знаннями в галузі,	Підготовка за спеціалізованими курсами: «Міжнародні інженерні контракти і практика управління англійською мовою»,
Південно-Західний університет Цзяотун (комплексний тип)	перекладу та професійними навичками усного й письмового перекладу; зосереджувати увагу на знанні особливостей наукового та технологічного перекладу, культурного та ділового перекладачів.	«Інженерний англійський: написання і переклад», «Інженерне читання англійською мовою» і «Міжнародні інженерні переговори і переклад».
	Бакалаври повинні бути компетентними при виконанні усних і письмових перекладів текстів різних видів: із закордонних справ, зовнішньої торгівлі, машинобудування, засобів масової інформації та інших галузей, а також у викладацькій діяльності [338].	Грунтуючись на перевагах університету в галузі транспорту, магістранти для використання знань у професійній діяльності на високошвидкісному залізничному транспорті Китаю проходять підготовку за двомовними напрямками.
Південно-Західний університет науки і техніки (науково-технічний тип)	Виховувати кваліфікованих бакалаврів-перекладачів із сильною двомовною базою, широкими енциклопедичними знаннями, навичками усного та письмового перекладу, розвинутими міжкультурними здібностями до спілкування, якісною професійною підготовкою, політичним і міжнародним баченням, які необхідні для роботи з іноземними перекладачами в уряді, на підприємствах та в установах [338].	Висвітлення філософії «сприяння якості викладання», заохочення студентів до участі в різних професійних конкурсах з перекладу. Підготовка бакалаврів-перекладачів для обслуговування місцевих та міжнародних відділів/управлінь.

Отриманий результат аналізу характеристик змісту та напрямів реалізації стандартів в освітніх програмах підготовки бакалаврів-перекладачів у коледжах та університетах провінції Сичуань (Китай), свідчить про те, що всі університети, які займаються розробкою навчальних програм підготовки бакалаврів, посилаються на Національні стандарти та основний нормативний документ «Вимоги до викладання». Однак існують суттєві відмінності в цілях навчання, основних вимогах до підготовки бакалаврів-перекладачів та змісту навчальних програм.

Цілі навчання бакалаврів-перекладачів у зазначених закладах вищої освіти провінції Сичуань відповідають нормативним вимогам до навчання, які охоплюють три аспекти: позиціонування бакалаврів-перекладачів, вимоги до цільових навичок щодо набуття професійних знань та орієнтацію на майбутню діяльність.

Проте навчальні цілі та зміст підготовки в цих університетах відрізняються. Такі університети, як університет науки і техніки м. Сіхуа КНР та Південно-Західний КНР спрямовують свою діяльність на надання прикладних знань з іноземних мовних. Інститут міжнародних досліджень м. Ченду Сичуаньського університету КНР приділяє увагу прикладним знанням іноземної мови, але спрямовує свою діяльність на практику реалізації отриманих знань, яка відбувається на базі місцевих відділень закордонних справ, офісів зі зв'язків із громадськістю тощо. Південно-Західний університет м. Цзяотун КНР здійснює підготовку перекладачів-бакалаврів за спеціалізованими курсами: «Міжнародні інженерні контракти і практика управління англійською мовою», «Інженерний англійський: написання і переклад», «Інженерне читання англійською мовою» і «Міжнародні інженерні переговори і переклад». Південно-Західний університет науки й техніки КНР та Лешаньській педагогічний університет КНР забезпечують професійну підготовку, яка передбачає проведення семінарів із перекладу, конкурсів і конкурсних перекладів, сертифікаційних іспитів і тренінгів із перекладу.

Південно-Західний університет науки і техніки КНР приділяє увагу практиці двомовного спілкування бакалаврів-перекладачів з орієнтацією у майбутньому на професійну діяльність в уряді, у державних та громадських установах, на підприємствах Китаю.

Отже, аналіз змісту та напрямів реалізації стандартів в освітніх програмах підготовки бакалаврів-перекладачів у коледжах та університетах Китаю, провінція Сичуань дозволив визначити загальні особливості у навчанні студентів:

по-перше, прослідковується те, що в університетах є чітке розуміння концепції і складу двомовних здібностей, але не використовується єдина і стандартизована система термінології при описі мовленнєвої компетенції, використання цільових термінів мовленнєвої компетенції є більш довільним; мета підготовки студентів-перекладачів – розвиток їх перекладацького потенціалу, який реалізується на етапі базового навчання та професійної освіти. Але у програмах з підготовки бакалаврів-перекладачів існують суттєві відмінності у визначенні понять. Деякі коледжі та університети у програмах підготовки бакалаврів-перекладачів використовують поняття «загальні перекладацькі здібності», «прикладні перекладацькі здібності», «перекладацькі здібності» та «спеціалізовані здібності». Деякі заклади вживають такі поняття, як: «потенціал швидкого зростання в майбутній роботі», «подальше навчання» і «забезпечення студентів, які відзначились для отримання вищої освіти»;

по-друге, у коледжах й університетах немає єдиного розуміння структури професійної компетенції перекладачів. Існує феномен виділення «жорстких показників» професійної компетенції та ігнорування «м'яких показників» професійної компетенції перекладачів. У програмах навчання бакалаврів-перекладачів більшість закладів вищої освіти акцентувала увагу на «жорстких показниках»: знаннях і навичках. Проте деякі заклади освіти визначили кілька «м'яких показників», таких як: соціальна роль, самосвідомість, риси характеру й мотивація. Деякі заклади освіти у своїх програмах навіть не згадували про культивування показників «м'яких» здібностей взагалі;

по-третє, у програмах передбачено оволодіння знаннями, які дадуть змогу студентам працевлаштуватися у різних галузях. Працевлаштування бакалаврів-перекладачів у деяких університетах перераховано за секторами (наприклад, освіта, туризм, економіка й торгівля тощо), у деяких – за установами (наприклад, Міністерство закордонних справ уряду, відділ новин, реклами, культури й комунікації, науково-дослідний інститут та ін.), у деяких – поділено на три або п'ять напрямів професійної діяльності. Таке розмаїття підходів свідчить, що в закладах вищої освіти відсутнє чітке розуміння працевлаштування випускників цієї спеціальності.

Завдяки проведеному дослідженню ми усвідомили, що розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів тісно пов'язаний з професійною підготовкою студентів у закладах вищої освіти та вимагає постувого формування й розвитку міжкультурних знань у процесі міжкультурного навчання та міжкультурної практики.

Висновки до розділу 1

У першому розділі розглянуто теоретичні аспекти професійної підготовки бакалаврів-перекладачів та дано визначення основних понять дослідження.

Встановлено, що іноземна мова у міжкультурній взаємодії є найважливішим засобом мовленнєвої комунікації з представниками інших культур, гнучкість використання якої забезпечує налагодження контактів з партнерами, здійснення комунікації з ними, досягнення визначених цілей міжнародного співробітництва.

Порівняльний аналіз програм підготовки бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти України та КНР свідчить проте, що існують певні відмінності у навчальній діяльності і методах навчання, але спільним є те, що

підготовка студентів на кафедрах іншомовних дисциплін зосереджена на розвиток міжкультурних здібностей і міжкультурних компетентностей; розвиток ініціативності і самостійності навчання студентів, а також на міжкультурній взаємодії та міжкультурному спілкуванні.

У процесі дослідження на засадах здійсненого теоретичного аналізу науково-методичної літератури схарактеризовано теоретичні підходи до визначення основних понять. З'ясовано, що у понятті «комунікація» закладена природа міжособистісної взаємодії, яка передбачає наявність комунікаторів. Досліджуючи питання «міжкультурної комунікації» встановлено, що важливого значення набувають комунікатори. Доведено, що «міжкультурна компетентність» належить до міжособистісної компетенції, яка стосується здатності ефективно та належним чином спілкуватися з людьми різного культурного походження.

Враховуючи це ми зробили власне визначення поняття «міжкультурна компетентність бакалавра-перекладача». Міжкультурна компетентність бакалавра-перекладача – це міжкультурне спілкування, яке сприяє ефективній взаємодії і вибудові гармонійних міжкомунікативних взаємовідносин, що передбачає розвиток міжкультурного знання, що є необхідною умовою для формування та розвитку міжкультурних здібностей особистості.

Розроблено структурні та функціональні компоненти системи підготовки бакалаврів-перекладачів до міжкультурної професійної діяльності та чинники, що визначають особливості підготовки бакалаврів-перекладачів до міжкультурної професійної діяльності.

Здійснений нами аналіз наукових публікацій з проблеми дослідження дозволив виділити принципи, які, на нашу думку, є найбільш вагомими для розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в закладах вищої освіти: принцип міжкультурного порівняння; принцип культуровідповідності; принцип домінування проблемних культурознавчих знань; принцип діалогу культур; принцип культурної варіативності; принцип культурної опозиції.

Усе зазначене вище надало нам можливість визначити зміст поняття «розвиток міжкультурної компетентності бакалавра-перекладача».

Під «розвитком міжкультурної компетентності бакалавра-перекладача» ми будемо розуміти процес підготовки бакалаврів-перекладачів в умовах міжкультурного середовища закладу вищої освіти, усвідомлення студентами особливостей найкращих міжкультурних традицій міжкультурного життя, вміння здійснювати міжкультурну комунікацію на діалогічній взаємодії, для розв'язання проблемних завдань, що виникають під час вивчення мовознавчих дисциплін на міжкультурній основі та наповнення змісту навчально-методичних комплексів (з вивчення іноземних мов) культурознавчими матеріалами.

Для розуміння існуючого стану сформованості міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в університетах КНР було проведено анкетування викладачів та бакалаврів-перекладачів кафедр іншомовних дисциплін. Опитування викладачів показало, що рівень професійної міжкультурної компетентності викладача у викладанні навчальних дисциплін, відповідає рівню розвитку міжкультурної компетентності студентів. Чим вищий рівень професіоналізму викладача, тим вищий рівень розвитку міжкультурної компетентності студента. Розвиток компетентності бакалаврів-перекладачів залежить від професійної міжкультурної компетентності їхніх викладачів.

Отже, наступним нашим завданням буде визначити організаційно-педагогічні умови розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів та розробка моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів на прикладі університетів Китайської Народної Республіки, провінції Сичуань.

Основні положення першого розділу дисертаційної роботи опубліковано в працях автора [87; 89; 90; 92; 93; 95].

Список використаних джерел: [7, 13, 14, 22, 23, 25, 26, 27, 31, 34, 35, 36, 38, 42, 43, 48, 57, 58, 59, 62, 64, 70, 71, 76, 79, 90, 92, 95, 96, 97, 103, 105, 108, 112, 114, 121, 122, 126, 127, 128, 132, 137, 138, 140, 146, 151, 153, 154, 159, 163, 164, 165, 166, 167, 174, 176, 178, 179, 182, 193, 196, 204, 205, 211, 217, 222, 226, 228, 229, 233, 247, 248, 250, 253, 266, 272, 279, 282, 290, 291, 292, 295, 299, 332, 333, 335, 338, 339, 345, 346]

РОЗДІЛ 2

МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ (НА ПРИКЛАДІ УНІВЕРСИТЕТІВ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ)

2.1. Організаційно-педагогічні умови розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в контексті вищої освіти КНР

Для організації освітнього процесу в ЗВО щодо розвитку міжкультурної компетентності необхідне обґрунтування та визначення переліку організаційно-педагогічних умов, які забезпечать взаємодію усіх компонентів моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів та дозволять реалізувати основні завдання педагогічного дослідження, визначити шляхи вирішення існуючих протиріч.

Проаналізуємо значення понять «умова», «педагогічна умова» та «організаційно-педагогічна умова».

У процесі теоретичного аналізу встановлено, що не існує єдиного тлумачення сутності поняття «умова», що розглядається як філософська категорія та виражає відношення певного предмета чи об'єкта до навколишніх обставин та явищ, без яких він не може існувати та розвиватися [136].

У словнику Merriam-Webster термін «умова» має кілька визначень: 1) передумова, від якої залежить виконання угоди; 2) положення, що ставить дію правового документа в залежність від невизначеної події; 3) щось істотне для появи або настання чогось іншого; 4) обмежувальний або модифікуючий фактор; 5) стан буття [307].

У технічному навчанні та комп'ютерних науках «умова» означає критерії або правила, які визначають результат або поведінку алгоритму чи програми [125].

Дж. Райс розробив теорію умов, яка застосовується в ситуаціях, де відомі ефекти «обумовленості», прояснює природу цих ефектів там, де їх природа ще незрозуміла, і призводить до нового розуміння та усвідомлення проблем, пов'язаних з умовами [270].

У психології «умова» означає конкретні обставини або фактори, які впливають на поведінку або психічний стан людини в експериментальному дослідженні. Це може бути класичне обумовлювання, коли формуються асоціації між стимулами та реакціями [64; 130].

Таким чином, можна підсумувати, що під умовами розуміються всі фактори або обставини, які безпосередньо впливають на ситуацію.

У дослідженнях педагогічного спрямування та науковій літературі знаходимо різні трактування поняття «педагогічні умови».

Згідно з Енциклопедією наук про навчання [115; 92], педагогічні умови – це «специфічні характеристики навколишнього середовища та інструкцій, які формують діяльність, викладання та навчання». Вони включають такі фактори, як: навчальний дизайн, освітні технології, методи оцінювання та управління класом.

У сфері бізнес-освіти педагогічні умови описують як «оптимальну організацію навчального середовища та освітніх заходів, які підтримують активне навчання, залучення та розвиток знань, умінь і навичок студентів» [62; 105].

У контексті педагогічної освіти педагогічні умови можна визначити як «сприятливі умови та практики, що створюють ефективне навчально-викладацьке середовище, у якому майбутні вчителі набувають необхідних знань, навичок та схильностей, щоб стати високопрофесійними педагогами» [130; 131].

Педагогічною умовою може бути момент процесу навчання, результат цілеспрямованого відбору, конструювання і використання елементів змісту, методів, засобів, пристроїв, а також організованих форм навчання для досягнення конкретних дидактичних цілей [136; 139].

У своїх дослідженнях Т. Єршова виділила чотири педагогічні умови розвитку, які орієнтовані на розвиток комунікативних умінь у майбутніх учителів іноземних мов: реалізація принципу опори на міжпредметні зв'язки; формування у студентів рівня володіння мовою на рівні B2; використання моно- та поліфункціональних комунікативних завдань та розробка чіткої структури змісту навчального курсу [92; 131].

Педагогічні умови – це обставини або середовище, у якому відбувається викладання та навчання. Вони охоплюють різні фактори, які впливають на процес викладання та навчання, такі як: навчальний план, методи викладання, навчальні ресурси, обстановка в класі, взаємодія між студентами та викладачами. Педагогічні умови максимально сприяють прояву самостійності та активності мислення студентів, а також просуванню в їх розумовому розвитку [79].

Педагогічні умови в системі вищої освіти розглядаються як:

1. «Педагогічна умова» означає, що викладання і навчання залежать від соціокультурного та історичного контексту, у якому вони відбуваються, включаючи культурні переконання, суспільні норми та освітню політику . Таке тлумачення підкреслює вплив соціальних і культурних чинників на освітні практики [13].

2. «Педагогічна умова» – це ідея про те, що на процеси викладання і навчання впливають конкретні фактори, такі як: психолого-педагогічні характеристики студентів, освітнє середовище та підходи до навчання, що застосовуються. Це тлумачення підкреслює динамічну взаємодію між студентими, студентами та викладачами, навчальним середовищем і методами викладання [23].

3. «Педагогічна умова» – це визнання того, що ефективна практика викладання і навчання залежить від відповідності між цілями навчальної програми, стратегіями викладання, методами оцінювання та характеристиками студентів. Це підкреслює важливість узгодженості та послідовності в освітньому дизайні [136].

Педагогічні умови включають стратегії, методики та практики викладання іноземних мов, що реалізуються в освітньому середовищі. Вони включають такі елементи, як: чіткість і узгодженість навчальних цілей, використання ефективних методів навчання, наявність і відповідність навчальних матеріалів і ресурсів, оцінювання, які підтримують навчання і відстежують прогрес у вивченні іноземних мов, диференційоване навчання для задоволення різноманітних потреб студентів у міжкультурній комунікації, можливості для залучення студентів та викладачів до співпраці, а також надання своєчасного і конструктивного зворотного зв'язку.

Педагогічні умови включають такі елементи, як: чіткі навчальні цілі, добре структуровані плани навчальних занять, відповідні стратегії навчання, допоміжні навчальні матеріали та сприятливе навчальне середовище. Ці фактори можуть сприяти залученню, участі та мотивації студентів, що є важливими для ефективного навчання.

Загалом, педагогічні умови – це загальне середовище викладання і навчання студентів, що включає різні елементи і фактори, які покращують процес навчання і сприяють досягненню навчальних цілей [136].

Узагальнюючи наведені підходи до зазначеної дефініції, ми розумітимемо поняття «організаційно-педагогічні умови» як різновид «педагогічних умов», що залежать від особливостей організації освітнього процесу.

Поняття «організаційно-педагогічні умови» зазвичай означає сукупність чинників і механізмів у закладах вищої освіти або системі вищої освіти, які сприяють ефективному викладанню та навчанню. Ці умови охоплюють як організаційні, так і педагогічні аспекти [3].

Організаційні умови стосуються структурних елементів та адміністративних чинників, які формують освітнє середовище. Сюди входять такі аспекти, як: розподіл ресурсів, керівництво та управління закладом вищої освіти, розподіл навантаження і підтримка викладачів, розробка навчальних програм, складання розкладів і графіків, приміщення та інфраструктура, партнерство з батьками, громадськістю, внутрішніми та зовнішніми

стейкхолдерами, а також політика, що сприяє інклюзивності та рівності в освіті [4].

Організаційні та педагогічні умови взаємодіють і впливають один на одного. Наприклад, добре продумані організаційні умови визначають пріоритетними можливості міжкультурного розвитку студентів, професійний розвиток викладачів та наявність освітніх ресурсів, сприяють упровадженню ефективних педагогічних практик. У свою чергу, педагогічні умови, такі як: диференційоване навчання та студентоцентрикований підхід, можуть впливати на загальну організацію та функціонування закладу вищої освіти.

Зосереджуючись на вдосконаленні як організаційних, так і педагогічних умов, заклади вищої освіти прагнуть створити освітнє середовище, яке підтримує якісне викладання та навчання, забезпечуючи при цьому ефективне та результативне функціонування вищої школи чи освітньої системи.

Забезпечення організаційно-педагогічних умов охоплює всі сфери взаємодії між суб'єктами освітнього процесу в закладах вищої освіти Китаю. Сукупність нормативно-правової, адаптивно-навчальної, науково-методичної, психолого-педагогічної, матеріально-технічної умов представляють собою організаційно-педагогічні умови, що регламентують процес організації освітнього процесу, який враховує напрям розвитку міжкультурної компетентності студентів [22].

Розкриме їх особливості.

Нормативно-правова умова визначає наявність законодавчо-правової бази у ЗВО КНР відповідно до чинного законодавства, чітке знання та розуміння суб'єктів освітньої діяльності, які регламентовані нормативно-правовими актами.

При організації освітньої діяльності університети Китаю повинні спиратися на низку нормативно-правових документів, виданих Міністерством освіти КНР, Державною радою Китайської Народної Республіки.

1. Офіційні накази та положення:

«Закон про вищу освіту Китайської Народної Республіки», виданий

Постійним комітетом Всекитайських зборів народних представників [333; 346]. Цей Закон прийнято відповідно до Конституції та Закону про освіту з метою розвитку вищої освіти, реалізації стратегії розвитку країни з опорою на науку та освіту, а також сприяння соціалістичному матеріальному та етичному прогресу.

«Положення Китайської Народної Республіки про наукові ступені». Цей документ, виданий Державною радою, визначає обов'язки, функції та організацію Комітету з присвоєння наукових ступенів. У ньому викладено процедури присвоєння наукових ступенів і критерії оцінки та затвердження освітніх програм на здобуття наукових ступенів [346].

«Положення про управління студентами у закладах вищої освіти», видане Міністерством освіти. Це положення встановлює керівні принципи управління студентами у закладах вищої освіти. Воно стосується таких аспектів, як: зарахування, права та обов'язки студентів, дисципліна та консультаційні послуги [114].

2. Стандарти та плани [333; 347; 112; 113; 114; 115]:

«Національні стандарти якості викладання освітніх програм підготовки бакалаврів у закладах вищої освіти». Ці стандарти, видані Міністерством освіти КНР, спрямовані на підвищення якості вищої освіти. Вони визначають процес викладання та навчання, вимоги до навчальних програм, методів оцінювання та загального освітнього результату.

«План реформування для коригування та оптимізації набору дисциплін і спеціальностей у вищій освіті», виданий Міністерством освіти КНР у співпраці з іншими профільними міністерствами. Цей нормативний документ окреслює вимоги до підготовки освітніх програм бакалаврату, створення навчальних планів та робочих навчальних програм, кваліфікацію викладачів, методи викладання, лабораторне обладнання та послуги підтримки студентів .

«Загальний план поглиблення реформи оцінювання освіти в нову епоху», виданий Державною радою, спрямований на вдосконалення механізму морально-етичного виховання, покращення управління освітою, прискорення модернізації освіти та надання освіти, що задовольняє людей .

«Заходи з реалізації кваліфікованого оцінювання роботи викладачів бакалаврату в загальних вищих навчальних закладах», виданий Міністерством освіти КНР. Цей документ забезпечує основу для оцінювання та акредитації освітніх програм бакалаврату, а також встановлює комплексні критерії для розробки навчальних планів, кваліфікації викладачів, навчальних ресурсів та оцінювання студентів .

«План імплементації огляду та оцінювання викладання бакалаврської освіти в закладах загальної середньої освіти (2021–2025 роки)», виданий Міністерством освіти КНР, який має на меті сприяти класифікованому оцінюванню університетів, покращувати бакалаврську освіту та оцінювання викладання, а також сприяти підвищенню якості розвитку навчання на бакалаврських програмах, що забезпечить швидку адаптацію майбутніх фахівців у закладах загальної середньої освіти .

Навчально-адаптивна умова забезпечує покращення методів персоналізації освіти студентів, зокрема враховує їх вікові й індивідуальні особливості. Дає викладачам додаткові можливості для побудови індивідуальних освітніх траєкторій студентів у вивченні іноземних мов, дозволяє реалізувати диференційований підхід до навчання студентів із різним рівнем підготовки та готовності до навчання. Зазначена умова припускає диференційований підхід до навчання студентів, заснований на визнанні того факту, що у них різний попередній досвід і рівень знань у вивчаємій галузі; гарантує безперервний комунікативний зв'язок між студентами та викладачем; сприяє індивідуалізації навчальної діяльності, враховуючи диференціацію темпу навчання, складності навчальних завдань тощо. Студентам дає широкі можливості вільного вибору власної траєкторії навчання в процесі вивчення іноземних мов; підвищує мотивацію студентів до навчання; сприяє розвитку у студентів продуктивних, творчих функцій мислення, зростання інтелектуальних та комунікативних здібностей, формуванню операційного стилю мислення [4; 8; 25; 28; 43].

Навчально-адаптивна умова визначає забезпечення освітніми програмами, які мають міжпредметні інтеграційні зв'язки.

Міждисциплінарна інтеграція навчання іноземних мов має вирішальне значення для розвитку міжкультурної компетентності студентів. Інтегруючи культурні заходи, екскурсії та вивчення різних тем, студенти отримують глибше розуміння цільової культури, ефективніше виражають себе та розвивають здатність орієнтуватися в міжкультурних ситуаціях. Така інтеграція покращує загальний рівень володіння мовою та сприяє розширенню світогляду, готуючи їх до глобальної взаємодії та майбутніх кар'єрних можливостей, які вимагають навичок міжкультурної комунікації.

Наявність програм з міжпредметними інтеграційними зв'язками передбачає у майбутньому швидку адаптацію студентів до своєї професійної діяльності. Наведемо кілька прикладів програм підготовки студентів-бакалаврів з іноземних мов, у яких визначено міжпредметні інтеграційні зв'язки та цілі навчання:

1. Програма інтенсивного мовного занурення.

Мета: надати студентам досвід занурення у поглиблене вивчення мови, створити умови для швидкого засвоєння іноземної мови, розуміння культури, розвитку комунікативної компетентності. Програма розрахована на загальну кількість годин: 120 годин (4 тижні x 5 днів x 6 годин). Програмою передбачено вивчення таких тем: 1. Розмовні навички (30 годин); 2. Лексика та граматики (20 годин); 3. Аудіювання та розуміння (20 годин); 4. Читання та письмо (20 годин); 5. Культурні заходи та екскурсії (30 годин).

2. Програма ділової мови.

Мета: розвиток мовних навичок студентів у діловому контексті. Програма спрямована на підвищення здатності студентів ефективно спілкуватися в професійному середовищі, розуміти бізнес-термінологію та брати участь у міжкультурній діловій взаємодії. Програма розрахована на загальну кількість годин: 60 годин (15 тижнів x 4 години). Програмою передбачено вивчення таких тем: 1. Навички ділового спілкування (20 годин); 2. Ділове письмо та

листування (15 годин); 3. Ділова лексика та термінологія (10 годин); 4. Презентації та переговори (10 годин); 5. Культурні аспекти міжнародного бізнесу (5 годин).

3. Програма академічного навчання за кордоном.

Мета: вивчення мови з академічним навчанням в іншій країні, покращення мовних навичок студентів із зануренням їх у міжкультурне та академічне середовище навчального закладу іншої країни. Загальна кількість годин варіюється в залежності від тривалості навчання за програмою. Програмою передбачено вивчення таких тем: 1. Мовні курси - 60 годин (20 годин на тиждень x 3 тижні); 2. Змістовні курси з різних дисциплін - 80 годин (20 годин на тиждень x 4 тижні); 3. Міжкультурні заходи та екскурсії (20 годин).

Науково-методична умова визначає забезпечення навчально-методичного супроводу освітньої, інформаційно-аналітичної, організаційної, просвітницької та інших видів діяльності в ЗВО щодо розвитку міжкультурної компетентності за розробленим або відібраним інструментарієм.

На університетському рівні науково-методична робота відіграє вирішальну роль у забезпеченні якості навчання студентів. Вона включає в себе розробку та впровадження ефективних методик викладання, розробку навчальних програм, науково-дослідницьку діяльність та постійне оцінювання освітніх процесів.

Візьмемо для прикладу Сичуанський університет мистецтв і науки. Викладачі іноземних мов на факультеті часто стикаються з кількома важливими завданнями у забезпеченні якості навчання студентів. По-перше, вони повинні бути в курсі останніх досліджень і розробок у галузі методики викладання іноземних мов. Це дозволяє їм застосовувати інноваційні підходи, такі як: комунікативне викладання мови або вивчення мови на основі завдань, щоб сприяти активній участі у процесі навчання та ефективному засвоєнню мови.

По-друге, викладачі повинні розробляти та адаптувати навчальні програми, які відповідають результатам навчання, визначеним університетом. Це включає вибір відповідних підручників, розробку навчальних планів,

навчально-методичного забезпечення лекційних, практичних та семінарських занять із включенням різних мовних навичок (читання, письмо, говоріння, аудіювання).

Крім того, викладачі іноземних мов повинні створити інклюзивне середовище в класі, орієнтоване на студента, де студенти відчують мотивацію та підтримку у вивченні мови. Вони повинні використовувати різноманітні методи навчання, такі як: робота в групах, у парах, рольові ігри та мультимедійні ресурси, щоб зацікавити студентів та покращити їхній рівень володіння іноземною мовою.

Кожен рівень володіння мовою має специфічні дескриптори для різних мовних навичок і компетенцій. Викладачі можуть розробляти такі види оцінювання, як іспити, проєкти, презентації або усні співбесіди, які відповідають цим рівням володіння мовою, щоб точно виміряти мовні здібності студентів.

Важливо зазначити, що точна бальна шкала оцінювання знань може відрізнятися в різних університетах, установах та мовах. Тому рекомендується звертатися до конкретних методичних рекомендацій та критеріїв оцінювання, встановлених університетом або мовним факультетом.

Загалом, науково-методична робота в університеті є життєво важливою для викладачів іноземних мов для забезпечення якості навчання студентів. Завдяки безперервному професійному розвитку, розробці навчальних програм та ефективним методам оцінювання викладачі можуть сприяти осмисленому вивченню мови та підтримувати студентів у досягненні їхніх мовних цілей.

Найбільш значущими аспектами у професійній діяльності викладача університету є професіоналізм, педагогічна майстерність, організація та проведення наукових досліджень, мотивованість до використання сучасних технологій та окремих методів навчання.

Наукова діяльність викладачів університетів є однією із провідних.

Велике значення при цьому надається результативності наукових досліджень викладача: ефективності наукової роботи із студентами та

аспірантами (участь у конкурсі наукових студентських робіт та захист наукових проєктів, дисертацій); умінню співпрацювати із зовнішніми стейкхолдерами (залучати із зовнішніх джерел кошти на проведення наукових досліджень); а також кількості і якості публікацій (частота публікування, публікації у наукових та фахових виданнях: статті, монографії, обсяг, індекс цитування робіт у національних і закордонних наукових джерелах тощо). Професорсько-викладацький склад є головною конкурентною перевагою ЗВО. Важливо створювати умови для максимального розкриття професіоналізму викладача та використання його творчого потенціалу. Адміністрація університету висуває певні вимоги до освітньої діяльності викладачів: розробку нових конкурентноздатних навчальних планів та програм, проведення навчальних занять на високому професійному рівні, отримання результатів наукової діяльності, які дають можливість виходу на міжнародний рівень. Це дає змогу порівнювати досягнення університету з іншими закладами ЗВО, визначити шляхи розвитку і можливості для удосконалення.

Психолого-педагогічна умова визначає створення в університеті психолого-педагогічної підтримки.

Університети КНР визнають важливість надання психологічної підтримки студентам, які стикаються з труднощами у навчанні, спілкуванні з викладачами та студентами, а також адаптації до вимог університетського життя. Усі китайські університети створили служби психологічної підтримки або консультаційні центри для задоволення цих потреб.

Ось деякі з поширених практик і послуг, доступних у центрі розвитку психологічного здоров'я в китайських університетах [5; 79; 93; 95; 97; 128; 139].

1. Консультаційні послуги.

Служби психологічної підтримки зазвичай пропонують індивідуальні консультації, на яких студенти можуть обговорити свої проблеми, страхи і труднощі з професійними консультантами. Ці консультанти навчені надавати емоційну підтримку, рекомендації та поради з широкого кола питань, з якими

можуть зіткнутися студенти, включаючи академічний стрес, тугу за батьківщиною, проблеми у стосунках та особистісний розвиток.

2. Групова терапія.

Університети також можуть організовувати сеанси групової терапії, на яких студенти зі схожими проблемами чи досвідом можуть зібратися разом, поділитися своїми історіями та отримати підтримку і поради як від професіоналів, так і від однолітків. Групова терапія забезпечує сприятливе середовище для розвитку комунікативних навичок студентів і вироблення стратегій подолання труднощів.

3. Тренінги та навчальні програми.

Служби психологічної підтримки часто проводять workshops, семінари та тренінги за навчальними програмами, до яких внесено на такі теми, як: управління стресом, тайм-менеджмент, комунікативні навички та методи навчання. Ці заняття допомагають студентам здобути необхідні навички та знання для подолання труднощів у вивченні іноземної мови та міжкультурній комунікації і покращити загальне самопочуття та набути впевненості.

4. Кризове втручання.

У випадках надзвичайних ситуацій або коли студенти стикаються з гострим психологічним дистресом, служби психологічної підтримки готові надати негайну допомогу. Кризове втручання передбачає можливість постійного зв'язку з консультантами, координацію дій з іншими службами університетського містечка, такими як: медичні заклади або відділи безпеки.

5. Перенаправлення та співпраця.

За необхідності, служби психологічної підтримки можуть перенаправляти студентів до зовнішніх фахівців або організацій для отримання спеціалізованої допомоги. Це гарантує, що студенти отримають належний догляд і підтримку відповідно до їхніх конкретних потреб. Університети також можуть співпрацювати з місцевими центрами психічного здоров'я або лікарнями для надання комплексних послуг підтримки.

6. Поінформованість та освіта.

Окрім безпосередньої підтримки, служби психологічної підтримки часто беруть участь в інформаційних кампаніях та освітніх ініціативах, спрямованих на популяризацію психічного здоров'я та благополуччя в університетській спільноті. Це може включати організацію заходів, розповсюдження інформаційних ресурсів та тісну співпрацю зі студентськими організаціями з метою формування сприятливої та інклюзивної культури в університетському містечку.

Важливо пам'ятати, що конкретні послуги та практики, пропоновані службами психологічної підтримки, можуть відрізнятися в різних китайських університетах. Тому студентам рекомендується звернутися до консультаційного центру або центру психологічної підтримки свого університету, щоб дізнатися про конкретні ресурси та послуги доступні для них.

Матеріально-технічна умова спрямована на визначення модернізації навчальних кабінетів, їх матеріально-технічного забезпечення, інформатизацію та комп'ютеризацію згідно з вимогами освітньої діяльності в університетах Китаю, упровадження організаційно-технічних механізмів і технічних засобів навчання, які сприяють ефективному вивченню навчальних предметів при викладанні іноземних мов, що забезпечує розвиток міжкультурної компетентності.

Мета дослідно-експериментальної роботи полягає в тому, щоб експериментальним шляхом довести, що розвиток міжкультурної компетентності може бути результативним за певних умов та з використанням певних сучасних технологій, які будуть мати вплив на розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Зміст зазначених технологій буде розкрито у цьому розділі п. 2.3.

2.2. Структура та зміст моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)

Розглянувши теоретичний, науково-методичний аспекти та провівши аналіз стану розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів на прикладі університетів Китайської Народної Республіки, ми мали можливість визначити, що окреслене питання недостатньо теоретично обґрунтоване. Практика показує, що треба звернути увагу на управління розвитком міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в умовах закладів вищої освіти, зокрема університетів Китайської Народної Республіки, провінції Сичуань.

У зв'язку із зазначеним, виокремлюється низка проблем, серед яких:

- невідповідність теоретичного дослідження практиці формування та розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в умовах ЗВО (заклади вищої освіти);
- необхідність постійного підвищення рівня професійної компетентності бакалаврів-перекладачів;
- необхідність розробки питання управління розвитком міжкультурної компетентності у закладах вищої освіти.

Розв'язуючи зазначені проблеми та враховуючи нові вимоги до майбутніх перекладачів в умовах модернізації освіти у КНР, вважаємо, що важливу роль у створенні умов для розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів мають відіграти заклади вищої освіти.

Отже, перед нами постало завдання побудувати модель розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Аналіз опрацьованих нами досліджень щодо розкриття теорій міжкультурної взаємодії і міжкультурних відносин і моделей міжкультурної компетентності свідчить проте, що дослідники визначають існуючу значну

відмінність у підходах, трактуванні суті досліджуваного процесу, його структури, бачення процесу формування, що, зумовлено низкою чинників: традиціями наукової іншомовної школи, наявністю попередніх теоретичних розробок щодо вивчення іноземних мов та підготовки бакалаврів-перекладачів, концептуалізацією певних аспектів міжкультурної взаємодії (міжкультурної співпраці, попередження міжкультурних конфліктів на міжкультурній основі, збереження іміджу), факторами, що впливають на розвиток міжкультурної компетентності.

Також, необхідно звертати уваги на той факт, що теорії і моделі міжкультурної взаємодії і міжкультурної компетентності розроблялися дослідниками через призму аналізу особливостей професійної діяльності і професійної підготовки фахівців перекладу різного спрямування і спеціальностей, зазвичай, міжнародних дипломатів, фахівців міжнародних відносин, міжнародних економістів, журналістів тощо.

У ході розроблення моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів ми звернулися до поширеного методу моделювання.

Моделювання - це створення моделі, абстрагування речей з метою їх розуміння та однозначний письмовий опис речей. Процес встановлення моделі системи також називають моделюванням. Моделювання є важливим засобом і передумовою вивчення системи. Будь-який процес, у якому модель використовується для опису причинно-наслідкового зв'язку чи взаємозв'язку системи, належить до моделювання [3; 19].

Системне моделювання в основному використовується в 3 аспектах. Для однієї і тієї ж фактичної системи люди можуть створювати різні моделі відповідно до різних цілей. Але будь-яка побудована модель є лише спрощенням фактичного прототипу системи, оскільки неможливо і не потрібно перелічувати всі деталі фактичної системи.

Моделі використовуються в дослідженнях в усіх наукових дисциплінах [3; 19]. Очевидно, що такі моделі відрізняються за змістом, зовнішнім виглядом і функціями, і їх можна відповідно класифікувати. Незважаючи на відмінності

між різними моделями, було припущено, що існують загальні риси, спільні для всіх моделей, і способи їх використання в наукових дослідженнях.

Загальні характеристики моделей подають вичерпний опису спільних рис наукових моделей і аспектів моделювання, що відповідає поглядам сучасних наукових дослідників [66].

Перші дві загальні характеристики наукових моделей описують природу та функції моделі [66]:

1. Модель завжди пов'язана з ціллю і розроблена для певної мети.
2. Модель служить дослідницьким інструментом, який використовується для отримання інформації про ціль, яку саму по собі неможливо спостерігати або виміряти безпосередньо.

Наступні дві функції стосуються критеріїв, яким має відповідати модель [66]:

1. Модель має деякі аналогії з метою. Ці аналогії дозволяють досліднику досягти мети дослідження; зокрема, щоб вивести гіпотези з моделі або зробити прогнози, які можна перевірити під час вивчення цілі.
2. Модель певними аспектами відрізняється від цілі. Відмінності роблять модель більш доступною для дослідження, ніж ціль.

Останні чотири характеристики описують вибір і розробку моделі.

1. Оскільки наявність аналогій і відмінність призводять до суперечливих вимог до моделі, модель завжди буде результатом компромісу між цими вимогами.

2. Модель не взаємодіє безпосередньо з ціллю, яку вона представляє. Отже, у її дизайні завжди присутній елемент творчості, пов'язаний із її призначенням.

3. Кілька консенсусних моделей можуть співіснувати щодо однієї цілі.

4. У межах дослідницької діяльності модель може розвиватися через інтеграційний процес [19].

Враховуючи все вище зазначене, ми розробили модель розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Ці дослідження і

практичні напрацювання будуть використовуватись у закладах різних рівнів освіти (Рис. 2.1).

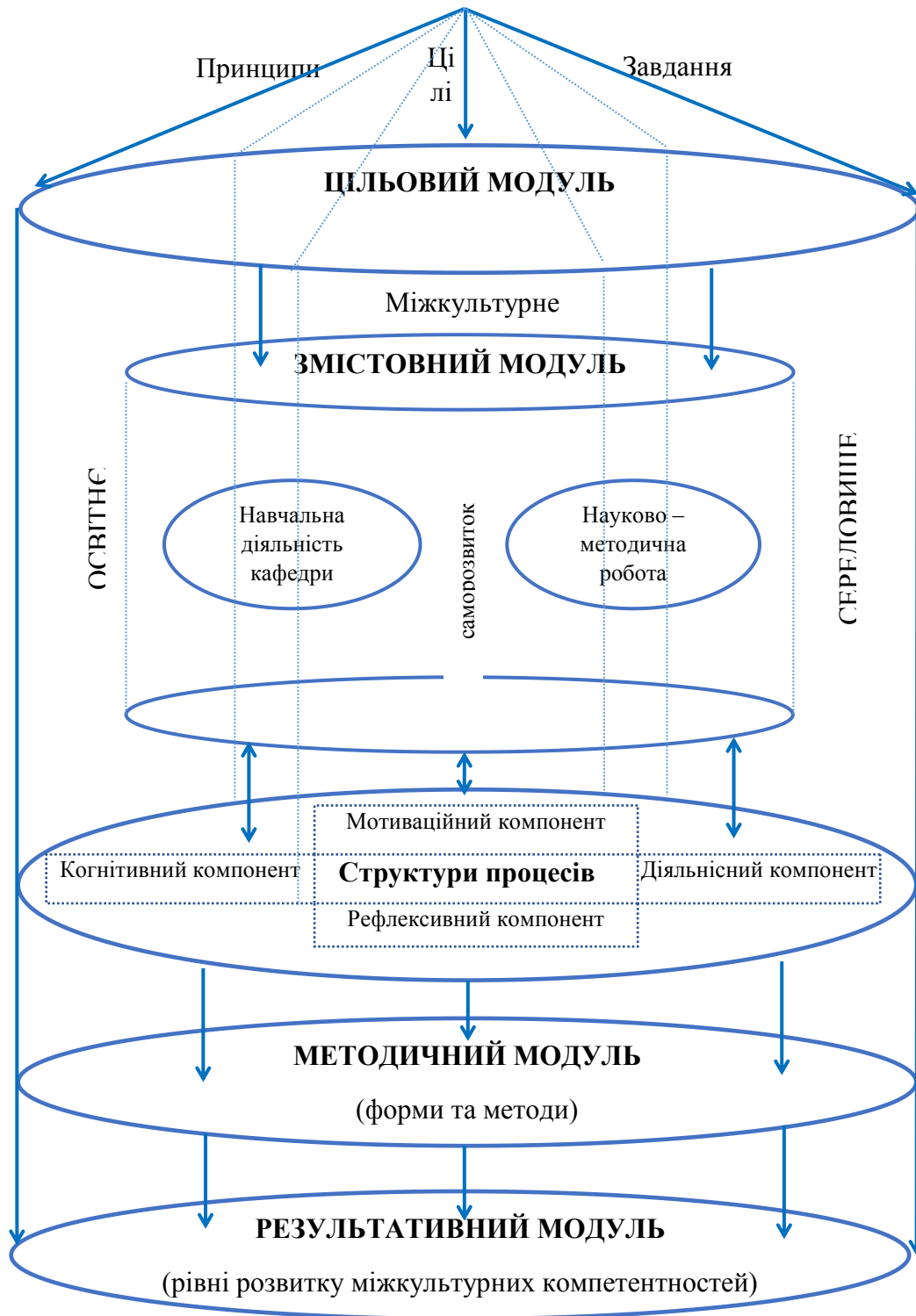

Рис. 2.1. Модель розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)

Модель розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки) буде спрямована на розв'язання наступних завдань:

- розробку й запровадження в педагогічну практику університетів Китайської Народної Республіки корекційно-розвивальних програм, динамічних освітніх програм курсів та спецкурсів для розвитку міжкультурної та професійної компетентності бакалаврів-перекладачів відповідно до умов закладів вищої освіти, у яких вони навчаються;

- підбір методів, прийомів і засобів, що будуть сприяти ефективній роботі науково-педагогічних працівників кафедр щодо розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів;

- впровадження системи моніторингу оцінювання результатів розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

- основою розробки нашої моделі став компетентнісний підхід, тому що саме за умови використання компетентнісного підходу перекладацькі компетенції, які повинні бути сформовані у бакалаврів-перекладачів, розглядаються як результат освіти й виступають основою цілепокладання при проектуванні розвитку міжкультурної компетентності

Модель характеризується сукупністю взаємозалежних та взаємозумовлених організаційних, наукових, науково-методичних підходів та процедур.

Розкриємо її зміст.

В основу моделі покладено складові: цільовий модуль, міжкультурне освітнє середовище; змістовий, методичний та результативний модулі.

Цільовий модуль є системоутворювальним і визначається, метою, основними завданнями і принципами розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки).

Метою дослідження є розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у процесі їх професійної підготовки в університетах

КНР. Мета виконує системотвірну роль та зумовлює окреслення завдань, методологічних підходів, принципів форм, методів і засобів діяльності. Вона впливає на визначення інструментарію для оцінювання результативності модельованого процесу (Н. Кабусь) [206]. На нашу думку, мета системи розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів має бути зрозумілою і прийнятною, мотивувати і наповнювати змістом активність студентів і викладачів, активізувати їх діалогічну взаємодію на поглиблення вивчення змісту навчальних предметів, сприяти їх розумінню, мотивувати і формувати відповідальність за результати отриманих знань у процесі іншомовної підготовки.

Мета має відповідати певним критеріям, таким як *ієрархічність, діагностичність і технологічність*.

Зазначимо, що ієрархічність мети спостерігається на таких рівнях:

– загально педагогічному – визначаються соціальним замовленням на певний суспільний ідеал особистості-професіонала-перекладача; передбачає передачу досвіду з конкретного виду діяльності майбутнім фахівцям з іншомовного перекладу, розвиток професійно зумовлених особистісних якостей, прагнення до професійного зростання;

– навчальному – визначаються вимогами міжнародних і галузевих стандартів підготовки відповідних фахівців з перекладу, особливостями освітньої програми підготовки бакалаврів-перекладачів. Зазначимо, що розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів має відбуватися в контексті вивчення навчальних дисциплін обов'язкового і вибіркового циклів програм підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівнів бакалаврату;

– оперативному – визначаються метою та завданнями вивчення конкретної навчальної дисципліни (курсу), запрограмованими компетентностями (загальними, спеціальними фаховими), програмними результатами навчання; особливостями окремого навчального заняття його цілями, які зумовлюються його темою, рівнем іншомовної підготовленості

студентів (відповідний рівень знань іноземних мов), а також їхніми очікуваннями.

Діагностичність мети, а саме об'єктивний та однозначний контроль ступеня її досягнення, визначається через порівняння результатів навчальної діяльності бакалаврів-перекладачів із заздалегідь прогнозованими або бажаними. В сучасних умовах діагностичним орієнтиром мети розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів мають бути вимоги міжнародних і галузевих стандартів підготовки відповідних фахівців та окреслені в них компетентності (загальні, спеціальні, фахові) та програмні результати навчання. Звернемо увагу на те, що освітню діяльність студентів кафедр іншомовних дисциплін варто діагностувати на всіх етапах освітнього процесу через застосування методів наукового спостереження, анкетування і тестування.

Технологічність мети визначається на кожному з етапів процесу підготовки бакалавра-перекладача. Можна виділити етапи розвитку міжкультурної компетентності: пропедевтичний етап, що передбачає виявлення у студентів їх очікувань, потреб, запитів та інтересів щодо вивчення іноземних мов, умотивованості до формування міжкультурної компетентності та її розвитку; базовий етап визначає ознайомлення студентів із суттю, змістом, структурою та функціями міжкультурної компетентності; інтегрувальний етап забезпечує розуміння ініціативності стосовно отримання знань із іншомовних дисциплін і розвитку міжкультурної компетентності на основі уже наявних знань і навичок; творчий етап розглядає творчий підхід у оволодінні знаннями і формування професійно зумовлених особистісних комунікативних якостей, визначення відповідності отриманих результатів бажаним.

При цьому вважаємо за доцільне виділити такі цілі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів: стратегічну, тактичну й оперативну.

Стратегічна ціль полягає у розвитку міжкультурної компетентності в освітньому процесі університетів КНР.

Тактична – передбачає вдосконалення усіх компонентів міжкультурної компетентності в умовах освітньої діяльності, формування толерантної міжкомунікаційної поведінки.

Оперативна ціль полягає у набутті досвіду міжкультурної взаємодії, міжкультурної діяльності і міжкультурного спілкування при вирішенні професійних завдань із перекладу у рамках конкретної навчальної дисципліни, формування відповідних знань, умінь та особистісно-поведінкових якостей майбутнього фахівця з перекладу.

Досягненню мети сприяє вирішення таких завдань: розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів через створення певних організаційно-педагогічних умов підготовки студентів до професійної діяльності у міжкультурному середовищі; сформувати цілісну систему теоретичних знань щодо міжкультурності та особливостей професійної діяльності майбутнього перекладача у міжкультурному середовищі; сформувати практичні вміння і навички з міжкультурної взаємодії та професійної діяльності у міжкультурному середовищі; набути досвід міжкультурної взаємодії та професійної діяльності процесі теоретичної і практичної підготовки під час вивчення іншомовних дисциплін.

Досягненню мети і виконанню поставлених завдань сприяє використання таких методологічних підходів: системного, який виконує світоглядну, орієнтаційну, пізнавальну та методологічну функції; забезпечує дотримання логіки здійснення наукового дослідження; передбачає формулювання чіткої мети, проєктування шляхів її досягнення із врахуванням можливих наслідків у процесі її реалізації [9, 18; 52]; вимагає реалізацію системної підготовки бакалаврів-перекладачів у контексті розвитку в них міжкультурної компетентності через застосування інноваційних форм, методів і засобів в освітньому процесі; сприяє усвідомленню студентами фундаментальних закономірностей прояву міжкультурної компетентності та формуванню у них системного мислення щодо виконання професійної діяльності у міжкультурному середовищі; уможливорює поетапність та циклічність

формування та розвитку означеної компетентності; культурологічного, що ґрунтується на концепціях культури (аксіологічній, діяльнісній, діалогічній) і пов'язаний з підготовкою означених фахівців до роботи в міжкультурному середовищі, з представниками різних етнічних, культурних спільнот; передбачає паралельне вивчення мови, звичаїв та традицій, особливостей національних культур, акцентування на ціннісно-орієнтаційному змісті освітнього процесу; комунікативно-діяльнісного, заснованого на ідеї про духовне збагачення студентів під час навчання, формування здатності застосовувати набуті знання на практиці; єдності свідомості і діяльності, можливості організувати і здійснювати навчальну діяльність з розвитку міжкультурної компетентності; компетентнісного, який передбачає створення сприятливих умов для набуття ключових компетентностей, що забезпечують розвиток компонентів міжкультурної компетентності у бакалаврів-перекладачів через розвиток пізнавальних, емоційно-вольових якостей, притаманних особистості як носію мови і представнику соціуму; підсилення прагматичної, гуманістичної та продуктивної спрямованості освітнього процесу; орієнтацію на практичну спрямованість навчальної діяльності; формування самостійності, рефлексивності у студентів при вирішенні поставлених завдань під час підготовки; особистісно орієнтованого, що актуалізує гуманістичний зміст освітнього процесу, становлення і розвиток суб'єктності тих, хто навчається, і тих хто навчає, їх самоцінності, рефлексивності, індивідуальності, мотивації через створення відповідних організаційно-педагогічних (психологічних) умов, що сприяють особистісному розвитку всіх учасників освітнього процесу; інтеграційного – забезпечує інтегрований розвиток знань, умінь і навичок, інтеграцію змістового та організаційного аспектів іншомовної та професійної підготовки бакалаврів-перекладачів, що супроводжується узагальненням і комплексністю знань. Цей підхід дозволяє застосовувати на заняттях різні види діяльності, використовуючи при цьому принципи ситуативності, комунікативності, новизни й індивідуальності, різні види завдань і вправ, що спрямовані на розвиток комунікативних вмінь і навичок [65; 66; 73];

аксіологічного, який передбачає виховання гуманістичного типу особистості бакалавра-перекладача; набуття знань, умінь та навичок засвоєння змісту іншомовних дисциплін, усвідомленого сприйняття студентом міжкультурних знань, прагнення до постійного розвитку у міжкультурному середовищі; акмеологічного, що передбачає творчий підхід до вирішення поставленої мети та окреслених завдань під час вивчення іноземних мов; корекцію освітнього процесу відповідно до поставленої мети – розвиток міжкультурної компетентності. Окреслені методологічні підходи щодо розвитку міжкультурної компетентності визначають цілісність і багатоаспектність відповідного освітнього процесу в університетах КНР.

Визначення мети та реалізація поставлених завдань передбачає виокремлення базових принципів, на яких будуватиметься освітній процес, спрямований на розвиток міжкультурної компетентності [12; 121].

До загально педагогічних ми відносимо: принцип демократизації, цілісності, систематичності і послідовності, міждисциплінарності, гуманітаризації, гуманізації, оптимізації освітнього процесу у закладах вищої освіти, діалогічності, активності і свідомості, зв'язку теорії з практикою, науковості, розвитку творчого потенціалу суб'єкта, самопізнання і саморозвитку.

Надаю коротку характеристику окремих із них. Принцип демократизації передбачає партнерську взаємодію усіх суб'єктів освітнього процесу, побудову індивідуально орієнтованої траєкторії процесу іншомовної підготовки з урахуванням індивідуальних запитів, побажань, можливостей студентів майбутніх перекладачів, в тому числі, й міжкультурних особливостей вивчення навчального предмету; гуманізації освітнього процесу – пріоритет людських цінностей їх врахування при побудові міжкомунікативної взаємодії; прояв взаємоповаги при організації і побудові освітнього процесу; гуманітаризації освітнього процесу – посилення загальнокультурних та міжкультурних компонентів у змісті іншомовної освіти; міждисциплінарності – передбачає побудову та використання міжпредметних зв'язків в освітньому

міжкультурному середовищі; цілісності освітнього процесу – діалектичну єдність і завершеність всіх складових освітнього процесу, його підпорядкування досягненню кінцевої мети; оптимізації освітнього процесу – забезпечення максимально можливої ефективності досягнення навчальних цілей за даних умов створення міжкультурного середовища в закладі освіти; розвитку міжпредметних зв'язків – активне співставлення і засвоєння знань культурологічного та міжкультурного характеру, які студенти освоюють в процесі вивчення різних навчальних предметів з іншомовних дисциплін, їх взаємозв'язку та взаємозумовленості, розвиток на цій основі міжкультурного світогляду, усвідомлення необхідності міжкультурної взаємодії в освітньому процесі; розвитку творчого потенціалу суб'єкта – визначає активний, творчий характер міжкультурної діалогічної взаємодії між суб'єктами освітнього процесу, розвиток їх творчих здібностей завдяки переходу від засвоєння знань до створення умов для творчості, упровадження інноваційних технологій, що спонукають майбутніх фахівців до оволодіння комплексом компетенцій і формування відповідних міжкультурних компетентностей; самопізнання і саморозвитку – передбачає застосування методів стимулювання студентів до самопізнання і саморозвитку особистісних і професійно значущих рис та якостей, формування та розвиток міжкультурних цінностей, важливих для самореалізації і успішної професійної діяльності у міжкультурному суспільстві, створення умов для саморозвитку особистості бакалавра-перекладача; професійної цілевідповідності – передбачає оптимальну відповідність змісту, форм, методів і засобів навчання особливостям професійної діяльності бакалавра-перекладача.

Нами виокремлено специфічні принципи розвитку міжкультурної компетентності бакалавра-перекладача. до яких віднесено принципи: принцип міжкультурного порівняння; принцип культуровідповідності; принцип домінування проблемних культурознавчих знань; принцип діалогу культур; принцип культурної варіативності; принцип культурної опозиції, зміст яких розкрито у п.1.2.

Міжкультурне освітнє середовище є особливим чином структурованою складовою загального освітнього простору, яка містить різноманітні форми, умови, зв'язки суб'єктів педагогічної та науково-педагогічної діяльності, які забезпечують розвиток міжкультурної коопетентності викладача, спонукаючи до його постійного саморозвитку, що має вплив на розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Змістовий побудованої нами моделі розглядається у неперевній єдності професійної діяльності, педагогічного процесу підготовки бакалаврів-перекладачів (уточнює складові професійної компетентності бакалаврів-перекладачів), навчальної та науково-методичної роботи в закладі вищої освіти, саморозвитку: у кожній з цих складових викладання іншомовних дисциплін розвиваються змістові та технологічні складові методичної компетентності, що сприяють формуванню та розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, забезпечуючи розвиток мотиваційного, когнітивного та рефлексивного компонентів.

Розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів здійснюється в університетах КНР за освітніми програмами бакалаврату у різних видах освітньої діяльності: навчальній через вивчення передбачених освітніми програмами (навчальними планами) навчальних іншомовних дисциплін загального та професійного напрямку обов'язкового та вибіркового блоків, опанування окремих змістових модулів та тем із запланованих навчальних курсів та спецкурсів, що забезпечують розвиток міжкультурної компетентності, виконання різноманітних видів діяльності, спрямованих на засвоєння професійно орієнтованих знань і формування вмінь і навичок з перекладу, які збагачують досвід роботи у міжкультурному середовищі /які є необхідними і лежать в основі ефективного розвитку міжкультурної взаємодії та професійної діяльності в міжкультурному освітньому середовищі.

Науково-методична робота кафедри спрямована на поглиблення знань, вмінь і навичок, необхідних для ефективної міжкультурної взаємодії та професійної діяльності в міжкультурному середовищі через залучення до

написання індивідуально дослідних завдань, есе, рецензій, дослідницьких і міжкультурних соціальних проєктів, наукових. курсових, бакалаврських робіт. А також передбачає реалізацію та координацію дій, спрямованих на розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у процесі різних видів іншомовних практик, залучення студентів до практичної та волонтерської діяльності.

Саморозвиток та самовиховання студентів в умовах міжкультурного середовища спрямованій на формування ціннісних орієнтацій, особистіснопрофесійних якостей, інтересів до професійної діяльності, мотивації, позитивних установок і відносин; стійких поглядів, переконань, міжкультурних ідей, міжкультурних традицій і професійної перекладацької діяльності, спрямованих на формування світоглядної позиції у майбутніх фахівців з перекладу, необхідних для роботи у міжкультурному середовищі. Саморозвиток тісно переплітається з навчальною та науково-методичною роботою, яка здійснюється викладачами кафедри та самоосвітньою діяльністю всіх учасників освітнього процесу, що передбачає особистісний та професійний розвиток, становлення особистості бакалавра-перекладача під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих, соціальних і природних чинників; самовизначення або усвідомлення свого місця в світі і професійному становленні, базуючись на власних здібностях і потребах і самореалізацію через реалізацію власних життєвих планів у процесі залучення до різноманітних видів неформальної та інформальної освіти.

До методичного модуля включені форми підвищення професійної майстерності викладачів та методи навчання студентів, які забезпечують розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Відомо, що ефективними формами підвищення професійної майстерності викладачів у закладах вищої освіти є написання і підготовка до видання конспектів лекцій, методичних матеріалів до семінарських занять, лабораторних робіт, курсового та дипломного проєктування, практики і самостійної роботи студентів; розроблення навчальних планів, навчальних

програм, робочих навчальних планів, робочих навчальних програм; підготовка комп'ютерного програмного забезпечення навчальних дисциплін: складання екзаменаційних білетів, завдань для проведення модульного, тестового і підсумкового контролю; розроблення і впровадження наочних навчальних посібників (схем, діаграм, стендів, слайдів тощо), нових форм, методів і технологій навчання; вивчення і впровадження передового досвіду організації освітнього процесу та ін.

Важливого значення для визначення ефективності розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів набуває професійний саморозвиток викладача кафедри іноземних мов та перекладу, який спрямований на підвищення рівня своїх знань іноземних мов, вдосконаленням методичної майстерності підготовки до викладання навчальних дисциплін, забезпечуючи міждисциплінарні зв'язки. Значною мірою професійний саморозвиток та професійне самовдосконалення визначаються вимогами до педагогічних працівників завідувачами кафедр та адміністрацією ЗВО, а також професійною відповідальністю, професійними амбіціями викладача. Тому ця форма методичної роботи викладачів є складовою їх самоосвіти.

Зміст самоосвітньої діяльності викладача охоплює систематичне вивчення наукової, психолого-педагогічної та методичної літератури, літератури з професійного напрямку викладання змісту навчальних дисциплін, участь у методичній роботі кафедри і факультету, розроблення окремих проблем, пов'язаних з удосконаленням навчально-виховної роботи, проведення експериментальних досліджень, огляд і реферування педагогічних і методичних журналів, збірників тощо. Така робота спонукає викладача звертатися до нових досягнень науки і передового ефективного педагогічного досвіду з метою вдосконалення власного.

Відповідно до навчальної діяльності забезпечення процесу підготовки бакалаврів-перекладачів відбувається через аудиторну діяльність (лекції (проблемні лекції, лекції-полеміки, лекції-дискусії, лекції-консультації, відеолекції), семінарські, лабораторні та практичні заняття, занурення, наукові

та творчі тижні) і позааудиторну роботу (тренінги, семінари, конференції, тьюторство, менторство, супервізія, самонавчання, консультації, конференції, олімпіади, проблемні й наукові групи, неформальна освіта, екскурсії, ділові ігри) форми, а також традиційні й інтерактивні методи навчання іноземним мовам та перекладу.

До традиційних методів навчання іноземним мовам та перекладу можна віднести такі, як: словесні (розповідь, бесіду, пояснення, дискусію, судження тощо); наочні (показ, демонстрування, ілюстрування, презентацію, відео тощо); методи контролю й оцінки результатів навчання (тести, практичні й творчі завдання, контрольні та тестові завдання, тематичні диктанти, опитування, захист творчих проєктів тощо). До інтерактивних методів навчання іноземним мовам та перекладу - методи, при використанні яких відбувається активна міжкомунікативна діалогічна взаємодія всіх учасників освітнього процесу. До них відносимо: групові (ротаційні трійки, робота в парах, робота в команді, спільний проєкт, нетворкінг, case-метод); фронтальні (мікрофон, мозговий штурм, аналіз ситуацій); навчання у грі (рольова та ділова гра); навчання у дискусії (метод прес, метод займи - зміни позицію); евристичні (евристична бесіда, «панельна дискусія»); дослідницькі підготовка есе, наукових повідомлень, участь у проблемних групах, наукових конференціях) тощо. Вибір методу залежить від етапу розвитку міжкультурної компетентності та завдань, які ставить перед собою викладач при поданні того чи іншого матеріалу.

Під час засвоєння зміст навчальних дисциплін з вивчення іноземних мов та перекладу доцільно застосовувати: метод персоналізації навчання, лексичні та комунікативні методи, метод мовного занурення, метод діалогічної взаємодії.

Результативний модуль розроблений нами для відстеження зміни, динаміки рівнів розвитку означеного феномену для корекції і вдосконалення досліджуваного процесу за необхідності.

Моніторинг та оцінка (при необхідності) процесу розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів відбувається на основі виокремлених

критеріїв, показників, у процесі оцінки рівня розвитку компонентів означеного феномену. Характеризується певним рівнем розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів кафедри іншомовних: високим, достатнім, середнім та базовим, які визначаються на основі діагностичного інструментарію – факторно-критеріальної субмоделі [3; 41; 42].

Це дозволяє співставити отриманий результат поставленій меті; моніторити зміни, що відбуваються у процесі впровадження розробленої моделі; оцінювати доцільність застосування тих чи інших форм, методів і засобів у освітньому процесі, визначати їх вплив на розвиток міжкультурної компетентності; коригувати освітній процес через внесення змін, часткових змін.

Організаційно-педагогічні умови розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів розкрито у розділі 1 та у розділі 2, п.2.1.

Виходячи з вище викладеного, наступним завданням нашого дослідження буде визначення технологій, які впливають на розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

2.3. Технології розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)

Для підвищення якості підготовки бакалаврів-перекладачів сучасна система освіти звертається не лише до змісту та методів навчання, а й спирається на інноваційні технології при організації навчального процесу, що сприяє його ефективності, реалізації певних принципів у процесах контролю та корекції з метою покращення результатів навчання.

Аналіз літературних джерел засвідчив, що в освітній практиці педагогічна технологія може функціонувати на таких рівнях: 1. Загальнопедагогічний рівень функціонування педагогічної технології – репрезентує цілісний освітній

процес у регіоні, освітньому закладі, на певному рівні навчання чи виховання, тобто педагогічна технологія тотожна педагогічній системі, оскільки вона містить сукупність цілей, змісту, засобів і методів навчання (виховання), алгоритм діяльності суб'єктів та об'єктів навчально-виховного процесу. 2. Предметно-методичний рівень функціонування педагогічної технології – застосування педагогічної технології як сукупності методів і засобів реалізації певного змісту навчання та виховання в межах одного предмета, групи, у діяльності педагога. 3. Локальний (модульний) рівень функціонування педагогічної технології – педагогічна технологія реалізується як технологія окремих частин навчально-виховного процесу, розв'язання окремих дидактичних і виховних завдань (технологія окремих видів діяльності, формування понять, виховання окремих особистісних якостей тощо) [17; 20; 117; 29].

Одним із основних чинників педагогічної діяльності є складність та багатаспектитність педагогічних технологій. Широкий спектр застосування педагогічних технологій у підготовці бакалаврів-перекладачів зумовлює необхідність звернення уваги до їх класифікації.

Відповідно, у сукупності ознак технології навчання поділяються [55; 87; 91]:

за рівнем застосування: – загальнопедагогічні (стосуються загальних положень освітніх процесів); – предметні (призначені для вдосконалення викладання окремих предметів); – локальні та модульні (передбачають часткові зміни педагогічних явищ);

за чинником психічного розвитку: біогенні (провідна роль належить біологічним чинникам); – соціогенні (переважають соціальні чинники); – психогенні (провідна роль належить психічним чинникам);

за філософською основою: – матеріалістичні та ідеалістичні; – діалектичні й метафізичні; – наукові та релігійні; – гуманістичні й антигуманні; – антропософські та теософські; – вільного виховання й примусу тощо;

за науковою концепцією засвоєння досвіду: – асоціативно-рефлекторні – біхевіористські; – розвивальні; – сугестивні; – нейролінгвістичні; – гештальттехнології та ін.;

за ставленням до дитини: – авторитарні; – дидактоцентристські; – особистісно орієнтовані;

за орієнтацією на особистісні структури: – інформаційні; – операційні; – емоційно-художні й емоційно-моральні; – технології саморозвитку; – евристичні; – прикладні технології;

за типом організації та управління пізнавальною діяльністю: – структурно-логічні технології навчання (поетапне формулювання дидактичних завдань, вибору способу їх розв'язання, діагностики та оцінювання одержаних результатів); – інтеграційні технології (дидактичні системи, які забезпечують інтеграцію різнопредметних знань і вмінь, різних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, навчальних проблем та інших форм організації навчання); – ігрові технології (ігрова форма взаємодії педагога й дітей, яка сприяє формуванню вмінь розв'язувати завдання на основі компетентного вибору альтернативних варіантів через реалізацію певного сюжету) [94].

В освітньому процесі використовують театралізовані, ділові, рольові, комп'ютерні ігри, імітаційні вправи, ігрове проектування та ін.; – комп'ютерні технології (реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі взаємодії “вчитель – комп'ютер – учень” за допомогою інформаційних, тренінгових, розвивальних, контролюючих та інших навчальних програм) [94].

Технології навчання за рівнем застосування за чинником психічного розвитку за філософською основою за ставленням до студента за науковою концепцією засвоєння досвіду за орієнтацією на особистісні структури за типом організації та управління пізнавальною діяльністю – діалогові технології (пов'язані зі створенням комунікативного середовища, розширенням простору співробітництва на суб'єктивному рівні; – тренінгові технології (система діяльності щодо відпрацювання певних алгоритмів навчально-пізнавальних дій

і способів розв'язання типових завдань у процесі навчання (тести, психологічні тренінги інтелектуального розвитку, розв'язання управлінських завдань) [94].

Наразі в освітньому процесі у закладах вищої освіти Китаю викладачі у своїй професійній діяльності для розвитку міжкультурної компетентності студентів використовують такі технології, як: сучасні інформаційні технології, інтерактивні технології, ігрові технології, технологію візуальної драматичної вистави, технологію онлайн-платформи МВОК, технології навчання та викладання, що базуються на критичному мисленні.

Застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні включає три аспекти: зміна традиційного способу викладання, використання більш гнучких методів навчання та сприяння автономії, упровадженню інновацій та співпраці та студентів [108].

Розвиток сучасних інформаційних технологій привніс багато переваг у вищу освіту, зокрема сприяв розвитку міжкультурної компетентності студентів-перекладачів у Китаї та Україні. Обидві країни визнали цінність використання сучасних інформаційних технологій для покращення навчального процесу.

Розробка новітніх освітніх і навчальних програм, застосування ІТ-технологій в освітньому процесі, створення електронних бібліотек, довідково-інформаційних систем, систем менеджменту в освіті, автоматизація та інформаційне супроводження документів про освіту, використання спеціалізованих банків даних і знань, дистанційне навчання – це складові змішаного навчання, що є неможливим без застосування комп'ютерних мереж [7; 69].

Інформаційні технології, пропонуючи інформацію в рамках лінгвістичного навчання, дозволяють студентам отримати інформацію про життя і культуру інших країн. Цифрові інструменти для освіти, такі як: онлайн-словники та програмне забезпечення для перекладу дозволяють студентам без обмежень зосередитися на міжкультурному обміні, мінімізували мовні бар'єри. Крім того, програми віртуальних обмінів дають змогу студентам спілкуватися

зі своїми однолітками з різних країн, допомагають їм розвивати навички міжкультурної комунікації [125].

Інтеграція сучасних інформаційних технологій у мовну освіту Китаю та України привернула увагу учених до питання особливості їх застосування. Науковці Китаю надають перевагу цифровим платформам для спілкування та обміну набутими знаннями та досвідом. Українські вчені пропонують використовувати інформаційні технології як інструмент для вивчення мов та подальшого міжкультурного взаєморозуміння. Заклади вищої освіти в Україні завдяки залученню інформаційних технологій в освітній простір мають можливість включити електронні підручники та онлайн-ресурси в навчальну діяльність як доповнення змісту аудиторних занять.

Китайський учений Вень Цюфанг [128; 282] запропонував «віртуальні лабораторії», які є дуже популярними в сучасній освіті Китаю.

Викладаючи англійську мову в умовах «віртуальних лабораторій», китайські викладачі використовують мікронавчальні відео, щоб «перевернути» клас. І ця навчальна платформа змінює традиційний підхід до роботи в класі, орієнтований на викладача, заохочує студентів брати участь у проведенні практичної діяльності, сприяє навчанню та тренуванню їхніх здібностей через навчальну платформу, а також закріплює набуті ними знання. Викладачі використовують мультимедійні засоби навчання для полегшення викладання в «перевернутому» класі, нові медіа-платформи для створення всеосяжної навчальної мережі для студентів, а також електронні домашні завдання для підвищення ефективності навчання.

Віртуальні програми для міжкультурного обміну широко використовуються в університетах Китаю, щоб надати студентам модель міжкультурної взаємодії. Студентів заохочують брати участь в онлайн-дискусіях, ділитися власним культурним досвідом і водночас дізнаватися про досвід своїх міжнародних колег. Цей процес сприяє усвідомленню культурних відмінностей, розвиває міжкультурну компетентність студентів.

Віртуальні програми для міжкультурного обміну дають можливість студентам спілкуватися онлайн зі студентами та носіями різних мов і культур. Завдяки таким програмам студенти можуть брати участь у спільній проєктній роботі, дебатах та симуляціях, які забезпечують автентичні можливості міжкультурного спілкування. Для викладання курсу міжкультурної комунікації рекомендовано використовувати проєктну технологію навчання, яка фокусується на критичних інцидентах, спричинених культурними розбіжностями у пізнанні, емоціях та навичках, а також режимі моделювання, культурного занурення, інтерактивного перформансу, міжкультурних онлайн-дискусіях та конкурсах, віртуальних програмах обміну, які довели свою ефективність у ході експериментів [121; 90].

Останнім часом популярним у закладах вищої освіти стало «мобільне навчання». Перед тим, як розкрити значення мобільного навчання, доцільно звернути увагу на поняття «мобільна педагогіка».

Мобільна педагогіка – це використання мобільних пристроїв і технологій для полегшення викладання і навчання. Вона може бути використана для підвищення міжкультурної компетентності студентів, що означає здатність ефективно й адекватно спілкуватися з людьми з різним культурним походженням [102; 143; 194]. Визначимо можливості мобільної педагогіки:

1. Мобільні пристрої дозволяють студентам спілкуватися з людьми з інших країн за допомогою відеоконференцій, миттєвих повідомлень і соціальних мереж. Це може надати їм можливість розвивати міжкультурну компетентність та практикувати свої комунікативні навички.

2. Мобільні пристрої можна використовувати для вивчення мов. За допомогою мобільних мовних додатків, подкастів і відео студенти розвивають мовні навички та зрозуміють культурний контекст, у якому використовується мова.

3. Мобільні пристрої можна використовувати для віртуального міжкультурного культурного занурення за допомогою віртуальної реальності, доповненої реальності та 360-градусного відео, відео у форматі віртуальної

реальності. Це може допомогти студентам глибше зрозуміти інші культури, розвинути емпатію та повагу до культурних відмінностей.

4. Мобільні ігри можуть бути розроблені для навчання міжкультурної компетентності, знайомлячи студентів з різними культурними сценаріями та спонукаючи їх орієнтуватися в культурних відмінностях. Це може допомогти студентам розвинути навички вирішення проблем і критичного мислення, пов'язані з міжкультурною комунікацією.

5. Студенти можуть використовувати свої мобільні пристрої для проведення досліджень різних культур, зокрема звичаїв, вірувань і цінностей. Це може допомогти їм розвинути свою міжкультурну компетентність, мати глибше розуміння культурних відмінностей і подібностей.

Отже, використовуючи мобільні пристрої та технології, студенти можуть брати участь у віртуальному спілкуванні, вивченні мов, культурному зануренні, мобільних іграх та мобільних дослідженнях, що може допомогти їм розвинути навички ефективної міжкультурної комунікації [1].

Виходячи із вище зазначеного, «мобільне навчання» розглядається як форма навчання, яка використовує мобільні пристрої, такі як: смартфони, планшети та ноутбуки, включаючи нові медіа: WeChat, QQ, Douyin (китайський Tiktok), Bilibili, Smart Education of China.

Схарактеризуємо мобільне навчання щодо можливостей його використання в освітньому процесі [5; 121; 17; 143]:

1. Мобільне навчання надає учасникам освітнього процесу за допомогою своїх мобільних пристроїв доступ до навчальних матеріалів і курсів з будь-якого місця і в будь-який час. Це дозволяє студентам створювати власні навчальні графіки та навчатися у зручному для них темпі.

2. Мобільне навчання дозволяє студентам персоналізувати свій навчальний досвід відповідно до особистісних інтересів, стилю навчання та розкладу. Вони можуть обирати, коли і де навчатися, на яких темах зосередитися і в якому темпі.

3. Мобільні навчальні платформи включають різні інтерактивні мультимедійні компоненти, такі як: гейміфікація, відео, вікторини, анімації та симуляції, які роблять навчання більш цікавим і веселим.

4. Мобільні навчальні платформи дозволяють студентам співпрацювати зі своїми однолітками та вчителями за допомогою різних каналів зв'язку, таких як: дискусійні форуми, чати та групи в соціальних мережах. Це допомагає студентам обмінюватися ідеями, знаннями та вчитися один в одного.

5. Мобільне навчання є економічно ефективним засобом навчання, оскільки усуває потребу перебування в аудиторії, що є економічно вигідним.

Загалом, ці характеристики роблять мобільне навчання ідеальним підходом до навчання для студентів, які завжди є мобільно активними і висловлюють своє бажання навчатися у власному темпі.

Важливе значення у вивченні іноземної мови має штучний інтелект (ШІ). Штучний інтелект (ШІ) має потенціал для розвитку міжкультурної компетентності у вивченні іноземних мов. Використовуючи технологію штучного інтелекту, студенти можуть практикувати мовні навички, отримувати персоналізовані інструкції та зворотний зв'язок, а також брати участь у гейміфікованому навчальному середовищі, що сприяє підвищенню мотивації до навчання. Зазначимо кілька способів використання ШІ у вивченні іноземних мов [117; 29; 68]:

1. Програмне забезпечення зі штучним інтелектом для вивчення іноземних мов може персоналізувати навчальний процес для студентів відповідно до їхнього темпу навчання, інтересів і рівня володіння мовою. Це гарантує, що кожен студент отримає належний виклик і належну підтримку.

2. Програмне забезпечення зі штучним інтелектом для вивчення мови може оцінювати рівень володіння мовою за допомогою автоматизованих інструментів оцінювання. Ці інструменти можуть аналізувати результати

виконання студентами вправ, вікторин і тестів, щоб визначити сфери, які потребують вдосконалення.

3. Системи навчання на основі штучного інтелекту можуть надавати студентам персоналізовані інструкції та можливість зворотнього зв'язку щодо їхніх навичок письма, читання, говоріння та аудіювання, таким чином дозволяючи їм покращити рівень володіння іноземною мовою.

4. Програми та програмне забезпечення для вивчення мов на основі штучного інтелекту можуть включати елементи гейміфікації, щоб зробити навчання цікавим і захоплюючим. Це мотивує студентів практикувати мовні навички та вивчати нову лексику і граматичні правила. Гейміфікація навчання передбачає віртуальну та доповнену реальність, яку можна використовувати для створення гейміфікованого досвіду у вивченні іноземної мови.

5. Міжкультурні симуляції можуть надати студентам безпечне та структуроване середовище для відпрацювання навичок міжкультурної комунікації. Завдяки таким симуляціям за допомогою технологій штучного інтелекту і віртуальної реальності студенти можуть відчувати міжкультурні непорозуміння, навчитися їх уникати й розробляти стратегії навчання ефективної комунікації.

6. Віртуальна і доповнена реальність (VR і AR) у штучному інтелекті можуть бути використані як ефективні інструменти для підвищення мотивації студентів у вивченні іноземних мов. Віртуальне мовне (VR) занурення моделює навчальне середовище, у яке вони зможуть зануритися і взаємодіяти з віртуальними об'єктами та персонажами. Це може допомогти учням розвивати свої навички аудіювання, говоріння, читання та письма в цікавій та захоплюючій формі.

Доповнену реальність (AR) можна використовувати для вивчення лексики, накладаючи цифрові слова і зображення на реальні об'єкти. Це може зробити вивчення лексики більш цікавим та інтерактивним, надаючи студентам візуальне посилення на слова, які вони вивчають.

VR і AR можуть сприяти культурному зануренню, що дозволить студентам досліджувати культурні артефакти з різних куточків світу і створювати власні сценарії. Це допомагає студентам розвинути міжкультурну компетентність, що є важливим у вивчення іноземних мов.

Використання інтерактивних технологій навчання та онлайн платформ з метою формування іншомовної компетенції та «м'яких» навичок студентів.

До інтерактивних технологій навчання належать: інтерактивні технології кооперативного навчання; технології колективно-групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології опрацювання дискусійних питань.

Зазвичай такі технології базуються на інтерактивному діалозі між студентами та викладачами, що дозволяє покращити сприйняття і засвоєння навчальної інформації.

Інтерактивні технології включають у себе різноманітні засоби та інструменти, такі як: тренінги, ситуаційні задачі, майстер-класи, пресконференції, тестування, кейс-методи, мультимедійні презентації та відеоуроки; комп'ютерні ігри та симуляції; вебконференції та прямі відеотрансляції; мобільні додатки та онлайн-платформи; електронні підручники та навчальні завдання.

Інтерактивні технології навчання забезпечують поєднання індивідуального та колективного підходів до навчання, сприяють активній взаємодії між студентами та викладачами, забезпечують виконання студентами конкретних завдань, якість виконання яких впливає на загальний результат [87; 91; 102].

Застосування інтерактивних технологій змінює спосіб вивчення мов. Китай і Україна взяли на озброєння інтерактивні технології у своєму підході до навчання міжкультурної компетентності в перекладознавстві, але застосовують їх по-різному.

Таким чином, розглянуті технології та способи їх упровадження в освітній процес закладів вищої освіти впливають на розвиток міжкультурної

компетентності бакалаврів-перекладачів і можуть бути запропоновані для системного використання у закладах вищої освіти України та Китаю.

Висновки до розділу 2

У другому розділі розглянуто організаційно-педагогічні умови розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, які є сукупністю нормативно-правової, навчально-адаптивної, науково-методичної, психолого-педагогічної, матеріально-технічної умов, що регламентують процес організації освітньої діяльності. Визначено їх сутність, спрямування та значення.

Розроблено, науково обґрунтовано модель розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки). У ході створення моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки) ми звернулися до поширеного методу моделювання. Побудована нами модель характеризується сукупністю взаємозалежних та взаємозумовлених організаційних, наукових, науково-методичних підходів та процедур. В основу моделі покладено складові: цільовий модуль, міжкультурне освітнє середовище; змістовий, методичний та результативний модулі, які мають двосторонні зв'язки між собою.

Для підвищення якості підготовки бакалаврів-перекладачів нами розглянуто класифікацію педагогічних технологій та виокремлено технології, які полегшують організацію навчання, підвищують якість освітнього процесу та забезпечують розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Для розвитку міжкультурної компетентності студентів під час навчання нами запропоновано для використання такі технології, як: сучасні інформаційні технології, інтерактивні технології, ігрові технології, технологію онлайн-

платформи МВОК, технології навчання та викладання, що базуються на критичному мисленні. Обґрунтовано їх значення.

Основні положення другого розділу дисертаційної роботи опубліковано в працях автора [80; 86; 84; 240; 235; 236, 340].

Список використаних джерел: [1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 13, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 28, 29, 41, 42, 43, 52, 55, 56, 59, 62, 64, 66, 67, 68, 69, 79, 87, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 97, 102, 105, 108, 112, 113, 114, 115, 117, 121, 125, 128, 130, 131, 132, 136, 139, 143, 191, 194, 270, 282, 307, 333, 346].

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МОДЕЛІ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ (НА ПРИКЛАДІ УНІВЕРСИТЕТІВ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ)

3.1. Організація та методика експериментального дослідження

З метою практичного підтвердження ефективності запропонованої моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів автором підготовлено та проведено експериментальне дослідження, яке складається з 4 етапів, підготовчого (розробки моделі розвитку міжкультурної компетентності та теоретичне узагальнення визначення ефективності компетентності бакалаврів-перекладачів), констатуючого (моніторинг стану існуючої ситуації), моделювання, експериментального підтвердження, результати експериментального дослідження дозволять зробити висновки щодо необхідності запровадження створеної моделі в освітній процес закладів вищої освіти Китаю.

Під час експериментальної перевірки складових моделі автор встановлює ефективність її впровадження, щоб підтвердити достовірність даних і гарантувати запланований результат. Такий процес здійснюється для того, щоб забезпечити завершальний етап наукового дослідження, на якому можуть бути підтвержені початкові дослідницькі гіпотези.

Основною метою здійснення експериментальної перевірки було підтвердження результативності впровадження розробленої моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у процесі її застосування в університетах Китаю.

Для дотримання вимог до проведення ефективної експериментальної перевірки автор визначив такі етапи: I етап Підготовчий; II етап Констатуючий; III етап Моделювання; IV етап Формувальний (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Етапи проведення експериментального дослідження

Етап	Мета	Завдання
I етап Підготовчий	Підготовка науково-методичної та емпіричної бази експериментального дослідження	<ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичне узагальнення та розробка моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, інструментарій визначення її ефективності формалізовано в табличному редакторі Excel. 2. Визначення пріоритетів директорів ЗВО та їх заступників з навчально-виховної роботи, керівників навчально-консультативних об'єднань щодо складових міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів за методом Дельфі. 3. Розробка програми, плану проведення дослідження, виділення етапів та визначення мети їх проведення. 4. Розподіл вибірки на контрольну та експериментальну групи. 5. Визначення рівня міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів закладів вищої освіти (анкетування, тестування, опитування).
II етап Констатуючий	Вивчення та опис існуючої ситуації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дослідження стану міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів Сичуаньського університету мистецтв і науки шляхом вивчення навчальних програм, анкетування, тестування. 2. Узагальнення та аналіз отриманих результатів. 3. Інтерпретація даних, формулювання висновків. 4. Визначення пріоритетних параметрів розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. 5. Створення механізму зворотного зв'язку щодо стану міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.
III етап Моделювання	Розробка та обґрунтування моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розробка та узагальнення структурних складових моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів ЗВО. 2. Визначення мети впровадження моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти. 3. Обґрунтування складових моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти. 4. Виділення та опис системи змінних: залежних, незалежних і проміжних.

Продовження таблиці 3.1

Етап	Мета	Завдання
IV етап	Експериментальне підтвердження	<ol style="list-style-type: none"> 1. Апробація моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти на якісній основі. 2. Підбір методів статистичної обробки отриманих даних. 3. Вимірювання результатів використання моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти.
IV етап Формувальний	Експериментальне підтвердження ефективності впровадження моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти	<ol style="list-style-type: none"> 4. Порівняння отриманих результатів експериментального дослідження і визначення ефективності моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти. 5. Анкетування викладачів перекладацьких кафедр, завідувачів факультетів іноземних мов, керівників методичних об'єднань та студентів, визначення на цій основі ефективності моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти. 6. Зробити висновки та внести пропозиції щодо подальших досліджень. 7. Розробка методичних рекомендацій щодо впровадження моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти.

Підготовчий етап. Організація експериментальної перевірки (2019–2020 рр.) характеризується аналізом стану теоретичних розробок дослідження міжкультурної компетентності в країні та за кордоном; окреслення методичного апарату дослідження, що стосується тих, хто вивчає мову, зокрема студентів закладів вищої освіти за спеціальністю «Іноземні мови або переклад»; з'ясування сутності поняття «міжкультурної компетентності» та висвітлення особливостей підготовки майбутніх бакалаврів-перекладачів, зокрема студентів Сичуаньського університету мистецтв і науки; проведення тестування щодо розвитку міжкультурної компетенції, включаючи компетенцію перекладу та професійну компетентність, щоб визначити ступінь сформованості міжкультурної компетентності студентів.

На цьому етапі спостерігався процес підготовки майбутніх бакалаврів-перекладачів відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики

здобувача першого (бакалаврського) рівня галузі знань 05 «Література» спеціальності 050261 «Іноземна мова і література» (переклад та усний переклад)»; аналіз та використання нормативної та інструктивної документації, зокрема національної рамки кваліфікацій, виданої для бакалавра письмового та усного перекладу Національним комітетом Міністерства освіти Китайської Народної Республіки; «Вимоги до викладання бакалаврату для спеціальності переклад» (2011), Національний стандарт якості викладання спеціальності «Іноземна мова та література» (2018) та Навчально-методичний посібник зі спеціальності «Іноземна мова та література: програма перекладу для бакалаврату» (2020). Що стосується міжкультурної компетентності відповідно до згаданих вище документів, аналіз її конотацій детально розглянуто за 5-ма аспектами:

1) Ураховувати культурне розмаїття світу та дотримуватися концепції взаємного навчання та обміну між культурами.

2) Розуміти, порівнювати, пояснювати та оцінювати подібності та відмінності різних культурних явищ у розвитку міжкультурної комунікації.

3) Здобувати базові знання щодо розвитку міжкультурної комунікації.

4) Уміти ефективно здійснювати міжкультурну комунікацію. [71, с. 9– 14].

Результати цього етапу детально описані в розділі 1, п.п 1.2 і 1.3 нашого дослідження.

На підготовчому етапі відбувається підготовка науково-методичної та емпіричної бази дослідження. Для проведення подальших досліджень автором сформульовано п'ять завдань.

1. Теоретичне узагальнення та розробка моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, інструментарій визначення її ефективності формалізовано в табличному редакторі Excel.

2. Визначення пріоритетів ректорів ЗВО та їх заступників, керівників навчально-консультативних об'єднань щодо складових міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів за методом Дельфі.

3. Розробка програми, плану проведення дослідження, виділення етапів та визначення мети їх проведення.

4. Розподіл вибірки на контрольну та експериментальну групи.

5. Визначення рівня міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів закладів вищої освіти (анкетування, тестування, опитування).

На другому – констатуючому етапі – було проведено вивчення та здійснено опис існуючої ситуації (2019–2020 рр.).

1. Автором досліджено стан управління розвитком міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів Сичуаньського університету мистецтв і науки шляхом вивчення навчальних програм підготовки студентів бакалаврів-перекладачів з іноземної філології, узагальнено матеріали експериментальної перевірки програми пілотного проєкту «Розвиток міжкультурної компетентності студентів та викладачів кафедр іноземної філології та перекладу», проведено анкетування та тестування впродовж семестру 2019–2020 н.р.

2. Шляхом опрацювання літературних джерел та використання статистичного аналітичного інструментарію автором узагальнено отримані результати та здійснено їх глибокий аналіз.

3. На основі зібраних даних зроблено деякі інтерпретації та сформульовано висновки для пояснення поточної ситуації щодо рівня міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у провінції Сичуань.

4. З метою вдосконалення навчання та визначення рівнів сформованості міжкультурної компетентності студентів бакалаврату автором визначено пріоритетні параметри розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

5. На основі отриманих результатів та пропозицій автором запропоновано організаційно-педагогічні умови розвитку, розроблено інструментарій, створено механізм зворотного зв'язку щодо напрямів розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, який допоможе колегам у закладах вищої освіти підвищити якість підготовки майбутніх перекладачів, які

братимуть участь у міжкультурній діяльності університетів, будуть успішно взаємодіяти на комунікативному та міжкультурному рівнях.

На третьому – моделюючому етапі (2020–2021 рр.) – розроблено та обґрунтовано модель розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти. Автором уперше здійснено глибокий аналіз структурних складових моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти, визначено мету її впровадження.

На четвертому – формувальному етапі (2021–2022 рр.) – експериментально підтверджено ефективність впровадженої моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти. На цьому етапі вирішуються завдання, які забезпечать повноту та ефективність дослідження:

1. Апробація моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти на якісній основі.
2. Підбір методів статистичної обробки отриманих даних.
3. Вимірювання результатів використання моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти.
4. Порівняння отриманих результатів експериментального дослідження і визначення ефективності моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти.
5. Анкетування викладачів перекладацьких кафедр, завідувачів факультетів іноземних мов, керівників методичних об'єднань та студентів, визначення на цій основі ефективності моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти.
6. Зробити висновки та внести пропозиції щодо подальших досліджень.
7. Розробка методичних рекомендацій щодо впровадження моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти.

З метою з'ясування особливостей рівня розвитку міжкультурної компетентності студентів-бакалаврів у провінції Сичуань, КНР, нами було залучено до тестування 32 особи, серед яких завідувачі кафедр, науково-педагогічні працівники кафедр з 16 університетів, яким було запропоновано відповісти на три тестові питання. Зміст питань наведено у додатку В, а результати тестування – у таблиці (табл. 3.2). Питання № 1 передбачало чіткий вибір відповіді: «так» або «ні». Це питання оцінювалося максимальною кількістю балів – 32; у питанні № 1 відповіді «так» присвоювалася 1, а відповіді «ні» – 2. Номер відповіді на питання № 2 позначається цифрами 1, 2, 3, 4, які проставляються за правилами порядкової шкали відповідно до описової характеристики, наприклад, друге питання мало 4 варіанти відповіді (до кожної відповіді буде вказано відповідні бали) і не передбачало однозначного вибору. У такому випадку респондент міг надати перевагу двом або більше відповідям. Але для цього завдання сума балів за відповіді становить 128 балів. Третє питання передбачало три варіанти відповідей (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Результати опрацювання тесту на визначення розуміння поняття
«міжкультурна компетентність»**

Кількість тестових завдань	№ відповіді	Кількість відповідей	Максимальна кількість балів за відповідь	Відносний показник результатів (R)
1	1	28	32	0,87
	2	4		0,13
2	1	16	128	0,13
	2	24		0,18
	3	38		0,30
	4	50		0,39
3	1	-	32	0,0
	2	12		0,4
	3	20		0,6

При обробці результатів ми створили матрицю тестових результатів та визначили відносний показник результатів тестування за допомогою редактора Excel.

Важливим при визначенні пріоритетів у розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів є знаходження відносного показника результатів тестування.

Відносний показник результатів тестування дає об'єктивність в отриманні даних і обчислюється за формулою [6]:

$$r = \frac{X_n}{X_{\max}},$$

де r – відносний показник,

X_n – оцінка, яку виставили респонденти,

$X_{\max}$ – максимальна оцінка, яку могли виставити респонденти.

Важливим для перевірки ефективності запропонованої моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів було отримання значень результатів вхідного та вихідного діагностування студентів, викладачів та завідувачів кафедр університетів КНР (Китайської Народної Республіки). Достовірність розробленої моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів перевірялася шляхом випадкової вибірки та розподілу груп на експериментальну та контрольні. Зокрема в експериментальній групі проводилися динамічні спецкурси, надавалися консультації завідувачам кафедр та викладачам щодо використання моделі, у контрольних групах такі заняття не проводилися.

Із метою визначення результативності розробленої моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів було запропоновано картки діагностування студентів-бакалаврів та бакалаврів-перекладачів (додатки Д та Е), на підставі яких методом знаходження відносного показника були зроблені висновки.

Це дало змогу переконатися, що застосування розробленої моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів дійсно має вплив на результативність розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки, провінції Сичуань.

Для визначення показників динаміки стану розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів використовувалися методи математичної статистики, такі як: знаходження відносних величин, середнього арифметичного та методи кваліметричної обробки даних.

Середня арифметична величина використовувалася для обчислення середнього значення ознаки рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Як правило, при обрахуванні середнього значення загальний обсяг ознаки в сукупності зберігається незмінним [11].

Середня арифметична величина обчислюється за формулою:

$$\bar{x} = \frac{\sum_{j=1}^n x_j}{n} = (x_1 + x_2 + \dots + x_n) : n$$

де $\bar{x}$ – середня величина;

$x_{1,2,n}$ – індивідуальні значення;

n – чисельність сукупності.

Для підтвердження ефективності запропонованої моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів ми використовували індексну оцінку.

Оскільки заміри за кваліметричною моделлю проводилися тільки в експериментальній групі, у контрольних групах зрізи були зроблені за моделлю «вхід-вихід». Отримані результати зрізів як у контрольних, так і в експериментальній групі оброблялися за допомогою індексної оцінки.

Індексна оцінка використовується для зіставлення двох станів одного й того ж явища.

У нашому випадку за допомогою обчислення індексної оцінки ми підтвердили залежність змін, що відбулися в розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів при введенні моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки, провінції Сичуань. Різниця в результатах замірів на початку та наприкінці експериментального дослідження вказує на результативність експериментальної роботи, що пов'язана з посиленням критеріальності, спрямованості управлінських (самоуправлінських) впливів на розвиток міжкультурної та професійної компетентностей викладачів та міжкультурної компетентності студентів-бакалаврів у процесі навчання.

При індексній оцінці використовують звітні та базисні дані.

Під звітними даними розуміють ті дані, які необхідно оцінити, а під базисними – ті, за допомогою яких відбувається зіставлення.

Застосовуючи цей метод, ми посилаємося на такі поняття, як:

- зведений (загальний) індекс, який використовується при зіставленні узагальнених величин;
- індивідуальний, який використовують при зіставленні неузагальнених величин.

Зіставлення проводяться за будь-який часовий період: день, тиждень, місяць, рік тощо. У нашому випадку було визначено рік.

Проміжні та заключні результати експериментального дослідження фіксувалися у відповідних протоколах, які створювали базу даних у редакторі Excel. За цими даними створювалися графіки, діаграми, порівняльні таблиці, які допомагали своєчасно коригувати процес, знаходити резерви для підвищення результативності дослідження.

Отже, для перевірки ефективності розробленої моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки, провінції Сичуань, нами було сплановано

експериментальну діяльність; визначено етапи її проведення та мету здійснення.

Для результативності експериментального дослідження визначено систему змінних: незалежною змінною виступає кваліметрична модель визначення рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Саме введенням спеціально розробленого еталону розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у вигляді субмоделі й відрізнялася діяльність студентів експериментальної групи від діяльності студентів-бакалаврів філологічних дисциплін контрольних груп, де не вводилася кваліметрична модель. І викладачі, і студенти не могли цілеспрямовано спостерігати за своїми змінами в розвитку міжкультурної компетентності та проводити поточне коригування під керівництвом завідувачів кафедр. Залежними змінними є рівні розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів; рівні вимог адміністрації щодо розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів; мотивація викладачів та студентів філологічних дисциплін; професійно-кваліфікаційна характеристика викладача філологічного напрямку на основі компетентнісного підходу; самооцінювання викладачів та студентів-бакалаврів; самоорганізація до самоосвіти бакалаврів-перекладачів. Проміжні змінні також мають вплив на об'єкт дослідження, хоча безпосередньо не виявляються. У нашому випадку – це самооцінка реалізації потреб бакалаврів-перекладачів у розвитку міжкультурної компетентності та саморозвитку; готовність викладачів філологічних дисциплін до підвищення міжкультурної компетентності; позитивна мотивація учасників експериментального дослідження щодо його проведення.

Створення факторно-критеріальної (кваліметричної, яка поєднує педагогічний, математичний, загальнокваліметричний, соціологічний, культурологічний, кібернетичний підходи) субмоделі передбачає використання методів теоретичного аналізу та синтезу структури міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у поєднанні з інтуїтивним визначенням її складових (табл. 3.3).

Факторно-критеріальна субмодель
визначення рівнів розвитку міжкультурної компетентності
бакалаврів-перекладачів

№	Параметри Р	Вагомість –М	Фактори Ф	Вагомість -m	Критерії К	Вагомість — V	Часткова оцінка критеріїв –К	Часткова оцінка факторів — Ф	Часткова оцінка параметрів — Р
1.	Професійна підготовка бакалаврів-перекладачів	М1	1. Науково-теоретична та методична підготовка бакалавра-перекладача	m1	1. Теоретичні знання перекладу	V1	K1	Ф1	P1
					2. Знання наукової методики дисципліни перекладу	V2	K2		
					3. Знання основних нормативних документів з перекладацької освіти	V3	K3		
					4. Розвиток професіоналізму як показник творчої діяльності бакалаврів-перекладачів	V4	K4		
			2. Психолого-педагогічна підготовка бакалаврів-перекладачів	m2	5. Знання психофізіологічних особливостей бакалаврів-перекладачів	V5	K5	Ф2	
					6. Знання психологічних закономірностей навчання та розвитку бакалаврів-перекладачів	V6	K6		
					7. Знання теоретичних основ педагогіки перекладу	V7	K7		
			на підготовку бакалаврів-	m3	8. Володіння розширеними знаннями та навичками спілкування для розвитку міжкультурної компетентності	V8	K8	Ф3	
					9. Уміння орієнтуватися в основних тенденціях, що визначають сучасний стан перекладацької освіти	V9	K9		
								10. Здатність забезпечити практичну спрямованість навчального процесу з перекладу, застосувати міжмовні вміння та навички в реальному перекладацькому завданні	

Продовження таблиці 3.3

№	Параметри Р	Вагомість –М	Фактори Ф	Вагомість -m	Критерії К	Вагомість — V	Часткова оцінка критеріїв –К	Часткова оцінка факторів — Ф	Часткова оцінка параметрів — Р
					11. Уміння моделювати матеріал з урахуванням форм, методів, прийомів організації навчання перекладу відповідно до теми, мети та її значення	V11	K11		
					12. Уміння самокоригувати та спрямовувати поведінку бакалаврів-перекладачів у різних комунікативних ситуація	V12	K12		
2.	Здійснення навчального процесу підготовки бакалаврів-перекладачів	M2	4. Розвиток професіоналізму як показника особистості та психофізіологічного механізму бакалаврів-перекладачів	m4	13. Усвідомлення перекладачем тотожності перекладу	V13	K13	Ф4	P2
					14. Бажання точно перекласти один мультимодальний текст в інший варіант, відповідно до можливостей студентів-перекладачів	V14	K14		
					15. Спрямованість перекладацької діяльності на формування всебічно розвиненої культурної особистості	V15	K15		
					16. Психоемоційний стан бакалаврів-перекладачів у процесі перекладу	V16	K16		
			вираження та інструментального використання	m5	17. Уміння усвідомлювати рівень власної перекладацької компетенції, своєї міжмовної комунікації	V17	K17		
					18. Здатність професійного розвитку за допомогою інструментальних засобів	V18	K18		
					19. Здатність рефлексивного навчання, визнавати недоліки в індивідуальній роботі та роботі в команді	V19	K19		

Продовження таблиці 3.3

№	Параметри Р	Вагомість –М	Фактори Ф	Вагомість -m	Критерії К	Вагомість — V	Часткова оцінка критеріїв –К	Часткова оцінка факторів — Ф	Часткова оцінка параметрів — Р
				m6	20. Визначення завдань і траєкторії власного самовдосконалення	V20	K20	Ф6	P2
					21. Уміння проводити дидактичний аналіз інформації матеріалу	V21	K21		
					22. Уміння вести перекладацький проєкт	V22	K22		
					23. Здатність виконувати перекладацьке завдання разом з іншими студентами для покращення якості перекладу	V23	K23		
					24. Можливість аналізувати тип тексту, його функцію та стиль перед виконанням перекладу	V24	K24		
					25. Здатність використовувати передові технології та стратегії перекладу для досягнення мети міжкультурної комунікації	V25	K25		
3.	Предметно-фахова діяльність	M3	7. Міжкультурна комунікативна компетентність	m7	26. Багатомовні культури	V26	K26	Ф7	P3
					27. Лексичний діапазон	V27	K27		
					28. Синтаксичні навички	V28	K28		
					29. Адаптивна компетентність	V29	K29		
					30. Інформаційна грамотність	V30	K30		
					31. Знання теорії перекладу інших дисциплін, таких як: література, культура та бізнес	V31	K31		
					32. Здатність об'єктивно оцінювати переклад, використовуючи відповідний інструментарій перекладу	V32	K32		
					33. Здатність розвивати мультикультурну обізнаність і сприяти перекладацькій та професійній компетентностям	V33	K33		

Продовження таблиці 3.3

№	Параметри Р	Вагомість –М	Фактори Ф	Вагомість -m	Критерії К	Вагомість — V	Часткова оцінка критеріїв –К	Часткова оцінка факторів — Ф	Часткова оцінка параметрів — Р	
					34. Здатність поважати цінності інших культур у міжкультурній комунікації	V34	K34			
					35. Навички культури читання у галузі перекладознавства	V35	K35			
			7. Інформаційно-комунікативна грамотність	m9	36. Уміння працювати з інформаційно-комунікаційними технологіями	V36	K36	Ф9		
						37. Можливість створення слайдів презентації для ефективної підтримки процесу навчання перекладу	V37			K37
						38. Можливість оптимізації процесу перекладу на основі комп'ютерних технологій	V38			K38
						39. Уміння комунікувати з товаришами по команді та клієнтами	V39			K39
						40. Уміння використовувати офісне програмне забезпечення та онлайн інструменти у міжкультурній комунікації	V40			K40
	Загальна оцінка в частках одиниць	1							Р заг	

Для розробки факторно-критеріальної (кваліметричної) субмоделі визначення рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів закладів вищої освіти за основу взято якісну модель професійної підготовки бакалаврів-перекладачів до реалізації освітнього процесу. А в ході теоретичного аналізу та синтезу було виділено 3 основні параметри міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів закладів вищої освіти, тому було організовано три групи з індивідуальними особливостями, різними захопленнями, які отримали завдання: розкрити сутність кожного параметра

міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів та визначити важливість параметрів, факторів і критеріїв.

Далі представлено декомповану структуру професійної діяльності бакалаврів-перекладачів у вигляді факторно-критеріальної (кваліметричної) підмоделі, яка включає узагальнені параметри, чинники та критерії управління розвитком міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (додаток А). До факторно-критеріальної (кваліметричної) субмоделі входять: «вага параметрів» (M), «вага факторів (m)» і «вага критерію (v)», значення яких виводиться методом Дельфі, який являється основним методом педагогічної кваліметрії в педагогічних вимірюваннях для кількісної оцінки психолого-педагогічних і дидактичних об'єктів, який є тотожністю педагогічної експертизи, на основі вимірювань пріоритетності структурних компонентів міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Зазначені вагові коефіцієнти є змінними внаслідок зміни пріоритетів учасників моніторингових процедур.

До субмоделі увійшли три параметри: професійна підготовка бакалаврів-перекладачів, здійснення навчального процесу підготовки бакалаврів-перекладачів, предметно-фахова діяльність. Основні параметри мають 9 факторів, які обґрунтовано у 40 критеріях, поданих за ступенем значущості.

Відповідно до зазначених параметрів, факторів, критеріїв можемо визначити показники рівнів, під якими будемо розуміти якісні та кількісні оцінки ступеня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Показники, які відповідають високому рівню розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Міжкультурна компетентність: знайомство та поглиблене дослідження відмінностей у мові та культурі Китаю та інших країн; уміння застосовувати відповідні знання в міжкультурному спілкуванні; здатність забезпечити практичну спрямованість навчального процесу з перекладу, застосовувати

міжмовні вміння та навички в реальному перекладацькому завданні; уміння комунікувати з товаришами по команді та клієнтами.

Перекладацька компетентність: усвідомлювати рівень власної перекладацької компетенції, своєї міжмовної комунікації; займатися професійною перекладацькою роботою та бути компетентним у сферах: ІТ-технології, медичне обслуговування, бізнес-фінанси, право, реклама та маркетинг, мистецтво та література тощо; повністю розуміти істотні відмінності між китайською та однією чи двома іноземними мовами; бути знайомим із китайською та іноземною системами дискурсу; уміти використовувати різні стратегії та техніки перекладу, який максимально наближений до мови оригіналу.

Показники, які відповідають достатньому рівню розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Міжкультурна компетентність: знайомство з відмінностями в мові й культурі Китаю та інших країн; володіти розширеними знаннями та навичками спілкування для розвитку міжкультурної компетентності; уміти використовувати відповідні знання в міжкультурній комунікації, уміти вирішувати різні проблеми, викликані культурними відмінностями; поважати цінності інших культур у міжкультурній комунікації.

Перекладацька компетентність: уміти моделювати матеріал з урахуванням форм, методів, прийомів організації навчання перекладу відповідно до теми, мети та її значення; займатися перекладацькою роботою та бути компетентним у певних професійних галузях; уміти вести перекладацький проект; уміти визначати завдання та траєкторії власного самовдосконалення.

Показники, які відповідають середньому рівню розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Міжкультурна компетентність: мати теоретичні знання основ міжкультурного перекладу; спрямовувати перекладацьку діяльність на формування всебічно розвиненої культурної особистості; знайомитися з відмінностями в мові та культурі Китаю та інших країн; уміти застосовувати

відповідні знання в міжкультурній комунікації, мати певні навички та вміти вирішувати проблеми, викликані культурними відмінностями в знайомих сферах.

Перекладацька компетентність: займатися професійною перекладацькою роботою; володіти навичками письмового та усного перекладу; знати теорію перекладу інших дисциплін; бути здатним до рефлексивного навчання, визнавати недоліки в індивідуальній роботі та роботі в команді; володіти інформаційними технологіями на середньому рівні.

Базовий рівень

Міжкультурна компетентність: мати базові знання та навички спілкування для розвитку міжкультурної компетентності; уміти застосовувати відповідні знання в міжкультурній комунікації; мати певні навички здійснення міжкультурної комунікації та вміти вирішувати проблеми, викликані культурними відмінностями у знайомих суміжних сферах.

Перекладацька компетентність: розуміти основний зміст статей середньої складності китайською та іноземною мовами; володіти певними навичками письмового та усного перекладу, а також мати певний досвід перекладацької роботи; уміти проводити дидактичний аналіз інформації матеріалу; аналізувати тип тексту, його функцію та стиль перед виконанням перекладу.

Для визначення М користуються методом Дельфі. Розкриємо його сутність: усім учасникам моніторингових процедур пропонується зробити ранжування параметрів професійної компетентності викладачів філологічних дисциплін за трибальною шкалою (тому, що всього 3 параметри) та незалежно один від одного виставити бали навпроти кожного питання таким чином: найвагомішому, на їх погляд, параметру поставити 3 бали, менш вагомому, але важливому – 2, найнесуттєвіший параметр, на думку учасника моніторингових процедур, оцінити одиницею. Потім проводиться статистична обробка результатів опитування, а саме: по кожному параметру підсумовуються виставлені бали та знаходяться його величини за формулою:

$$M_1 = \frac{\sum_{k=1}^3 k_i}{K_n \times n},$$

де M_1 – вагомість першого параметра;

$$\sum_{k=1}^3 k_i$$

– сума балів, виставлених усіма учасниками моніторингових

процедур;

$K_n \times n$ – максимальна сума балів, що виставляється за всі параметри.

За аналогією виявлено важливість інших параметрів, факторів і критеріїв розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, значення яких після розрахунків вноситься до факторно-критеріальної (кваліметричної) підмоделі визначення рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Наступним кроком є проведення часткової оцінки критеріїв шляхом застосування методу експертної оцінки. Експерти – декани факультетів іноземних мов китайських університетів провінції Сичуань, члени викладацьких консультативних асоціацій китайських університетів провінції Сичуань, керівники деяких компаній служби перекладацьких технологій, батьки та студенти денної форми навчання за спеціальністю «Перекладач (усний переклад)».

Оцінювання проводимо за п'ятибальною шкалою шляхом визначення таких рівнів: високий рівень прояву даного критерію (5 балів), достатній рівень (4 бали), середній рівень (3 бали), низький рівень (2 бали), критичний рівень (1 бал). Кожному критерію експерти присвоюють відповідний бал (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Фрагмент експертного оцінювання рівня міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів закладів вищої освіти КНР

Прізвище, ім'я, по батькові _____

Заклад _____

Дата _____

№	Критерій	Експерт					Σ	Оцінка
		декани факультетів іноземних мов	члени викладацьких консультативних асоціацій	керівник и деяких компаній служби переклад ацьких технологій	батьки	студенти денної форми навчання		
1	Багатомовні культури	4	5	4	4	4	21	0,84
	Лексичний діапазон	5	5	4	5	4	23	0,92
	Синтаксична майстерність	3	4	4	3	3	17	0,68
	Адаптивна компетентність	4	3	3	4	4	18	0,72
	Інформаційна грамотність	3	2	3	3	2	13	0,52
	n							

Відповідно до принципів кваліметрії оцінки вносяться в таблицю у відносних одиницях. Наприклад, якщо було залучено 5 експертів, то максимальна сума балів, яку вони виставили, дорівнює 25. Суму балів, набрану бакалавром-перекладачем за кожним параметром, ділимо на максимальну кількість балів (25) і знаходимо оцінку у відносних одиницях. Так за першим критерієм «Багатомовні культури» бакалавр-перекладач набрав 21 бал, поділивши його на максимальні (25) отримуємо оцінку (0,84); за другим критерієм «Лексичний діапазон» бакалавр-перекладач набрав 23 бали, що у відносних одиницях дорівнює 0,92; за III критерієм «Синтаксична

майстерність» бакалавр-перекладач набрав 17 балів, що дорівнює 0,68; за четвертим критерієм «Адаптивна компетентність» – 18 балів, що дорівнює 0,72; за п'ятим критерієм «Інформаційна грамотність» бакалавр-перекладач набрав 13 балів, що відповідає оцінці 0,52. За цим принципом оцінюється кожен критерій, а відносні показники вводяться в якісну модель розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів закладів вищої освіти.

Наступні дії – це розрахунок загальної оцінки рівня міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти.

Розглянемо приклад обчислення часткової оцінки першого параметра (P_1), що характеризується трьома факторами ($\Phi_1; \Phi_2; \Phi_3$) та дванадцятьма критеріями ($K_1; K_2; K_3; K_4; K_5; K_6; K_7; K_8; K_9; K_{10}; K_{11}; K_{12}$). Наприклад, формула розрахунку для часткової оцінки першого параметра має такий вигляд:

$$P_1 = M_1 \times (\Phi_1 + \Phi_2 + \Phi_3),$$

де P_1 – часткова оцінка параметра; M_1 – вагомість параметра мотивації; $\Phi_1; \Phi_2; \Phi_3$ – часткова оцінка фактора.

За аналогією існують часткові оцінки другого та третього параметрів.

Загальна оцінка рівня міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів закладів вищої освіти обчислюється за такою формулою:

$$P_{\text{заг}} = P_1 + P_2 + P_3,$$

де $P_{\text{заг}}$ – це кількісний вияв стану професійної діяльності викладачів філологічних дисциплін – загальна оцінка; P_1 – часткова оцінка першого параметра; P_2 – часткова оцінка другого параметра; P_3 – часткова оцінка третього параметра.

Значення загальної оцінки рівня міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів знаходиться в таких межах: $0 < P_{\text{заг}} \leq 1$.

Для визначення загального рівня міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів скористаємося матеріалами вчених: З. Рябової [99], Т. Хлебнікової [102], М. Скрипник [43].

Для обчислення часткової оцінки факторів застосовується формула, наприклад, для знаходження Φ_1 :

$$\Phi_1 = m_1 \times (V_1 \times K_1 + V_2 \times K_2),$$

де m_1 - вагомість першого фактора; V_1 – вагомість першого критерію; K_1 – ступінь прояву першого критерію.

За таким принципом обчислюються часткові оцінки факторів $\Phi_2, \Phi_3, \dots, \Phi_n$.

Для прискорення та полегшення розрахунків рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів за факторно-критеріальною (кваліметричною) субмоделлю визначення рівня міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів розроблено комп'ютерну підтримку за допомогою редактора Excel, який формалізується у вигляді таблиці (додаток К).

Нижче наведено фрагмент факторно-критеріальної (кваліметричної) субмоделі визначення рівня міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, зафіксований у табличному редакторі Excel (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Фрагмент якісної моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти КНР

№	Параметр - Р	Вагомість - М	Фактор - Ф	Вагомість - m	Ступінь прояву критерію - К	Часткова оцінка факторів	Часткова оцінка параметрів
1	Предметно-фахова діяльність	М ₁	1. Міжкультурна комунікативна компетентність	m ₁	К ₁	Φ ₁	
			2. Академічна грамотність	m ₂	К ₂		
			3. Інформаційно-комунікаційна грамотність	m ₃	К ₃		

Змінні дані будемо вводити на сірому полі, біле поле у факторно-критеріальній (кваліметричній) субмоделі залишається без змін.

Використовуючи можливості табличного редактора Excel, можна створити відповідні діаграми, що узагальнюють рівень міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (додаток М).

Зведені дані про динаміку розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів заносимо в таблицю, яку ми створюємо для кожного бакалавра-перекладача окремо. Це може виглядати так (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Зведена таблиця динаміки розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (експериментальна група)

Параметри	Часткова оцінка параметрів (на одного бакалавра-перекладача)		
	початок експериментально го дослідження	середина експериментально го дослідження	кінець експериментальн ого дослідження
Професійна підготовка бакалаврів-перекладачів	0,18	0,21	0,25
Здійснення навчального процесу підготовки бакалаврів-перекладачів	0,2	0,30	0,32
Професійно-фахова діяльність	0,1	0,22	0,37
Загальна оцінка в частках одиниці	0,42	0,73	0,94

Ми визначили рівень міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів четвертого курсу Сичуанського університету мистецтв і науки КНР.

Отже, нами дібрано методики для визначення змінних, здійснено теоретичну підготовку щодо проведення експериментального дослідження.

3.2. Результати експериментальної перевірки моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)

Експеримент розпочався 2019 року та тривав 4 роки.

В експериментальному дослідженні брало участь 1092 особи.

З них студентів – 1060 та викладачів – 32 викладачі філологічних дисциплін кафедр різних факультетів університету провінції Сичуань КНР.

Визначення ефективності експериментального дослідження розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти здійснювалося шляхом застосування певного інструментарію, використання якого забезпечує об'єктивність і достовірність результатів дослідження.

У науковій літературі [3; 19; 41; 42] для визначення отриманих результатів аналізу завдань для проведення педагогічних експериментів застосовуються такі характеристики: опис даних, встановлення збігу характеристик двох груп (експериментальної та контрольної), встановлення різниці в характеристиках двох груп (експериментальної та контрольної або експериментальної в різний час) [42, с. 35]. Для реалізації цих завдань використовується методичний інструментарій, склад якого залежить від завдання дослідження та особливостей вибіркової сукупності. Так розрахунки виконуються за певними етапами [47, с. 10; 71; 73].

Використання субмоделі визначення рівнів розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти, яка має діагностичний, мотиваційний, організаційний та результативний характер, сприяє підвищенню академічної успішності студентів, розвитку їх творчого та лінгвокраїнознавчого потенціалу, підвищенню рівня їх міжкультурної комунікативної компетентності, урізноманітнює форми проведення занять.

Субмодель рекомендовано для використання завідувачам кафедр іноземної філології, викладачам та студентам для отримання зворотного зв'язку

при вивченні певних дисциплін, наприклад, перекладу. Результати діяльності кожного окремого студента будуть суб'єктивними, а у випадку залучення групи експертів стають об'єктивними.

Таким чином, факторно-критеріальна субмодель дозволяє визначити рівень готовності викладачів та студентів, рівень розвитку окремого компонента субмоделі та рівень сформованості та розвитку міжкультурної компетентності учасників освітнього процесу в цілому. Математичні показники субмоделі надають інформацію про ефективність реалізованої моделі. (додаток Л)

Кваліметричний аналіз дозволяє об'єктивно оцінити якісні показники ефективності впровадження технології розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в університеті провінції Сичуань КНР.

Розглянемо, факторно-критеріальну субмодель визначення професійної компетентності викладачів кафедри іноземної філології, які працюють зі студентами бакалаврами-перекладачами, де розглядаються такі критерії, як здатність до організації викладацької діяльності, організація поза навчальної діяльності студентів, підготовка студентів до роботи в колективі, вміння координувати аспекти зовнішнього і внутрішнього виховання, здатність до організації та управління власним навчанням і життям у професійному розвитку, вміння чітко визначити цілі навчання, мовна експресія та комунікативні здібності та інші, які відображають розвиток міжкультурної компетентності, що поєднує комунікаційну, рефлексивну, професійну компетентності. Важливе значення приділяється критерію як якісній характеристиці оцінювання рівня сформованості рівня досліджувального явища й показнику кількісної характеристики розвитку цього явища, що відображає факторно-критеріальна субмодель професійної компетентності (табл. 3.7).

Зазначена факторно-критеріальна субмодель містить такі професійні компетентності: організаторська компетентність, когнітивна компетентність, комунікаційна компетентність, рефлексивна компетентність та результативність професійної діяльності. Організаторська компетентність

стосується таких умінь, а саме: уміння організувати навчальну діяльність; уміння організувати позааудиторну діяльність студентів; уміння організувати роботу в колективі; ідейне виховання студентів; здатність координувати всі аспекти внутрішнього і зовнішнього виховання; здатність до організації та управління власним навчанням і життям.

Таблиця 3.7

Факторно-критеріальна субмодель визначення професійної компетентності викладачів кафедри іноземної філології університету провінції Сичуань КНР

Професійна діяльність педагогічного працівника	Вагомість- m	Критерій	Вагомість- v	Коефіцієнт відповідності -k	Значення коефіцієнта відповідності	Часткова оцінка критеріїв	Часткова оцінка факторів
Організаторська компетентність	0.15	1. Здатність до організації викладацької діяльності	0.2	K1	0.8	0.16	0.12
		2. Організація позанавчальної діяльності студентів	0.15	K2	0.9	0.135	
		3. Підготовка студентів до роботи в колективі	0.15	K3	0.75	0.1125	
		4. Здатність до ідейно-виховної роботи	0.15	K4	0.7	0.105	
		5. Здатність координувати всі аспекти внутрішнього і зовнішнього виховання	0.15	K5	0.8	0.12	
		6. Здатність до організації та управління власним навчанням і життям у професійному розвитку	0.2	K6	0.85	0.17	
Когнітивна компетентність (професійні знання)	0.2	7. Уміння чітко визначати цілі навчання	0.2	K7	0.85	0.17	0.17
		8. Ретельне вивчення навчальних матеріалів	0.3	K8	0.85	0.255	
		9. Приділення уваги стратегіям викладання	0.3	K9	0.9	0.27	
		10. Здатність до логічного мислення	0.2	K10	0.85	0.17	
		11. Упровадження системи оцінювання	0.2	K11	0.9	0.27	

Продовження таблиці 3.7

Професійна діяльність педагогічного працівника	Вагомість- m	Критерій	Вагомість- v	Коефіцієнт відповідності -k	Значення коефіцієнта відповідності	Часткова оцінка критеріїв	Часткова оцінка факторів
Комунікаційна компетентність	0.15	12. Мовна експресія та комунікативні здібності	0.4	K16	0.85	0.34	0.13
		13. Здатність до невербальної експресії	0.3	K17	0.85	0.255	
		14. Здатність до використання сучасних освітніх комунікаційних технологій	0.3	K18	0.9	0.27	
Рефлексивна компетентність	0.15	15. Методи самооцінки та рефлексія викладання	0.4	K19	0.9	0.36	0.14
		16. Особистісно-професійний розвиток	0.3	K20	0.7	0.21	
		17. Креативність у професійній діяльності	0.3	K21	0.7	0.21	
Результативність професійної діяльності	0.2	18. Позитивна динаміка безперервної професійної освіти в галузі перекладу	0.3	K22	0.75	0.225	0.16
		19. Посилення інтересу до викладання перекладацької дисципліни	0.3	K23	0.85	0.255	
		20. Активна участь у професійній діяльності, професійне кар'єрне зростання	0.2	K24	0.75	0.15	
		21. Управління командною роботою	0.2	K25	0.8	0.16	
в частках одиниці	1						0.80

Когнітивна компетентність пов'язана з реалізацією професійних знань.

Комунікаційна компетентність указує на наявність комунікативних здібностей та вміння використовувати комунікаційні технології у професійній діяльності.

Рефлексивна компетентність стосується особливостей професійного розвитку. Вона включає в себе методи самооцінки та рефлексію викладання,

особистісно-професійний розвиток та здатність до креативності у професійній діяльності.

Отже, результативність професійної діяльності викладача кафедри іноземної філології передбачає безперервність професійної освіти та її позитивну динаміку, посилення інтересу до викладання перекладацької дисципліни, професійне кар'єрне зростання.

Для правильного розуміння сутності досліджуваної проблеми важливо з'ясувати поняття «критерії», «показники», «рівні».

Згідно з визначенням Короткого Оксфордського словника англійської мови, критерієм є [*< грецький. kritērion – засіб судження*] принцип, стандарт або тест, за яким річ оцінюється або ідентифікується [116].

О. Локшина зазначає, що критерій – набір якісних характеристик, які використовуються для винесення судження щодо виконання, продукту виконання або як інструмент оцінювання [71].

Отже, у своїй роботі ми будемо дотримуватись визначення, що критерії – це якісні характеристики оцінювання рівня сформованості рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Таким чином, якщо критерій розглядається як якісна характеристика оцінки розвитку певного явища, то показник визначає кількісну характеристику розвитку цього явища, якості, властивості, тобто вказує на ступінь розвитку певного явища, того чи іншого критерію. У нашому випадку йдеться про ступінь розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Викладачі, які мають високий рівень міжкультурної компетентності, впливають на професійний розвиток своїх студентів - майбутніх перекладачів. В опитуванні «Дослідження розвитку міжкультурної компетентності викладачів» взяло участь 55 респондентів, які працюють у китайських університетах провінції Сичуань. Анкети наведені у додатку (додаток Е).

Наведемо оригінали результати експериментального дослідження.

На питання анкети зазначені викладачі дають свої варіанти відповідей. Ступінь обізнаності викладачів щодо рівня розвитку міжкультурної

компетентності студентів впливатиме на те, наскільки часто вони будуть залучати бакалаврів-перекладачів до своїх педагогічних проєктів. Лише 15,09% з них обрали варіант відповіді «залучатимуть іноді», а 35,85% – «залучатимуть часто» та «залучатимуть постійно» (Рис. 3.1).

Рис. 3.1. Залучення викладачами бакалаврів-перекладачів до педагогічних проєктів

Щодо поняття «міжкультурна компетентність», автор пропонує визначати його зміст з різних аспектів: [1] Знати основні норми та моделі поведінки різних культур та їх порівняння; [2] Розуміти, інтерпретувати та оцінювати схожість та відмінності різних культурних явищ, текстів тощо; уміти поглиблювати своє розуміння міжкультурної компетентності та ідентифікувати її з власною культурою; розширювати свій міжнародний світогляд; [3] Здатність здобувати знання, пов'язані з міжкультурною комунікацією, безпосередньо через контакт з іноземцями; [4] Усвідомлення відмінностей між власною культурною ідентичністю та ідентичністю інших при взаємодії з іноземцями; [5] Усвідомлення відмінностей у культурних стилях та використанні мови, а також їх впливу на соціальні та робочі ситуації (Рис. 3.2).

- [1] Знати основні норми та моделі поведінки різних культур та їх порівняння
- [2] Розуміти, інтерпретувати та оцінювати схожість та відмінності різних культурних явищ, текстів тощо; уміти поглиблювати своє розуміння міжкультурної компетентності та ідентифікувати її з власною культурою; розширювати свій міжнародний світогляд
- [3] Здатність здобувати знання, пов'язані з міжкультурною комунікацією, безпосередньо через контакт з іноземцями
- [4] Усвідомлення відмінностей між власною культурною ідентичністю та ідентичністю інших при взаємодії з іноземцями
- [5] Усвідомлення відмінностей у культурних стилях та використанні мови, а також їх впливу на соціальні та робочі ситуації

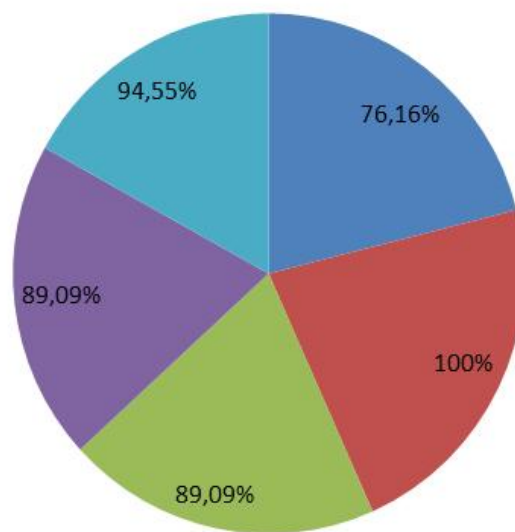

Рис. 3.2. Результати визначення значення поняття «міжкультурна компетентність» з різних аспектів

Проведено дослідження «Усвідомлення викладачами професійної здатності до розвитку міжкультурної компетентності студентів». Твердження, що «придатність викладачів до міжкультурного досвіду пропорційна педагогічній компетентності», звучить правильно (Рис. 3.3).

Від того, наскільки викладач усвідомлює мету розвитку міжкультурної компетентності студентів, їх індивідуальні, соціальні особливості, буде залежати ефективність викладання та підготовка до розвитку цієї компетентності. Якщо викладачі мають високу міжкультурну обізнаність,

мамосвідомість, розуміння культури, специфічну для культури інформацію, соціолінгвістичну обізнаність, афективні елементи, як повага, допитливість, відкритість, терпимість до двозначності, поведінкові виміри, як спостереження, інтерпретація, слухання, аналіз, оцінка та взаємозв'язок, то їхні навчальні проекти обов'язково враховуватимуть міжкультурну компетентність.

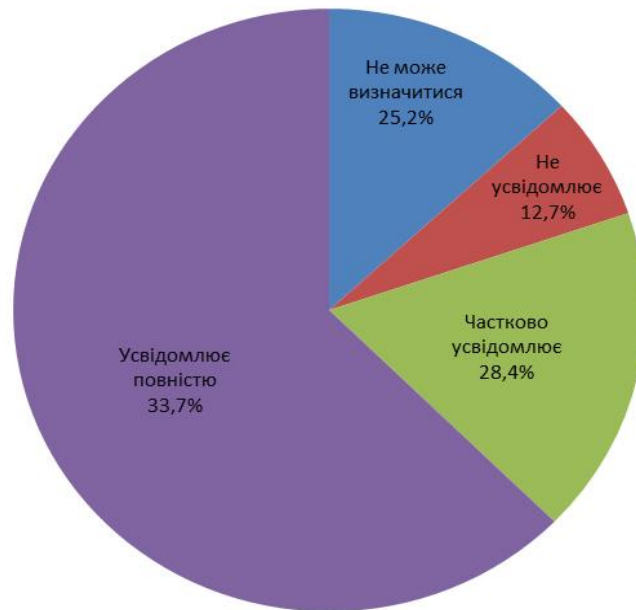

Рис. 3.3. Усвідомлення викладачами професійної здатності до розвитку міжкультурної компетентності студентів

Разом з тим, на запитання «Як Ви оцінюєте міжкультурну компетентність студентів, яких Ви навчали?» викладачі дали оцінку рівню міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Викладачі зазначили, що більшість студентів володіють міжкультурною компетентністю на середньому рівні. 12,73% респондентів-викладачів вважають, що їхні студенти володіють компетентністю в міжкультурному аспекті на високому рівні (Рис. 3.4).

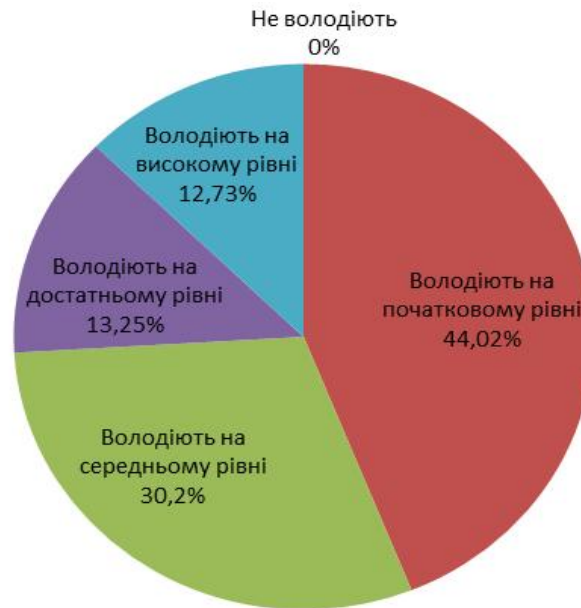

Рис. 3.4. Як Ви оцінюєте міжкультурну компетентність студентів, яких Ви навчали?

Отримані результати досліджень свідчать про те, що викладачі потребують подальшої підготовки щодо розвитку міжкультурної компетентності. Про це свідчить опитувальник «Основні труднощі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у процесі їх навчання», питання якого передбачали множинний вибір: [1] Недостатньо чітко сформульовані цілі навчання та цілі оцінювання; [2] Відсутність навчальних кейсів або матеріалів; [3] Недостатньо обґрунтований підбір навчально-методичних матеріалів, нагальна потреба у розробці навчальних посібників для самостійної роботи студентів; [4] Відсутність нормативних документів з іншомовної освіти; [5] Потреба в постійному творчому пошуку сучасних технологій та методик для формування з міжкультурної комунікації. Результат даних (Рис. 3.5) показує, що [2] та [4] обрали більшість кореспондентів, тому вибірковий аналіз та аналіз кейсів, а також творче проектування видаються корисними для підтримки та розвитку їхньої компетентності у викладанні.

- [1] Недостатньо чітко сформульовані цілі навчання та цілі оцінювання
- [2] Відсутність навчальних кейсів або матеріалів
- [3] Недостатньо обґрунтований підбір навчально-методичних матеріалів, нагальна потреба у розробці навчальних посібників для самостійної роботи студентів
- [4] Відсутність нормативних документів з іншомовної освіти
- [5] Потреба в постійному творчому пошуку сучасних технологій та методик для формування з міжкультурної комунікації

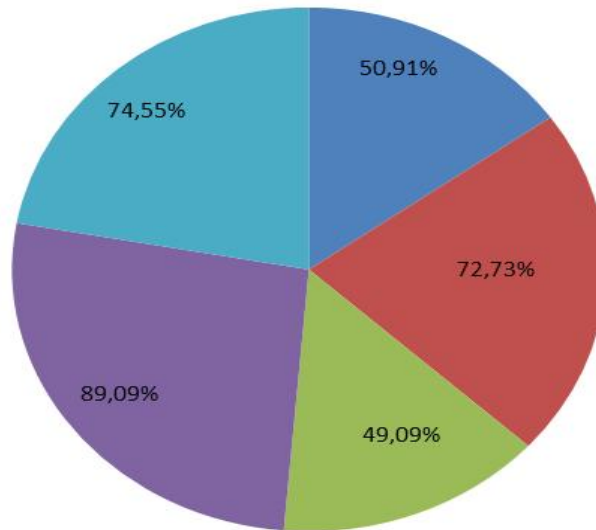

Рис. 3.5. Основні труднощі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у процесі їх навчання

Щодо оцінки міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, то ми модифікуємо шкалу з трьох вимірів: ставлення до міжкультурної комунікації, когнітивні знання (обізнаність) та техніки перекладу. Опитувальник дослідження наведено у Додатку Б. Було опитано 1060 бакалаврів-перекладачів (200 студентів-чоловіків і 860 студентів-жінок), які дали відповіді на кожне твердження відповідно до своєї обізнаності. Результати цього опитування полягають у наступному.

На питання «Чи чули Ви про поняття «міжкультурна компетентність»?» 926 респондентів обрали відповідь «Так» і чули про це поняття в основному тому, що відвідували обов'язковий курс «Міжкультурна комунікація» для студентів англійських спеціальностей. Деякі студенти зазначили, що це поняття

зафіксоване в програмі для студентів старших курсів, які вивчають іноземні мови та переклад.

На питання «Чи знаєте Ви визначення міжкультурної компетентності?» 92% студентів обирали відповідь «Так», при цьому вони описують визначення міжкультурної компетентності в основному як комунікацію. Вони знають, що це один курс і підхід до спілкування з людьми різного походження. Лише 8% опитаних дало порівняно повне визначення цього поняття як здатність розуміти цільову культуру та адаптуватися до неї, іншими словами, чутливість до культурних особливостей, тобто здатність поводитися відповідним чином і регулювати свою комунікацію та взаємодію відповідно до контексту.

Таблицю 3.8

Результати опитування студентів бакалаврів-перекладачів щодо визначення поняття «міжкультурна компетентність»

	Кількість опитаних	Мінімальне значення	Максимальне значення	Середнє значення	Середньо квадратичне відхилення
Знання культури рідної країни (Референтні значення 0 -3)	1060	0.9	2.7	1.9	0.5
Знання культури зарубіжних країн (Референтні значення 0-31)	1060	3.1	21.7	9.7	4.1
Ставлення до культури рідної країни та зарубіжних країн (Референтні значення 0-19)	1060	2.6	17.1	12.3	3.5
Міжкультурні навички (Референтні значення 0-29)	1060	2.9	22.9	12.9	4.4
Поінформованість (Референтні значення 0-18)	1060	1.8	16.2	9.5	3.4
Загальна оцінка міжкультурної компетентності (Референтні значення 0-100)	1060	21.5	69.2	46.2	11.0

Як видно з таблиці 3.7, референтний діапазон для «Знань культури рідної країни» становив 0-3 бали, а середнє значення для 1060 протестованих устудентів – 1,9 бала, що свідчить про високий рівень сформованості компетентності в цій сфері у переважної більшості опитаних.

Референтний діапазон «Знання культури зарубіжних країн» склав 0–31, при середньому значенні для цієї вибірки 9,7, що свідчить про низький рівень компетентності у сфері «Знання культури зарубіжних країн». За шкалою «Ставлення» референтний діапазон становить 0–19, а середнє значення для цієї вибірки – 12,3, що свідчить про високий рівень компетентності за шкалою «Ставлення».

Референтний діапазон для «Міжкультурних навичок» становив 0–29, а середнє значення становило 12,9, що свідчить про те, що більшість студентів перебувають на середньому рівні. Референтний діапазон «Поінформованість» – 0–18 балів, а середнє значення для цієї вибірки склало 9,5 балів, що свідчить про середній рівень компетентності у цій сфері.

Середнє значення цієї вибірки в цілому склало 46,2 при референтному діапазоні 0–100, що свідчить про те, що загальна міжкультурна компетентність цієї вибірки була на середньому рівні (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Загальний та модульний аналіз визначення поняття «міжкультурна компетентність» студентів-перекладачів

	Середнє значення	Стандартне відхилення	<i>F</i>
M1 Знання	3.03	0.64	728.28***
M2 Поінформованість	3.96	0.64	
M3 Ставлення	3.94	0.62	
M4 Навички	3.92	0.62	
Загалом	3.73	0.70	

Дані таблиці 3.10 свідчать про те, що міжкультурна компетентність студентів-перекладачів має середній рівень: середній бал за чотирма модулями становить 3,73, причому найвищий середній бал - за модулем М2 (3,96), а найнижчий – за М1 (3,03). Результати дисперсійного аналізу $F = 728,28$, $p < 0,001$ показали достовірну різницю між чотирма модулями. Дані свідчать про те, що модуль «Знання» є значно нижчим за інші модулі. Такий розрив між обізнаністю та знаннями об'єктивно свідчить про те, що, хоча студенти-перекладачі мають хорошу міжкультурну обізнаність, їхні міжкультурні знання є значно нижчими, їм суттєво бракує міжкультурних знань.

Середні значення та стандартні відхилення вимірів міжкультурної компетентності для різних статей наведені в табл. 3.10.

Таблиця 3.10

Загальний та модульний аналіз визначення поняття «міжкультурна компетентність» студентами-перекладачами різної статі (M ± SD)

	M	M1	M2	M3	M4
Чоловіки	3.65±0.56	3.00±0.65	3.85±0.69	3.83±0.67	3.83±0.66
Жінки	3.86±0.49	3.05±0.63	4.05±0.59	4.05±0.56	4.01±0.56
<i>t</i>	-6.32	-1.73	-6.91	-7.64	-6.61
<i>p</i>	0.000	0.084	0.000	0.000	0.000

(M – загальна міжкультурна компетентність, M1 – модуль знань, M2 – модуль обізнаності, M3 – модуль ставлення, M4 – модуль навичок)

Подані дані свідчать, що жінки отримали вищі бали, ніж чоловіки, як за загальним, так і за окремими вимірами міжкультурної компетентності. Незалежний вибірковий t-тест показав, що жінки отримали вищі бали, ніж чоловіки, за всіма модулями та загальним балом визначення поняття «міжкультурна компетентність», окрім модуля знань, де суттєвої різниці між жінками та чоловіками не виявлено.

Для визначення розуміння поняття «міжкультурна компетентність» студентами різними курсів було проведено дослідження. У цьому дослідженні

брали участь переважно студенти 2-го курсу (432), але в деяких університетах були опитані студенти різних років навчання, тобто студенти першого року навчання (69) та студенти третього року навчання (553). Бали за модуль «Знання» були вищими у студентів 3 року навчання, а показники за трьома іншими модулями були вищими у студентів 2 року навчання, за винятком модуля «Поінформованість», де не було значної різниці. F-тест для інших трьох модулів показав значні відмінності, про що свідчать дані табл. 3.11.

Таблиця 3.11

**Загальний та модульний аналіз визначення
поняття «міжкультурна компетентність» студентами-перекладачами
різних курсів (M ± SD)**

	M	M1	M2	M3	M4
1 курс	3.68±0.49	2.93±0.64	3.93±0.62	3.88±0.61	3.88±0.58
2 курс	3.75±0.52	3.02±0.65	3.97±0.64	3.97±0.62	3.96±0.61
3 курс	3.67±0.54	3.12±0.58	3.89±0.9	3.84±0.64	3.83±0.64
<i>F</i>	3.50	5.21	2.41	6.06	6.41
<i>p</i>	0.030	0.006	0.090	0.002	0.002

У своєму дослідженні питання розвитку міжкультурної компетентності будемо розглядати через базові, загально фахові та спеціально фахові компетентності, що повинні бути сформовані у студентів, які вивчають іноземні мови.

Базові компетентності: здатність розуміти дискурс шляхом слухання та читання; здатність висловлюватися на будь-які усним і письмовим способом; здатність читати загальні відомості англійською та іноземною мовами; здатність застосовувати набуті знання мови в певному контексті, лінгвістичні та нелінгвістичні знання та комунікативні стратегії; здатність розуміти відмінності мовних матеріалів; здатність творчо використовувати словниковий запас для спілкування на основі знання лексики; здатність аналізувати

синтаксичні особливості в матеріалах права, бізнесу, журналістики, літератури тощо; уміння володіти особливостями мови різних жанрів і стилів, зокрема авторською мовою; здатність накопичувати та оновлювати знання іноземної мови шляхом тривалого читання або практики; уміння аналізувати мовні стилі через читання ряду схожих текстів; культурна обізнаність про визнання відмінностей у спілкуванні та навчанні.

Спеціально фахові компетентності: здатність аналізувати концепції і теорії між культурами; можливість визначати потенційні зв'язки між аспектами знань теми та їх застосуванням у контексті; усвідомлювати складність процесу навчання: його структури та мети; можливість ефективно переходити з однієї мови на іншу; здатність ефективно спілкуватися з іншими у різних ситуаціях; можливість належно оцінювати рівень прогресу та професійні досягнення перекладача.

Для узагальнення отриманих результатів опитування бакалаврів-перекладачів була створена матриця – зведена таблиця рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти КНР (табл. 3.12)

Таблиця 3.12

Зведена таблиця визначення рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти КНР

Параметри	Імена бакалаврів-перекладачів								Середнє арифметичне значення оцінки параметрів
Професійна підготовка бакалаврів-перекладачів									
Здійснення освітнього процесу підготовки бакалаврів-перекладачів									
Предметно-фахова діяльність									
Загальна оцінка в частках одиниці									

Для оцінки стану розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів ми використали технологію моніторингу.

Після проведення моніторингу викладачі, завідувачі кафедр та декани

використовують отримані дані, щоб зробити висновки та побудувати програми корекції. Наприклад, заповнивши факторно-критеріальну субмодель визначення професійної компетентності викладачів кафедри, які працюють зі студентами бакалаврами-перекладачами щодо розвитку міжкультурної компетентності, адміністрація університету робить висновок про рівень розвитку професійної компетентності викладачів перекладацької дисципліни. Якщо рівень розвитку професійної компетентності викладача з перекладацької дисципліни не відповідає вимогам щодо розвитку міжкультурної компетентності, то йому рекомендують підвищити рівень своєї професійної компетентності.

Наприклад, на початок експерименту ми отримали такі результати: професійна підготовка бакалаврів-перекладачів – 0,12; здійснення навчального процесу підготовки бакалаврів-перекладачів – 0,2; предметно- фахова діяльність – 0,1; а загальний бал 0,42. Ці дані свідчать про те, що викладачам необхідно звернути увагу на професійну підготовку бакалаврів-перекладачів та предметно-фахову діяльність, тому що зазначені показники відповідають низькому рівню.

Адміністрацією закладу вищої освіти встановлено, що рівень професійної підготовки бакалаврів-перекладачів та вміння здійснювати навчальний процес знаходиться на достатньому рівні, а предметно-професійна діяльність має показник низького рівня. Адміністрація закладів вищої освіти розробляє програму корекційних заходів, спрямованих на підвищення рівня розвитку професійної компетентності на міжкультурному рівні. Одним із корекційних заходів має бути проходження динамічного спецкурсу «Розвиток професійної та міжкультурної компетентності бакалавра-перекладача» на базі закладів додипломної педагогічної освіти, або КАТДПІ Рівень 3.

Міжкультурна компетентність як одна з обов'язкових компетентностей для підготовки бакалаврів-перекладачів прописана в навчальних планах за останні десять років, оскільки професійна мета підготовки бакалаврів-

перекладачів повинна відповідати вимогам Національного методичного посібника для підготовки програм бакалаврського рівня з письмового та усного перекладу [133]. Загально фахові компетентності: наявність абстрактного та критичного мислення, аналізу та синтезу; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; уміння використовувати інформаційні та комунікаційні технології; уміння навчатися впродовж життя; можливість пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел; можливість адаптуватися до нових ситуацій і діяти у них; уміння застосовувати «м'які» навички; можливість розвитку міжкультурної компетентності.

Ця компетентність висвітлена у програмі підготовки бакалаврів-перекладачів у Сичуаньському університеті мистецтв і науки (додаток А).

Була підготовлена нова програма курсу «Розвиток міжкультурної компетентності», яка була адаптована відповідно до зазначених вимог.

Мета курсу – дати знання щодо розуміння соціальної культури Китаю та англomовних країн, їх історії; надати знання щодо методик та оцінки якості перекладу; розвивати міжкомунікаційні навички.

Зміст курсу доповнено предметами «Історія китайської цивілізації», «Історія західної цивілізації» та «Міжкультурна комунікація», вивчення яких є обов'язковим.

У навчальних планах з перекладу приділено значну увагу міжкультурній компетенції, яку визначено як одну з цілей або завдань курсу. Важливою складовою програми є проходження навчальної практики, тому для підготовки майбутніх професійних бакалаврів-перекладачів створюються віртуальні практикуми з письмового та усного перекладу, а деякі викладачі перекладацької галузі залучаються в якості тьюторів-провідників для створення реального контексту або робочої ситуації для покращення перекладацької компетентності студентів.

Під час апробації створеного курсу ми визначили параметри розвитку міжкультурної компетентностей бакалаврів-перекладачів: 1. Професійна підготовка бакалаврів-перекладачів; 2. Здійснення навчального процесу

підготовки бакалаврів-перекладачів шляхом навчання та практики перекладу; 3. Предметно-професійна діяльність.

Кожен параметр було деталізовано у розділі 2, п.п. 2. 2 під час обґрунтування розроблених засобів отримання результатів розвитку міжкультурної компетентності перекладачів-бакалаврів закладів вищої освіти – факторно-критеріальна (кваліметрична) субдмодель визначення рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

У програмі визначено вимоги до підготовки та випуску бакалаврів-перекладачів, які передбачають критерії та індикатори оцінки якості знань, запропоновані Сичуаньським університетом мистецтв і науки для визначення розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (табл. 3.13).

Таблиця 3.13

Вимоги до підготовки та випуску бакалаврів-перекладачів Сичуаньського університету мистецтв і науки КНР [узагальнено автором]

Компоненти	Критерії	Індикаторна точка
Емоційний компонент	1. Етика	1. Сформувати науковий світогляд, погляд на життя та цінності, мати почуття особистісної відповідальності та соціальної відповідальності.
		2. Дотримуватися правових законів, об'єднуватися і співпрацювати, мати почуття чесності та гідності.
		3. Визначати перспективу кар'єрного професійного зростання перекладача, бути відповідальним та дотримуватися професійної етики перекладу.
	2. Психологія і фізіологія	4. Мати здорову особистість та позитивні психологічні якості.
		5. Мати здорове тіло та хорошу фізичну форму.
Когнітивний компонент	3. Знання	6. Вивчати мови, включаючи англійську, покращувати вимову, збагачувати словниковий запас, оволодіти мовними знаннями та вміннями з граматики, говоріння читання та письма, сприймати англійську мову на слух, говорити та дискутувати.
		7. Опанувати широкі мультикультурні знання, включаючи китайські та іноземні соціальні та культурні знання, знання лінгвістики та літератури, а також знання міжнародного бізнесу.
		8. Опанувати основи теорії, базові знання та вміння дисципліни перекладу.

Продовження таблиці 3.13

Компоненти	Критерії	Індикаторна точка
		6. Опанувати основи теорії, базові знання та вміння дисципліни перекладу.
	4.Професійні навички	7. Володіти певними навичками усного та письмового перекладу та навичками прикладного перекладу
		8. Володіти знаннями комп'ютерного перекладу та іншими аспектами, а також уміло використовувати сучасні практичні інформаційні технології та відповідне програмне забезпечення перекладу для участі в перекладацькій роботі.
	5.Міжкультурна компетентність	9. Розуміти соціальну культуру Китаю та англомовних країн.
		10. Володіти міжкультурною обізнаністю та компетентністю.
Поведінковий компонент	6.Рефлексивне мислення	11. Мати концепцію навчання впродовж життя та усвідомлювати необхідність самостійного навчання.
		12. Рефлексивна обізнаність, рефлексивна здатність і рефлексивна звичка.
	7. Синергія	13. Уміти працювати в команді та мати здатність до синергії; розуміти значення кооперативного навчання та брати активну участь у спільній навчальній діяльності, як-от: групове навчання та семінари; уміти глибоко розуміти значення співпраці в практиці перекладу, ділитися досвідом з членами групи та спільно вирішувати проблеми.
		14. Володіти знаннями, мати навички міжособистісного спілкування з колегами з інших підрозділів, бізнес-лідерами та громадою.
	8. Інноваційність	15. Мати інноваційну обізнаність і сміливість до впровадження інновацій.
		16. Застосовувати інноваційну обізнаність у практичній діяльності.

На основі навчання та підготовки студентів за допомогою курсів у кожному семестрі міжкультурна компетентність бакалаврів-перекладачів може поступово розвиватися. Це можна спостерігати впродовж усього періоду навчання студентів. Під час навчання за програмою курсу визначено рівні розвитку міжкультурної компетентності за роками навчання (табл.3.14).

Після проходження курсу бакалаврами-перекладачами спостерігалась позитивна динаміка розкитку їх міжкультурної компетентності. Були зафіксовані такі результати: професійна підготовка бакалаврів-перекладачів – 0,25; здійснення навчального процесу підготовки бакалаврів-перекладачів – 0,32; предметно-фахова діяльність – 0,37; а загальний бал 0,72. Загальний бал на початку експериментального дослідження становив 0,46, а наприкінці цього дослідження він склав 0,94. Різниця між зазначеними показниками становить 0,52, що свідчить про позитивну динаміку (додаток Ж).

Таблиця 3.14

Характеристика рівнів розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів закладів вищої освіти КНР

[узагальнено автором]

Клас	Сем естр	Навчальна програма	Характеристика рівнів сформованості міжкультурної компетентності	Рівень
1 курс	1	Англійська мова (усна), розмовна англійська, базова англійська, англійське читання, сучасна китайська мова	1. Мати попереднє уявлення про традиційну культуру Китаю та відповідних країн, мова яких вивчається; бути зацікавленим у міжкультурних контактах. 2. Уміти здійснювати міжкультурну комунікацію на початковому рівні.	Базовий рівень (≤0,25)
	2	Англійська мова (усна), розмовна англійська, базова англійська, читання англійською, письмо англійською, граматика англійської, класична китайська	3. Мати базові знання китайсько-іноземного двомовного перекладу, уміти конвертувати між китайською та іншими мовами в простих письмових формах. 4. Уміти в письмовій та усній формі відносно точно передавати інформацію як китайською, так і іноземними мовами. 5. Мати попереднє уявлення про традиційну культуру відповідної країни, мова якої вивчається; уявлення про подібності та відмінності іноземних культур, бути зацікавленим у висловленні відповідних знань та вміти спілкуватися на знайомі загальнокультурні теми.	

Продовження таблиці 3.14

Клас	Сем естр	Навчальна програма	Характеристика рівнів сформованості міжкультурної компетентності	Рівень
2 курс	3	Англійська мова (усна), розмовна англійська, базова англійська, читання англійською, письмо англійською, поглиблене письмо китайською, путівник по англомовних країнах, англо-китайський переклад, базовий усний переклад	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знати про національні умови, людство, історію, звичаї, культуру та технології країни, мова якої вивчається. 2. Уміти правильно та ефективно спілкуватися на знайомі теми. 3. Займатися непрофесійною діяльністю, пов'язаною з перекладом; бути компетентним у загальному перекладі. 4. Добре розуміти китайську та іноземну мови, розуміти основний зміст текстів мови оригіналу в різних галузях, розуміти ключові моменти. 5. Володіти загальними навичками перекладу та загальними або професійними знаннями, а також застосовувати відповідні знання для завершення перекладу або створення іншого контенту мовою оригіналу. 6. Мати щоденну мовну практику двомовного перекладу. 	Репродуктивний рівень (0,26-0,55)
	4	Англійська мова (усна), розмовна англійська, базова англійська, читання англійською, основи китайської культури, китайсько-англійський переклад, комунікативний переклад		
	5	Міжкультурна комунікація, англійська література, загальна теорія перекладу, прикладний переклад, туристичний переклад, медіапереклад, діловий переклад, друга іноземна мова	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мати загальне розуміння відмінностей між мовним та культурним фоном Китаю та країн, мова яких вивчається. 2. Уміти застосовувати відповідні знання в міжкультурній комунікації та мати базові навички для вирішення загальних проблем, спричинених культурними відмінностями в повсякденній роботі. 3. Розуміти основний зміст статей середньої складності китайською та іноземними мовами. 	
		Англійська література, усний переклад, діловий переклад, науково-	4. Займатися непрофесійним перекладом, бути компетентним у загальних перекладах, таких як: звичайні ділові документи та інформація, пов'язані з іноземними мовами, а	

Продовження таблиці 3.14

Клас	Сем естр	Навчальна програма	Характеристика рівнів сформованості міжкультурної компетентності	Рівень
3 курс	6	технічний переклад, технологія перекладу, друга іноземна мова,	також виконувати перекладацькі завдання в повсякденних робочих ситуаціях. 5. Розуміти основний зміст текстів мови оригіналу. 6. Мати хорошу мовну базу та оволодіти загальними навичками перекладу на достатньому рівні. 6. Мати досвід роботи з простими перекладами в ділових установах Китаю, пов'язаних з іноземними компаніями. 7. Володіти основними методами та технологіями пошуку інформації. 8. Мати певний інтерес до технології та інструменті, застосовувати техніки штучного інтелекту. 10. Мати попереднє уявлення про управління процесом застосування міжкультурної комунікації при виконанні перекладацьких завдань.	Усвідомлено-ситуативний (0,56-0,75)
4 курс	7	Перекладацька майстерність, практикум з усного перекладу, стажування з усного та письмового перекладу	1. Розуміти відмінності між мовним та культурним фоном Китаю та відповідних країн, мова яких вивчається. 2. Уміти застосовувати відповідні знання у міжкультурній комунікації та мати певні прикладні навички для вирішення проблем, спричинених культурними відмінностями у знайомих суміжних галузях. 3. Уміти швидко розуміти основний зміст статей високої складності китайською та іноземними мовами. 4. Уміти виконувати перекладацьку роботу на професійному рівні. 5. Використовувати засоби пошуку інформації та самостійно створені бази даних, пов'язані з перекладом, для підвищення якості перекладу. 6. Уміти вправно користуватися засобами автоматизованого перекладу та формувати звичку до використання технологій штучного інтелекту в перекладацькій практиці. 7. Уміти користуватися системами керування перекладацькими проектами.	Активно-творчий рівень (0,76-1)
	8	Переддипломна практика, дипломна робота (дисертація)		

Отже, комплексні спостереження, вимірювання та аналіз рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, які застосовувалися в ході експериментального дослідження, показали позитивну динаміку змін та

підтвердили позитивний вплив запровадженої моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в університеті провінції Сичуань КНР.

3.3. Методичні рекомендації щодо розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки)

Методичні рекомендації присвячено питанню практичної організації освітньої діяльності закладу вищої освіти щодо розвитку міжкультурної компетентності майбутніх бакалаврів-перекладачів відповідно до побудованої моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки).

Дані методичні рекомендації розроблено на основі аналізу науково-педагогічних джерел та педагогічного досвіду автора. Рекомендації адресовані науковцям, викладачам закладу вищої освіти, студентам університетів, а також тим, хто цікавиться проблемами розвитку міжкультурної компетентності.

1. Загальні положення.

При розробці БТІ визначені виміри міжкультурної викладацької компетентності, а саме: переконання викладачів у міжкультурному викладанні певних дисциплін; практика викладання та рефлексія щодо якості викладання були використані як основа для розробки шкали самооцінки міжкультурної викладацької компетентності. Це визначає мету викладання іноземної мови щодо здійснення міжкультурної комунікації, пов'язаної зі змістом дисципліни у міжкультурному аспекті.

Міжкультурна компетентність стосується особистісної міжкультурної обізнаності викладачів та їх здатності надавати студентам моделі міжкультурної комунікації. Розробка навчальних програм для здійснення інтеграційних зв'язків стосується здатності викладачів свідомо розробляти та

впроваджувати різноманітні міжкультурні заходи для сприяння розвитку міжкультурних поглядів студентів.

Міжкультурне навчання, міжкультурний досвід та обмін, а також міжкультурна рефлексія є ефективними способами підвищення компетентності викладачів, а це, у свою чергу, позначиться на рівні розвитку міжкультурної компетентності студентів.

Викладачі повинні бути компетентними, толерантними, міжкультурно чутливими та емпатійними до іноземних культур, щоб мотивувати студентів до міжкультурного навчання.

У когнітивному плані вони повинні накопичувати і збагачувати свої знання про міжкультурність, вивчати міжкультурну теорію і практику та застосовувати їх у своїй викладацькій діяльності. Формування комунікативної компетентності дуже важливо, адже попереджує конфліктні ситуації, моделює поведінкові ситуації з застосуванням культурних цінностей та можливої реакції представників інших культур (мовленнєва), стимулює розвиток компетентностей логічно оформлювати власні думки, спираючись на виражальні засоби мови такі, як синоніми, антоніми, фразеологізми, задля урізноманітнення мови, формуючи мовну компетентність, стимулює пошук додаткової інформації через різні джерела для збагачення особливостей культури іншого народу. Пристосування умов комунікації призвело до позитивного навичку «імітування образу» іншої культури. Досягається це через рольові ігри, діалоги, інтерв'ю, пресконференції, де студенти-перекладачі порівнюють свою культуру з культурою навчання, отримати інформацію про те, як сприймається поведінка одного народу іншими, здобути позитивне, набути ціннісного, пізнавального, культурологічного досвіду.

Теоретичні знання не можна замінити досвідом іншомовного спілкування. Ситуації в реальному іншомовному режимі передбачають поза навчальну діяльність та вимагають від студента не тільки знання конкретних правил поведінки, алгоритму дій, відображення такої набутої поведінки із

представниками іншого етносу, здатності правильно дати оцінку співрозмовнику, користуючись соціокультурними особистим досвідом.

Мова йде про такі ситуації, у нашому випадку, які відтворюють соціокультурне підґрунтя іншої нації та держави, птому перекладачі-бакалаври набувають здатності до підтримання діалогу та вміння використовувати і знаходити нестандартні у незнайомих соціокультурних ситуаціях. Рівень студентської соціокультурної компетентності та рівень адаптації в іншомовному середовищі реалізовується та використовується у позанавчальній діяльності. Зробити кілька загальних висновків дозволяє усе викладене автором, зокрема, соціокультурна толерантність – це якість моральна особистості, індивідуума, яка комунікує терпимість до інших точок зору та думок незалежно від культурної та національної залежності, що сприяє між представниками різних мов та культур взаємопорозумінню. Відбувається у процесі міжкультурної комунікації з носіями іноземної мови формування соціокультурної толерантності. У поза навчальній діяльності університету також отримується соціокультурний досвід та толерантність бакалаврів-перекладачів у процесі міжкультурної комунікації.

Викладачі повинні збагачувати свій досвід міжкультурної практики, збирати міжкультурні навчальні ресурси та створювати більше можливостей для студентів навчатися міжкультурно, як в аудиторії, так і поза нею [145].

Культура є п'ятим умінням, яке потрібно розвивати в процесі іншомовної підготовки поряд з говорінням, читанням, аудіюванням та письмом, де міжкультурний компонент органічним доповненням комунікативної компетентності, збагачуючи міжкультурний вимір. Проблема створення середовища в освітньому процесі розкриває творчий потенціал бакалавра – перекладача, як таланту у себе та в оточуючому соціумі. Завдяки розвиненій комунікативній компетентності студенту дозволяє орієнтуватися у сучасному суспільстві, швидко реагувати на реформи в освітньому процесі, активно взаємодіяти в соціумі, ділитися досвідом своєї роботи, проектувати спілкування, складати свої плани, самовдосконалення в професійній діяльності [129].

Міжкультурна компетентність викладачів іноземних мов полягає не лише у передачі студентам знань про світові культури та теорії міжкультурної комунікації, але й у тому, щоб навчити їх правильно трактувати взаємозв'язок між культурою рідної мови та культурою мови, що вивчається; поглибити їхню ідентифікацію з культурою рідної мови та поважати культуру мови, що вивчається. Цей опис елементів і змісту міжкультурної педагогічної компетентності викладача ґрунтується на трьох основних вимірах міжкультурної компетентності, а також на підкресленні важливості ролі викладача у розвитку міжкультурної компетентності студентів.

Знання й вивчення національної культури, релігійних, філософських особливостей створюють корпоративні правила й стають частиною міжкультурної компетентності студентів, які поглиблюють розуміння соціальної системи, соціальної гармонії, особливостей вербальної й невербальної комунікації, які у період глобалізаційних та інтеграційних процесів у світі, виникнення значної кількості мультикультурних компаній, не лишаються осторонь, а приймають активну участь у вирішенні поставлених проблем. Вони є активними учасниками процесів професійних, інтегрованих. Інноваційних [105].

Для запровадження моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів необхідно дотримуватися основних етапів його здійснення:

- 1) ознайомлення з теоретичними основами розвитку міжкультурної компетентності;

- 2) ознайомлення з факторно-критеріальним моделюванням для створення факторно-критеріальної (кваліметричної) субмоделі визначення рівнів розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів та факторно-критеріальної (кваліметрична) субмоделі визначення професійної компетентності викладачів кафедри іноземної мови, які працюють зі

студентами бакалаврами-перекладачами щодо розвитку міжкультурної компетентності;

3) визначення ефективності розробленої моделі шляхом застосування інструментарію у вигляді кваліметричних субмоделей, у яких визначно вагомість параметрів (узагальнені дані анкетування студентів, викладачів, завідувачів кафедр);

4) здійснення замірів рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів та професійної компетентності викладачів кафедри, які працюють зі студентами бакалаврами-перекладачами, щодо розвитку міжкультурної компетентності;

5) узагальнення результатів і створення бази даних по кожному курсу, викладачу і по закладу в цілому щодо рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів;

6) регулювання процесу розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Перелічене становить етапи запровадження моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Зазначені етапи є циклічними й здійснюються в певній послідовності.

На I етапі заклади вищої освіти визначають вимоги щодо розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Відбувається доопрацювання еталону (кваліметричної субмоделі), якому має відповідати стан об'єкта. Проводиться поточний контроль, відбувається замір реального стану розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів та співвіднесення його з кваліметричною субмоделлю. На підставі отриманих даних робляться висновки.

На II етапі створюється база даних про рівень стану розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

На III етапі відбувається коригування стану об'єкта, визначення способів виправлення ситуації щодо розвитку міжкультурної компетентності, знаходження резервів щодо складових професійної компетентності майбутніх

перекладачів та професійної компетентності викладачів кафедри іноземних мов, здійснюється рефлексія ставлення об'єктів та суб'єктів управлінських процедур.

Після цього етапу знову починається перший, але з метою коригування цілей розвитку міжкультурної компетентності.

Розглянемо більш детально зміст кожного етапу реалізації розробленої нами моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Ознайомлення з теоретичними основами процесу розвитку передбачає введення динамічних спецкурсів для викладачів кафедр іноземних мов. Одним із таких є динамічний спецкурс «Розвиток професійної та міжкультурної компетентності викладачів та студентів філологічних дисциплін». Основними питаннями спецкурсу є: професіоналізм викладачів; інформаційно-комунікаційна компетентність викладачів та студентів; міжкультурна компетентність як складова професійної компетентності; теорія й практика розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти КНР.

За результатами аналізу освітніх програм закладів вищої освіти можна констатувати, що, незважаючи на схожу мету підготовки перекладачів першого (бакалаврського) рівня та їх професійну спрямованість, спостерігається неузгодженість змісту освітніх програм, часу навчання за циклами, переліку модулів (дисциплін та практик). Це призводить до розбіжностей у змістовому наповненні та нарахуванні освітніх кредитів, у раціональному розподілі норм часу, видах і тривалості практик.

Це створює незручності при здійсненні академічної мобільності студентів і професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти, дотриманні доброчесності, реалізації міжнародних освітніх програм, створенні стратегічних освітніх альянсів (університетських партнерств як всередині Китаю, так і на міжнародному рівні).

Після проведення динамічного спецкурсу на базі університетів Китайської Народної Республіки, провінції Сичуань, здійснюється адаптація

факторно-критеріальної (кваліметричної) субмоделі визначення рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів до умов університету. Це відбувається шляхом визначення вагомості параметрів професійної та початкової діяльності, а саме: професійної підготовленості викладачів філологічних дисциплін щодо міжкультурної компетентності, здійснення освітнього процесу викладачами філологічних дисциплін, результативність діяльності викладачів філологічних дисциплін щодо розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Програма спецкурсу розрахована на 4 роки навчання. Складові освітньої програми спецкурсу (навчальні дисципліни, курсові проекти, практики, кваліфікаційні роботи) поділено на 2 блоки: «Формування загальних компетентностей» (для студентів 1-го та 2-го років навчання) та «Формування професійних компетентностей» (для студентів 3-го та 4-го років навчання) без деталізації компетентностей, визначених в освітній програмі. Програма спецкурсу містить такі дисципліни: «Вступ до китайської культури», «Вступ до культури англійськомовних країн», «Вступ до англійської літератури», «Вступ до мовознавства», «Вступ до перекладу», «Практичне письмо», «Практична граматики», «Китайсько-англійський переклад», «Англо-китайський переклад», «Прикладний переклад», «Методи дослідження та академічне письмо», «Технологія перекладу», «Міжкультурна комунікація» та інші. За цим курсом студенти 1-го та 2-го років навчання набувають соціальних та особистісних загальнонаукових, країнознавчих, лінгвістичних компетентностей – базових міжкультурних компетентностей. У цей період формуються первинні перекладацькі навички майбутніх перекладачів. На 3-ому та 4-ому роках навчання формуються мовленнєва, перекладацька та комунікативна компетенції, які закладаються у процесі вивчення студентами письмового та усного перекладу першої та другої іноземних мов, практики письмового та усного перекладу, порівняльної лексикології, порівняльної граматики, порівняльної стилістики, практики усного та писемного мовлення, аналізу

перекладацьких текстів тощо. Це забезпечує розвиток міжкультурної компетентності.

Аналіз змісту освітніх програм з питань розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів дозволив констатувати, що підготовка майбутніх перекладачів рівня бакалавр-перекладач передбачає вдосконалення лінгвістичної компетенції китайської мови та вивчення двох іноземних мов; ознайомлення з культурою та літературою країн, мова яких вивчається; розвиток навичок усного та писемного мовлення та оволодіння основами усного та письмового перекладу; знання перекладацьких прийомів і трансформацій та вміння застосовувати їх на практиці, у тому числі з використанням новітніх інформаційних технологій перекладу; оволодіння прийомами адаптації тексту перекладу до особливостей мови і культури країни, мова якої вивчається, з урахуванням особливостей мовної комунікації; формування професійної компетентності відповідно до освітньої програми орієнтації. Перекладацькі дисципліни включені як до інваріантної, так і до варіативної частин навчального плану.

Для визначення рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів надамо алгоритм використання факторно-критеріальних субмоделей:

1. Ознайомлення з факторно-критеріальними (кваліметричними) субмоделями, створення теоретичної бази для їх запровадження (проведення навчальних семінарів, динамічного спецкурсу з викладачами філологічних дисциплін, що працюють на кафедрах). Колективне оцінювання параметрів та критеріїв професійної діяльності викладачів та освітньої діяльності студентів. Визначення їх вагомості шляхом обчислення пріоритетних напрямів діяльності.

2. Проведення замірів рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, що навчаються на кафедрах; професійної компетентності викладачів кафедри іноземної філології; сформованості окремих компонентів міжкультурної компетентності з подальшим аналізом

(самоаналізом) та корекцією (самокорекцією) професійної діяльності викладачами філологічних дисциплін та адміністрацією.

3. Періодичний збір інформації про пріоритети у навчальній діяльності студентів та професійній діяльності викладачів щодо параметрів розвитку міжкультурної компетентності.

4. Узгодження індивідуальних планів освітньої діяльності викладачів кафедри щодо організації та здійснення навчального процесу за напрямом «Розвиток міжкультурної компетентності» (за результатами моніторингових процедур).

5. Обов'язкове узгодження інформації, отриманої від студентів, викладачів, завідувачів кафедр, з адміністрацією університету щодо нормативного регулювання подальшої діяльності.

6. У результаті застосування факторно-критеріальних субмоделей розвитку міжкультурної компетентності відбувається поточне коригування (самокоригування) на рівні кафедри та зовнішня координація діяльності всіх учасників цього процесу.

Особа з високим рівнем культурного інтелекту має когнітивні навички, мотиваційний пошук, здатність брати участь у адаптивній поведінці. Когнітивні навички дозволяють людині ефективно функціонувати в новій культурі, а мотиваційний пошук для адаптації до іншого культурного середовища. Особливо когнітивні навички стосуються тих, хто вивчає іноземну мову, особливо перекладачів-бакалаврів. Їхня міжкультурна компетентність повинна розумітись як адаптація до цільової культури, здатність поводитися належним чином до культурної чутливості, колег і свобод студентів, регулювати своє спілкування та взаємодію відповідно до визначеного контексту. Стосується етичних принципів міжкультурної взаємодії, етичних норм, цінностей, пов'язаних в аспекті афекту, пізнання та поведінки, моральний вимір міжкультурної компетентності перекладачів. Взаємна повага, толерантність, щирість, відповідальність, допомагають досягти ці етичні принципи студентам, гармонійних стосунків і посилити взаємодію співтовариства, через непряме

спілкування у процесі перекладання. Поведінка передбачає міжкультурну взаємодію в процесі визначення перекладу з оригіналу, виділення ефективних і відповідних особливосте комунікативної діяльності. Здатність встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, реалізовувати свої внутрішні ресурси, необхідні для побудови ефективної комунікації, міжособистісної взаємодії, дозволяє особі в межах своїх здібностей і соціального статусу успішно функціонувати в суспільстві, збагачувати свій життєвий досвід, ерудицію, наукові знання, майстерність.

Результатами запровадження моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів є: підвищення рівня професійної компетентності викладачів філологічних дисциплін та позитивна динаміка розвитку їх професійної компетентності щодо міжкультурних знань (достатній, високий рівні); побудова індивідуальної траєкторії розвитку як професійної компетентності, так і міжкультурної компетентності студентів; досягнення взаємоузгодженості дій на рівні адміністрації університету, на рівні кафедр іноземних мов у визначенні рівня розвитку професійної компетентності викладачів щодо міжкультурної компетентності; розвиток ініціативи та активності студентів та викладачів філологічних дисциплін щодо участі в самооцінюванні; позитивна динаміка задоволеності учасників освітнього процесу результатами навчальної діяльності студентів та професійної компетентності викладачів з питань розвитку міжкультурної компетентності.

Висновки до розділу 3

Викладені результати дослідження дозволяють зробити такі висновки.

У розділі описано організацію та етапи проведення експериментального дослідження щодо перевірки результативності розробленої нами моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

З метою з'ясування особливостей розвитку міжкультурної компетентності студентів-бакалаврів у закладах вищої освіти провінції Сичуань КНР та визначення рівня її розвитку було залучено 1060 студентів, 32 науково-педагогічні працівники, серед яких викладачі, завідувачі кафедр університетів.

Визначення ефективності експериментального дослідження розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти здійснювалося шляхом застосування певного інструментарію, використання якого забезпечує об'єктивність проведення дослідження і достовірність його результатів. Запропонована факторно-критеріальна субмодель визначення рівнів розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у закладах вищої освіти має діагностичний, мотиваційний, організаційний та результативний характер, сприяє підвищенню академічної успішності студентів, розвитку їх творчого та лінгвокраїнознавчого потенціалу, підвищенню рівня їх міжкультурної комунікативної компетентності. Факторно-критеріальна субмодель визначення професійної компетентності викладачів кафедри іноземної філології, які працюють із студентами бакалаврами-перекладачами щодо розвитку міжкультурної компетентності дозволяє впливати на якість професійної діяльності та якість підготовки студентів.

Отримані дані на початок експериментального дослідження свідчать, що показник міжкультурної компетентності під час професійної підготовки бакалаврів-перекладачів складає коефіцієнт 0,12; показник міжкультурної компетентності здійснення навчального процесу підготовки бакалаврів-перекладачів складає коефіцієнт 0,2; показник міжкультурної компетентності предметно-фахової діяльності – 0,1; а загальний бал показника міжкультурної компетентності – 0,42. Отримані показники міжкультурної компетентності не відповідають сучасним вимогам підготовки майбутніх перекладачів. Це вимагає від викладачів покращення професійної підготовки бакалаврів-перекладачів та перебудови системи предметно-фахової діяльності.

Дослідивши особливості процесу розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів, на основі отриманих первинних даних ми розробили

та запропонували програму корекційних заходів, спрямованих на підвищення рівня розвитку професійної компетентності викладачів на міжкультурному рівні. Після їх проведення було зафіксовано такі результати: показник розвитку міжкультурної компетентності під час професійної підготовки бакалаврів-перекладачів складає коефіцієнт 0,25; показник розвитку міжкультурної компетентності здійснення навчального процесу підготовки бакалаврів-перекладачів складає коефіцієнт 0,32; показник розвитку міжкультурної компетентності предметно-фахової діяльності – 0,37; а загальний показник міжкультурної компетентності складає 0,94 бали. Загальний бал на початку експериментального дослідження становив 0,42, а наприкінці цього дослідження він склав 0,94. Різниця між зазначеними показниками становить 0,52, що свідчить про позитивну динаміку розвитку міжкультурної компетентності у бакалаврів-перекладачів. Отже, отримані дані підтверджують, що використання моделі сприятиме розвитку міжкультурної компетентності у бакалаврів-перекладачів.

Надані методичні рекомендації розкривають можливості моделі розвитку міжкультурної компетентності у бакалаврів-перекладачів. Ці методичні рекомендації допоможуть викладачам, завідувачам кафедр та деканам побудувати ефективну освітню діяльність підготовки бакалаврів-перекладачів на кафедрах іноземної мови в закладах вищої освіти.

Основні положення третього розділу дисертаційної роботи опубліковано в працях автора [84; 237; 238; 239, 340;].

Список використаних джерел: [3, 6, 11, 19, 41, 42, 43, 47, 71, 73, 99, 102, 116, 133, 145].

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі на підставі узагальнення результатів наукового дослідження розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки) нами зроблено висновки відповідно до поставлених завдань:

1. Здійснено теоретичний аналіз монографічної, періодичної літератури, електронних джерел інформації, дисертаційних фондів щодо дослідження і охарактеризовано такі поняття, як «комунікація», «міжкультурна комунікація», «міжкультурна компетентність». Нами запропоновано і охарактеризовано нові поняття: «міжкультурна компетентність бакалавра-перекладача – це міжкультурне спілкування, яке сприяє ефективній взаємодії і вибудові гармонійних міжкомунікативних взаємовідносин, що передбачає розвиток міжкультурного знання, що є необхідною умовою для формування та розвитку міжкультурних здібностей особистості».

Розроблено структурні та функціональні компоненти системи підготовки бакалаврів-перекладачів до міжкультурної професійної діяльності та чинники, що визначають особливості підготовки бакалаврів-перекладачів до міжкультурної професійної діяльності.

Проаналізовано наукові принципи дослідження, які дозволили виділити найбільш вагомні, що мають значення для розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в закладах вищої освіти: принцип міжкультурного порівняння; принцип культуровідповідності; принцип домінування проблемних культурознавчих знань; принцип діалогу культур; принцип культурної варіативності; принцип культурної опозиції.

Усе зазначене вище надало нам можливість визначити зміст поняття «розвиток міжкультурної компетентності бакалавра-перекладача».

Під «розвитком міжкультурної компетентності бакалавра-перекладача» ми будемо розуміти процес підготовки бакалаврів-перекладачів в умовах

міжкультурного середовища закладу вищої освіти, усвідомлення студентами особливостей найкращих міжкультурних традицій міжкультурного життя, вміння здійснювати міжкультурну комунікацію на діалогічній взаємодії, для розв'язання проблемних завдань, що виникають під час вивчення мовознавчих дисциплін на міжкультурній основі та наповнення змісту навчально-методичних комплексів (з вивчення іноземних мов) культурознавчими матеріалами».

2. Вперше науково обґрунтовано організаційно – педагогічні умови та модель розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки).

Нами розглянуто організаційно – педагогічні умови які є сукупністю нормативно-правової, навчально-адаптивної, науково-методичної, психолого-педагогічної, матеріально-технічної умов, що регламентують процес організації освітньої діяльності.

Побудована нами модель характеризується сукупністю взаємозалежних та взаємозумовлених організаційних, наукових, науково-методичних підходів та процедур. В основу моделі покладено складові: цільовий модуль, міжкультурне освітнє середовище; змістовий, методичний та результативний модулі, які мають двосторонні зв'язки між собою.

Виокремлено освітні педагогічні технології, застосування яких забезпечить розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів; підвищить якість професійної діяльності викладачів кафедр іноземної мови та якість освітнього процесу в університетах. Для розвитку міжкультурної компетентності студентів ефективними визначено такі технології, як: сучасні інформаційні технології, інтерактивні технології, ігрові технології, технологію онлайн-платформи МВОК, технології навчання та викладання, що базуються на критичному мисленні.

2. Для перевірки ефективності організаційно – педагогічних умов та розробленої моделі нами було створено інструментарій оцінювання стану об'єкта, що називається факторно-критеріальною моделлю. Для правильного

розуміння сутності проблеми, що досліджується, з'ясовано наступні поняття: «параметри», «фактори», «критерії», «рівень», «показник». Параметром є певна ознака, подія або явище, на основі прояву якого ми з цілковитою певністю або з імовірністю вище середньої робимо висновок про те, що має місце явище, яке нас цікавить. Фактором – є змінна величина, від якої залежить значення іншої змінної величини, критерій, ознак. Визначено, що під критеріями та показниками рівнів розвитку МККБП ми будемо розуміти якісні та кількісні характеристики для оцінки ступеня розвитку МККБП (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки).

Для здійснення постійного спостереження, фіксації та визначення розвитку МККБП (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки) нами було вперше розроблено і задіяно факторно-критеріальну (кваліметричну) субмодель визначення рівня розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки).

Визначено компоненти, що складають освітньо-кваліфікаційну характеристику міжкультурних компетентностей бакалаврів-перекладачів, такі як: базові компетентності, загальні професійні компетентності та спеціальні професійні компетентності та структуру компетентності міжкультурного розвитку бакалаврів-перекладачів, яка має такі складові: професійна підготовка перекладачів; здійснення освітнього процесу шляхом навчання та практики перекладу; предметно-професійна діяльність.

Досліджуючи особливості процесу розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки) на основі отриманих первинних даних розроблено та запропоновано програму корекційних заходів, спрямованих на підвищення рівня розвитку професійної компетентності викладачів на міжкультурному рівні. Після їх проведення було зафіксовано такі результати: коефіцієнт розвитку міжкультурної компетентності збільшився на 0,13 (на початок – 0,12; на кінець – 0,25); у складовій здійснення навчального

процесу підготовки бакалаврів-перекладачів збільшення коефіцієнту розвитку міжкультурної компетентності складає 0,12 (на початок – 0,2; на кінець – 0,32); коефіцієнт розвитку міжкультурної компетентності предметно-фахової діяльності збільшився на 0,25 (на початок – 0,1; на кінець – 0,37). Загальний бал на початку експериментального дослідження становив 0,42, а наприкінці цього дослідження він склав 0,94. Різниця між зазначеними показниками становить 0,52, що свідчить про позитивну динаміку розвитку міжкультурної компетентності у бакалаврів-перекладачів. Таким чином, у ході експериментальної перевірки доведено, що використання кваліметричних субмоделей дає можливість отримати об'єктивну оцінку професійної діяльності викладачів та навчальної діяльності студентів, а впровадження розробленої моделі переводить заклади вищої освіти КНР на більш високий та якісний рівень міжкультурної комунікації.

5. Підготовлено методичні рекомендації щодо розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки), у яких розкрито сутність та процедуру її застосування. Надані методичні рекомендації допоможуть побудувати ефективну освітню діяльність підготовки бакалаврів-перекладачів на кафедрах іноземної мови.

Отже, проведений нами експеримент довів, що є можливість в закладах вищої освіти КНР створити відповідні організаційно – педагогічні умови розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки) і надати можливість здійснювати комплексне вивчення МККБП, як адміністрацією закладу вищої освіти, так і викладачем свого професійного розвитку, оцінювати результативність педагогічної діяльності, визначати перспективи подальшого розвитку міжкультурної компетентності як для викладача, так і студента.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів щодо розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Воно дозволяє окреслити проблеми, які потребують додаткового вивчення. Зокрема,

заслужують на увагу такі питання, як: формування управлінської компетентності керівників ЗВО щодо управління розвитком міжкультурної компетентності; механізм рефлексивного розвитку учасників управлінського процесу як результат саморегулювання й самоорганізації освітньої діяльності тощо.

Практична цінність підготовлених матеріалів підтверджується їх впровадженням в освітній процес закладів вищої освіти, а саме Сичуаньського університету мистецтв і науки КНР, (місто Сичуань, КНР) (довідка № 20230510); Національного університету «Чернігівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдимирець Н. В. Детермінанти розвитку комунікативно-діалогічної компетентності особистості в культурно-освітньому просторі. Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. Київ: Гнозис, 2018. № 6. Кн. 2. Том II (80). С. 99–113.
2. Авшенюк Н. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика: монографія. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 280 с.
3. Адаптивне управління: трансформація в закладах освіти різного рівня організації та результативність його практичного впровадження. Кол. Монографія: Г.В. Єльнікова, І.П. Анненкова, Г.Ю. Кравченко, С.Г. Немченко, В.С. Ульянова; за заг. і наук. ред Г.В. Єльнікової. Харків: Мачулін, 2021. 398 с.
4. Акмеологічна концепція професійного розвитку педагога: вступ. Професійна педагогічна освіта: акмесинергетичний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2011. С. 5–57.
5. Алексєєва І. С. Тренування для тренерів або як готувати викладачів перекладу : веб-сайт. URL: <http://2014.utic.eu/video/webinary/vebinar-vstrecha-s-irinoi-alekseevoi>.
6. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. Київ: Либідь, 1998. С. 560 URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0004615>
7. Амеліна С. М., Тарасенко Р. О. Інновації у формуванні інформаційної компетентності перекладачів: досвід зарубіжних університетів. Розділ 5. Вітчизняний і зарубіжний досвід розвитку освіти. *Вісник Серія: Педагогічні науки*. 2016. № 140. С. 344-348.
8. Андрущенко В. Університетська освіта: тенденції, зміни. *Вища освіта України*. 2012. Вип. 12. С. 5–15 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2012_2_3.
9. Атрощенко Т. О. Теоретичні основи процесу формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців: зарубіжний досвід. *Науковий*

вісник 383 Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород, 2016. Вип. 2 (39). С. 11–14.

10. Ашиток Л. Комунікативна компетентність педагога: структура, етапи формування. *Молодь і ринок.* 2015. Вип. 6. С. 10–13.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2015_6_4

11. Баркасі В. В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / 384 Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2004. 21 с.

12. Бахов І. С. Особливості та принципи міжкультурного спілкування студентів в процесі навчання іноземних мов. *Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* Луганськ, 2012. № 7 (242), ч. 1. С. 222–230.

13. Бен Ван Вайк, Білл Джонстон, Пол Лосенській. Корпусно-орієнтована мовна педагогіка для навчання перекладачів. *Мета.* 1998. 43 (4). С. 616–630.

14. Біла книга з міжкультурного діалогу «Жити разом у рівності і гідності»: книга / упоряд Бабин І. І., Житнігір Б. С. та ін. ; пер. та ред.: Сверкович Є. І., Ламакін С. О. Одеса: Всеукраїнська Академічна спілка спеціалістів професійної оцінки наукових досліджень і педагог. діяльності, 2010. 116 с.

15. Білик О. М. Іноземні студенти як об'єкт соціалізації в соціокультурному просторі України. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки.* Чернігів, 2016. Вип. 133. С. 10–14.

16. Бойчевська І. Б. Інноваційні підходи до формування комунікативної компетенції студентів у процесі вивчення іноземної мови в Німеччині. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* 2015. Вип. 3 (47). С. 60–66.

17. Болтянська Н. І., Болтянський О. В. Застосування інноваційних технологій при викладанні у сучасному вищому навчальному закладі, як фактору формування професійних компетентностей майбутніх фахівців. *Збірник науково-методичних праць Таврійського державного агротехнологічного університету.* Мелітополь, 2017. № 20. С. 39–42.

18. Борова Т. А., З. В. Рябова, Г. Ю. Кравченко. Почуєва Педагогічний консалтинг: навч. посіб. Луцьк: Терен, 2019. 322 с.
19. Борова Т. А., Маслова Н. І. Деякі аспекти управління процесом вивчення англійської мови студентами із залученням електронних технологій навчання. *Адаптивне управління : теорія і практика*. 2018. Вип. 5. URL: <https://amtp.org.ua>
20. Брусенцева О. А. Впровадження інноваційних педагогічних технологій як складова розвитку вищої освіти в сучасних умовах. *Теорія та методика управління освітою*. 2010. № 4. С. 1–10. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_4/3.pdf
21. Буркова Л. Технології в освіті. Рідна школа. 2001. Вип. 2. С. 18–19.
22. Ван Кефей. Курс розвитку перекладацької дисципліни в Новому Китаї. *Викладання та дослідження іноземної мови*. 2019. Вип. 51 (06). С. 819–824.
23. Войлошникова В. Е., Величко А. В. Міжкультурна освіта – складова успішної соціокультурної адаптації майбутнього фахівця. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Туган-Барановського. Серія: Гуманітарні науки*. Донецьк, 2009. № 2. С. 137–141
24. Волканова В. Сучасні технології навчання. *Історія та правознавство*. 2008. № 28 : Вкладка. С. 1-8.
25. Гальчак Т. В. Підготовка майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу у процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький, 2017. 20 с.
26. Ганічева Т.В. Соціокультурний компонент перекладацької компетенції . *Вісник Сумського державного університету. Філологічні науки*. 2005. №5(77). С. 94-98..
27. Ганцян В. Практично зосередитись на застосуванні та прагматично культивувати перекладацькі таланти - на прикладному перекладі та викладанні прикладного перекладу. *Шанхайський перекладач*. 2010. Вип. 1. С. 37–40.

28. Гао Юнчен Дослідження та аналіз сучасного стану навичок міжкультурної комунікації студентів китайських університетів. *Іноземна мова та її викладання*. 2016. № 2. С.71-78.
29. Герасимова, Н., А. Панова, Є.А. Поршнева Ігрова технологія у навчанні української мови як іноземної: проблеми та перспективи. *Актуальні проблеми лінгвістики та методики навчання іноземних мов*, м. Київ, Україна. 2016. 384 с.
30. Глузман О.В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. *Педагогіка і психологія*. 2009. №2. С. 51-61
31. Голуб Д. О., Коробейнікова Т. І., Миронова Т. Ю. Програма навчальної дисципліни «Англійська мова для перекладачів». Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія. Випуск 30. 2019. С. 161-167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknl_u_Ptp_2019_30_21
32. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. 2-ге вид., допов. й випр. Рівне: Вайсин: Обереги, 2011. 552 с.
33. Горошкін І. О. Концептуальні засади формування мовної особистості майбутніх перекладачів. *Педагогіка вищої та середньої школи* № 39. 2013. С. 189-195.
34. Гриньова В. М. Культурологічний підхід. Наукові підходи до педагогічних досліджень: колективна монографія / за заг. ред. В. І. Лозової. Харків: Апостроф, 2012. С. 81–126.
35. Данищенко О. С. Міжкультурна компетентність як вимога часу в європейському вимірі державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 6. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=939>
36. Данищенко О. С. Сутність та особливості формування міжкультурної компетентності. *Економіка та держава*. 2012. № 12. С. 141–144. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2012_12_40

37. Дегтярьова К. В. Основи теорії мовної комунікації: навч.-метод. посіб. для студ. факультету філології та журналістики напряму підготовки 6.020303 «Філологія. Українська мова і література». Полтава, 2012. 70 с.

38. Дем'яненко О. Формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6. С. 167–172. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2012_6%281%29__27

39. Джонсон Д. В. Удосконалення вміння спілкуватись. Практична психологія та соціальна робота. 2004. № 9. С. 18–35.

40. Дубасенюк О. А., Якса Н. В. Педагогічна технологія організації міжкультурної взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Розвиток педагогічної освіти викладача в умовах неперервної освіти: монографія / ред. М. М. Солдатенків, О. М. Семенов. Глухів: РВВ ГДПУ, 2008. С. 108–121. URL:http://eprints.zu.edu.ua/28986/1/Дубасенюк%20монографія%20А_4_Т%201%200%281%29.pdf

41. Єльнікова Г. В., Дудник Ю., Вергун Ю. Реалізація кваліметричного підходу до атестації професійно-технічних навчальних закладів. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. Київ : ІПТО НАПН України, 2015. Вип. 3. С. 18–31. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Profos_2015_8_13

42. Єльнікова Г., Вергун Ю., Дудник Ю. Реалізація кваліметричного підходу до атестації професійно-технічних навчальних закладів. *Професійна освіта: проблеми і перспективи: зб. наук. праць*. Київ : ІПТО НАПН України, 2015. Вип. 8. С. 69–77. URL:https://lib.iitta.gov.ua/11332/1/реал_квал_підх_атестац_ПТНЗ_ГВС.pdf

43. Жигунова В. О. Професійне спрямування іншомовної підготовки майбутніх фахівців з міжнародної інформації на засадах компетентнісного підходу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Хмельницька гуманітарно педагогічна академія. Хмельницький, 2019. 20 с.

44. Захарчук Н. В. Проблема культури та міжкультурної комунікації у філософсько-соціологічному аспекті. *Вісник НТУУ «КПІ». Серія: Філософія,*

- психологія, педагогіка.* Київ, 2008. № 3. С. 174–177.
URL:<https://ela.kpi.ua/handle/123456789/8886>
45. Зелінський С. С. Організація освітнього процесу на основі трансдисциплінарного підходу. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки.* Хмельницький, 2013. Вип. 4. С. 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_4_10
46. Зміст і сутність педагогічної діяльності: навч. посібник / О. Г. Романовський, О. С. Пономарьов, С. М. Пазисич та ін. Харків: НПУ «ХП», 2007. 228 с.
47. Зуєнко Н. О., Андрела І. О. Критеріально-рівневий підхід до формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів-філологів. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти.* 2015. Т. 1, № 2. С. 64–69. URL: <http://journals.uran.ua/apppfo/article/view/55354>.
48. Зязюн І., Семашко В. Культурологія української та зарубіжної культури: навчальний посібник. Київ: Знання, 2007. 567 с.
49. Калашнік Н. В. Критерії, показники та рівні сформованості міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів-медиків. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка.* Тернопіль, 2014. № 1. С. 62–67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2014_1_13
50. Калінін В. О. Особливості формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови в процесі професійно-педагогічної підготовки. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка,* 2003. С. 154-156 URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/12081269.pdf>.
51. Кваліметрія в управлінні: гуманістичний контекст: навч. посіб. за заг. ред. Г. А. Дмитренка. Київ: Аграрна освіта, 2016. 335 с. URL:https://lib.iitta.gov.ua/714126/1/Посібник%20Кваліметрія_13.09.2016docx.pdf
52. Кириченко М. Культура цільового управління в національній системі освіти: гуманістичний контекст: кол. монографія / за заг. ред. 205 Г. А. Дмитренка, В. В. Олійника. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 412 с.

53. Ключові компетентності для навчання впродовж життя: рекомендація 2018 / 0008 (NLE) європейського Парламенту та Ради (ЄС). URL: <http://dystosvita.blogspot.com/2018/01/2018.html>.

54. Коваленко О. Ю. Культурологічний підхід при формуванні міжкультурної компетентності в процесі вивчення іноземних мов студентами економістами. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія.* 2015. Вип. 15 (1). С. 170-172. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2015_15%281%29__48

55. Ковальчук О. М. Технологія проблемного навчання в професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів. М. Українська освіта. 2018. № 6. С. 97–105.

56. Когут І. В. Формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2015. 20 с.

57. Козубовська І. В., Васьків С. Т. Міжкультурна компетентність фахівця в багатокультурній державі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : Сер.: Педагогіка. Соціальна робота.* Ужгород, 2017. Вип. 2(41). С. 117-120.

58. Козубовська І., Рогач Л. Культура іншомовного спілкування як важлива складова професійної компетентності сучасного фахівця. *Scientific Heritage* № 42. 2020. С.30.-33.

59. Колбіна Т.В. Міжкультурна компетентність в умовах інтернаціоналізації вищої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.* Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2020. Вип. 186. С. 34-37.

60. Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження: ратифікована наказом Верховної Ради України N 1811-VI 20 січня 2010 року. URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_008

61. Концептуально-методологічні основи проектування методів і засобів діагностики освітніх результатів у вищих навчальних закладах: монографія / за заг. ред. В. І. Лугового, О. Г. Ярошенко. Київ: Педагогічна думка, 2014. С. 234.

62. Королькова С. Фонові знання у структурі професійно-орієнтованої перекладацької компетенції майбутніх філологів. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2009. № 15. С. 40–48. URL:<http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/3211>

63. Костюк С. С. Розвиток компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців на основному етапі навчання української мови: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський університет ім. Бориса Грінченка. Київ, 2018. 22 с.

64. Кочубей О. С. Психологічні особливості підготовки викладачів перекладу в мовному ВНЗ. Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2014. Вип. 23. С. 297–308.

65. Кравченко Г. Ю. Організація самостійної роботи магістрів у системі післядипломної освіти. *Virtus*. 2018. Вип. 26. С. 99–103.

66. Кравченко Г. Ю. Якість освіти (управлінський аспект): збірник наук. праць / наук. ред. Л. Д. Покроєва, Г. Ю. Кравченко. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2011. 116 с.

67. Кричківська О. В., Лиса Н. С. Критерії та показники сформованості міжкультурної комунікативної компетентності у студентів-випускників вищих навчальних закладів економічного профілю. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 461–466.

68. Кузьмінська О. Г. Перевернуте навчання: практичний аспект. *Інформаційні технології в освіті*. 2016. № 1. С. 86–98.

69. Курепін В. М., Веліховська А. Б., Комісаренко К. А. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому процесі закладів вищої освіти. *Перспективна техніка і технології*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. мол. учених, аспірантів і студентів, м. Миколаїв, 27.09.2019 р. Миколаїв: МНАУ, 2019. С. 132–134.

70. Литовський В., Згурський Г. Школа діалогу культур: принципи її розбудови в Україні. Діалог культур: Україна у світовому контексті / за заг. ред. С. Черепанова. Львів: Каменяр, 1996. С. 207–213.

71. Локшина О. І. Моніторинг рівнів досягнень компетентностей: інноваційні підходи. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 111 с.

72. Лунячек В. Е. Інноваційні підходи до визначення структури професійної компетентності менеджерів освіти. Обрії. 2008. №6. С. 52-57

73. Лунячек В. Е., Рубан Н. П., Кулик Т. В. Компетентнісна модель, як інструмент поліпшення якості професійної підготовки випускника магістратури за освітньо-професійною програмою «Управління соціальним закладом» (спеціальність 073 «Менеджмент»). Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. Х.: Українська інженерно-педагогічна академія (УІПА), ТОВ «Оберіг», 2021. Вип. 70. 120 с. стр. 5-22.

74. Лупак Н. М. Діалоговий характер медіакомунікації в освітньому середовищі. *Вплив досягнень психологічних і педагогічних наук на розвиток сучасного суспільства*: збірник тез міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 8–9 березня 2019 р.). Харків: Центр педагогічних досліджень, 2019. С. 45–47.

75. Лупак Н. М. Комунікація як феномен взаємодії у контексті нової парадигми освіти. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. Тернопіль*, 2018. Вип. 3. С. 37–47.

76. Лупак Н. М. Концепція діалогу культур в сучасній системі освіти. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2010. Вип. 22. С. 246–251.

77. Лупак Н. М. Педагогічне спілкування в умовах художньоінтегративного середовища. *Актуальні наукові дослідження в сучасному світі*: матеріали LVII Міжнародної наукової конференції (26 - 27 січня 2020 р.). Переяслав, 2020. Вип. 1 (57), ч. 6. С. 93–96.

78. Лупак Н. М. Синергетичний аспект комунікативної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах педагогічного університету. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2018. Вип. 7. С. 121–132.

79. Лю Хепінг. Мода навчання перекладу: теорія та застосування. Пер. з китайської мови. 2013, №2. С. 53.

80. Лю Яньши, Кравченко Г. Ю. Підготовка перекладачів-бакалаврів у закладах вищої освіти Китаю. Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. Укр. інж.-пед. акад. / за ред. Д. В. Коваленко. Харків, 2020. № 67. С.162-170. DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2020-67-162-166>
URL:<https://jped.uipa.edu.ua/index.php/JPED/article/view/360/295>

81. Лю Яньши, Кравченко Г. Ю. Influence on the cultivation of cross – cultural competens of bachelors of translation and interpreting. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, м. Торунь, 3-4 березня 2020 року. Харків: ФОП Панов А.М., 2020. с 442 URL:<https://kmib.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/suchasni-problemi.pdf>

82. Лю Яньши, Кравченко Г. Ю. Сутність і структура міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів. *Імідж сучасного педагога*. 2021. Вип. 2, № 197. С. 42-46. DOI:<https://doi.org/10.26661/2786-5622-2021-3-10>. URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/227814>

83. Лю Яньши. Міжкультурні відмінності та відмінності перекладу бакалаврів. *Адаптивне управління в освіті: цифрові виклики*. Київ, 2020. С. 11. URL:http://adaptive.org.ua/files/zbirka_forum.pdf

84. Liu Yanshi, Kravchenko H. Intercultural competence of chinese university teacher. *Адаптивні процеси в освіті: мат. II Міжнародного наукового форуму*, м. Київ - Харків - Запоріжжя, 07-08 лютого 2023 р. Київ, Харків, Бердянськ, 2023. С.190 -192. (0,13 ум.-друк. Арк. / 0,07 ум.-друк. арк.) URL:https://lib.iitta.gov.ua/734493/1/%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%A3%D0%9C_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82_2023.pdf

85. Лю Яньши. Особливості та тенденції підготовки майбутніх бакалавратів-перекладачів у китайських університетах, «Логотипи Універсальність Освіта ментальності Освіта Новинка». Ясси, Румунія, 2021. С. 278-279.

86. Лю Яньши. Формування міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів в умовах бакалаврату. Мережа шкіл новаторства України: Розвиток професійної компетентності керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у контексті реалізації післядипломної освіти. Київ, 2021. С. 62-64. URL:<https://ed.poippo.pl.ua/bitstream/022518134/533/1/Збірник%20тез%20ВНПК-2021.pdf>

87. Майборода О. П. Використання інтерактивних технологій в навчальному процесі вищої школи. *Інноваційні технології та наукові рішення для промисловості*. 2017. Вип. 3. С. 53-60.

88. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. Київ: Академія, 2012. 288 с.

89. Мельничук І. М. Діалогічність інтерактивного навчання у вищій школі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: Педагогіка*. Тернопіль, 2009. Вип. 1. С. 37–41.

90. Меморандум створення інформаційної освітньої мережі «Українська дистанційна освіта»: Кравець В. О., Кухаренко В. М., Товажнянський Л. Л. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/ukraine/add/00>

91. Микитенко Н. О. Технологія формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю: монографія. *Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка*. Тернопіль 2011. 411 с.

92. Міжкультурна освіта у світлі документів Ради Європи та європейського Союзу. Міжкультурна світа: порадник для вчителя / Селятицький М. та ін. Центральний осередок вдосконалення вчителів. Варшава, 2008. С. 176.

93. Морська Н. О. Інтегрований підхід до викладання іноземної мови. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Львів, 2001. Вип. 419. С. 18–20.
94. Мотрієнко, О. Ю. Інтерактивні технології навчання: історія, сучасність, перспективи. *Наукові записки кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи*. 2015. Вип. 6. С. 109-114.
95. Му Лей. Створення повної системи навчання перекладу. *Журнал китайського перекладача*. 2008. Вип. 1. С. 41–45.
96. Ніколенко А. Г. Професійна компетенція викладача перекладу і специфіка підготовки перекладачів у ВНЗ. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка. Психологія. Філософія*. 2010. Вип. 155, ч. 1. С. 84–91.
97. Олексієнко Л. Зміст та структура навчальних планів підготовки бакалаврів та магістрів з перекладу у вищих навчальних закладах Австрії. *Вісник Університету А. Нобеля. Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*. 2018. № 1 (15). С. 169-174. URL <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2018/1/29.pdf>
98. Олексюк О. М. Теоретико-методологічні засади й пріоритетні напрями модернізації вищої мистецької освіти. Теоретико-методологічні засади модернізації змісту гуманітарної освіти у вищій школі України. Київ: Педагогічна думка, 2013. 282 с.
99. Олійник К. С. Загальна характеристика та значення соціальних мереж у житті сучасної молоді. *Педагогічні науки*. 2018. Вип. 84 (2). С. 188–191.
100. Омельченко І. М. Сутнісні модули категорії «комунікативна діяльність» у дискурсі постнекласичної психології. *Психологія і особистість*. 2017. № 1 (11). С. 25–39.
101. Організація роботи зі створення професіограм / Єна А. І., Кальниш В. В., Баженов О. К. та ін. Київ: [б. в.], 2003. 57 с.
102. Особливості та методи застосування освітніх технологій у міжкультурного навчання: порівняльне дослідження між Китаєм та Україною. / Серку Л. Е. Бандурас, П. Кастро та ін., 2005. 3 с.

103. Отич О. Культурологічна педагогічна парадигма як методологічна основа сучасної освіти. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*. 2010. Вип. 5. С. 232–242.

104. Пазюра Н. В. Teaching English for Specific Purposes: theoretical and practical dimensions. *Рідна школа*. 2019. № 1. С. 8-11. URL:<https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/38692>

105. Пазюра Н. В. Формування навичок іншомовної комунікації для діалогу представників різних культур в умовах інтернаціоналізації вищої освіти азійських країн . Освіта для миру: зб. наук. пр.: у 2 т. / редкол.: Кремень В. Г. (голова); Коцур В. П., Ничкало Н. Г., Шльосек Ф. (заст. голови); Довгий С. О., Лук'янова Л. Б., Вовк М. П., Котун К.В. (члени редколегії). К.: Вид-во ТОВ "Юрка Любченка", 2019. Т.2. С. 345-356.

106. Петренко В. А. Формування мовної особистості при підготовці майбутніх економістів до міжкультурної професійної взаємодії. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету: Педагогічні науки*. Херсон. держ. ун-т. 2017. № LXXX. С. 196-200.

107. Почуєва О. Розробка моделі управління презентаційною діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів. *Молодий вчений*. 2017. №5. С. 418 – 422.

108. Приходько Д. С. Інтеграція сучасних технологій у процес вивчення та викладання іноземних мов. Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов: мат. ІХ Міжнар. наук.-практ. Конференції, 13-14 березня 2014р. Київ, 2014р. с. 3. URL : <http://interconf.fl.kpi.ua/ru/node/1282>

109. Пришляк О. Ю. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Міжкультурна компетентність та міжкультурна комунікація»: навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2019. 146 с

110. Пришляк О. Ю. Упровадження компетентнісного підходу у процесі навчання іноземних мов майбутніх педагогів у вищих закладах освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород, 2015. Вип. 36. С. 147–150.

111. Пришляк О. Ю. Формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій: теоретичний контекст : монографія / за наук. ред. В. П. Кравця. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2021. 552 с.

112. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України № 776 від 16.07.2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyiosviti>

113. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України № 1341 від 23.11.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>

114. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах: наказ Міністерства освіти України № 161 від 02.06.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173>

115. Про професійний розвиток працівників: Закон України від 12 січня 2012 р. № 4312-VI. URL: <http://www.rada.gov.ua>.

116. Професійна освіта: *Словник*: навч. пос. / уклад. С.У. Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г. Никало. К.: Вища школа, 2000. 149 с.

117. Прудка О.В. Адаптивні та інтелектуальні системи для дистанційного навчання. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 10. С. 184–189.

118. Радул С. Г. Формування міжкультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед наук: 13.00.04 / Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини. Умань, 2014. 20 с.

119. Ребуха Л. З. Рудакевич, О. М. Структура формування міжкультурної компетентності у фахівців соціономічних професій: соціально-педагогічний аспект. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 05. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 72. Т. 2. С. 153–157. URI: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/30066>

120. Ребуха Л. З. Формування соціально-психологічних та педагогічних складових міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій. *Збірник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки.* 2019. 4(19). С. 337–347.

121. Розвиток теоретичних основ інформатизації освіти та практична реалізація інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері України: наук. вид. / В. Ю. Биков та ін. ; за наук. ред. В. Ю. Биков, С. Г. Литвинова, В. І. Луговий. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 214 с URL: <https://lib.iitta.gov.ua/716848/1/Видання%208%20серпня+.pdf>

122. Розтока А. В. Загальна характеристика технологій навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві.* 2011. № 4. С. 30–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2011_4_10

123. Самойленко Н. Б. Міжкультурна компетентність майбутніх фахівців гуманітарного профілю: монографія / НАПН України. Інститут вищої освіти. Київ: Рібест, 2013. 411 с.

124. Сніговська О. В. Формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців з міжнародних відносин в освітньому середовищі класичного університету. автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини. Умань, 2014. 24 с.

125. Спирін Олег, Кобилякова Вікторія. Використання сучасних інформаційних технологій в управлінні навчальними закладами. *Журнал досліджень освіти і дистанційного навчання.* 2019. Вип. 2. Т. 6. С. 99-106.

126. Старовойт Г. О. Технологія проблемного навчання у вихованні молодших школярів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.* 2017. С. 132–139.

127. Стрельчук Л. І. Сучасні технології у викладанні англійської мови. Передовий педагогічний досвід. URL: <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=81356>.

128. Сяо Вейцин, Цінхуа Фен. Інтерпретація «Навчального посібника для студентів старших курсів з перекладу». *Світ іноземних мов*. 2019. Вип. 5. С. 8–14.
129. Твердохліб Г. В. Створення іншомовного освітнього середовища як умова успішної професійної самореалізації вчителів іноземних мов. *Young Scientist*. 2017. № 12 (52). С. 461–465.
130. Тезаурус з проблеми міжкультурної взаємодії: словник / авторукладач Н. В. Якса. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. 164 с.
131. Теоретико-методичні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів: монографія / за ред. Ю. М. Козловського. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. 336 с.
132. Товканець Г. В. Тенденції розвитку європейської вищої освіти на початку ХХІ століття. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія. Мукачево*, 2015. Вип. 1. С. 28–33.
133. Токарева А. В. Формування міжкультурної компетентності у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності засобами інтерактивних технологій: автореф. дис. ... канд. пед наук: 13.00.04 / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2013. 20 с.
134. Торосян О. М. Міжкультурна компетенція особистості як складник комунікативної ситуації (дискурсу). *Науковий вісник Волинського національного університету*. Луцьк, 2010. № 7. С. 379–382.
135. Халемендик Ю. Є. Розвиток міжкультурної професійної компетентності майбутніх магістрів педагогіки вищої школи в умовах неформальної освіти: автореф. дис. ... канд. пед наук: 13.00.04 / Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького. Мелітополь, 2017. 20 с.
136. Хриков Є. М. Педагогічні умови як складова наукових знань. *Шлях освіти*. 2011. № 2. С. 11–15.
137. Цільмак О. М. Складові структури компетентностей. *Науково-практичний журнал Південно-наукового Центру АПН України*. 2009. №1. С. 128–134.

138. Черній Л. В. Компетентнісний підхід у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови в університетах США: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2011. 20 с.
139. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу : підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю «Переклад». Вінниця: Нова Книга, 2013. 376 с.
140. Чжун Вейхе. Інтерпретація ключових точок національних стандартів викладання якості перекладу на бакалавратських програмах. *Викладання та дослідження іноземної мови*. 2015. Вип. 2. С. 289–296.
141. Чубикіна О. В. Професійні компетенції викладача перекладу як методична проблема. 2012. 145 с.
142. Шевнюк О. Л. Теорія і практика культурологічної освіти майбутніх учителів у вищій школі: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2004. 555 с.
143. Шевчук А. О. Мобільні додатки для вивчення англійської мови як засіб організації самостійної роботи студентів. *Інноваційна Педагогіка*. Одеса, 2023. Вип. 58, том 2. С. 141-144.
144. Шевчук А. О. Особливості формування іншомовної письмово-мовленнєвої діяльності студентів на базі ВІКІ-технології у вищій школі. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 30. Том 2. Одеса: Гельветика, 2020. С. 163-167.
145. Шехавцова С. О. Міжкультурна комунікація як соціально-педагогічна умова формування соціокультурної толерантності в майбутніх учителів іноземних мов. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*. Житомир, 2007. № 36. С. 16–19.
146. Шрев, Г., Ангелоне Е. Переклад та пізнання: недавній розвиток. *In Shreve & Angelone*. Амстердам. Філадельфія: Бенджамінс, 2010. С. 1-13.
147. Якса Н. В. Міжкультурна взаємодія суб'єктів освітнього процесу: навчальний посібник. Житомир: Вид-во Євенок О. О., 2007. 312 с.

148. Adderley K. *Project Methods in Higher Education*. Surrey. London: Society for research into higher education. 1975.
149. Albir A. H. Competence-based curriculum design for training translators. *The Interpreter and Translator Trainer*, 2007. vol. 1, №2. P. 163-195.
150. Alves Fabio & Gonçalves José Luiz. Modelling translator's competence: relevance and expertise under scrutiny. *In Translation Studies: doubts and directions: mat. from the IV Congress of the European Society for Translation Studies*, Yves Gambier, Miriam Shlesinger & Radegundis Stolze (eds). 2007. P. 41–55.
151. Arasaratnam L. A. & M. L. Doerfel. Intercultural communication competence: Identifying key components from multicultural perspectives. *International Journal of Intercultural Relations*. 2005. vol. 29, № 2. P. 137–163.
152. Arasaratnam L. A. The integrated model of intercultural communication competence: model test. *Australian Journal of Communication*. 2010. vol.37, № 3. P. 103-106.
153. Arasaratnam L. A., S. Banerjee & K. Dembek. The integrated model of intercultural communication competence (IMICC): Model test. *Australian Journal of Communication*. 2010. vol.37, № 3. P. 103–116.
154. Beeby A, Ensinger D, Presas M. Acquiring Translation Competence: Hypotheses and Methodological Problems of a Research Project. *Investigating Translation*. Amsterdam: John Benjamins, 2000. P. 99 -106.
155. Beeby A., M. Fernandez, & O. Fox. Investigating translation competence: conceptual and methodological issues. *Meta*. 2005. vol. 50 , № 2. P. 609 - 619
156. Bell R. T . *Translation and Translating*. Beijing: *Foreign Language Teaching and Research Press*, 2001, p. 300.
157. Bell Roger T. *Translation and translating*. London: Longman,1991, p. 150.
158. Bennett J. M. (ed.). *The SAGE Encyclopedia of Intercultural Competence*. Thousand Oaks, CA: Sage. 2015. p. 140.

159. Bennett J. M. A development approach to training for intercultural sensitivity. *International Journal of Intercultural Relations*, 1986. vol.10, № 2. P. 179–196.
160. Bennett J. M. Cultivating Intercultural Competence: A Process Perspective. In the SAGE Handbook of Intercultural Competence. Los Angeles: SAGE Publications, Inc. 2009: 121-140.
161. Black J. S., & M. Mendenhall. Cross-cultural training effectiveness: A review and a theoretical framework for future research. *American Management Review*, 1990, vol. 15, № 1. P. 113-136.
162. Bowker L. Exploring the potential of corpus for raising language awareness in student translators. *Language Awareness*, 1999. vol. 8, № 3-4. p. 160-173.
163. Brown, H.D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. *Prentice Hall Regents, Englewood Cliffs, NJ*. 1994. p. 18
164. Building a translation competence model. Triangulating translation: perspectives in process oriented research. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2003. P. 43–66.
165. Byhar, Hanna P. et. al. Pedagogical Conditions for the Development of Self-Educational Competence of Future Specialists in the Study of Professional Subjects. *International Journal of Higher Education*, 2020. vol.9, № 7. P. 257-266.
166. Byram M. Conceptualizing intercultural (communicative) competence and intercultural citizenship. In J. Jackson (ed.). *The Routledge Handbook of Language and Intercultural Communication*. New York, NY: Routledge, 2014. P. 85-97.
167. Byram M. Intercultural competence in foreign languages. The intercultural speaker and the pedagogy of foreign language education. In D. K. Deardoff (ed.). *The SAGE Handbook of intercultural competence*. Thousand Oaks, CA: Sage. 2009. P. 321-332.
168. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon: Multilingual Matters. 1997. P. 200.

169. Byram M., B. Gribkova & H. Starkey. Developing the Intercultural Dimension in Language Teaching: A Practical Introduction for Teachers. Strasbourg: Council of Europe, 2002. P. 170

170. Campbell M. I., & Schmidt, K. J. Polaris. An undergraduate online portfolio system that encourages personal reflection and career planning. *International Journal of Engineering Education*, 2005. vol. 21, №5. P. 931-94.

171. Canal M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy. Language and Communication / by J. Richards, R.Schmidt. London: Longman, 1983. P.2–27.

172. Chakraborty S., Chakraborty B., Dahiya V. Education as instrument of social change and enhancing teaching-learning process with the help of technological development. 2018. P 11.
URL:https://www.researchgate.net/publication/325143953_Education_as_an_instrument_of_social_change_and_enhancing_teaching-learning_process_with_the_help_of_technological_development.

173. Chen Da. Cultivation of information technology ability of translation talents in the era of "Internet plus". *Journal of Panzhihua University*, 2020. vol. 37, № 01. P. 108-112.

174. Chen G. M. & Starosta, W. J. Intercultural communication competence: A synthesis. *Communication Yearbook*, 1996. vol. 19. P. 353—383.

175. Chen G. M. A model of global communication competence. *China Media Research*, 2005. vol. 1. P. 3-11.

176. Chen G. M. Relationships of the dimensions of intercultural communication competence. *Communication Quarterly*, 1989. vol. 37, 2. P. 118—133.

177. Chen Lili. Cultivation of Applied Translation Talents under the Condition of Computer Aided Translation. *Computer Knowledge and Technology*. 2019, P. 15.

178. Chesterman Andrew. *Memes of Translation*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 1997. P. 219.

179. Chiu, C.-Y., Lonner, W. J., Matsumoto, D., & Ward, C. Cross-cultural competence: Theory, research, and application. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 2013, vol. 44, № 6. P. 843-848.
180. Chu Hunqi. Research and analysis of the demand for talent in the language and translation services industry. A case study of the 100 top language service providers (LSPs) in the world. *Journal of East Translators*. 2016. № 4. p.1-6.
181. Classification and Regression Trees. Breiman L., Friedman J. H., Olshen R. A., & Stone C. J. Wadsworth, 1984.
182. Cleveland H., C. J. Mangone & J. C. Adams. The Overseas Americans. Cambridge, MA: The MIT Press, 1960. P. 172 - 173.
183. Cognition and the Evolution of Translation Competence Danks J. H, Shreve G. M, Fountain S. B., et al. Cognitive Processes in Translation and Interpreting. Thousand Oaks: Sage Publications, 1997. P. 120-36.
184. Corbett J. An Intercultural Approach to English Language Teaching. Clevedon: Multilingual Matters. England, 2003. P. 240.
185. Cronin, Michael. Translation in the Digital Age. London and New York: Routledge, 2013. P. 173.
186. Dai X. D. & G. M. Chen. Conflict Management and Intercultural Communication: The Art of Intercultural Harmony. London: Routledge, 2015. P. 366.
187. Dai X. D. & G. M. Chen. On interculturality and intercultural communication competence. *China Media Research*. 2015. vol. 11, №3. P. 100 - 113.
188. Dai Xiaodong. Intersubjectivity and interculturality: A conceptual link. *China Media Research*. 2010. vol. 6, № 1. P. 12 - 19.
189. Deardoff D. K. Implementing Intercultural Competence Assessment. In D.K. Deardoff (ed.). *The SAGE hand book of intercultural competence*. Thousand Oaks, CA: Sage, 2009. P. 477 - 491.
190. Deardorff D. K. Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*. 2006. vol. 10, № 3. P. 241 - 266.

191. Deardorff Darla K. Assessing intercultural competence. *New Directions for Institutional Research*, 2011. vol. 149. P. 65-79.
192. Defining the content domain of intercultural competence for global leaders / Bird A., M. Mendenhall, M. J. Stevens & G. Oddou. *Journal of Managerial Psychology*, 2010. vol.25, № 8, p. 810-828.
193. Department of Higher Education under the Ministry of Education. Catalogue and introduction of undergraduate majors in general colleges and universities. Beijing: China Higher Education Press, 2012. p. 117.
194. Deutsch S. E. & G. Y. M. Won. Some factors in the adjustment of foreign nationals in the United States. *Journal of Social Issues*. 1963. vol. 19, №3. P. 115 - 122.
195. Dimitrov N. & Haque A. Intercultural teaching competence: a multi-disciplinary model for instructor reflection. *Intercultural Education*. 2016. vol. 05. P. 437 -456.
196. Earley P. C. & S. Ang. *Cultural Intelligence: Individual Interactions Across Cultures*. San Francisco, CA: *Stanford University Press*, 2003. P. 400.
197. Earley P. C. Redefining interactions across cultures and organizations: Moving forward with cultural intelligence. *Research in Organizational Behavior*, 2002. vol. 3. P. 271 - 299.
198. Ellis R. & Shintani, N. *Exploring Language Pedagogy through Second Language Acquisition Research*. New York: Routledge, 2014. P. 400.
199. Erduran Sibel. Enhancing the quality of argumentation in school science. *Annual Meeting of the National Association for Research in Science Teaching*, New Orleans , April 7-10, 2002. USA, 2002. P. 295.
200. Ershova T. A. A model of developing language teachers' professional communicative skills of providing written teacher feedback. 2019. P. 4. DOI:10.31862/2500-2953-2019-2-118-135
URL:https://www.researchgate.net/publication/335336657_A_model_of_developing_language_teachers%27_professional_communicative_skills_of_providing_written_teacher_feedback

201. Fu Xiaoqiu & Zhang Hongling. Cross-cultural Teaching Design and Its Implementation of Comprehensive English Curriculum. *Foreign Language World*. 2017. vol. 01. P. 89-95.
202. Gao Yihong. The “dao” and “tool” of intercultural communication competence. *Language Teaching and Research*. 1998. vol. 3. P. 39-53.
203. Gao Yihong. The cultivation of cross-cultural communication competence: “crossing” and “surpassing”. *Foreign Languages and Their Teaching*. 2002. vol. 10. P. 27-31.
204. Gardner G. H. Cross-cultural communication. *The Journal of Social Psychology*. 1962. vol. 58, № 2. P. 241 - 256.
205. Ge Chunping & Wang Shouren. Cross-cultural communication competence cultivation and college English teaching. *Foreign Languages and Their Teaching*. 2016. vol. 2. P. 71-78.
206. Gilbert S. W. Model building and definition of science. *Journal of Research in Science Teaching*. 1991. vol. 28. P. 73-79.
207. Gouadec Daniel. Translation as a profession. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2007. P. 409.
208. Gudykunst W. B., M. R. Hammer & R. L. Wiseman. An analysis of an integrated approach to cross-cultural training. *International Journal of Intercultural Relations*. 1977. vol.1, №2. P. 99 - 110.
209. Hammer M. R., W. B. Gudykunst & R. L. Wiseman. Dimensions of Intercultural effectiveness: An exploratory study. *International Journal of Intercultural Relations*. 1978. vol.2, № 4. P. 382 - 393.
210. Hilzensauer, Wolf and Gerlinde Buchberger. More Self-Esteem with My E-Portfolio Development of a Train-the-Trainer Course for E-Portfolio Tutors, *International Journal of Emerging Technologies in Learning*. 2009. Vol. 4, № 1. P. 5-8.
211. Hofstede G. Culture’s Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations. *Cross-cultural Research and Methodology Series*. SAGE Publications: London, 2001. P. 450. DOI:10.1016/S0005-7967(02)00184-5.

212. Holiday A. Designing a course in intercultural education. *Intercultural Communication Education*. 2018. Vol. 1, №1. P. 4-11.
213. Hu Wenzhong. How to position cross cultural communication competence in foreign language teaching. *Foreign Language World*. 2013. Vol. 6. P. 2-8.
214. Hunter, B. et al. What does it mean to be globally competent? *Journal of Studies in International Education*. 2006. Vol. 10, № 3. P. 267—285.
215. Hurtado Albir Amparo. Traducción y Traductología. Introducción a la Traductología. Madrid: Cátedra. 2001. P. 349.
216. Hurtado Albir, Amparo & Alves, Fabio. Translation as a cognitive activity. In *The Routledge Companion to Translation Studies*, Jeremy Munday. London: Routledge. 2009. P. 54–73.
217. Imahori, T. T. & Lanigan, M. L. Relational model of intercultural communication competence. *International Journal of Intercultural Relations*. 1989. Vol. 13, № 3. P. 269-286.
218. Intercultural education: managing diversity, strengthening democracy: Declaration by the European ministers of education on intercultural education in the new European context. *European Ministers of Education* . 2003 p. URL:<https://rm.coe.int/declaration-by-the-european-ministers-of-education-on-intercultural-ed/16807462b5>
219. James P. Johnson, Tomasz Lenartowicz & Salvador Apud. Cross-cultural competence in international business: toward a definition and a model. *Journal of International Business Studies*. 2006. Vol.37. p. 525–543.
220. Jiang Xiaoxiao. Sinhalese textbook adaptation based on the "output-oriented approach": the progressiveness of output task design. *Foreign Languages and Their Teaching*. 2019. Vol. 1. P. 17-24.
221. Kelly Dorothy. *A Handbook for Translator Trainers*. Manchester: St Jerome, 2005. P. 12.
222. Kim Y. Y. *Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation*. Thousand Oaks, CA: Sage, 2002. P. 150.

223. Kim Y. Y. Intercultural personhood: Globalization and a way of being. *International Journal of Intercultural Relations*, 2008. Vol. 32, № 5. P. 359 -368.
224. Kirkwood Toni Fuss. Our Global Age Requires Global Education: Clarifying Definitional Ambiguities. *The Social Studies*. 2001. Vol. 92, № 1. P. 10-15.
225. Koester J. & M. W. Lustig. Communication curricula in the multicultural university. *Communication Education*. 1991. Vol. 40, № 3. P. 250 - 254.
226. Koester J. & M. W. Lustig. Intercultural communication competence: theory, measurement, and application. *International Journal of Intercultural Relations*. 2015. Vol. 48. P. 20-21.
227. Koller Werner. Einführung in die Übersetzungswissenschaft. Heidelberg: Quelle und Meyer. 1979. P. 5.
228. LaFromboise, T., H. Coleman & J. Gerton. Psychological impact of biculturalism: Evidence and theory. *Psychological Bulletin*. 1993. Vol 114. P. 395-412.
229. Lasnier, François. Réussir la formation par compétences. Montreal: Guérin, 2000. P. 485.
230. Li Rui. Exploration of the Training Mode of Translation Talents in Local Undergraduate Universities: A Case Study of Fuzhou University of International Studies and Trade. *Journal of Hunan University of Science and Technology*. 2018. Vol. 39 , № 12. P. 167-169.
231. Liddicoat A. J., L. Papademetre, A. Scarino & M. Kohler. Report on Intercultural Language Learning. Canberra: Department of Education, Science and Training. 2003. P. 153.
232. Liddicoat J. A. & A. Scarino. Intercultural Language Teaching and Learning. Oxford / Chichester: Wiley Blackwell, John Wiley & Sons Ltd. 2013. P. 200.
233. Lin Dajin. New exploration of cross-cultural communication competence. *Journal of Fujian Normal University (Philosophy and Social Sciences Edition)*. 1996. Vol. 3. P. 58-62.
234. Liu Hongqing. Market demand oriented practical ability cultivation of translation talents. *Journal of Hebei University of Engineering (Social Science Edition)*. 2019. Vol. 36, № 04. P. 101-104.

235. Liu Yanshi An Empirical Study on Intercultural Competence of Chinese University Teachers Working with Bachelor-Translators. *Scientific Journal of Polonia University*. 2023. Vol. 1, № 56. P. 154-160.. Doi:10.23856/5622.

236. Liu Yanshi Bachelor-translator's professional competence training for the competitive labor market. *Vzdelávanie a spoločnosť VI*. 2021. P.138-144.

237. Liu Yanshi The Approaches to Improving the Core Competences of Bachelor-translators Based on the Social Demands. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2021. Вип 45. том 2. С. 144-148. Doi:10.24919/2308-4863/45-2-24.

238. Liu Yanshi The culture teaching model from the perspective of cross-cultural competence: building and practice. «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка». 2022. Вип 48, том 2. С. 293-298. Doi: [10.24919/2308-4863/48-2-50](https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-2-50).

239. Liu Yanshi Training of Future Undergraduate Translators in Chinese Universities under Pedagogic Conditions. «Педагогічні науки: теорія та практика». 2021. № 3. С. 77-83. URL:<http://www.journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/2578>.

240. Liu Yanshi. A Study of Translation Workshop Teaching Model Based on Workplace Learning in the Artificial Intelligence Era. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022. Vol. 2, № 1(45). P. 36-40. URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/jornal/71>.

241. Liu Yanshi. Building the competence structure model for translation teachers and its promotion strategies in the technology-empowered era. Побудова моделі структури компетенцій для вчителів-перекладачів та її стратегії просування в епоху розвитку технологій. *Київський науково-педагогічний вісник*. 2021. Вип. 24. С. 34-39. URL:http://www.knopp.org.ua/file/24_2021.pdf

242. Liu Yanshi. CULTURAL MISUNDERSTANDINGS IN THREE ENGLISH VERSIONS OF SHUPU FROM THE SKOPOS THEORY PERSPECTIVE.

Китайська цивілізація: традиції та сучасність : матеріали XIV Міжнар. наук.конф., м. Київ, 5 листопада 2020 р. Київ, 2020. С.148-157.
URL:[file:///C:/Users/User/Downloads/Збірник%20матеріалів%20XIV%20Міжнародної%20наукової%20конференції%20«Китайська%20цивілізація%20традиції%20та%20сучасність»,%202020%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Збірник%20матеріалів%20XIV%20Міжнародної%20наукової%20конференції%20«Китайська%20цивілізація%20традиції%20та%20сучасність»,%202020%20(1).pdf)

243. Liu Yanshi. The importance of intercultural competence for english teachers. *Адаптивні процеси в національній системі освіти*: зб. мат. V всеукр. наук. форуму, 30-31 січня 2020 р. Харків, 2020. С 104-105.
URL:http://adaptive.org.ua/files/zbirka_forum.pdf

244. Yanshi LIU. Translation Workshop Teaching Model Based on Workplace Learning in the Artificial Intelligence. *5th LUMEN EDU International Online Scientific Conference Education, Quality & Sustainable Development (LUMEN EDU EQSD2021)*. Ясси, Румунія, 2021. С.70-72.

245. Long M. *Second Language Acquisition and Task-Based Language Teaching*. Oxford: John Wiley and Sons, Inc. 2015. P. 9.

246. Luka Ineta. Development of Students' Intercultural Competence at the Tertiary Level. *Polish Journal of Applied Psychology*. 2007. Vol. 5, № 1. p. 97-111.

247. Malmkjaer Kirsten. *Translation in Undergraduate Degree Programmes*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins. 2007. P. 202.

248. Martin J. N., Wiseman L. & Koester J. *Intercultural communication competence*. Newbury Park, CA: Sage. 1993. P. 16—29.

249. MeDonell, W. The role of the teacher in the cooperative learning classroom, in: C. Kessler. *Cooperative Language Teaching. Prentice Hall Regents*. N. J., 1992. P. 162- 174.

250. Melnyk N., Modestova T., Krsek O. The linguistic concept of multicultural and intercultural communication and its significance in the European and Ukrainian scientific dimensions. *Journal of Interdisciplinary Research*. 2022. vol. 12, ISSUE 2. P. 116-122.

251. Melnyk, N. I., Modestova, T. V., Krsek, O. Ye., & Uschnevych, S. E. The phenomenon of ethnicity in the context of linguistics and its significance in the concept

of European transcultural educational centers functioning. *Journal of Language and Linguistic Studies*. 2021. vol. 17, 3. P. 1392-140

252. Merryfield, Merry M. Institutionalizing Cross-Cultural Experiences and International Expertise in Teacher Education: The development and potential of a global education network. *The Journal of Teacher Education*. 1995. vol. 46 , № 1. P. 19-27.

253. National Advisory Committee on Teaching English Languages to Majors in Higher Education under the Ministry of Education. Teaching guide for foreign language and literature majors in universities: for undergraduate translation major. Beijing: *Foreign Language Teaching and Research Press*. 2020. P. 25-46.

254. Neubert A. Competence in language, languages, and in translation // Schffner C, Beverlya. Developing translation competence. Shanghai: *Shanghai Foreign Language Education Press*. 2012. P. 3—18.

255. Neubert Albrecht. Competence in Language, in Languages, and in Translation. In *Developing Translation Competence*. Christina Schäffner & Beverly Adabs. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2000. P. 3–18. DOI:10.1075/btl.38.03neu.

256. Nida E. A. Language, Culture, and Translating. *Shanghai Foreign Language Education Press*. Shanghai. 1993. P. 208.

257. Nunan David. Collaborative Language Learning and Teaching. *Cambridge University Press*. Cambridge, 1992. P. 14. URL:<https://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam034/91035573.pdf>

258. Nwosu P. O. Understanding Africans' conceptualization of intercultural competence. *The SAGE Handbook of Intercultural Competence*. Thousand Oaks. CA: Sage, 2009. P. 158—178.

259. Okayama C. M., S. B. Furuto, & J. Edmonson. Components of cultural competence: Attitudes, knowledge, and skills. *Culturally Competent Practice: Skills, Interventions, and Evaluations*. Boston. MA: Allyn & Bacon, 2001. P. 89-100.

260. Pan Yaling. Foreign Language Learning Strategies and Methods. Beijing: *Foreign Language Teaching and Research Press*, 2004. P. 25.

261. Pan Yaling. The connotation and cultivation of intercultural competence: the case of college students majoring in foreign languages. Beijing: *University of International Business and Economics Press*, 2016. P. 185.
262. Pavlov I. P. *Conditioned Reflexes: An Investigation of the Physiological Activity of the Cerebral Cortex*. London: *Oxford University Press*, 1927. P. 140.
263. Perry P., Nagel A., Biedermann H. Categorization of Educational Technologies as Related to Pedagogical Practices. 2019. P. 234. DOI: 10.5772/intechopen.88629.
264. Petrenko V., Dubtsova O., Kovalenko O., Samsonenko N. Linguo-Ethological Causes of Communicative Failures: Pragmatic Aspect. *Journal of Educational and Social Research*, 2020. Vol. 10, №1. DOI: 10.36941/jesr2020-0013 URL: <http://www.richtmann.org/journal/index.php/jesr/article/view/10653>.
265. Petrenko V.A. Developing Students' Transversal Competences Through Cultivation of Health Literacy Competence. *Marketing of Scientific and Research Organizations*, 2021. Vol. 40. № 2. P. 35-52. DOI:10.2478/minib-2021-0008.
266. Pryshlyak O. Intercultural communication: навчальний посібник для студентів та викладачів закладів вищої освіти. Тернопіль: Вектор, 2018. 228 с.
267. Pryshlyak O. Interpreting intercultural competence: foreign and Ukrainian approaches. Theory and practice of introduction of competence approach to higher education in Ukraine: monograph / edit. S. I. M. Trubavina, T. Zolotukhina. Vienna : Premier Publishing, 2019. pp. 66–74.
268. Pym Anthony. Redefining translation competence in an electronic age: in defence of a minimalist approach. *Meta*, 2003. Vol. 48, № 4. P. 481–497.
269. Rathje S. Intercultural competence: The status and future of a controversial concept. *Language & Intercultural Communication*, 2007. Vol. 7, № 4. P. 254–266.
270. Rice J. R. A Theory of Condition. *SIAM Journal on Numerical Analysis*, 1966. Vol. 3, № 2. P. 287-293.
271. Ruben B. D. Assessing communication competency for intercultural adaptation. *Group & Organization Studies*, 1976. Vol. 1, № 3. P. 334–354.

272. Rubrecht Brian G. Knowing Before Learning: Ten concepts students should understand prior to enrolling in a university translation or interpretation class. *Translation Journal*, 2005. Vol. 9, No.2. URL: <http://translationjournal.net/journal//32edu.htm>.

273. Seel Norbert M. *Encyclopedia of the Sciences of Learning*. Heidelberg: Springer, 2011. P. 3536.

274. Shaeffner C. & B. Adab. *Developing translation competence*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2000. P. 244.

275. Shaeffner C. Preparing students of translation for the real world: needs, methods, constraints. *On the relationships between translation theory and translation practice*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2005. P. 237-248.

276. Shevchuk A. O. The Peculiarities of Teaching Foreign Languages by Means of Information and Communication Technologies. *Educational Challenges*. Vol. 26, № 1, 2021. P. 102-111.

277. Shreve Gregory M. The deliberate practice: translation and expertise. *Journal of Translation Studies*, 2006. Vol. 9, № 1. P. 27–42.

278. Sorrells K. Intercultural praxis: Transforming intercultural communication competence for the 21st century. *Intercultural Communication Competence: Conceptualization and Its Development in Cultural Contexts and Interactions*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. 2014. P. 144-168.

279. Spitzberg B. H. A model of intercultural communication competence. *Intercultural Communication: A Reader (8th Ed)* . Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning, 1997. P. 379–391.

280. Sun Wei. An Analysis of The Requirements of Translation Programme at Undergraduate Level: On the Training Mode of the Multi-qualification and Application-oriented Translation Talents. *Journal of Beijing International Studies University*. 2011. Vol. 10. P. 58-64.

281. Sun Youzhong, Liao Hongjing, etl. *Intercultural Foreign Language Teaching Research*. Beijing: *Foreign Language Teaching and Research Press*. 2020. P. 10.

282. Sun Youzhong. Foreign Language Education and the Cultivation of Cross-cultural Competence. *Foreign Languages in China*. 2016. Vol.13, № 3. P. 17-22.

283. Sungur S., Tekkaya C. & Geban Ö. Examining the Pedagogical Conditions of Constructivist Learning Environments: A Multilevel Analysis. *International Journal of Science and Mathematics Education*. 2017. Vol. 15, № 4. P. 665-687.

284. Swain M. Communicative Competence: Some Roles of Comprehensible Input and Output in its Development. *Input in Second Language Acquisition*. Rowley, MA: Newbury House, 1985. P. 235-253.

285. Tareva E. Translator and Interpreter (T & I) Educators: Steps of Professional Skills Development. *Journal of Siberian Federal University. Humanities and Social Sciences*. 2012. № 6. P. 889-896.

286. Tarvin L. D. Communicative Competence: Its Definition, Connection to Teaching, and Relationship with Interactional Competence. Missouri, 2015. P. 38. URL:///C:/Users/User/Downloads/TarvinL.2014.CommunicativeCompetence..pdf

287. Tetyana Borova, Viktoriia Petrenko. Tetiana Ved,. Vasyl Pyvovarov Developing Students' Transversal Competences Through Cultivation of Health Literacy Competence. *Marketing of Scientific and Research Organizations*. 2021. Vol. 40 , № 2. P. 35-52.

288. The National Advisory Board of Higher Education under the Ministry of Education. National standards of quality of education in bachelor's degree in higher educational institutions. Beijing: *China Higher Education Press*. 2018. P. 90-95.

289. The National Advisory Committee on Teaching English Language to Majors in Higher Education under the Ministry of Education. Catalogue of Undergraduate Programs in Higher Education Institutions of China. Beijing: *China Higher Education Press*. 2012. P. 18.

290. Tian Jing. A Study on the Curriculum Setting and Effectiveness of Interpretation for Undergraduate English Majors in Translation: A Case Study of the English. Major at Dalian International Studies University. *Shanghai International Studies University*. 2013. P. 109.

291. Ting-Toomey S. *Communicating Across Cultures*. *The Guilford Press*. New York, 1999. P. 464.
292. Ting-Toomey S. Facework Competence in intercultural conflict: An updated face- negotiation theory. *International Journal of Intercultural Relations*. 1998. Vol. 22. P. 187-225.
293. Ting-Toomey S. Researching intercultural conflict competence. *Journal of International Communication*. 2007. Vol. 13, № 2. P. 7-30.
294. Triandis H. C. *Culture and social behaviour*. New York: McGraw-Hill, 1994. P. 330.
295. Turner C. V. The Sinasina “Big Man” complex: A central culture theme. *Practical Anthropology*. 1968. Vol. 15. P. 16—23.
296. UNESCO. *The Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions*. URL:<https://en.unesco.org/creativity /convention>, 2005.
297. Van Driel J. H. & N. Verloop. Experienced teachers’ knowledge of teaching and learning of models and modelling in science education. *International Journal of Science Education*. 2002. Vol. 24, № 12. P. 1255-1272.
298. Wang Chuming. Interaction and Cooperation and Foreign Language Teaching. *Foreign Language Teaching and Research*, 2010. Vol. 4. P. 297—299.
299. Wang Kefei. The Development of Translation Discipline in New China. *Foreign Language Teaching and Research*. 2019. Vol. 51, № 06. P 819-824, 959.
300. Wang Qiang.. From comprehensive language ability to core comprehension of English subject - the new challenge of high school English curriculum reform. *English Teachers*. 2015. Vol. 16. P. 6-7.
301. Wang Shaoshuang. Research on the Innovation of Translation Technology Learning Evaluation Model in the New Media Environment. *Foreign Language World*. 2022. Vol. 2. P. 72-79.
302. Wang Yajun. Pedagogical conditions of the formation of the communicative culture of the future teacher of musical art in the process of conducting

and choral education. *Musical art in the educological discourse*. 2018. Vol. 3. P. 125-131. DOI:10.28925/2518-766X.2018.3.125131.

303. Wen Qingfang. Reflections on Intercultural Competence and the Course on Intercultural Communication: The Perspective of Integrating Moral Education into Foreign Language Teaching. *Technology Enhanced Foreign Language Education*. 2022. Vol. 2. P. 9-14.

304. Wen Qiufang. "Output-oriented approach" and teaching Chinese as a foreign language. *Teaching Chinese in the World*. 2018. Vol. 3. P. 387—400.

305. Wen Qiufang. Constructing the theoretical system of "output-oriented approach". *Foreign Language Teaching and Research*. 2015. Vol. 4. P. 547—558.

306. Wen Qiufang. Cultivation of key abilities in foreign language courses in colleges and universities in the new era: reflections and suggestions. *Frontiers of Foreign Language Education Research*. 2018. Vol. 1. P. 3-11.

307. Wilss Wolfram. "Perspectives and limitations of a didactic framework for the teaching of translation." In *Translation applications and research*. New York: Gardner, 1976. P. 117–137.

308. Wright A., David Betteridge & Michael Buchby. *Reframes of mind: The theory of multiple intelligences*. New York, NY: *Basic Books*, 2001. P. 496.

309. Wu Weiping. Analysis on the Dimensions and Evaluation Scale of Cross-cultural Competence of Chinese College Students. *Foreign Language Teaching and Research*. 2013. Vol. 4. P. 581-592.

310. Xiao Shiqin. A Feasibility Study on the Training of Translators for Applied Undergraduate Non-Foreign Language Majors: *A Survey Based on Translation Competence Needs*. 2020. Vol. 01. P. 133-135.

311. Xiao X. & Chen G. M. Communication competence and moral competence: A Confucian perspective. *Journal of Multicultural Discourses*. 2009. Vol. 4, № 1. P. 61—74.

312. Xu Hao. The key issues in the curriculum reform of basic foreign language education in the new era: the perspective of diachronic and development. *Frontiers of Foreign Language Education Research*. 2018. Vol. 2. P. 12-17.

313. Xu Lisheng. Communicative competence and cross-cultural communication. *Journal of Zhejiang University. Humanities and Social Sciences Edition*. 1997. Vol. 3. P. 105-110.
314. Yan Zhongxing. Research on Innovation and Development of Computer Aided Translation Model in the Context of Big Data. *Journal of Huaihai Institute of Technology. Humanities and Social Sciences Edition*. 2019. Vol. 17, № 12. P. 45-47.
315. Yang Hua & Li Liwen. Action research on integrating intercultural competence into college English teaching. *Foreign Languages and Their Teaching*. 2017. Vol. 02. P. 9-17.
316. Yang Junhui. Training Path for English Translators in the New Era. *Journal of Changchun Institute of Engineering. Social Science Edition*. 2018. Vol. 19, № 04. P. 108-111.
317. Yang Ying, Zhuang Enping. Constructing a framework for cross-cultural communication competence in foreign language teaching. *Foreign Language World*. 2007. Vol. 4. P. 13-21, 43.
318. Yu Qingqing. Research on the Training of Translation Talents in Lianyungang Universities Based on Market Demand. *Journal of Lianyungang Teachers College*. 2018. Vol. 35, № 03. P. 7-10.
319. Zhang Hongling & Zhao Han. Design, implementation and evaluation of ethnography cross-cultural foreign language teaching project. *Foreign Language World*. 2018. Vol. 3. P. 2-9.
320. Zhang Hongling. Intercultural education-oriented foreign language teaching: history, current situation and future. *Foreign Language World*. 2012. Vol. 2. P. 2-7.
321. Zhang Hongling. Intercultural Foreign Language Teaching. *Shanghai Foreign Language Education Press*. 2007. P. 136-141.
322. Zhang Lingli. Research on the Teaching Effectiveness of “Output-Oriented Method”. *Modern Foreign Languages*. 2017. Vol. 3. P. 369—376.

323. Zhang Shengxiang. Analysis of social needs of translators' achievements and research of talent training models. *Shanghai Journal of Translators*. 2017. Vol. 6. P. 53–62.
324. Zhang Wenjuan. An experimental study on the influence of “output-oriented approach” on college English writing. *Modern Foreign Languages*. 2017. Vol. 3. P. 377—385.
325. Zhao Liang. Exploring Strategies for Cultivating English Translation Talents in Universities from an Intercultural Perspective. *Think Tank Era*. 2020. Vol. 03. P. 174-175.
326. Zhong Hua. The Theoretical Framework for the Construction of Cross-cultural Communication Competence Measurement Tools for Chinese College Students. *Foreign Language Education in China*. 2013. Vol. 3. P. 19-28.
327. Zhong Weihe. Research on the Development of the Translation Discipline and the Translation Profession in China (1949-2019). *Journal of Chinese translators*. 2020. Vol. 1. P. 79-86.
328. Zhu Ailing. Reform of Translation Teaching for Undergraduate English Majors and Training of Practical Translation Talents. *Qingdao University of Science and Technology*. 2011. Vol. 16. P 145.
329. Zhu Kejia. Cultivating students' cross-cultural competence in translation teaching. *Xi'an International Studies University*, 2017. P. 112.
330. Kolbina T. V., Oleksenko O.O., Tsypina D.S., Yevdokimova-Lysohor L.A. Formation of students' communicative competence in universities of Ukraine: Cross-cultural aspect. *Espacios*, 2019. Vol. 40 (N° 23).
331. Kravchenko H. Yu., Pochuieva O.O. The competency-based approach in managing the professional development of teachers of higher education institutions in Ukraine . *European vector of contemporary psychology, pedagogy and social sciences: the experience of Ukraine and Republic of Poland: Collective monograph*. Volume 2. Sandomierz: Izdevnieciba Baltija Publishing, 2018. P.180 – 201.

332. 大学翻译学士学位教学要求。教育部重点高校翻译教育合作团体。北京:外语学习与研究出版社。2012.
333. 高等学校本科学习质量国家标准。教育部高等教育指导委员会.北京:中国高等教育出版社, 2018年。第90-95页
334. 全國職業翻譯資格(等級)考試大綱官網
URL:<http://www.catticenter.com/cattiyyksdg>.
335. 学生翻译专家培养计划和人才计划 URL: http://wgyxy.sasu.edu.cn/zysz/list.asp?D_CataID=A0010.
336. 学生翻译专家培养计划和人才计划[EB/OL]。西华大学外国语学院
URL: <http://wgy.xhu.edu.cn/6a/98/c513a27288/page.htm>
337. 学生翻译专家培养计划和人才计划[EB/OL]。西南交通大学外国语学院。URL: <https://sfl.swjtu.edu.cn/fyx/rcpy.htm>.
338. 学生翻译专家培养计划和人才计划[EB/OL]。西南科技大学外国语学院
URL: <http://www.flc.swust.edu.cn/5017/list.htm>.
339. 学生翻译专家培养计划与人才计划[EB/OL]。列尚斯克师范大学外国语学院
URL: <http://waigyxy.lsnu.edu.cn/dhs/jxgzTeaching/pyfa.htm>.
340. 中国大学笔译和口译学士跨文化能力的发展途径。教育、管理、商业和经济国际会议。中国银川, 2020年。第252-257页。
341. 中國翻譯能力測驗與評估標,2022
342. 中國國家教育委員會 基礎中學外國語言文學專業(翻譯專業)教學方法指南北京:高等教育出版社, 2020
343. 中國國家教育委員會。高等教育學士課程翻譯培訓要求(試行)北京:外語教學與研究出版社, 2012。
344. 中國國家教育委員會。基礎中學外國語言文學專業(翻譯專業)教學方法指南北京:高等教育出版社, 2020

345. 中國教育部。關於普通高校學士學位教學工作評價的意見
URL:http://www.moe.gov.cn/srcsite/A08/s7056/201802/t20180208_327138.html.

346. 中華人民共和國教育部批准的規範文件 URL :
http://www.moe.gov.cn/srcsite/A02/s5911/moe_621/201702/t20170216_296385.html.

347. 莊志祥。我國翻譯專業建設:問題與對策。上海外國語大學. 2008.
156.

ДОДАТКИ

Додаток А

Cultural Intelligence Scale (CQS)

[meta-cognitive, cognitive, motivational and behavioral CQ]

Шкала культурного інтелекту (CQS) – це семибальна шкала. Респонденти отримують бали відповідно до того, наскільки вони згодні з описом пунктів у шкалі, 1=повністю не згодні, 7=повністю згодні.

1. I am consciousness of cultural knowledge I use when interacting with people from cultural backgrounds
2. I adjust my cultural knowledge as I interact with people from a culture that is unfamiliar to me.
3. I am consciousness of cultural knowledge I apply to intercultural interactions.
4. I check the accuracy of my cultural knowledge as I interact with people from different cultures
5. I know the rules of other languages (e.g. vocabulary, grammar).
6. I know the legal and economic systems in other cultures.
7. I know the cultural values and religious beliefs of other cultures
8. I know the arts and crafts of other cultures.
9. I know the rules for expressing non-verbal behaviors in other cultures.
10. I know the marriage systems of other cultures.

11. I enjoy interacting with people from different cultures.
12. I am confident that I can socialize with locals in a culture that is new to me.
13. I am sure that I can deal with the stresses of adjusting to a culture that is new to me.
14. I enjoy living in cultures that are unfamiliar to me.
15. I am confident that I can get accustomed to the shopping conditions in a different culture.

16. I change my verbal behaviour (e.g. accent, tone) when an intercultural interaction requires it.
17. I use pause and silence differently to suit the different intercultural situations.
18. I vary my rate of speaking when an intercultural situation requires it.
19. I change my non-verbal behavior when an intercultural situation requires it.
20. I alter my facial expressions when an intercultural situation requires it.

Додаток Б

Тест на визначення розуміння поняття «міжкультурна компетентність»

Питання 1. Чи розумієте Ви загальне визначення поняття "міжкультурна компетентність"?

[1] Так [2] Ні

Питання 2. Чи погоджуєтесь Ви із запропонованим визначенням «Міжкультурна компетентність включає в себе три елементи: пізнання, емоції та поведінку. Вона відноситься до індивідуальних якостей особистості, а також до поведінкових навичок та вказує на процес динамічного розвитку»?

[1] не погоджуюсь [2] скоріше не погоджуюсь [3] погоджуюсь [4] повністю погоджуюсь

Питання 3. Як Ви вважаєте, якого рівня розвитку може досягти міжкультурна компетентність бакалаврів-перекладачів в університеті

[1] низького рівня [2] достатнього рівня [3] високого рівня

Додаток В
Intercultural Competence Survey

Thank you for taking part in this research! The questionnaire asks you the questions concerning your intercultural competence. This is not a test, so there are NO Right OR WRONG answers. Your sincere answers will be highly appreciated.

Gender: Male _____ Female _____

Major:

Grade:

Name of University:

Please mark or write your answers.

1. Have you heard about “Intercultural Competence”?

_____ Yes (If yes, how do you know? _____)

_____ No

2. Do you know the definition of Intercultural Competence?

_____ Yes (If yes, describe _____)

_____ No

Please rate the following on a scale from 1-6, according to how much you know with the statements by ticking the appropriate answer.

1 Nothing 2 Little 3 A little 4 Some 5 More 6 Very much (Question 1-8, 24-26)

1 Not at all 2 Very weak 3 Weak 4 Fair 5 Strong 6 Very strong (Question 9-23)

1. Know the history, geography and socio-political knowledge of the home country

2. Know social etiquette and religious culture, lifestyle and values of the home country

3. Know the history, geography and socio-political aspects of the foreign country

4. Know social etiquette and religious culture, lifestyle and values of the foreign country

5. Know cultural taboos in foreign countries

6. Know basic norms and behaviors of different cultures and comparisons

Продовження додатку В

7. Know basic concepts such as culture, intercultural communication and dissemination
8. Know strategies and techniques for successful intercultural communication
9. Be willing to communicate and learn from foreigners of different cultural backgrounds
10. Be willing to try to tolerate different values, food habits, taboos, etc. of foreigners
11. Be willing to learn foreign languages and understand foreigners
12. The ability to negotiate with the other party and explain the culture of the country to the satisfaction of both parties in case of misunderstanding in cross-cultural communication
13. The ability to use body language or other non-verbal means of communication when language barriers to communication arise
14. The ability to use foreign languages to communicate effectively with people from different sociocultural backgrounds and fields
15. The ability to treat foreigners politely when interacting with them
16. The ability to avoid offending foreigners in language, dress and behavior when interacting with them
17. The ability to avoid prejudice and stereotyping of foreigners when interacting with them
18. The ability to avoid mentioning private topics about foreigners when interacting with foreigners
19. The ability to acquire knowledge related to intercultural communication directly through contact with foreigners
20. The ability to maintain sensitivity to cross-cultural differences
21. The ability to use a variety of methods, techniques, and strategies to learn foreign languages and cultures
22. The ability to reflect and learn when cross-cultural conflicts and misunderstandings arise, and the ability to seek appropriate ways to resolve them
23. The ability to look at events in other countries, such as political, economic, religious, etc., from different cultures and multiple perspectives
24. Awareness of cultural similarities and differences when interacting with foreigners

Продовження додатку В

25. Awareness of the differences between their own cultural identity and that of the other when interacting with foreigners

26. Awareness of the differences in cultural styles and language use, and their impacts on social and work situations

Додаток Г

Questionnaire: Research Survey on Intercultural Competence Development
for Teachers

1. Gender: [1] male [2] female

2. Affiliation:

3. The Course you teach: [1] translation [2] interpreting [3] intercultural communication [4] others

4. How much do you about the concept “intercultural competence”?

[1] Nothing [2] Little [3] A little [4] Some [5] More [6] Very much

5. What do you think of intercultural competence means? (Multiple choice question)

[1] Be able to respect the world's cultural diversity and adhere to the concept of mutual appreciation and exchange of civilisations.

[2] Through comparison, understand, interpret and evaluate the similarities and differences of different cultural phenomena, texts and products, etc., deepen their understanding and identification with their own culture, broaden their international perspective and serve the building of a community of human destiny.

[3] Be able to critically learn the basics of Western intercultural research theory and basic research methods, and carry out preliminary research based on intercultural communication practice.

[4] Be able to carry out intercultural communication in a flexible, effective and principled manner, actively participate in public diplomacy, make China's voice heard, tell China's story and present China's image.

[5] Be able to provide intercultural communication services for people from different backgrounds through interpretation or translation, and to coordinate and mediate between people with intercultural communication difficulties.

6. How do you consider yourself to be intercultural competent?

[1] Not at all [2] Very weak [3] Weak [4] Fair [5] Strong [6] Very strong

7. Strong language skills, the ability to speak and write and translate are the primary qualities of intercultural competence. What do you think of this statement?

[1] Strongly disagree [2] Disagree [3] Unsure

[4] Relatively agree [5] Agree [6] Strongly agree

8. Do you have any experience of intercultural communication and how much do you adapt to it?

Продовження додатку Г

[1] Not at all [2] Very weak [3] Weak [4] Fair [5] Strong [6] Very strong

9. How do you think it is necessary to attend training on intercultural education and teaching?

[1] Strongly disagree [2] Disagree [3] Unsure

[4] Relatively agree [5] Agree [6] Strongly agree

10. Develop an autonomous learning programme, and I will enhance your intercultural teaching skills. What do you think of this statement?

[1] Strongly disagree [2] Disagree [3] Unsure

[4] Relatively agree [5] Agree [6] Strongly agree

11. How much do you know about developing intercultural awareness among students in your education and teaching?

[1] Not at all [2] Very weak [3] Weak [4] Fair [5] Strong [6] Very strong

12. (Multiple choice question) The methods of cultural introduction that you often use in your teaching are:

[1] annotation, [2] integration, [3] practice,

[4] comparison, [5] specialized lecture methods, [6] other

13. (Multiple choice question) The main difficulties you have encountered in developing students' intercultural competence in teaching:

[1] The teaching objectives and evaluation objectives are not clear enough

[2] Lack of exemplary teaching cases or materials

[3] The selection of teaching materials is not reasonable enough, and self-compiled teaching materials need to be developed

[4] Inadequate implementation of guiding documents for foreign language education

[5] The practice and research on what to teach, how to teach, and how to test are in urgent need of creative exploration

14. (Multiple choice question) What do you think is necessary to enhance students' awareness of cultural diversity?

[1] Offer intercultural foreign language courses

Продовження додатку Г

[2] Students are required to read books on literature, history and cross-cultural aspects, such as reading original books, foreign language (English) picture books, and watching the original version of film

[3] Adopt “cooperative learning” teaching method to create opportunities for intercultural experience

[4] Excavate the cultural content in the textbook and integrate it into the teaching of language knowledge and language skills

[5] Pay attention to the applicability and the phases of cultural awareness cultivation

[6] Encourage students to use digital media and networks, such as instant messaging tools to communicate with different cultural groups, or design and implement email communication.

[7] Encourage students to enhance their cultural awareness and self-confidence through exchange of visits, study tours, international summer camps and other projects

15. How is the intercultural competence of the students you have taught?

[1] Not at all [2] Very weak [3] Weak [4] Fair [5] Strong [6] Very strong

Додаток Д

Китайські університети провінції Сичуань на заході Китаю про поточний стан перекладацької програми

Таблиця Д.1

Серійний номер.	Назва університету	Рік першого зарахування	Категорія	Вчений ступінь	Характер шкільного бігу	Рівень освіти
1	Південно-західний університет Цзяотун	2010	ключовий університет	Мистецтва	громадський	бакалавр магістр
2	Педагогічний університет Лешань	2012	загальний університет (нестоличний, місцеве місто)	мистецтва	громадський	бакалавр
3	Інститут Ченду Сичуаньського університету міжнародних досліджень	2012	загальний університет (столичний, м. Ченду, провінція Сичуань)	мистецтва	приватний	бакалавр
4	Нейцзянський педагогічний університет	2013	загальний університет (нестоличний, місцеве місто)	мистецтва	громадський	бакалавр
5	Сичуаньський університет мистецтв і науки	2013	загальний університет (нестоличний, місцеве місто)	мистецтва	громадський	бакалавр
6	Південно-Західний університет науки і техніки	2013	загальний університет (нестоличний, місцеве місто)	мистецтва	громадський	бакалавр магістр
7	Університет електронної науки і техніки Китаю	2014	ключовий університет	мистецтва	громадський	бакалавр магістр
8	Чендуський коледж Університету електронних наук і технологій Китаю	2014	загальний університет (столичний, м. Ченду, провінція Сичуань)	мистецтва	приватний	бакалавр

*Продовження додатку Д**Продовження таблиці Д.1*

9	Західний педагогічний університет Китаю	2014	загальний університет (нестоличний, місцеве місто)	містечтва	громадський	бакалавр магістр
10	Міський коледж Мянъян	2014	загальний університет (нестоличний, місцеве місто)	містечтва	приватний	бакалавр
11	Чендуський технологічний університет	2014	ключовий університет	містечтва	громадський	бакалавр магістр
12	Січанський університет	2015	загальний університет (нестоличний, місцеве місто)	містечтва	громадський	бакалавр
13	Чендуський педагогічний університет	2016	загальний університет (столичний, м. Ченду, провінція Сичуань)	містечтва	громадський	бакалавр
14	Університет Паньчжихуа	2016	загальний університет (нестоличний, місцеве місто)	містечтва	громадський	бакалавр
15	Сичуанський університет науки та техніки	2016	загальний університет (нестоличний, місцеве місто)	містечтва	громадський	бакалавр
16	Університет Сіхуа	2016	загальний університет (столичний, м. Ченду, провінція Сичуань)	містечтва	громадський	бакалавр магістр
17	Чендуський університет інформаційних технологій	2018	загальний університет (столичний, м. Ченду, провінція Сичуань)	містечтва	громадський	бакалавр

Додаток Е

Таблиця для обліку перекладацької практики та оцінки якості

Table for Translation of Practice Records and Quality Assessment

Semester:

Student No.:

Name:

Таблиця Е.1

Written translation practice

Serial No.	Topic	E-C / C-E Translation	Source of Translation Material (Journal, Newspaper, Website)	Words/Characters	Proofreader	Translation Log (Yes, words)	Self-assessment
1	Weapons of mass disruption	E-C Translation	<i>The Economists</i>	760 words	e.g. Zhang San	200 words	Difficul ty: B Quality :C
To tal							

Продовження додатку Е
Продовження таблиці Е.1

Interpreting practice:

Serial No.	Topic	Mode: Consecutive I.	Source of Material	Minutes	Self-assessment
1	Person interview	C I, note-taking	Textbook/conference video online	15	Difficulty: C Attainment: B
Total					

Tutor's remarks: (on student's attitude, competence, skills, and the degree of translation quality)

Result:

Level: A B C D

Додаток Ж

A Sample Test for Translation

Translate the following into Chinese:

A formula for economic calamity

The market crash of 2008 that plunged the world into the economic recession from which it is still reeling had many causes. One of them was mathematics. Financial investment firms had developed such complex ways of investing their clients money that they came to rely on arcane formulas to judge the risks they were taking on. Yet as we learned so painfully three years ago, those formulas, or models, are only pale reflections of the real world, and sometimes they can be woefully misleading.

It was the supposed strength of risk models that gave investment firms the confidence to leverage their bets with massive sums of borrowed money. The models would be tell them how risky these bets were and what other investment would offset that risk. Yet the huge uncertainties in the models gave them false confidence.

With so much at stake, in the past three years financial firms have spent tens of millions of dollars in buttressing their models of investment risk in the hope that new ones will preclude anything like the 2008 collapse from happening again. But that may be a vain hope or a case of wishful thinking. Experts in financial models have serious doubts about whether risk models can be improved in any fundamental way. What this means is as obvious as it is scary: banks and investment firms are leading the global economy into a future that is at great risk of repeating the past.

II. Translate the following into English:

华润 (China Resources) 的历史可以追溯到 1938 年。华润植根香港超过半个世纪, 一直秉承开放进取、携手共创美好生活的理念。经过多年的努力, 华润的基业不断壮大, 商誉卓越。历经 70 年的风风雨雨, 华润由一家贸易公司成长为今天中国内地和香港最具有实力的多元企业之一, 总资产超过 1000 亿港元。华润集团从事的行业都与大众生活息息相关, 主营业务包括日用消费品制造和分销、地产以及相关行业、基础设施及公用事业三块领域。华润的成长历程中既有许多成功的经验, 也有不少失败的教训, 但华润始终牢记自己的社会责任, 致力于推动行业进步和社会共同发展。

坚持诚信至上, 追求业绩第一, 追求企业持续发展。在企业内部, 我们重视创造和谐、融洽、平等的氛围和人际关系, 重视员工职业生涯的发展及与人为善, 尽力给予员工更好的对待。在企业内部, 我们热心公益, 关爱社会, 通过开发和提供更加优质、清洁、环保和人性化的产品和服务, 不断提升人们的生活品质。

Додаток 3

Requirements for the course of "Intercultural Communication" in the *Teaching Guide* for the Group of English Majors (2020: 22- 23)

Teaching objectives: This course aims to help students understand cultural phenomena, adapt to cultural differences, and improve intercultural communication ability. Through the course study, students should be able to (1) master the basic concepts, basic theories and basic methods of intercultural communication; (2) respect the diversity of world culture, enhance the critical cultural awareness, and be able to interpret and evaluate different cultural phenomena; (3) properly and effectively conduct intercultural communication and help people from different cultural backgrounds to conduct intercultural communication.

Teaching content: This course mainly includes the theory and practice related to intercultural communication. (1) The theoretical part focuses on the basic concepts of culture, communication and intercultural communication, the main theories and methods of intercultural communication research, and the linguistic differences, non-linguistic differences and social customs differences in the process of communication. (2) The practice part focuses on how to use relevant intercultural theoretical knowledge to overcome intercultural communication. For example, analyze the main obstacles to intercultural communication in the fields of business, education and medical treatment and propose effective solutions.

WORKING PLAN (TECHNOLOGICAL MAP)

for the discipline “Intercultural Communication”

Таблиця 3.1

For students of the School of Foreign Languages	Total number of hours by academic discipline: 32
Specialty 050261 Translation and interpreting	Form of final control: exam
Course (year of study) 2	Teaching methods: online and offline mixed teaching; offline teaching method; case analysis; situational teaching method
Teaching Department: Teaching and research section of translation	Textbook: New English Course for Intercultural Communication (Revised) edited by Xu Lisheng

*Продовження додатку 3**Продовження таблиці 3.1*

Week	Periods	Forms of organization of the educational process; main content	Practice tasks of after-class	Control measures	Points
1	2	Lecture; Unit 1 An Introduction to intercultural communication: definition of culture; cultural iceberg theory; definition of communication; overview of intercultural communication.	1. Thinking: intercultural communication has become the main driving force of normality; 2. Discuss the main obstacles in intercultural communication in groups.	surveys, testing	5
2	2	Lecture; Unit 2 Communication Across Cultures: Origin of Intercultural Communication; relationship between language and culture; main driving forces of globalization; main obstacles in intercultural communication.	1. Discuss different appellations in groups. 2. Complete the case analysis on 23-24 pages of the textbook	surveys, testing	6
3	2	Lecture; Unit 3 What is Culture? Definitions of culture; cultural iceberg theory; characteristics of culture; diversity.	1. Discuss the cultural symbols of different countries in groups. 2. Complete cultural classification assignment on pages 44-45 of the textbook.	surveys, testing	6
4	2	Lecture; Unit 4 The Standard of Comparing Cultures: cultural comparison standard proposed by Kluchhohn; cultural comparison standard by Hofstede; high context and low context culture proposed by Edward Hall.	1. Complete the Group Work on page 90 of this chapter and analyze the cultural values contained in the proverbs of various countries. 2. Complete the dialogue about high and low context in groups.	surveys, testing	6
5	2	Lecture; Unit 5 What Is Communication? Elements of communication; communication process; the influence of culture on communication.	1. Complete case analysis 5 and 6 on pages 60-61 of this chapter. 2. Collect mistranslation cases in life.	surveys, testing	6

Продовження таблиці 3.1

6	2	Lecture; Unit 6 Language and Culture: Cultural connotation behind language; the role of culture in translation.	1. Think: differences in the connotation of color between China and the West. How does language carry culture? 2. Complete case analysis 13 and 14 on P. 141-142 in this chapter.	surveys, testing	6
7	2	Lecture; Unit 7 Culture and Verbal Communication: different ways of verbal communication under cultural differences; taboos of verbal communication in the context of Chinese and Western culture.	1. List the differences in the way of communication between China and the West. 2. The characteristics of highly considerate and highly intrusive communication. 3. Acceptable and unacceptable topics in the context of Chinese and Western culture.	surveys, testing	6
8	2	Lecture; Unit 8 Cross-Cultural Perception: The concept of cultural superiority and cultural equality; obstacles of stereotype in cross-cultural communication; national concept reflected behind cultural words.	1. Complete the investigation report on page 271 of Chapter 8. 2. Complete the case analysis on page 285 of Chapter 8. 3. Ethnocentrism	surveys, testing	6
9	2	Lecture; Unit 9 Intercultural Adaptation: cultural shock and anti-cultural shock; ways to overcome cultural shock.	1. Complete the interview in Chapter 9 on page 305 and form the research report. 2. Complete the case analysis on page 317 of Chapter 9.	surveys, testing	7
10	2	Lecture; Unit 10 Acquiring Cultural Competence: problems in the process of intercultural adaptation; cultivation of intercultural adaptability.	1. When encountering conflicts with your familiar cultural habits, learn to consciously adjust your habits to adapt to the cultural habits of other countries? 2. Write an essay after watching Ang Lee's film "Pushing Hands" .	surveys, testing	6
Session		Examination			40
		Maximum number of points in the discipline			100

Додаток И

Test Paper

Intercultural Competence Test (ICT)

Elementary Level (120 minutes)

I. Multiple Choice

Directions: In this part, there are 75 questions in five sections. Read the following questions carefully and, for each question, choose the best answer from the four choices marked A, B, C and D.

Section 1 Knowledge of self

1. Which of the following is NOT the basic contents of core socialist values in China?
  - A. Prosperity, democracy, civility (文明), harmony
  - B. Freedom, equality, justice, the rule of law
  - C. Loyalty, courtesy, diligence, righteousness
  - D. Patriotism (爱国), dedication, integrity, friendship
2. Which of the following is the main characteristic of a small-peasant economy (小农经济)?
  - A. Self-sufficiency
  - B. System of contracted responsibility
  - C. Backward agricultural conditions
  - D. Fixed income
3. Which of the following is the central link of the reform of the economic system in China?
  - A. Regulate the operation of the macro-economy
  - B. Establish a robust social security system
  - C. Economic structure reform
  - D. State-owned enterprise reform
4. The prime minister system was abolished during _____.
  - A. Ming Dynasty
  - B. Yuan Dynasty
  - C. Qing Dynasty

Продовження додатку II

D. Song Dynasty

5. Which of the following does NOT one of the three greatest campaigns in the Chinese People's War of Liberation?

A. Liaoxi-Shenyang Campaign

B. Huai-Hai Campaign

C. Yangtze River-crossing Campaign

D. Peiping-Tientsin Campaign

6. Which of the following is the beginning of China's new democratic revolution?

A. War of Liberation

B. The May 4th Movement

C. The Opium War

D. The First Sino-Japanese War

7. Mapo tofu is a wildly popular menu item in many Chinese restaurant. This famous Chinese dish originates from _____.

A. Zhejiang Province

B. Guangdong Province

C. Guangxi Province

D. Sichuan Province

8. Where do the Gaoshan people mainly live?

A. Fujian Province

B. Hainan Province

C. Taiwan Province

D. Yunnan Province

9. In ancient China, the education system was preliminary established from _____.

A. Han Dynasty

Продовження додатку II

B. Tang Dynasty

C. The Warring States Time

D. Qin Dynasty

10. Who is the originator of the statement "provide education for all people without discrimination?"

A. Confucius

B. Mencius

C. Lao Tzu

D. Han Fei

11. Who is the author of the famous saying "one who puts righteousness before profit is honorable; one who puts profit before righteousness is shameful?"

A. Xunzi

B. Mencius

C. Lao Tzu

D. Confucius

12. The Four Gentlemen of Traditional Chinese Painting plays an important role in the history of Chinese painting. Which of the following categories does it belong to?

A. Free sketch painting (写意画)

B. Figure painting (人物画)

C. Landscape painting (山水画)

D. Flower-and-bird painting

13. Which of the following is NOT the main activity of the Dragon Boat Festival?

A. Dragon boat race

B. Eat rice dumplings

C. Drink realgar wine (雄黄酒)

Продовження додатку II

D. Drink chrysanthemum wine (菊花酒)

14. When Chinese people are having a meeting, which of the following is probably NOT true?

A. Frowning can be viewed as a way of showing disagreement when someone is speaking.

B. The Chinese try to maintain an impassive(冷漠的) expression during a speech.

C. It is disrespectful to stare into another person's eyes.

D. If Chinese people don't agree with others, they would argue with others at once.

15. There are differences between Chinese and Western values. Which of the following statements about Chinese values is NOT correct?

A They tend to maintain existing relationships between individuals.

B. They attach little importance to emphasizing and adhering to status and role differences.

C. They often abandon personal interests to preserve harmony within the group.

D. They are reserved and do not express themselves directly.

Section 2 Knowledge of others

16. _____, a pioneer of the French Enlightenment, proposed the separation of powers.

A. Rousseau (卢梭)

B. Montesquieu (孟德斯鸠)

C. Voltaire (伏尔泰)

D. Augustine (奥古斯汀)

17. In 1949 the North Atlantic Treaty Organization was established, a military and political group opposed to the Soviet Union and Eastern European countries. Which of the following countries does NOT belong to the organization?

A. the United Kingdom

B. Spain

C. Italy

Продовження додатку II

D. Switzerland

18. The euro was officially issued in 1999. Which of the following is NOT the significance of the euro to the European Union?

- A. It enhances economic strength and competitiveness.
- B. It reduces internal contradictions and resolves financial risks.
- C. It stimulates enterprise investment and reduces social consumption.
- D. It simplifies circulation procedures and reduces costs.

19. Which of the following is NOT the change after the opening of a new sea route in Europe?

- A. The expansion of international trade scale
- B. The increase of types of goods
- C. The adjustment of the commodity operation mode
- D. The fall in prices of goods

20. The Second World War broke out in _____ .

- A. 1918
- B. 1927
- C. 1939
- D. 1945

21. Western citizen developed unprecedentedly with the building of western cities. Which of the following cities is the ancestor of western cities development?

- A. Cairo
- B. Greece
- C. Athens
- D. Rome

22. The country known as the "The State of the Rose" is _____.

- A. Belgium

Продовження додатку II

B. France

C. Germany

D. Bulgaria

23. Which of the following was the most fundamental reason why the Catholic Church was opposed by many people in the 14th and 15th centuries?

A. The corruption of the Catholic Church

B. Its obstructive (阻碍的) effect on the development of capitalism and social progress

C. The awakening of people's consciousness

D. The decline of kingship in Western countries

24. Which of the following universities is a symbol of education secularization(世俗化) without the control of the church in Europe?

A. Humboldt University of Berlin

B. University of Oxford

C. Duke University

D. Paris University

25. As the largest and most thorough (彻底的) revolution in modern world history, the French Revolution began in _____.

A. 1769

B. 1789

C. 1799

D. 1879

26. Which of the following statements about the "OK" sign is NOT true?

A. In the United States, it conveys that something is acceptable.

B. In Brazil, it symbolizes the best wish.

C. In France, it means "zero" or "nothing".

D. In Japan, it means "money".

27. Which of the following is NOT Finnish cultural custom?

A. Tips are necessary for restaurants and taxis.

B. Kiss of peace is only between intimate relationships.

C. Appointments should be arranged in advance and be on time

Продовження додатку II

D. They have snacks during afternoon tea time.

28. Which of the following may NOT happen in America?

A. Say hello to someone they don't know.

B. Encourage children to share.

C. Go Dutch with full sisters.

D. Call their parents by name.

29. The use of silence can be different in different countries. Which statement of the following is NOT correct?

A. Greeks uses silence as a way to refuse.

B. Egyptians use silence to protest.

C. In Pakistan, silence is considered as agreement.

D. Americans are uncomfortable with silence in conversations

30. The Enlightenment emerged in the 18th century. Which of the following is its core concept and values?

B. Utilitarianism (功利主义)

A. Relativism (相对主义)

D. Rationalism (理性主义)

C. Pragmatism (实用主义)

Section3 Communicative sills (4'x15)

31. You are a Chinese student studying in the United States. You have observed that American students do not have assigned seats in the classroom and are free to choose where to sit, which is different from the class in China. This cultural difference makes you reflect on the educational practices of both cultures. Which of the following would be the cultural differences between Chinese and American classrooms?

A Most American students tend to look down on their teachers, while most Chinese students don't.

B. The atmosphere of Chinese classrooms is more serious than that of American classrooms do not.

C. Chinese classrooms feature a good environment, while American classrooms do not.

D. Most Chinese students strictly observe classroom discipline, while most American students do not.

32. Yang Jun, a Chinese teacher, was invited to a British Bohunt middle school for academic communication. She found that students there were used to questioning teachers. In your opinion in what would be the difference between Chinese and British teachers roles in the classroom?

Продовження додатку II

- A. Most Chinese teachers have less authority than most British teachers in class.
- B. Most British teachers are stricter than most Chinese teachers in class.
- C. Most Chinese teachers are used to controlling the class while most British teachers tend to integrate into the class.
- D. Most British teachers focus on grades while most Chinese teachers concentrate on students' planning.
33. You and your friends visited a kabuki (歌舞伎) theater in Tokyo, where male actors dressed in ornate (华丽的) female costumes performed traditional dances and songs. You were surprised at the artistry and skills involved in kabuki performances and discussed with your friends how cross-dressing had been as a part of Japanese culture for centuries. In your opinion, what do most Japanese people think about cross-dressing?
- A. Most Japanese think cross-dressing is disgusting.
- B. Most Japanese think cross-dressing is acceptable.
- C. Most Japanese think cross-dressing is awkward.
- D. Most Japanese think cross-dressing is strange.
34. In a bustling (繁忙的) street in Mumbai, you saw a young India couple walking hand in hand with a warm smile. As they passed by a group of elderly Indian women, you saw one of the women turning to her friend and whispering. From your perspective, what is the view of most Indians on PDA (public displays of affection)?
- A. They believe whether to display affection in public is a personal right.
- B. They think people should be ashamed of PDA and it should be banned.
- C. They believe people use PDA as a disguise for their unreal love and unsuccessful relationship.
- D. They think PDA is a manifestation of genuine love, which is hard to control.
35. You were traveling in Europe and took a wrong turn. Feeling lost, you approached a passer-by and asked for directions. However, the person had a strong accent, which made it challenging for you to understand. What would you do?
- A. Say you couldn't understand and walk away.
- B. Ask him to guide you to the destination.
- C. Go on listening and try to figure out what he says

Продовження додатку II

D. Pretend to listen and then ask other people

36. You are a male purchasing agent who has a business trip to Saudi Arabia. When you first meet your Arabic colleague with his wife, what would you do?

A. Shake hands with your colleague by the left hand.

B. Shake hands with your colleague by the right hand.

C. Shake hands with both your colleague and his wife.

D. Shake hands with both your colleague and kiss his cheek.

37. You arrive in Tehran for a business meeting with several Iranian manager. You want to show respect for their culture and custom, which would help you to establish a good relationship with them for future collaborations. When you are having a business negotiation with these Iranian managers, what would you NOT do?

A. Engage in small talks and ask about their health.

B. Avoid discussing Iranian-the U.S. relations

C. Talk loudly during the small talks.

D. Discuss Israeli foreign and domestic policy.

38. You are a math teacher in a Japanese junior school. In class, you asked one of your Japanese students, Yuki, to solve a problem on the blackboard. However, Yuki hesitated and started to whisper with her classmates, which made you feel a little embarrassed. What would you do?

A. Stop Yuki and criticize her in class.

B. Say her name loudly until she answers your question

C. Ignore Yuki and interact with other students.

D. Ask another student to answer your question and understand Yuki's behavior.

39. You are a Chinese teacher teaching science in a British middle school. In practice class, one of your British students Sophie was chatting with other students. What would you do?

A. Feel angry and criticize Sophie roundly in class.

B. Stop Sophie and have her sit in the first row in the classroom.

C. Ignore Sophie and interact with other students.

Продовження додатку II

D. Ask Sophie questions and turn her attention back to class.

40. Zhang Meng is an exchange student at University of Cambridge. After class Zhang Meng asked his British classmate James to take a picture on campus for him. But when Zhang Meng made a reverse V-sign, James seemed angry. If you were Zhang Meng, what would you do?

A. Get confused and find another to help you.

B. Feel hurt and blame James for his bad temper.

C. Apologize to James and show your respect for British tradition.

D. Explain to James that V-sign is a gesture in China for taking pictures.

41. As an international student studying in the UK, you noticed that your Muslim roommate had been abstaining from food and drink during the day for nearly a week. How would you explain his behavior?

A. He was on a diet.

B. He made a religious mistake.

C. He was in a bad mood.

D. He was celebrating Ramadan.

42. You are a student at Peking University. When returning to your dormitory at dusk, you found your foreign roommate facing west, kneeling and kowtowing three times. How do you explain his behavior?

A. He is doing exercise.

B. He is a Muslim and he's praying.

C. He is a Christian and he's praying.

D. He is practicing a traditional ritual to honor his ancestors.

43. You are working in Saudi Arabia. You witnessed a scene at a social gathering where your male Saudi Arabian Colleague embraced and exchanged cheek kisses three times with another male Saudi Arabian colleague. How do you explain their behavior?

A. They are a same sex couple.

B. They are close friends.

C. They are paying for each other

D. They are imitating Western social etiquette.

Продовження додатку II

44. You are a Chinese student studying in the U.S. During a conversation with your classmate, you discovered that the number of students being homeschooled has doubled over the past few decades. Which of the following reasons may NOT explain this phenomenon?

- A. Because there is a lot of social pressure and peer pressure being placed on kids in American public schools.
- B. Because parents want to reduce their children's exposure to bullying in American public schools.
- C. Because homeschooling gives parents more control over what their kids are learning in the U.S.
- D. Because parents believe homeschooling can save them a lot of money in the U.S.

45. Wang Lei works at a Sino German joint venture. One day, the German general manager Christina criticized Wang's underperformance in front of others during the meeting. Wang thought he lost his face and was not satisfied with the manager. How do you evaluate their conflicts?

- A. Wang was too emotional about his manager's behavior.
- B. Christina didn't respect her staff.
- C. Christina separated work from personal emotion.
- D. Wang was not cooperative at work.

Section 4 Cognitive skills (1x15)

46. Your company wanted to cooperate with a Swiss company, and as the manager at your discussing business, he shared insights about Swiss culture and custom with you. After having this appointment with the Swiss manager, what would you learn?

- A. The Swiss are punctual.
- B. The Swiss tend to arrive earlier than the agreed time.
- C. The Swiss tend to arrive later than the agreed time.
- D. The Swiss are casual about time.

47. Huang Ming invited his German colleague Tom to have dinner at his home. During the dine, Tom praised Hang Ming's wife for making such fancy Chinese food. However, Hoang Ming said the dishes made by his wife were a bit salty. Then Huang's wife just smiled, which confused Tom. How do you evaluate Huang's behavior?

Продовження додатку II

A. Chinese husbands usually disrespect their wives at the dinner table.

B. Chinese are honest at the dinner table.

C. Chinese are not very concerned about table manners.

D. Chinese reject the compliment to show modesty.

48. Your American friend complained to you, "I can't believe all my work is gone just like this. I've worked my butt off on this all day." What would you do if you were confused about what he said?

A. Directly ask your friend to explain the meaning.

B. Continue the conversation.

C. Guess the meaning based on the context.

D. Talk about something else.

49. You meet the French manager to discuss business cooperation. He greeted you with handshakes, and then you two began to talk about business. After the negotiation with the French manager, what would you learn?

A. Frenchmen do not stress formalities when interacting with strangers.

B. Frenchmen are comfortable with ambiguity and risks.

C. Frenchmen enjoy winning in business.

D. Frenchmen do not like to draw their conclusions during a negotiation.

50. You were invited to an American friend's house for dinner, and you found that your friend directly called his parents' names rather than using "mom" or "dad". What can you learn from this experience?

A. Americans are not taught to respect their parents.

B. Americans and their parents are equal individuals.

C. Americans directly call their parents' names to express love.

D. Americans usually treat their parents' as friends.

51. You are a manager of a Sino-American joint venture. One day you found an American subordinate sitting directly in your office chair. You were confused and asked the reason. He replied that his chair made him feel uncomfortable and he just wanted to work effectively. What could you learn from this phenomenon?

Продовження додатку II

- A. Americans are individualistic.
- B. Americans have low power distance.
- C. Americans have high power distance.
- D. Americans share a high-context distance.

52. You were responsible for removing a German steel factory since your company had just taken over it. During the demolition (拆除) and transportation, the German workers believed that they should strictly follow the regulations to guarantee safety. However, the Chinese believed they had enough experience in this situation. What do you learn from this conflict?

- A. Chinese usually have a weak sense of safety.
- B. Germans are usually rigid and inflexible.
- C. Chinese have low power distance.
- D. Germans prefer to follow regulations and standards.

53. Janice is a young American engineer working for a manufacturing joint venture in Nanjing. She was eager to acquaint herself with some Chinese people, she invited one of her Chinese colleagues, Wu Xue, to her home for dinner. After arriving at her house, Wu was impressed by the apartment and asked about the price of the TV, video player, vacuum cleaner, and other things. Janice was confused and refused to answer Wu's questions. If you were Wu Xue, what can you learn from this conflict?

- A. Americans value privacy very much.
- B. Americans are not friendly.
- C. Americans don't like to answer foreigners' questions.
- D. Chinese always start a conversation with the price of personal possessions.

54. When traveling in India, an Indian friend of yours offered to show you around. On the appointed day, when your friend rushed to you and said, "I should tell you don't wear good clothes. Today is Day of Holi." Just then, your clothes were sprayed with color water. What do you learn from this experience?

- A. Indian people spray color water on others to express joy and best wishes.
- B. Indian people are gross and rude for spraying color water on others without permission
- C. Indian people have low power distance.
- D. Indian people share a culture with high indulgence.

Продовження додатку II

55. You were the manager of an Iran company. Your Irani subordinate completed the task very well and you gave her a thumbs-up sign. However, she seemed a little angry. What can you learn from this conflict?

- A. In Iran, a "thumbs-up" is a rude sign.
- B. In Iran, a "thumbs-up" refers to doing a terrible job.
- C. In Iran, it is not acceptable for a superior to praise a subordinate.
- D. In Iran, it is not praiseworthy to finish a task well.

56. When participating in a summer camp, you met a Tunisian roommate. One day, when he asked you to help him ask for a leave, you gave him an "OK" sign. However, he seemed to get a little bit angry. What do you learn from this conflict?

- A. Tunisians believe using gestures to respond is not polite.
- B. Tunisians have a low-context culture.
- C. Tunisians cannot understand this sign.
- D. Tunisians regard this gesture as "I will kill you".

57. You are working at an American company now. One day, when meeting the Japanese delegate, you wore a red dress and found the Japanese delegate a little upset. What do you learn from this conflict?

- A. Japanese regard red as a dangerous color.
- B. Japanese women sly do not wear a dress when working.
- C. Japanese believe wearing dress is no serious when doing business.
- D. Japanese have high power distance.

58. One day, you mentioned to your American friend that you were paying to visit his city, and he kindly offered you to stay at his house. However, he added that you would need to cover the expenses for food, gas, etc. during your visit. You felt very confused. What can you learn from this conflict?

- A. Most Americans are mean to their friends.
- B. Most Americans believe that friends should be equal.
- C. Most Americans hate the visit of friends.
- D. Most Americans care about money.

Продовження додатку II

59. You were assigned to meet a French client at a formal business meeting. As soon as you were introduced to him, he leaned forward and planted a kiss on your cheek as a form of greeting. You felt very uncomfortable about it. What can you learn from this conflict?

- A. Frenchmen like to keep a close distance in interpersonal communication.
- B. Frenchmen are always too enthusiastic.
- C. In France, it is common to greet others with a kiss.
- D. In France, a kiss is a sign to express love.

60. On hot summer day, you bought some watermelons to eat and share them with your African American roommate, but he suddenly became very angry. What can you learn from this conflict?

- A. African Americans don't like eating watermelon.
- B. African Americans are not allowed to eat watermelon in their culture.
- C. Inviting African Americans to eat watermelon is insulting.
- D. Inviting African Americans to eat something round is insulting.

Section 5 Awareness (3' x15)

61. One day, Xiao Li and her Christian friend Mike from America were chatting on WeChat. He showed Xiao Li his painting, which was really wonderful. Xiao sent him "666" to show her appreciation of the painting. However, Mike texted her an angry face emoji. If you were Xiao Li, what do you think of it?

- A. Mike thought you were praising his painting insincerely.
- B. Mike thought you were laughing at his painting.
- C. Mike hated numbers and anything related to math.
- D. Mike hated "666" because it is a number concerning something bad.

62. Zhang Xiao is an international Chinese student at a British university. One day, Zhang was invited to a party on Christmas Day. When she got there, she walked around and came to the corner of the dining table which was under the mistletoe. To her surprise, the boy just standing next to her suddenly kissed her. If you were Zhang Xiao, how do you think of it?

- A. The boy does not respect you.
- B. The boy is a typical playboy and likes flirting with girls.

Продовження додатку II

- C. It is normal that girls will be kissed when they stand under the mistletoe on Christmas Day.
- D. The boy must be the host of the party, and it is customary in British culture for the host to kiss his guest.
63. Jim is an international student from America, and he has studied in China for 2 years. One day, Lin Xiang invited Jim to his house for dinner. As it was cold and snowy outside, Lin gave him a cup of hot water, but he rejected it and asked for a cup of ice water. If you were Lin Xiang, what would you think of it?
- A. He might prefer cold drinks just like most other Americans.
- B. He might think that drinking hot water is harmful to his health.
- C. He might want to show his strong body in this way.
- D. He might be very thirsty and want to drink ice water to relieve his thirst.
64. Zhao Jing is a Chinese teacher at an international school in the United States, and she has just received a new student from South Korea. During a class, she noticed that the student often avoided making direct eye contact with her or the other students. She also noticed that he seemed to hesitate to speak up in class or ask questions. If you were Zhao Jing, what do you think of it?
- A. The student deems direct eye contact disrespectful or impolite.
- B. The student is not interested in the class.
- C. The student might be shy or introverted.
- D. The student might have a hearing problem.
65. Huang Dong was appointed to be the manager of her company in the Pakistani branch. Her company was marketing milk, and she changed the slogan into "Milk, endless as water" which is very popular and effective in promoting sales in China. However, the profit decreased by 12% compared with the last month in Pakistan. If you were Huang Dong, what do you think of it?
- A. Pakistanis seldom drink milk.
- B. Pakistanis don't get the meaning of the slogan and can't appreciate it.
- C. Pakistanis are so conservative that they don't welcome transnational companies.
- D. Pakistanis are too poor to afford the milk in their daily life.

Продовження додатку II

66. Wang Qian is a manager at a multi-national company and she has recently hired a new employee from India. During a meeting with team, the Indian employee frequently nodded his head to express agreement with what others were saying, even when he might not fully understand. If you were Wang Qian, what do you think of it?

- A. The employee is trying to show respect to his colleagues by nodding, even if he doesn't fully understand.
- B. The employee is not interested in the meeting and is just pretending to pay attention.
- C. Even if the employee is confused about others' words, he doesn't want to ask questions for fear of appearing ignorant.
- D. The employee is suffering from a medical condition that causes him to nod frequently.

67. Zhang Li's boyfriend Peter is Swedish. When Zhang visited Peter's parents for the first time, she found that Peter's father was washing dishes while his mother was talking with her. If you were Zhang Li, how do you think of it?

- A. Peter's mother has a higher position than his father in the family.
- B. The family relations in Sweden are quite equal.
- C. Peter's mother is not responsible for housework.
- D. Peter's father dotes on his mother and doesn't engage her in any housework.

68. Wu Wei is a new employee in a French company. Her French colleague, Juliet, invited Wu to a dinner party at her house. In order to show politeness and gratitude, Wu prepared a bottle of expensive wine as a gift for Juliet. When she sent the wine to Juliet, Juliet did not seem to be happy and was a little astonished. If you were Wu Wei, how do you think of this?

- A. Juliet does not like wine.
- B. Juliet has already prepared wine for the dinner.
- C. Juliet thinks the gift is too expensive.
- D. Juliet thinks giving wine as a gift is inappropriate.

69. Zhou Nan started her sophomore year this new semester at Central China Normal University. There comes a new foreign teacher Lawton who is from Australia in her class. One day, Lawton wrote an old English idiom on the board but made an obvious spelling mistake. If you were Zhou Nan, which of the following is the most appropriate for you to do?

Продовження додатку II

- A. Keep silent and wait for the teacher to discover the mistake by herself.
- B. Talk with other classmates about the mistake.
- C. Tell the teacher the mistake directly in class.
- D. Talk to the teacher about the mistake after class.

70. Zhao Jia is a Chinese who has been in Germany for almost ten years. Zhao is planning to spend the whole day with her German friend Leon and his family. They will have lunch and dinner together. Leon has also invited some of his German friends to join them. Zhao is aware that Germans have a different culture from the Chinese, and she wants to be respectful and polite. If you were Zhao Jia, which of the following is the most appropriate for you to do?

- A. Visit Leon directly and take some fruits.
- B. Make an appointment before you visit Leon and prepare a bottle of champagne.
- C. Arrive at Leon's house a quarter ahead of the agreed time.
- D. Arrive at Leon's house a quarter later than the agreed time.

71. Li Meng was promoted to the sales manager of an international enterprise in Melbourne last Friday. She held a party and invited her to take part in it. At the party, her employee Jack toasted to her. He tapped the tip of the glass with hers in the same place and even above the corresponding lip of hers. And he did not bottom up his booze. If you were Li Meng, which of the following is the most appropriate for you to do?

- A. Ask him to bottom up his booze.
- B. Raise your glass higher when he toasts you next time.
- C. Lower your glass than his when he toasts you next time.
- D. Do not care about such things and enjoy the party with your colleagues.

72. Han Ning and her friend just arrived in Sydney for traveling. Han got into a restaurant and yelled out "Waiter, I want a cup of juice!" The waiter came to Han but it seemed that he was not willing to do that. If you were Han Ning, which of the following is the most appropriate for you to do?

- A. Tip the waiter immediately to get your drinks.
- B. Make complaints to the manager about the waiter's bad attitude.
- C. Apologize to the waiter immediately.

Продовження додатку II

D. Order two cups of juice instead.

73. Xia Yue and his family are traveling to Lille. At noon, they had lunch at a small French restaurant. His dad and his grandparents were talking aloud in the restaurant, which drew a lot of strange attention from other customers. If you were Xia Yue, which of the following is the most appropriate for you to do?

A. Glare back at them.

B. Ask your family to lower their voice.

C. Pretend not to notice this.

D. Go to the washroom to cover your awkwardness.

74. Yao Qi is now the director of an American company. This week, his secretary Lucy asked for leave, and he wanted Mike to take over Lucy's job for just two days, but Mike refused. If you were Yao Qi, which of the following is the most appropriate for you to do?

A. Fire Mike directly.

B. Cut Mike's salary.

C. Ask another staff to do this.

D. Do not force Mike to do this.

75. Wang Liang was attending a wedding ceremony in St. Petersburg. During the ceremony, the couple's parents sent them a crystal glass and the couple just broke it in front of all the guests.

If you were Wang Liang, how do you think of the couple's behavior?

A. They break the glass by accident.

B. They do this to arouse the guests' attention and are going to give a speech.

C. They do this to express their respect and gratitude to their parents.

D. They do this to show that they are ready to embrace their new and happy life.

II. Short Answer Questions (45)

In this part there are six short-answer questions which describe situations of intercultural communication. Write your answer to each question and your answer may require a word, a phrase, a sentence or a paragraph. What is required is usually indicated by the amount of space allowed for your answer and the number of marks (weighting) of the question.

Продовження додатку II

76. Tim is a foreign language teacher from Australia in your college. To be better familiar with students, he invites your class to have a party in his house. What's your response to it? Why? (6')

77. You are going to further your study in Britain this September. Coincidentally you notice there is a lecture on British social etiquette tonight in your university. Are you interested in it? Why? (6)

78. When you are studying in the library, you sit beside an international student from the Middle East. He has a very strong smell of perfume. How do you think of it? Why? (6)

79. You work at a clothing company in Spain. You have been told that there will be a meeting at 9 am tomorrow. The next day you arrive at the conference room at 8: 55 am and are surprised to find the room is empty. Ten minutes later, no one shows up. How do you think of it? What would you do? Why? (9)

80. You are an international student in America. This Saturday, you were invited by your native friend Amy to have lunch at her house. When you finished lunch, you told Amy and her family members that you had to leave now. And they just waved their hands and said goodbye to you. How do you think of it? What would you do? Why?(9)

81. You are studying in an American university. One day, you wore a new dress. When you met your American friend Jane, she directly said, "I don't think this dress fits you well." How do you think of her behavior? What would you do? Why? (9)

III. Case Analysis

Directions: For this part, you are allowed 30 minutes to analyze the following two cross- cultural cases. Each case is followed by question(s). You should write your answers to the questions.

Case I (15')

The Chinese girl Wang Lan was going to study in an American high school. But when she arrived there and began her school life, it was hard for her to adapt to American teachers' teaching styles and methods. She found that the teachers dressed casually and often sat on the table during class hours. Teachers rarely lectured like Chinese teachers, but always asked students to discuss questions and make reports themselves.

Q: In this station, how can Wang Lan resolve the intercultural conflict?

Case I (30)

Bill from America is an owner of a small business that employs about thirty people from various countries. Given the company is small, the employees interact closely with one another in a friendly and

Продовження додатку II

comfortable environment, and their relationship with Bill is also harmonious. Bill sees himself more as a friend to his employees than their boss and often socializes with his employees after work. One day Bill asked Ram, one of the employees from Korea, whether he would come early the next day to help set up the room for a surprise farewell party for another employee Susan. Ram actually had to prepare for the committee meeting the next day and also had much work to do. The conversation was like this: Bill: Hey Ram. Would you mind coming early to help set up the chairs for Susan's farewell party tomorrow? I had arranged for someone else to do it but he canceled at the last minute.

Ram: Er... Sure, if you need me to help, I can. I'll make some adjustments to my schedule...

Bill: Hey, I know you've got that meeting afterward, and if it's too much, just say it.

Ram: No, no problem.

Bill: Thanks, you're a champ! (*He's thinking: Great guy. Always ready to jump in and help!*)

Q1: Please describe the cross-cultural conflicts in this case. (8')

Q2: What are the possible solutions to these conflicts? (8')

Q3: Please evaluate this case with cross-cultural theories. (14')

Keys to ICT

I. Multiple Choice

Section 1 (3' X15)	1-5 CADAC	6-10 BDCAA	11-15 DDDBB
Section 2 (3'X15)	16-20 BDCDC	21-25 CDBAB	26-30 BACCD
Section 3 (4'X15)	31-35 BCBBC	36-40 BCDDD	41-45 DBBDC
Section 4 (4'X15)	46-50 ADABB	51-55 BDAAA	56-60 DCBCC
Section 5 (4'X15)	61-65 DCAAB	66-70 ABCDB	71-75 DCBDD

II. Short answer questions

76. I'm glad to go to the party. Because I like to interact with foreigners and want to make more friends.

77. Yes, I'm interested in the lecture and would like to attend it. Because I want to know more about British culture and it might help me better adapt to the life in Britain.

78. I think it's natural/normal and I can understand it. Because people in different countries have different habits and they should be treated equally.

Продовження додатку II

79. I think it is normal... I will wait for them and try to be consistent with their habit next time. Because Spanish people have a different concept of time and I should respect their culture.

80. I think it is natural/reasonable.. I will thank for their invitation and leave without any bad feelings. Because American people won't ask you to stay in order to show their hospitality and friendliness like Chinese people.

81. I think her behaviour is acceptable and well-meant. I would forgive her behaviour. / I would not mind her behaviour. Because American people tend to express opinions in a more direct way.

III. Case analysis

Case I (15')

Case II (30')

Додаток К

Факторно-критеріальна (кваліметрична) субмодель розвитку
міжкультурної компетентності
бакалаврів-перекладачів (на основі відповідної кваліметричної моделі Г. Єльнікової)

Таблиця К.1

<u>№</u>	<u>Параметри Р</u>	<u>Вагомість -М</u>	<u>Фактори Ф</u>	<u>Вагомість -m</u>	<u>Критерії К</u>	<u>Вагомість - V</u>	<u>Часткова оцінка критеріїв -К</u>	<u>Часткова оцінка факторів - Ф</u>	<u>Часткова оцінка параметрів - Р</u>
<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>10</u>
1.	Професійна підготовка бакалаврів-перекладачів	М ₁	1. Науково-теоретична та методична підготовка бакалаврів-перекладачів	m ₁	1. Теоретичні знання перекладу	V ₁	K ₁	Ф ₁	Р ₁
					2. Знання наукової методики дисципліни перекладу	V ₂	K ₂		
					3. Знання основних нормативних документів з перекладацької освіти	V ₃	K ₃		
					4. Розвиток професіоналізму як показник творчої діяльності бакалаврів-перекладачів	V ₄	K ₄		
			2. Психолого-педагогічна підготовка бакалаврів-перекладачів	m ₂	5. Знання психофізіологічних особливостей бакалаврів-перекладачів	V ₅	K ₅	Ф ₂	
					6. Знання психологічних закономірностей навчання та розвитку бакалаврів-перекладачів	V ₆	K ₆		
					7. Знання теоретичних основ педагогіки перекладу	V ₇	K ₇		
					8. Володіння розширеними знаннями та навичками спілкування як основа для розвитку міжкультурної компетентності	V ₈	K ₈		
			3. Методична підготовка бакалаврів-перекладачів	m ₃	9. Уміння орієнтуватися в основних тенденціях, що визначають сучасний стан перекладацької освіти	V ₉	K ₉	Ф ₃	

Продовження додатку К

Продовження таблиці К.1

№	Параметри Р	Вагомість - М	Фактори Ф	Вагомість - m	Критерії К	Вагомість - V		Часткова оцінка факторів - Ф	Часткова оцінка параметрів - Р
—	—	—	—	—	10. Здатність забезпечити практичну спрямованість навчального процесу з перекладу, застосувати міжмовні вміння та навички в реальному перекладацькому завданні	<u>V₁₀</u>	<u>K₁₀</u>	—	—
					11. Уміння моделювати матеріал з урахуванням форм, методів, прийомів організації навчання перекладу відповідно до теми, мети та її значення	<u>V₁₁</u>	<u>K₁₁</u>		
					12. Уміння самокоригувати та спрямовувати поведінку бакалаврів-перекладачів у різних комунікативних ситуація	<u>V₁₂</u>	<u>K₁₂</u>		

Продовження додатку К

**Факторно-критеріальна (кваліметрична) субмодель розвитку
міжкультурної компетентності
бакалаври-перекладачі (комп'ютерна підтримка з використанням
редактора Excel)
(на основі відповідної кваліметричної моделі Г. Сльникової)**

Таблиця К.2

№	Параметр	Вагомість - М	Фактори Ф	Вагомість - м	Критерії	Вагомість - V	Часткова оцінка критеріїв К	Часткова оцінка факторів - Ф	Часткова оцінка параметрів - Р
1.	Професійна підготовка вчителя філологічних дисциплін	0,22	1. Науково-теоретична та методична підготовка бакалаврів-перекладачів	0,36	1. Теоретичні знання перекладу	0,27			
					2. Знання наукової методики дисципліни перекладу	0,29			
					3. Знання основних нормативних документів з перекладацької освіти	0,19			
					4. Розвиток професіоналізму як показник творчої діяльності бакалаврів-перекладачів	0,25		0,00	
			2. Психолого-педагогічна підготовка бакалаврів-перекладачів	0,28	5. Знання психофізіологічних особливостей бакалаврів-перекладачів	0,35			
					6. Знання психологічних закономірностей навчання та розвитку бакалаврів-перекладачів	0,17			
					7. Знання теоретичних основ педагогіки перекладу	0,13			
					8. Володіння розширеними знаннями та навичками спілкування як основа для розвитку міжкультурної компетентності	0,35		0,00	

Продовження додатку К

Продовження таблиці К.2

№	Параметр и Р	Вагомість -М	Фактори Ф	Вагомість -m	Критерії	Вагомість - V	Часткова оцінка критеріїв К	Часткова оцінка факторів - Ф	Часткова оцінка параметрів - Р
			3. Методична підготовка бакалаврів-перекладачів	0,36	9. Уміння орієнтуватися в основних тенденціях, що визначають сучасний стан перекладацької освіти	0,12			
					10. Здатність забезпечити практичну спрямованість навчального процесу з перекладу, застосувати міжмовні вміння та навички в реальному перекладацькому завданні	0,32			
					11. Уміння моделювати матеріал з урахуванням форм, методів, прийомів організації навчання перекладу відповідно до теми, мети та її значення	0,28			
					12. Уміння самокоригувати та спрямовувати поведінку бакалаврів-перекладачів у різних комунікативних ситуація	0,28		0,00	0,00
2	Здійснення навчального процесу підготовки бакалаврів-перекладачів	0,36	4. Розвиток професіоналізму як показника особистості та психофізіологічного механізму бакалаврів-перекладачів	0,31	13. Усвідомлення перекладачем тотожності перекладу	0,22			
					14. Бажання точно перекласти один мультимодальний текст в інший варіант, відповідно до можливостей студентів-перекладачів	0,30			
					15. Спрямованість перекладацької діяльності на формування всебічно розвинутої культурно-мовної особистості	0,25			
					16. Психоемоційний стан бакалаврів-перекладачів у процесі перекладу	0,23		0,00	
			5. Уміння міжмовного прагматичного вираження та	0,36	17. Уміння усвідомлювати рівень власної перекладацької компетенції, своєї міжмовної комунікації	0,29			

Продовження додатку К
Продовження таблиці К.2

№	Параметр и Р	Вагомість -М	Фактори Ф	Вагомість -m	Критерії	Вагомість - V	часткова оцінка критеріїв К	часткова оцінка факторів - Ф	часткова оцінка параметрів - Р
					29. Адаптивна компетентність	0,1 0			
					30. Інформаційна грамотність	0,1 2		0,00	
			8.Академічна грамотність	0,3 3	31. Знання теорії перекладу, інших дисциплін, таких як літературна культура та бізнес	0,1 0			
					32. Здатність об'єктивно оцінювати твори перекладу, використовуючи теоретичну критику чи інструменти	0,1 8			
					33. Здатність розвивати мультикультурну обізнаність і сприяти перекладацькій компетентності та професійній компетентності	0,2 7			
					34. Здатність поважати цінності інших культур у передачі культурних звичаїв у цільову культуру	0,2 7			
					35. Навички ведення культури читання та діяльності в галузі перекладознавства	0,1 8		0,00	
			9. Інформаційно-комунікативна грамотність	0,2 5	36. Вміння працювати з інформаційно-комунікаційними технологіями	0,1 6			
					37. Можливість створення слайдів презентації для ефективної підтримки процесу навчання перекладу	0,1 4			

Додаток Л

Узагальнені дані моніторингу результативності розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів

Таблиця Л.1

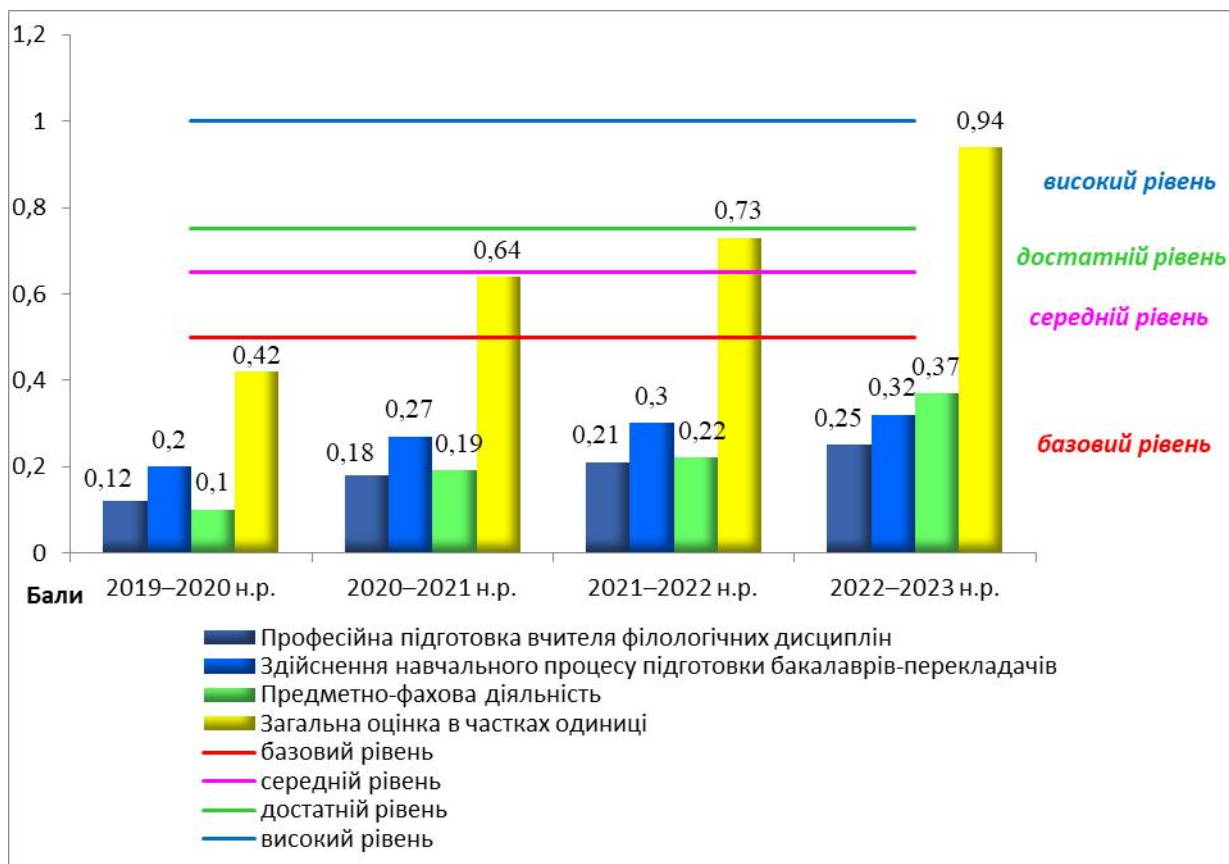
фактор – Ф	часткова оцінка факторів			
	2019–2020 н.р.	2020–2021 н.р.	2021–2022 н.р.	2022–2023 н.р.
1. Професійна підготовка вчителя філологічних дисциплін	0,12	0,18	0,21	0,25
2. Здійснення навчального процесу підготовки бакалаврів-перекладачів	0,20	0,27	0,30	0,32
3. Предметно-фахова діяльність	0,10	0,19	0,22	0,37
Загальна оцінка в частках одиниці	0,42	0,64	0,73	0,94

Якщо загальна сума балів у таких межах:

- до 0,5 – базовий рівень міжкультурної компетентності;
- від 0,5 до 0,65 – середній результат;
- від 0,65 до 0,75 – достатній результат;
- від 0,76 до 1,00 – високий результат міжкультурної компетентності, що відповідає очікуванням адміністрації.

Продовження додатку Л

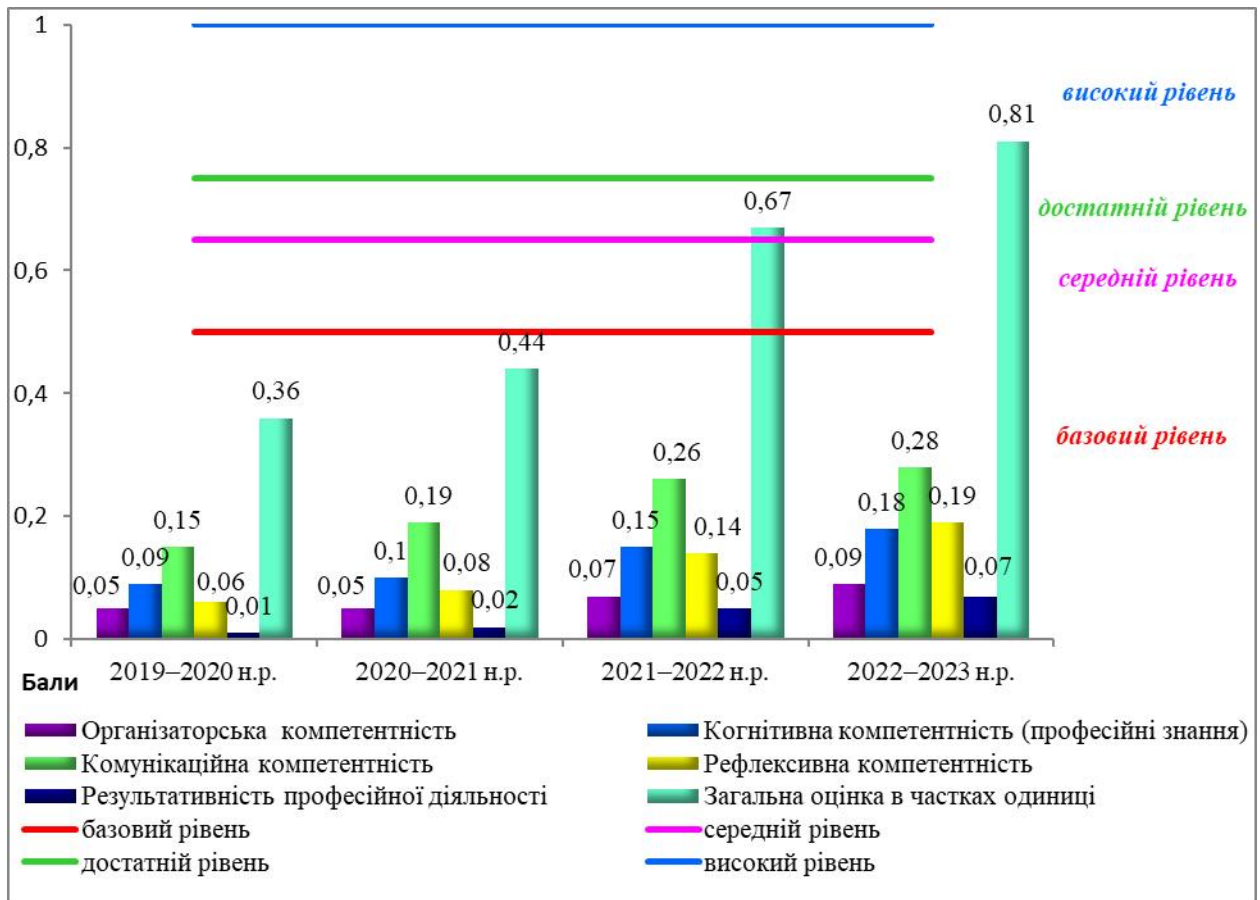
Додаток М

Узагальнені дані моніторингу результативності визначення професійної компетентності викладачів кафедри іноземної філології університету провінції Сичуань КНР щодо розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів

Таблиця М.1

Фактор – Ф	Часткова оцінка факторів			
	2019–2020 н.р.	2020–2021 н.р.	2021–2022 н.р.	2022–2023 н.р.
1. Організаторська компетентність	0,05	0,05	0,07	0,09
2. Когнітивна компетентність (професійні знання)	0,09	0,10	0,15	0,18
3. Комунікаційна компетентність	0,15	0,19	0,26	0,28
4. Рефлексивна компетентність	0,06	0,08	0,14	0,19
5. Результативність професійної діяльності	0,01	0,02	0,05	0,07
Загальна оцінка в частках одиниці	0,36	0,44	0,67	0,81

Продовження додатку М

Якщо загальна сума балів у таких межах:

- до 0,5 – рівень професійної діяльності не відповідає очікуванням науково-педагогічних працівників, завідувачів кафедр, адміністрації;
- від 0,5 до 0,65 – середній рівень;
- від 0,65 до 0,75 – достатній рівень;
- від 0,76 до 1,00 – високий рівень професійної діяльності, що відповідає очікуванням науково-педагогічних працівників, завідувачів кафедр, адміністрації.

Додаток Н

Список зарахованих публікацій за темою дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Liu Yanshi The culture teaching model from the perspective of cross-cultural competence: building and practice. *«Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. 2022. Вип 48, Том 2. С. 293–298. (Index Copernicus) (0,48 ум.-друк. арк.)

Doi: [10.24919/2308-4863/48-2-50](https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-2-50)

URL:http://www.aphn-journal.in.ua/archive/48_2022/part_2/50.pdf

2. Liu Yanshi The Approaches to Improving the Core Competences of Bachelor-translators Based on the Social Demands. *«Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. 2021. Вип. 45, Том 2. С. 144–148. (Index Copernicus) (0,41 ум.-друк. арк.)

DOI:[10.24919/2308-4863/45-2-24](https://doi.org/10.24919/2308-4863/45-2-24)

URL:http://www.aphn-journal.in.ua/archive/45_2021/part_2/45-2_2021.pdf

3. Liu Yanshi Training of Future Undergraduate Translators in Chinese Universities under Pedagogic Conditions. *«Педагогічні науки: теорія та практика»*. 2021. Вип. 3. С. 77-83. (Index Copernicus) (0,27 ум.-друк. арк.)

URL:<http://www.journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/2578>

4. Лю Яньши, Кравченко Г. Ю. Сутність і структура міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів. *Імідж сучасного педагога*. 2021. Вип. 2, №197. С. 42–46. (0,38 ум.-друк. Арк. / 0,19 ум.-друк. арк.).

DOI:<https://doi.org/10.26661/2786-5622-2021-3-10>.

URL:166http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/25885/1/Стаття%203%20Кравченко%20Г%20Ю.pdf

Особистий внесок здобувача: у визначенні та обґрунтуванні структура

міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів.

5. Лю Яньши , Кравченко Г. Ю. Підготовка перекладачів-бакалаврів у закладах вищої освіти Китаю. Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. Укр. інж.-пед. акад. / за ред. Д. В. Коваленко. Харків, 2020. № 67. С. 162–170. (0,7 ум.-друк. Арк. / 0,35 ум.-друк. арк.)

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2020-67-162-166>

URL: <https://jped.uipa.edu.ua/index.php/JPED/article/view/360/295>

Особистий внесок здобувача: у розкритті особливості підготовки перекладачів-бакалаврів у закладах вищої освіти Китаю

Статті у періодичному науковому виданні держави, яка входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу (Республіка Польща)

6. Liu Yanshi. A Study of Translation Teaching Model Based on Workplace Learning in the Artificial Intelligence Era. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022. Vol. 2, № 1(45). P. 36–40. (Index Copernicus) (0,43 ум.-друк. Арк.)

URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/jornal/71>

Дослідження моделі навчання перекладацьких семінарів на основі навчання на робочому місці в епоху штучного інтелекту.

7. Liu Yanshi. An Empirical Study on Intercultural Competence of Chinese University Teachers Working with Bachelor-Translators. *Scientific Journal of Polonia University*. 2023. Vol. 1, № 56. P. 154–160. (Index Copernicus) (0,48 ум.-друк. арк.)

DOI: [10.23856/5622](https://doi.org/10.23856/5622)

URL: <http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/1050>

Емпіричне дослідження міжкультурної компетенції китайців Викладачі університетів у роботі з бакалаврами-перекладачами

8. Liu Yanshi Bachelor-translator's professional competence training for the competitive labor market. *Vzdelávanie a spoločnosť VI*. 2021. P. 138–144. (0,49

ум.-друк. арк.)

URL:<https://www.pulib.sk/web/pdf/web/viewer.html?file=/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova16/subor/9788055527291.pdf>

Інші публікації за темою дисертації

Матеріали наукових конференцій:

9. Liu Yanshi. Building the competence structure model for translation teachers and its promotion strategies in the technology-empowered era. *Київський науково-педагогічний вісник*. Київ, 2021. Вип. 24. С. 34-39. (0,29 ум.-друк. арк.)

URL:http://www.knopp.org.ua/file/24_2021.pdf

10. Лю Яньши. Формування міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів в умовах бакалаврату. *Мережа шкіл новаторства України: Розвиток професійної компетентності керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у контексті реалізації післядипломної освіти*. Київ, 2021. С. 62–64. (0,03 ум.-друк. арк.)

URL:<https://ed.poippo.pl.ua/bitstream/022518134/533/1/Збірник%20тез%20ВНПК-2021.pdf>

11. Liu Yanshi. THE IMPORTANCE OF INTERCULTURAL COMPETENCE FOR ENGLISH TEACHERS. *Адаптивні процеси в національній системі освіти*: зб. мат V Всеукр. Наук. Форуму. (Харків, 30-31 січня 2020 р.). Харків, 2020. С. 104–106. (0,18 ум.-друк. арк.)

URL:http://adaptive.org.ua/files/zbirka_forum.pdf

12. Liu Yanshi, Kravchenko H. INFLUENCE ON THE CULTIVATION OF CROSS-CULTURAL COMPETENCE OF BACHELORS OF TRANSLATION AND INTERPRETING. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*: мат. Між нар. Наук.-практ. Конфер., (м. Харків – м. Торунь, 3–4 березня 2020 р.). Харків, 2020. С. 282–285. (0,29 ум.-друк. Арк. / 0,15 ум.-друк. арк.)

URL:http://kafacco.hneu.edu.ua/pdf_materials/Konf_2020.pdf

13. Liu Yanshi. CULTURAL MISUNDERSTANDINGS IN THREE

ENGLISH VERSIONS OF SHUPU FROM THE SKOPOS THEORY PERSPECTIVE. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність* : матеріали XIV Міжнар. наук.конф. (м. Київ, 5 листопада 2020 р.). Київ, 2020. С. 148–157. (0,1 ум.-друк. арк.)

URL:[file:///C:/Users/User/Downloads/Збірник%20матеріалів%20XIV%20Міжнародної%20наукової%20конференції%20«Китайська%20цивілізація%20традиції%20та%20сучасність»,%202020%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Збірник%20матеріалів%20XIV%20Міжнародної%20наукової%20конференції%20«Китайська%20цивілізація%20традиції%20та%20сучасність»,%202020%20(1).pdf)

14. Liu Yanshi, Kravchenko H. Intercultural competence of chinese university teacher. *Адаптивні процеси в освіт:* мат. II Міжнародного наукового форуму (м. Київ - Харків - Запоріжжя, 07-08 лютого 2023 р.). Київ, Харків, Бердянськ, 2023. С. 190–192. (0,13 ум.-друк. Арк. / 0,07 ум.-друк. арк.)

URL:https://lib.iitta.gov.ua/734493/1/%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%A3%D0%9C_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82_2023.pdf

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І
НАУКИ УКРАЇНИ

MINISTRY OF EDUCATION AND
SCIENCE OF UKRAINE

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

тел. +38(0462) 665-103;
факс +38(0462) 665-105
E-mail: cstu@stu.cn.ua
www.stu.cn.ua
Код ЄДРПОУ 05460798

CHERNIHIV POLYTECHNIC
NATIONAL UNIVERSITY

вул. Шевченка, 95, Чернігів, 14035,
Україна

95, Shevchenko str., Chernihiv, 14035,
Ukraine

№ _____
На № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Лю Яньши

за темою «Розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської народної республіки)»
поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки

На основі положень Законів України «Про вищу освіту», «Про професійний розвиток працівників», «Навчальний посібник для студентів англійської мови в загальноосвітніх вищих навчальних закладах», «Національний стандарт якості викладання для бакалаврату в загальноосвітніх вищих навчальних закладах», «Китайські стандарти володіння англійською мовою», «Китайські стандарти рівня оцінки здібностей перекладу», автором розроблена освітньо-кваліфікаційна характеристика міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів. Визначено базові, загально професійні та спеціальні професійні компетентності, що складають освітньо-кваліфікаційну характеристику міжкультурної компетентності бакалавра-перекладача.

Результати дослідження Лю Яньши, що представлені в дисертаційній роботі «Розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської народної республіки)» впроваджувались в

освітній процес у Національному університеті «Чернігівська політехніка» протягом 2021-2023 рр.

У своїй роботі Лю Яньши виділяє структуру міжкультурного розвитку компетентності бакалаврів-перекладачів, яка має такі складові: 1. Професійна підготовка перекладачів. 2. Здійснення освітнього процесу шляхом навчання та практики перекладу. 3. Предметно-професійна діяльність.

Новизна дослідження полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов та моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Автором запропоновано технології розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Проведена апробація дала підстави для висновків про результативність розроблених Лю Яньши матеріалів: інструментарію визначення ефективності розвитку міжкультурної професійної компетентності бакалаврів-перекладачів; корекційно-розвивальної програми динамічного курсу й спецкурсу розвитку професійної та міжкультурної компетентності вчителів іноземних мов.

Довідку обговорено і затверджено на засіданні кафедри іноземної філології.

Проректор
з наукової роботи

В.Г. Маргасова

四川文理学院

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Лю Яньши
за темою «Розвиток міжкультурної компетентності
бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської народної
республіки)»
поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки

Підготовка висококваліфікованих перекладацьких кадрів, які успішно вирішують професійні завдання, стає одним із пріоритетних стратегій держави в розвитку сучасного лінгвістичного освіти. Міжкультурні дослідження стали видатною наукою в Китаї.

Міжкультурна компетенція є однією з основних концепцій міжкультурної комунікації. Подібними або пов'язаними поняттями є здатність до міжкультурного спілкування, міжкультурний спікер, міжкультурна особистість, мультикультурна особистість, культурний інтелект, міжкультурна зрілість і громадянство світу.

Результати дослідження Лю Яньши, що представлені в дисертаційній роботі «Розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської народної республіки)» впроваджувались в освітній процес у навчальний процес Сичуанського університету мистецтв і науки протягом 2021-2023 років протягом 2021-2023 рр.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні та обґрунтуванні основних положень розвитку міжкультурної професійної компетентності бакалавра-перекладача.

Експериментально перевірено ефективність організаційно педагогічних умов та складових моделі розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів в умовах нашого університету.

Впроваджено запропонований автором інструментарій визначення ефективності розвитку міжкультурної професійної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Теоретичні дослідження й практичні напрацювання дисертаційного дослідження надалі будуть використовуватись у Сичуанському університеті мистецтв і науки в освітньому процесі закладу.

Довідку обговорено і затверджено на засіданні кафедри факультету іноземних мов та номер протоколу засідання кафедри (No.20230510).

Директор Сичуанського університету мистецтв і науки,
доктор педагогічних наук, професор

СИЧУАНЬСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ І НАУКИ

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Лю Яньши

за темою «Розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів
(на прикладі університетів Китайської народної республіки)»
поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки

Аналіз концепцій і змісту моделей міжкультурної компетентності, міжкультурного і перекладацького потенціалу, який здійснено автором дослідження свідчить про існуючі між ними взаємозалежності. Виходячи з цього Лю Яньши знайдено можливості розвитку міжкультурної компетентності у бакалаврів-перекладачів, для того, щоб вони могли краще адаптуватися у майбутній професійній кар'єрі.

У Сичуаньському університеті мистецтв і науки проходило впровадження результатів наукового дослідження Лю Яньши, що представлені в дисертаційній роботі «Розвиток міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської народної республіки)».

Новизна дослідження полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов та інструментарій розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів у вигляді кваліметричних моделей.

Автором запропоновано технології розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів.

Проведена апробація дала підстави для висновків про результативність розробленого Лю Яньши інструментарію визначення ефективності розвитку міжкультурної професійної компетентності бакалаврів-перекладачів та технології його використання.

Довідку обговорено і затверджено на засіданні методичної ради школи іноземних мов.

Декан факультету іноземних мов
Сичуаньського університету мистецтв і науки,
магістр англійської мови та літератури, професор

Li Xuemei
李雪梅

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
№02071211

№ _____ 20__ р.
61166, м.Харків, пр.Науки, 9-А
тел./факс: 70-20-717, 70-20-304

Д О В І Д К А № 9/2023
від 27.01.2023 р.

Дана ЛЮ ЯНЬШИ,

який бере участь у розробці ініціативної науково-дослідної роботи № 2/2020
«Управління формуванням професійних компетентностей майбутніх
фахівців в умовах інформаційного полікультурного освітнього простору» з
01.09.2021 року по 31.08.2022 року.

Підрозділ 2.2. Педагогічні умови розвитку міжкультурної
компетентності бакалаврів-перекладачів в університетах КНР.

Державний реєстраційний номер 0120U104231

Старший науковий
співробітник ІДК

Ірина ЛИТОВЧЕНКО

Д О В І Д К А № 57/2023
від 15.08.2023 р.

Дана ЛЮ ЯНЬШИ,

який бере участь у розробці ініціативної науково-дослідної роботи № 2/2020
«Управління формуванням професійних компетентностей майбутніх фахівців в умовах інформаційного полікультурного освітнього простору» з
01.09.2022 року по 31.08.2023 року.

Підрозділ 1.1. Технологія та інструментарій розвитку міжкультурної компетентності бакалаврів-перекладачів (на прикладі університетів Китайської народної республіки).

Державний реєстраційний номер 0120U104231

Начальник НДС

Ірина ЛИТОВЧЕНКО